

BEKERING TOT CHRISTUS

AANDACHTSPUNTEN VOOR DE ASIELBEOORDELING
VAN CHRISTENEN MET EEN ACHTERGROND IN EEN
ANDERE GODSDIENST OF LEVENSOVERTUIGING

VERSIE 4.3

BEKERING TOT CHRISTUS

Dr. Marnix Visscher

coördinator juridische ondersteuning

N.B.: Dit rapport bevat links naar diverse documenten op onze website www.juridisch.gave.nl. Om toegang te verkrijgen tot deze documenten is (gratis) registratie nodig op de 'bibliotheekpagina.'

Belangrijkste aanvullingen en wijzigingen ten opzicht van de vorige versie ('Bekering tot Christus, versie 4.2):

Herzien:

- ▶ Par. 7.1.1 "De bestudering van godsdiensten en stromingen" is deels herschreven.
- ▶ De links naar downloads op onze website zijn aangepast en verwijzen nu naar de nieuwe website www.juridisch.gave.nl.

Nieuw toegevoegd:

- ▶ Par. 8.5.3. "Verplichtingen – gematigde islam" is uitgebreid met conclusies uit wetenschappelijke studie.

Aangevuld:

- ▶ Par. 8.3 over vergeving, met een gelijkenis als illustratie en een nadere beschouwing over de relatie vergeving en verplichting.
- ▶ Par. 8.5 over verplichtingen: nieuwe par. 8.5.4 "Het gebed als voorbeeld van de verschillen"

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Gave	5
1.2	Geschiedenis toetsing bekeringen 2003-2007.....	5
1.3	Positieve ontwikkelingen 2012	6
1.4	Doel en aard van deze notitie	6
1.5	Toetsingskader	6
2	GEBRUIKTE BRONNEN	7
3	TOETSINGSKADER BEKERINGSPROCES	9
3.1	Hoofdpijnen uit de theologie	9
3.2	Hoofdpijnen voor de toetsingspraktijk	9
3.2.1	Lezing dr. Arjan Plaisier.....	9
3.2.2	'Vaste gedragslijn'.....	9
3.2.3	Actieve en passieve bekering	11
3.2.4	De integrale toetsing volgens WI 2014/10.....	12
3.2.5	Overige punten van belang	15
4	PROCES VAN BEKERING	16
4.1	Inleiding.....	16
4.2	Bekeringen in de Bijbel.....	17
4.3	Het verloop van een bekeringsproces.....	17
4.4	Het moment van bekering	18
5	BEKERINGSMOTIEVEN	20
5.1	Inleiding.....	20

5.2	Droom	20
5.3	Fascinatie met Jezus Christus.	20
5.4	Genezing en bevrijding	21
5.5	Relevantie van de bijbelse boodschap	21
5.6	Eigen taal versus Arabisch	22
5.7	Gegrepen worden door de Bijbel	22
5.8	Gedrag en liefde van christenen	23
5.9	Zekerheid van vergeving versus angst	24
5.10	Ervaring van Gods liefde en/of nabijheid	25
5.11	Algemene conclusie	25
5.12	Van interesse naar bekering	25
5.12.1	Interessesemotieven	25
5.12.2	Overgang van interesse naar bekering	25
6	RESULTAAT VAN DE BEKERING	27
6.1	Rust	27
6.2	Cultuur	28
7	DESKUNDIGHEID IND	29
7.1	Onterechte tegenwerpingen	29
7.1.1	De bestudering van christelijke stromingen en van godsdiensten	29
7.1.2	De duur van een bekeringsproces	31
7.1.3	Geloofwaardigheid bekering in land van herkomst	32
7.1.4	Waarde van doop(akte) en verklaringen voorganger/theoloog	32
7.1.5	Overeenkomsten en verschillen tussen christelijk geloof en islam	34
7.1.6	Het moment van bekering	35
7.1.7	Bijbelkennis	37
7.1.8	Het kastensysteem houdt geen discriminatie in	37
7.1.9	Leeftijd bij bekering	38
7.1.10	Kerkgang	38
7.1.11	Kern van het christelijke geloof	39
7.1.12	Van de Koran is ook een Farsi vertaling beschikbaar	39
7.2	Ontaarding van de vraagstelling	40
7.2.1	Bijbelkennis	40
7.2.2	Theologische discussie	42
7.3	Jurisprudentie	42
7.3.1	Uitspraak rechtbank Zwolle d.d. 28 oktober 2016 inzake AWB 16/2249 en AWB 16/2247	42
7.3.2	Afdelingsuitspraak 30 december 2016 ECLI:NL:RVS:2016:3502	44
8	ISLAM EN CHRISTELIJK GELOOF	47
8.1	Bijbel en Koran	47
8.1.1	Karakter van de Koran	47
8.1.2	Karakter van de Bijbel	47
8.1.3	Wezenlijk verschil	48
8.1.4	De visie van Ter Borg gewogen	48
8.2	Liefde van God	49
8.3	Vergeving	50
8.3.1	Weegschaal kenmerkend voor de islam	50
8.3.2	Relatie kenmerkend voor het christelijke geloof	51
8.3.3	Een gelijkenis als treffende illustratie	52
8.3.4	Vergeving en verplichting	52
8.4	Angst	52
8.5	Verplichtingen	53
8.5.1	Islam	53
8.5.2	Christelijke geloof	54
8.5.3	'Gematigde' islam	55

8.5.4	Het gebed als voorbeeld van de verschillen	56
8.6	De positie van vrouwen	57
8.6.1	Het Oude Testament	57
8.6.2	Het Nieuwe Testament	58
8.6.3	Vergelijking met islam	59
8.7	Geweld in de Bijbel en in de Koran	60
8.7.1	Oude testament.....	60
8.7.2	Nieuwe testament	61
8.7.3	Koran.....	62
8.8	Jezus in islam en in christelijk geloof	62
9	OOSTERSE GODSDIENSTEN EN LEVENSBESCHOUWINGEN	64
9.1	Chinees denken en christelijk geloof	64
9.2	Hindoeïsme en christelijk geloof	65
9.2.1	Kastenstelsel en discriminatie	65
10	DE SITUATIE IN HET LAND VAN HERKOMST.....	67
10.1	Beperkte mogelijkheden om kennis te nemen van het christelijke geloof	67
10.2	Beperkte mogelijkheden voor kerkbezoek - onderscheid tussen 'oude' en 'jonge' kerken	67
10.3	Bedreigingen vanuit directe omgeving	68
10.4	Misverstanden	68
10.4.1	Armeense protestantse kerken en evangeliserende Armeense christenen	68
10.4.2	Het nemen van risico's	69
11	DE SITUATIE NA AANKOMST IN NEDERLAND	72
11.1	Geen aansluiting bij een kerk	72
11.2	Angst voor medebewoners in het azc.....	72
11.3	Bekering in Nederland	72
12	OP WELK MOMENT BEKERING INBRENGEN IN DE ASIELPROCEDURE?	73
12.1	Theologische overwegingen	73
12.2	Redenen om bekering niet (direct) kenbaar te maken	73
12.2.1	De bekering was geen vluchtreden.....	74
12.2.2	Aanwezigheid van een (moslim)tolk.....	74
12.3	Doop als ijkpunt.....	75
12.3.1	Theologische overwegingen	75
12.3.2	De doop als 'point of no return'	75
12.3.3	De doop als ijkmoment voor de asielpcedure	75
12.3.4	Doopte niet vereist.....	76
12.3.5	Twee keer gedoopt?	76
13	MOGELIJKHEDEN VOOR EEN HASA.....	78
13.1	Bekering werd bij eerdere aanvraag ongeloofwaardig geacht	78
13.1.1	Gelijkheidsbeginsel.....	78
13.1.2	Informatiebericht IND	78
13.1.3	Jurisprudentie	79
13.2	Bekering eerdere aanvraag wordt herroepen	84
13.3	Bekering had eerder ingebracht moeten worden	85
14	OVERIGE AANDACHTSPUNTEN	89
14.1	Geen inhoudelijke vragen tijdens eerste gehoor	89
14.2	Vertaling	89
14.2.1	Bijbel vertaald met 'Indijl' = Evangelie	89
14.2.2	Verbeteringen.....	90
14.2.3	Melding vertaalfouten in correcties & aanvullingen	90
14.2.4	Geluidsopnamen.....	92
14.3	Verklaringen van kerken en deskundigen	92
14.3.1	Kerken, voorgangers, doopakten	92
14.3.2	Prof. van Saane en (Commissie) Plaisier	94

14.3.3	(Hulp)bisschop van de Rooms-katholieke Kerk.....	95
14.3.4	Stichting Gave	95
14.3.5	Kamervragen	98
14.3.6	Individuele casus	99
14.4	Vraagstelling IND mede bepalend voor weging	102
14.5	Indien bekering ongeloofwaardig geacht wordt	102
14.5.1	Toegedichte bekering	102
14.5.2	Geloofsafval.....	103

1 INLEIDING

1.1 GAVE

Stichting Gave begeleidt plaatselijke christenen vanuit de kerken bij het werk onder asielzoekers en is op diverse andere manieren actief in het leggen van contacten tussen Nederlandse christenen en asielzoekers.

Als mensen contact hebben met asielzoekers, lopen ze tegen uiteenlopende vragen aan. Met die vragen kan men terecht bij de servicedesk. Voor een deel hebben die vragen betrekking op de asielprocedure. Wij proberen mensen dan wegwijs te maken hoe het werkt, wat de regels zijn en waar iemand eventueel terecht kan voor verder advies of hulp. Gave geeft als regel geen juridisch advies, maar helpt mensen wel om wegwijs te raken en verwijst bijvoorbeeld door naar vluchtelingenwerk of INLIA.

Als het gaat om asielprocedures van christenen uit moslimlanden hebben we echter sinds 2011 een uitzondering gemaakt en zijn we hen en hun advocaten inhoudelijk gaan steunen vanuit onze deskundigheid. Wij hebben sinds 2012 ook contact met de IND, onder andere over de wijze waarop de oprechtheid van een bekering in de praktijk wordt getoetst.

Sinds 2013 zijn deze activiteiten ondergebracht in een nieuw team juridische ondersteuning. De deskundigheid en onafhankelijkheid van de afdeling juridische ondersteuning wordt onderschreven door de staatssecretaris en is bevestigd in meerdere rechtbankuitspraken, zie 14.3.4

1.2 GESCHIEDENIS TOETSING BEKERINGEN 2003-2007

Tot 2012 werd vaak de nadruk gelegd op kennisvragen omtrent de Bijbel en de christelijke tradities die dan correct beantwoord moesten worden. Daarbij werd dan echter voorbijgegaan aan het feit, dat bekering geen verstandelijke aangelegenheid is maar dat het primair je identiteit behelst. Enige feitelijke kennis mag wel verwacht worden, maar het is niet de hoofdzaak. Bovendien kan van een pasbekeerde ook niet al te veel feitenkennis gevergd worden. De Raad van State heeft in 2003 al uitgesproken, dat de geloofwaardigheid van een bekering niet overwegend beoordeeld mag worden op grond van de mate van juistheid waarmee zeer feitelijke vragen worden beantwoord. Belangrijk is vooral het overleggen van een origineel doopbewijs en verklaringen omtrent iemands geloofsbeleving. Bij dat laatste wordt ook waarde gehecht aan het oordeel van een voorganger of theoloog.¹

Deze uitspraak kan gezien worden als vaste jurisprudentie op dit gebied.

Selma van Halder heeft bij de UNHCR in Den Haag nader onderzoek gedaan naar de toetsing van bekeringen door de IND.² Blijkens haar bevindingen voeren feitelijke vragen vaak de boventoon, waarbij ook misverstanden rijzen omdat de antwoorden op een bepaalde vraag tussen de christelijke tradities kunnen verschillen. Voorst worden beslissingen niet altijd duidelijk gemotiveerd en ontbreken eenduidige criteria waardoor er tegenstrijdige beslissingen genomen worden. Zij concludeert dan ook "dat de criteria voor het bepalen van geloofwaardigheid van een bekering soms onduidelijk zijn, dat de kennis en kundigheid van de contactambtenaren soms onduidelijk is en dat soms de nadruk onvoldoende heeft gelegen op motivatie en contextvragen. De veronderstelling dat kennis correleert aan geloofsbeleving is door de rechtbanken in Nederland meermalen tegengesproken."³ Er wordt geconstateerd, dat de IND-ambtenaren onvoldoende richtlijnen en training ontvangen om op dit gebied tot goede besluitvorming te komen.

¹ Raad van State, ABRvS 200302654/1, 23 september 2003, bevestigd in onder meer ABRvS 201009463/1/V3 en 201010489/1/V2

² Selma van Halder, "De toetsing van de *geloofwaardigheid* van het bekeringsverhaal bij asielzoekers in Nederland", Asiel&Immigratierecht, 2010, nr. 9, 475-482

³ Zie bijv. uit uitspraak rechtbank Zwolle, AWB 09/30516, 9 okt. 2009: "Desgevraagd heeft verweerder aangegeven dat de diepe overtuiging van een vreemdeling samenhangt met de hoeveelheid kennis die de vreemdeling heeft van het nieuwe geloof." De rechtbank volgt IND niet op dit punt en baseert haar oordeel op jurisprudentie RvS (ABRvS 200302654/1, 23 sept. 2003, JV 2003/500).

1.3 POSITIEVE ONTWIKKELINGEN 2012

Begin 2012 heeft dr. Arjan Plaisier, landelijk scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, gesprekken gehad met een aantal Iraniërs bij wie de IND geen geloof hecht aan hun bekering. Bij verschillenden van hen werd hij er van overtuigd dat zij oprecht christen waren geworden. In de beroepszaak van een van hen heeft de Rechtbank van Zwolle vervolgens geoordeeld dat dr. Plaisier als deskundige aangemerkt kan worden als het gaat om de beoordeling van een bekering, in tegenstelling tot de bij de besluitvorming betrokken medewerkers van de IND.⁴

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de IND op 21 juli 2012 een trainingsdag georganiseerd voor hun medewerkers. Sprekers waren (onder meer) dr. Arjan Plaisier en Gert-Jan Segers.⁵ In oktober 2012 heeft de IND nieuwe richtlijnen ingevoerd voor de toetsing van bekeringen.

1.4 DOEL EN AARD VAN DEZE NOTITIE

In deze notitie geven we een handreiking om de kwaliteit van beschikkingen betreffende de geloofwaardigheid van bekeringen te toetsen. Deze handreiking kan mede gebruikt worden bij de voorbereiding van beroepszaken. Met het oog daarop worden ook bijbels-/theologische achtergronden kort belicht en wordt ook de nodige jurisprudentie aangevoerd. Dit document wordt geregeld verder uitgebreid op basis van voortgaand onderzoek naar aanleiding van dossiers die wij onder ogen krijgen en naar aanleiding van nieuwe jurisprudentie. In dit document is dan ook vastgelegd wat door onze stichting en door rechtbanken en de Afdeling is onderzocht en overwogen in een groeiend aantal zaken van christenasielzoekers.⁶

1.5 TOETSINGSKADER

Wat is relevant bij de toetsing van bekeringen?

Selma van Halder verwijst naar de relevante UNHCR richtlijnen:

1. Actuele, regio- en denominatiespecifieke informatie dient aanwezig te zijn.
2. Generalisaties en eigen ervaringen van de beslissingnemer mogen geen leidende rol spelen.
3. (Gedetailleerde) kennis omtrent een religie correspondeert niet noodzakelijkerwijs met de authenticiteit van de geloofsbeleving. Open vragen betreffende de persoonlijke betekenis die de godsdienst voor iemand heeft en de wijze waarop iemand zijn godsdienst uitoefent zijn wel van belang.

Dezelfde punten worden aangeroerd in de bijdrage van dr. Arjan Plaisier tijdens de 'masterclass bekeringen' voor IND medewerkers. In aansluiting hierop hanteren we in deze notitie de volgende punten voor nadere bespreking:

- ▶ Algemeen toetsingskader bekeringsproces
- ▶ De situatie in het land van herkomst
- ▶ De situatie na aankomst in Nederland
- ▶ Op welk moment bekering inbrengen in de asielprocedure?
- ▶ Mogelijkheden voor hasa

⁴ Rechtbank Zwolle, AWB 11/26673, LJN: BW4235, 20 maart 2012

⁵ Arjan Plaisier, "*IND - Bekeringen getoetst*", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringen' van de IND, 21 juni 2012

⁶ Tot aan mei 2015 hebben wij in totaal 150 dossiers beoordeeld.

2 GEBRUIKTE BRONNEN

- Azar Ajaj, "*Baptism and the Muslim Convert to Christianity*", St. Francis Magazine Vol 6, No 4, August 2010
- Ambtsberichten Buitenlandse zaken (N.B.: de verwijzingen naar de ambtsberichten worden niet consequent up to date gehouden, maar er kan altijd in de nieuwste ambtsberichten nagegaan worden of de betreffende informatie daarin nog steeds voorkomt.)
- H. Bavinck, "*Gereformeerde Dogmatiek*", Kampen: J.H. Bos, 1895 (zie http://www.dbnl.org/arch/bavio02gere01_01/pag/bavio02gere01_01.pdf)
- R. Pearce Beaver et al., *A Lion Handbook: The World's Religions*, 2nd ed., Oxford: Lion Publishing, 1994
- Ganpat Berrevoets, "*Avondmaal, Doop en andere zichtbare tekenen van heil in de Zendingsgemeenten - Een onderzoek naar de vragen en problematiek rondom avondmaal, doop en andere rituelen in zendingsgemeenten van de Christelijke Gereformeerde Kerken*", Masterscriptie Theologische Universiteit Apeldoorn, 19 augustus 2011
- De Bijbel, citaten zijn overgenomen uit de Herziene Statenvertaling: <http://herzienestatenvertaling.nl>
- Collin Chapman, "*Kruis & halve maan – de uitdaging van de islam*", Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1996
- Walter E. Conn (ed.), "*Conversion - Perspectives on Personal and Social Transformation*", New York: Alba House, 1978
- Jean-Marie Gaudoul, "*Called from Islam to Christ – Why Muslims become Christians*", Crowborough (East Sussex): Monarch, 1999
- Peter Geerlings, "*Becoming Christian - Background and Motives of Iranians in the Netherlands Leaving Islam*", MA thesis Leiden University, 14th June 2010
- J. van Genderen en W.H. Velema, "*Beknopte gereformeerde dogmatiek*", Kampen: Kok, Kok, 3^e druk 2001 (1^e druk 1992)
- David Greenlee, "*New Faith, Renewed Identity: How Some Muslims are Becoming Followers of Jesus*", paper presented at the "*Hamburg Consultation*", August 2009
- Nicky Gumbel, '*Questions of Life*,' Eastbourne (UK): Kingsway, 1995
- Prakesh Gupta, "*Servants in the Crucible - Findings from a Global Study on Persecution and the Implications for Sending Agencies and Sending Churches*", privately circulated document (online available at [Somalis for Jesus blogspot](#))
- Selma van Halder, "De toetsing van de geloofwaardigheid van het bekeringsverhaal bij asielzoekers in Nederland", *Asiel&Immigratierecht*, 2010, nr. 9, 475-482
- Mahnaz Heydarpoor, "*God's love for creatures*" op www.al-islam.org;
- Gé Hogeweij-Speelman, "*Grensoverschrijding en bekering*", in: Gerrit Immink en Henk de Roest, "Praktische theologie in eenvoud", 2003, Zoetermeer: Meinema
- Immigratie- en naturalisatiedienst, *Pleitnotitie* inzake ABRvS 201109839/1, 25 maart 2013 (zittingsdatum)
- Immigratie- en naturalisatiedienst, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken* (Informatiebericht periode 1-11-2016 tot 1-05-2017, daarna verlengd)
- Aad Kamsteeg, "*Tegen de verdrukking in*", uitgave van: Trans World Radio, Evangelie&Moslims, Arab Vision, SDOK, Friedenstag en Gave, 2015
- De Koran, teksten zijn geciteerd van www.koranonline.nl/koran/nl/index.php?go=NL
- Farid Mahally, "*A study of the word 'love' in the Qur'an*" on www.answering-islam.org
- Meertens, Jan, "*Op bedevaart naar Christus: een analyse van veertig bekeringsgeschiedenissen van Moslims (1854-1982)*", Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991
- A. Noordegraaf, "*Vijf broden en twee vissen - Missionair gemeentezijn in een (post)moderne samenleving*", Zoetermeer: Boekencentrum, 1999 (2^e druk)
- B.J. Oosterhoff, "*Hoe lezen wij Genesis 2 en 3?*", Kampen: Kok, 1972
- Stefan Paas e.a., "*Thuis komen – Gesprekken met toetreders*", Veenendaal: Deputaten Evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, 2002
- Stefan Paas, "*De werkers van het laatste uur - De inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*", Zoetermeer: Boekencentrum, 2003
- Arjan Plaisier, "*IND - Bekerings getoetst*", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringen' van de IND, 21 juni 2012
- PCAI (Platform Christenasielzoekers Iran), "*Huiskerken in de woestijn als verboden oasen, - onderzoek naar de gevolgen van de invulling van het Nederlandse asielbeleid betreffende Iraanse christenasielzoekers (2005-2010)*", 18 april 2011

C.W. Rentier, "*Barmhartigheid Allah is vanwege zijn verhevenheid*", opinieartikel Reformatorisch Dagblad, 14 december 2013

Joke van Saane, "*Geloofwaardigheid Bekering*"

Christine Schirmacher, "*'Let there be no Compulsion in Religion' (Sura 2:256): Apostasy from Islam as Judged by Contemporary Islamic Theologians: Discourses on Apostasy, Religious Freedom, and Human Rights.*" Wipf & Stock: Eugene/Oregon; VKW: Bonn, 2016

Christine Schirmacher, "*The Islamic View of Major Christian Teachings: The Role of Jesus Christ, Sin, Faith, and Forgiveness – Essays*", The World Evangelical Alliance Global Issues Series, Volume 2, Bonn: Verlag für Kultur und Wissenschaft Culture and Science Publ., 2008

Ninian Smart, *The World's Religions*, 2nd ed. Cambridge University Press, 1998

Raad van State, *ABRvS 200302654/1*, 23 september 2003 (LJN: AM2446)

Somali Mission, *The Persecuted Christian Church in Somalia*

Theologia Reformata, jaargang 47, nr. 2, juni 2004 (themanummer islam)

Rien van der Toorn, "*Ex-moslims en discipelschap*", artikel op [website Evangelische Alliantie](#), 30 juni 2012

UNHCR, "*Guidelines on international protection: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*", 28 april 2004

J.H. Velema, "*Veelvuldig vragen naar de weg*", deel 2, Kampen: Kok, 1987

J. Verkuyl, "*Met moslims in gesprek over het evangelie*", Kampen: Kok, 3^e druk 1995

C. Vriezen, "*Hoofdlijn der theologie van het Oude Testament*", Wageningen: H. Veenman en Zonen, 6^e druk, 1987 (1^e druk 1949)

3 TOETSINGSKADER BEKERINGSPROCES

3.1 HOOFDLIJNEN UIT DE THEOLOGIE

In de theologie wordt onderscheidt gemaakt tussen wedergeboorte en bekering. Wedergeboorte is “*de innerlijke vernieuwing door Gods Geest, die als gave van Christus ons deel wordt.*” Bekering is een vrucht van de wedergeboorte en een gestalte van het nieuwe leven: “*In de bekering gaat het om het opnieuw leven met God om mens Gods te zijn op aarde.*”⁷ Er is dus sprake van een bepaalde actie van God en van een reactie van de mens. God gaat in iemand aan het werk en als resultaat daarvan verandert het leven van die persoon. Die verandering behelst niet alleen zijn gedrag, maar allereerst zijn identiteit: “*Conversion is a radical reorganisation of identity, meaning, life.*”⁸ Hierbij gaat het in de (christelijke) identiteit om “*de visie dat Jezus Christus van beslissend belang is in de relatie tussen God en mensen.*” De ontdekking hiervan kan leiden tot een grensoverschrijding: iemand gaat over van een niet-christelijk geloof (of van ‘ongeloof’) naar het christelijke geloof. Bij die overgang zal er in het algemeen sprake zijn van enerzijds een radicale breuk en anderzijds een gedeeltelijke continuïteit.⁹ Bij een bekering hoeven niet per sé alle elementen van de ‘oude’ godsdienst en cultuur overboord te worden gezet, zie bv. par. 6.2 verderop.

3.2 HOOFDLIJNEN VOOR DE TOETSINGSPRAKTIJK

3.2.1 Lezing dr. Arjan Plaisier

Zoals in de inleiding al is gesteld, is de IND begonnen met bijscholing. Op de IND Masterclass van 21 juni 2012 heeft dr. Arjan Plaisier de volgende overwegingen meegegeven voor het nader gehoor¹⁰:

1. Vraag hoe iemand tot het christelijk geloof is gekomen. Besef wel, dat je hiermee op het gebied van het heilige komt. Een open houding is belangrijk; iemand moet de ruimte hebben om zijn verhaal te vertellen zonder met een koude toon of met scepsis geconfronteerd te worden.
2. Vervolgens kan op andere details ingezoomd worden om een duidelijker beeld te krijgen. Doel mag niet zijn om iemand vast te praten. Bedenk, dat je gebeurtenissen uit het verleden niet allemaal meer helder op een rijtje hebt staan. Vanwege de veiligheid blijven sommige details ook in nevelen gehuld. Zo zullen mensen die een rol hebben gespeeld in het bekeringsproces niet altijd met naam en toenaam bekend zijn.
3. Er kan ook gevraagd worden naar de betekenis van het geloof. Wat doet het geloof met iemand? Op welke manier wordt God ervaren? Welke betekenis heeft Christus voor de persoon in kwestie? Op welke manier onderhoudt iemand zijn of haar geloof? Wat zijn de bronnen die daarbij een rol spelen? Hoe heeft het geloof zich ontwikkeld sinds de bekering?
4. Houdt er wel rekening mee, dat ieder mens anders is. Sommige mensen zijn denker en spreken wellicht zonder emotie. Ook wordt de een christen na een tijd van beproeven, de ander wordt het ‘zomaar’, zonder dat er ‘goede gronden’ aan te wijzen zijn.

3.2.2 ‘Vaste gedragslijn’

In het voorjaar van 2013 heeft de IND in een hoger beroep nader uiteengezet, wat naar haar oordeel van belang is bij de toetsing van een bekering.¹¹ Wij lichten hieruit met name het volgende op:

⁷ J. van Genderen en W.H. Velema, “*Beknopte gereformeerde dogmatiek*”, blz. 534, 547, 548. (Met ‘opnieuw leven met God’ wordt er op bedoeld, dat de mens ooit met God leefde maar zich op een gegeven moment van God heeft afgekeerd, de zgn. zondeval.)

⁸ Definitie van Travisano, geciteerd in: Gé Hogewij-Speelman, “*Grensoverschrijding en bekering*”, blz. 80

⁹ Gé Hogewij-Speelman, “*Grensoverschrijding en bekering*”, blz. 81

¹⁰ Arjan Plaisier, “*IND - Bekeringen getoetst*”, lezing gehouden op de Masterclass ‘Bekeringen’ van de IND, 21 juni 2012, blz. 3,4

¹¹ Pleitnotitie inzake ABRvS 201109839/1, blz. 3

1. "Behoudens de verklaringen van de vreemdeling zelf over zijn geloof, de wijze waarop hij daarmee in contact is geraakt en het proces van overgang van het ene naar het andere geloof, kunnen ingebrachte documenten -waaronder begrepen een doopakte- en verklaringen van derden (veelal kerkvoorgangers)¹² elementen zijn, die de gestelde bekering aannemelijk maken." (cursivering conform origineel)
2. "Het onderzoek beperkt zich tot feitelijke vragen over de wijze waarop een vreemdeling tot een ander geloof is gekomen en de concrete invulling die hij aan zijn geloof gegeven heeft en nog steeds geeft."
3. "Bij bekering is er altijd een periode van 'vóór de bekering' en een van 'na de bekering'. Daar moet iemand over kunnen praten. (...) Vragen die leven zijn onder andere: 'Wat levert de bekering op ten opzichte van de periode (en het geloof) daarvoor?' Waarin schoot het vorige geloof in de beleving van de vreemdeling tekort?"
4. "Voorts zijn bij een bekering een aantal aspecten te onderscheiden die betrekking hebben op de redenen voor een bekering, te weten cognitieve aspecten (de inhoud van het geloof), sociale/culturele aspecten (relaties met anderen, specifieke activiteiten, warm onthaal) en emotionele aspecten (de waardering van het geloof)."
5. De Afdeling heeft in zijn uitspraak¹³ vastgesteld dat de 'vaste gedragslijn' welke de staatssecretaris hanteert ter toetsing van de geloofwaardigheid van bekering het volgende omvat:
 - a. Vragen over de motieven voor en het proces van bekering, waaronder de betekenis en praktische uitvoering van een eventuele doop en doopplechtigheid, en over de persoonlijke betekenis van de bekering of de geloofsovertuiging voor een vreemdeling.
 - b. Vragen die betrekking hebben op algemene, basale kennis van de geloofsleer en geloofspraktijk.
 - c. Ten slotte verwacht de staatssecretaris dat een vreemdeling die stelt dat kerkgang onderdeel is van zijn geloofsovertuiging, daarover vragen weet te beantwoorden, bijvoorbeeld waar de kerk zich bevindt die hij bezoekt, op welk tijdstip de dienst of de mis plaatsvindt, en hoe deze verloopt. Soortgelijke vragen stelt de staatssecretaris ook over andere door een vreemdeling genoemde uitingen van zijn gestelde geloofsovertuiging, zoals evangeliseringsactiviteiten.
6. In r.o. 3.3. van voornoemde Afdelingsuitspraak wordt voorts gesteld dat volgens de staatssecretaris aan een bekering steeds een welbewuste en weloverwogen keuze van een vreemdeling vooraf gaat. De staatssecretaris hecht in het geval van bekering daarom bijzondere waarde aan de beantwoording door een vreemdeling van vragen over de motieven voor en het proces van bekering. Volgens Afdelingsuitspraak [ECLI:NL:RVS:2014:2801](#) d.d. 15 juli 2014 staat het de staatssecretaris vrij "aan de motieven voor en het proces van bekering een doorslaggevend gewicht toe te kennen. De staatssecretaris is dan ook niet gehouden steeds antwoorden van de vreemdeling op vragen over de geloofsleer, geloofspraktijk en de kerkgang in de motivering van het besluit te betrekken, indien hij zich op het standpunt stelt dat, reeds gelet op de ontoereikende verklaringen van de vreemdeling over de motieven voor en het proces van bekering, aan diens antwoorden op vragen uit de andere categorieën geen gewicht toekomt." (r.o. 1.4)
7. In geval van een passieve vorm van bekering kan overigens niet verwacht worden dat er aan de bekering een 'welbewuste en weloverwogen keuze' voorafgaat, maar mag wel verwacht worden dat het na het moment van bekering komt tot een bewustwordingsproces:
 - a. Ten deze zij opgemerkt dat uit een deskundigenoordeel van prof. van Saane (zie par. 3.2.3 hieronder) blijkt dat in geval van een passieve vorm van bekering er van een 'welbewuste en weloverwogen keuze' geen sprake is. Dit oordeel is overgenomen door de voorzieningenrechter bij uitspraak rechtbank Haarlem, AWB 13/9417, r.o. 8.3: "Uit deze passages [uit het rapport van Van Saane, MV] volgt naar het oordeel van de rechtbank dat, anders dan waar verweerder vanuit gaat, het onderscheid tussen passieve en actieve bekering van belang kan zijn bij de formulering van vragen tijdens het gehoor, de manier van vragen stellen en het gewicht dat aan de verklaringen over de bekering kan worden toegekend bij het beoordelen van de geloofwaardigheid daarvan. (...) Verweerder veronderstelt dat bij bekering sprake is van een weloverwogen en daadwerkelijke keuze. Uit het algemene rapport van Van Saane volgt echter dat bij een passieve bekering een weloverwogen keuze meestal ontbreekt."¹⁴

¹² Zie voor jurisprudentie verklaringen van derden ook o

¹³ Uitspraak [ABRvS 201109839/1](#), r.o. 3.2

¹⁴ Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld en daarmee staat de uitspraak in rechte vast.

- b. In aanvulling hierop zij opgemerkt, dat de opinie van de staatssecretaris zoals verwoord in bedoelde rechtsoverweging niet gebaseerd is op raadpleging van deskundigen en dat de rechtsoverweging enkel het standpunt van de staatssecretaris weergeeft en niet het oordeel van de Afdeling. Het is dan ook onjuist om aan te nemen dat dit standpunt dat aan een bekering steeds een welbewuste en weloverwogen keuze vooraf gaat, in rechte vast staat zoals soms in beschikkingen gesteld wordt.
- c. Blijkens een [brief van de Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013](#),¹⁵ welke handelt over hetgeen van verzoeker verwacht mag worden in geval van een passieve vorm van bekering, is de staatssecretaris er ook zelf van teruggekomen dat aan een bekering altijd een welbewuste en weloverwogen keuze voorafgaat. De staatssecretaris stelt zich namelijk nader op het standpunt *“dat ook bij een passieve bekering (een bekering die iemand ‘overkomt’) mag worden verwacht dat een vreemdeling aannemelijk weet te verklaren over het doorgemaakte proces”, “dat er na die aanleiding een afweging (of daadwerkelijke keuze) plaatsvindt”* en dat hij *“aannemelijk maakt hoe hij, na de aanleiding voor de bekering (...) verdere invulling heeft gegeven aan zijn proces van bekering.”* (blz. 2,3)
In geval van een passieve vorm van bekering wordt dus verwacht dat er sprake is van een welbewuste en weloverwogen keuze die op de bekering volgt. Dit is ook bevestigd in Afdelingsuitspraak [ECLI:NL:RVS:2016:3502](#), r.o. 7.2: *“Als een vreemdeling een passieve bekering aan zijn asielaanvraag ten grondslag legt, zal, vanwege de aard van een zodanige bekering, de nadruk in het gehoor liggen op de vraag hoe de ontwikkeling van het geloofsleven na de gestelde bekering vorm heeft gekregen. Aan de antwoorden op de vragen over het proces dat tot de bekering heeft geleid, wordt dan minder betekenis gehecht, omdat aan een passieve bekering eigen is, dat zo'n proces meestal niet heeft plaatsgevonden.”*

3.2.3 Actieve en passieve bekering

Er dient bij het onderzoek onderscheid gemaakt te worden tussen een actieve en een passieve vorm van bekering.

“Bij een passieve bekering heeft de bekeerling de indruk dat de bekering hem of haar overkomt. Buiten de eigen wil om wordt men gegrepen door een hogere macht. Bij passieve bekeringen horen intense ervaringen. (...) Bij deze bekering in het ingrijpen door God belangrijker dan de zoektocht van de bekeerling. (...) “Passieve bekeringen zijn in de moderne westerse samenleving een minder grote rol gaan spelen. (...) Mensen daarentegen die komen uit een omgeving waarin weinig individuele ruimte is, zoals voor de meeste vluchtelingen en hun land of omgeving van herkomst geldt, zijn ontvankelijk voor passieve vormen van bekering. (...) Bij een passieve bekering spelen emoties een zeer belangrijke rol. (...) Door een passieve bekering gaat iemand de werkelijkheid anders ervaren en gebeurtenissen, incl. gebeurtenissen uit het verleden, anders interpreteren. Uiteindelijk zal het hele leven bepaald worden door de ervaring van de bekering.” (van Saane¹⁶ blz. 2,3)
“Bij een actieve bekering wordt de bekeerling gezien als een actieve zinzoeker. Het initiatief voor de bekering ligt bij de bekeerling (...) Een actieve bekering wordt meestal voorafgegaan door een periode van crisis, waarin de bekeerling gebrek aan zin en doel ervaart. (...) Actieve bekeringen overkomen je niet maar vormen een gradueel proces en zijn het resultaat van een actieve zoektocht naar zin.” Een actieve bekering hoeft niet het hele leven en de hele ervaring van de werkelijkheid te kleuren. Belangrijk is, dat de bekering een oplossing biedt om de problemen die worden ervaren het hoofd te bieden. Hierbij is het sociale aspect vaak van belang. Contact met leden van de religieuze groep waarmee men in aanraking komt kan een sociaal isolement opheffen en de bekeerling de ervaring geven van directe beloning en acceptatie. “Daarmee zijn deze ervaringen van groot belang voor de eigenwaarde en het weer opbouwen van vertrouwen.” (van Saane blz. 3,4)

¹⁵ Brief in de zaak rechtbank Haarlem AWB 13/9417 (IND zaaknummer Z-2384018215), in reactie op de in deze zaak ingebrachte verklaring dr. Joke van Saane, “Bekering”, draft notitie dd 31 oktober 2013

¹⁶ Dr. J.W. van Saane, *“Geloofwaardigheid Bekering”*, Verder aangeduid als ‘Van Saane’.
Als draft notitie dd 31 oktober 2013 ingebracht in zaak rechtbank Haarlem, AWB 13/9417
Volgens uitspraak rechtbank Haarlem, [AWB 13/29447](#) d.d. 22 oktober 2014 (r.o. 5.3) en rechtbank Haarlem, [AWB 14/1579](#) d.d. 30 december 2014 (r.o. 6.2), dient dit algemene rapport van Van Saane als deskundigenoordeel te worden aangemerkt en dient de juistheid van de door haar uiteengezette methode om de geloofwaardigheid van een bekering te beoordelen, ook voor de IND als uitgangspunt te gelden.
Prof. van Saane heeft haar methodiek ook op verzoek van de IND gepresenteerd op de Masterclass ‘bekering als asielmotief’ d.d. 21 mei 2015, waaruit afgeleid kan worden dat de IND daadwerkelijk waarde toekent aan haar methode, Voor de status van een rapport van haar betreffende een individueel dossier: zie par. [14.3.2](#)

Het onderscheid tussen een passieve en actieve vorm van bekering betekent overigens niet, dat een bekering altijd of volledig 'passief' of volledig 'actief' is. Er kan bijvoorbeeld ook sprake zijn van een actieve vorm van bekering met passieve elementen.¹⁷

De IND heeft in haar reactie laten weten dat zij het bestaan van een passieve bekering in het algemeen, dan wel het onderscheid tussen verschillende soorten bekeringen, niet in twijfel trekt.¹⁸

Van Saane geeft aan dat het onderscheid tussen een passieve en actieve vorm van bekering van belang is voor de wijze van onderzoek. Bij een passieve vorm van bekering is het ingrijpen door God belangrijker dan de zoektocht van de bekeerling. en richt het onderzoek zich vooral op de processen die zich *binnen* de persoon afspelen: emoties, ervaringen.

Bij een actieve bekering wordt de bekeerling gezien als een actieve zinzoeker en richt het onderzoek zich vooral op de sociale processen rond bekering. (zie Van Saane p. 4,5)

Als een vreemdeling een passieve bekering aan zijn asielaanvraag ten grondslag legt, zal de nadruk in het gehoor liggen op de vraag hoe de ontwikkeling van het geloofsleven na de gestelde bekering vorm heeft gekregen. Aan de antwoorden op de vragen over het proces dat tot de bekering heeft geleid, wordt dan door het bestuursorgaan minder betekenis gehecht, omdat aan een passieve bekering eigen is, dat zo'n proces meestal niet heeft plaatsgevonden.¹⁹

3.2.4 De integrale toetsing volgens WI 2014/10

Per 1 januari 2015 is de nieuwe 'integrale toetsing' van kracht. Doel van de integrale toetsing is uitvoering te geven aan procedurerichtlijn 2013/32/EU middels een zo inzichtelijk mogelijk beoordelingsproces welke een volledige en ex nunc toetsing door de rechter mogelijk moet maken.²⁰ In deze paragraaf worden de consequenties van de integrale toetsing voor de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering besproken.

1. Het belangrijkste aspect van de integrale toetsing is de vereiste inzichtelijkheid (WI 2014/10 par. 1). De geloofwaardigheidsbeoordeling moet objectief, gestructureerd en transparant worden uitgevoerd. Dat betekent onder meer dat gebruik gemaakt moet worden van objectieve bronnen en kenbaar gemotiveerd moet worden, waarbij inzicht gegeven wordt in de weging. (par. 3.2). Het gebruikmaken van objectieve bronnen impliceert het bekend maken van de gebruikte bronnen, zodat de bestuursrechter daadwerkelijk kan toekomen aan de volledige toetsing van het bestuurlijke oordeel.

In geval een gestelde bekering ongeloofwaardig wordt geacht, dient het bestuursorgaan dus inzichtelijk te maken welke maatstaf zij aanlegt teneinde de geloofwaardigheid van bekering te kunnen toetsen en welke de bronnen zijn waaraan zij die maatstaf heeft ontleend, zodat kenbaar (en dus toetsbaar) vanuit relevante literatuur omtrent bekeringsprocessen gemotiveerd wordt waarom het gestelde proces van bekering of motief voor bekering niet geloofwaardig is. De enkele vermelding

"De IND beoordeelt de geloofwaardigheid van het asielrelaas op basis van uitvoerige gehoren en van vergelijking van het asielrelaas met al datgene, wat de IND weet over de situatie in het land van herkomst uit ambtsberichten en andere objectieve bronnen en wat eerder is onderzocht en overwogen naar aanleiding van de gehoren van andere vreemdelingen in vergelijkbare situaties. Dit overzicht stelt de IND in staat die beoordeling vergelijkenderwijs en aldus geobjectieerd te verrichten." (ontleend aan WI 2010/14 par. 4.1 onder d)

wordt daartoe onvoldoende geacht. De IND dient nader te specificeren waar op bedoeld wordt met 'andere objectieve bronnen en wat eerder is onderzocht en overwogen'.

Ten aanzien van relevante literatuur inzake bekeringsprocessen zij wat ons betreft verwezen naar het deskundigenoordeel van prof. Van Saane (zie par. 3.2.3) en naar de bespreking van de literatuurgegevens in H. 4,5 en 8.

2. In aanvulling op punt 1 is het belangrijk om te constateren dat de 'vaste gedragslijn' (besproken in par. 3.2.2) enkel vermeldt op welke onderdelen de geloofwaardigheid van bekering getoetst wordt, maar geen inzicht geeft in de maatstaven die ter toetsing aangelegd worden en waaraan deze maatstaven ontleend zijn. Verwijzing naar de 'vaste gedragslijn' is dus niet voldoende om het beoordelingsproces inzichtelijk te maken. Indien van toepassing is het van belang om hier uitdrukkelijk op te wijzen in de zienswijze en het beroepschrift: het enkele feit dat bij een gehoor de

¹⁷ Zie bv uitspraak rechtbank Haarlem, AWB 14/1579 d.d. 30 december 2014 (r.o. 6.4)

¹⁸ Brief Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013, inzake rechtbank Haarlem AWB 13/9417, IND zaaknummer Z-2384018215

¹⁹ Afdelingsuitspraak ECLI:NL:RVS:2016:3502, r.o. 7.2; zie ook par. 3.2.2 hierboven, sub 7c.

²⁰ Memorie van toelichting, par. 3.1.2, blz. 22

'vaste gedragslijn' is gevolgd maakt nog niet dat de verklaringen van verzoeker op de juiste, deskundige, wijze zijn beoordeeld.

Volgens rechtbank Haarlem ([uitspraak NL17.6170](#), d.d. 29-9-2017) kan bijvoorbeeld niet volstaan worden met de conclusie dat eiser er niet in geslaagd is te overtuigen van een dieperliggende innerlijke bekering als niet duidelijk wordt gemaakt wat verstaan wordt onder het door hem gebezigde begrip 'dieperliggende innerlijke bekering'. Verweerder moet "om zijn besluit inzichtelijk te maken en een rechtelijke toetsing daarvan mogelijk te maken, kunnen aangeven aan welke concrete eisen naar zijn oordeel in het algemeen moet worden voldaan, wil van zo'n (geloofwaardig geachte) bekering sprake zijn. De enkele motivering (conclusie) dat eiser algemene verklaringen heeft afgelegd die geen blijk geven van een 'dieperliggende innerlijke bekering', is onvoldoende inzichtelijk en daarmee ondeugdelijk."

3. Onderdeel van het beoordelingsproces is de vaststelling van de relevante elementen. Een element is relevant als het in verband staat met vluchtelingenschap of met art. 3 EVRM. (WI 2014/10 par. 3.1) Het kan van belang zijn om kritisch te bekijken of de relevante elementen correct zijn geformuleerd. Wij hebben bijvoorbeeld in een dossier de volgende relevante elementen opgevoerd zien worden:

- *betrokkene stelt bekeerd te zijn tot het christelijke geloof*
- *betrokkene stelt problemen ondervonden te hebben als gevolg van de bekering*

In casu werd de bekering niet geloofwaardig geacht en daarom werden de gestelde problemen als gevolg van de bekering ook op voorhand niet geloofwaardig geacht, zonder dat de geloofwaardigheid van de gestelde problemen zelfstandig onderzoek kregen.

Ons commentaar hierop is, dat het tweede relevante element niet correct is omschreven. Betrokkene had geen problemen ondervonden vanwege zijn bekering maar vanwege zijn geloofsuitingen. Het relevante element had dan ook als volgt omschreven moeten worden:

- *betrokkene stelt problemen ondervonden te hebben als gevolg van zijn geloofsuitingen*

Immers, als de bekering zelf ongeloofwaardig wordt geacht is nog niet uitgesloten dat iemand zich als bekeerling, i.e. als christen, of minstens als afvallige van de islam heeft gedragen en op grond daarvan problemen heeft ondervonden. Zie hiertoe ook de jurisprudentie betreffende toegedichte bekering en afvalligheid in par. 14.5.

4. Bij elk relevant element komt het voorts aan op het onderscheiden van hoofd- en bijzaken. (WI 2014/10 par. 3.1) Ook dient in aanmerking te worden genomen, dat de geloofwaardigheid van 'opvolgende gebeurtenissen' niet noodzakelijk afhankelijk is van een eerdere gestelde gebeurtenis die het begin vormt van de verhaallijn. (WI 2014/10 par. 3.2.2). Met name dit onderscheid komt vaak niet naar voren in de beschikkingen die wij onder ogen krijgen. Het is evenwel een belangrijk aandachtspunt om goed op te letten.

Een belangrijke implicatie van deze paragraaf is feitelijk reeds vastgelegd in Afdelingsuitspraak [201304530/1/V2](#) (zie ook par. 3.2.5 punt 2 en par. 7.1.3): de geloofwaardigheid van bekering, zijnde een innerlijk proces, kan niet (mede) afhankelijk gesteld worden van de geloofwaardigheid van gebeurtenissen die gesteld (mede) geleid hebben tot de bekering. Indien een dergelijk verband of afhankelijkheid wel aangenomen wordt, zal kenbaar gemotiveerd moeten worden waarom het gestelde proces van bekering en/of de motieven voor bekering van de gestelde en (deels) ongeloofwaardig geachte gebeurtenissen afhankelijk zijn.

Een dergelijk verband kan bijvoorbeeld niet worden aangenomen als iemand verklaart dat hij tijdens een kerkdienst geraakt werd door de boodschap die hij daar hoorde, indien het gestelde kerkbezoek ongeloofwaardig wordt geacht omdat verzoeker niet kan verklaren omtrent, bijvoorbeeld, het tijdstip van de dienst, de naam van de kerk en/of de naam van de voorganger. Een verband kan mogelijk wel aangenomen worden als betrokkene niet kan verklaren omtrent het verloop van de dienst in casu of van kerkdiensten die hij stelt bezocht te hebben in het algemeen. In het laatste geval kan er immers gereede twijfel zijn of verzoeker wel ooit kerkdiensten heeft bezocht. Zulk verband zal dan wel kenbaar gemotiveerd moeten worden en kan bijvoorbeeld niet licht aangenomen worden als verzoeker verklaart tijdens een bepaalde kerkdienst emotioneel zeer geraakt te zijn maar niet meer weet hoe de dienst in casu verliep en niet concreet kan aangeven welk element in de betreffende dienst maakte dat verzoeker zich emotioneel geraakt wist. De emotie kan dan immers de herinnering aan de feitelijke gebeurtenissen van dat moment doen verbleken.

5. Alleen de 'relevante elementen' worden vervolgens beoordeeld. (WI 2014/10 par. 3.2)
 Hieruit vloeit voort dat verzoeker niet gehouden is niet-relevante elementen in zijn asielaanvraag in te brengen. Wij wijzen hier met nadruk op, omdat volgens jurisprudentie verwacht wordt dat iemand een enkele belangstelling voor het christelijke geloof reeds wel in een lopende asielpcedure inbrengt wil hij een bekering die mogelijk later plaatsvindt als nieuw feit of omstandigheid aan een latere asielaanvraag ten grondslag kunnen leggen. Zie het besprokene in par. 13.3, met name Afdelingsuitspraak [ABRvS 201101466/1/V2](#): r.o. 4.1: Een origineel doopcertificaat betreffende een van na beëindiging van de vorige asielpcedure daterende doop geldt als een nieuw gebleken element of bevinding (voorheen: nieuw feit of veranderde omstandigheid), tenzij *"een vreemdeling in een eerdere procedure reeds melding kon en derhalve behoorde te maken van zijn bekering tot dan wel belangstelling voor, het christendom en dit zonder een in rechte te honoreren verklaring heeft nagelaten. In een dergelijk geval is een doopcertificaat geen nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid als vorenbedoeld."*
 Deze uitspraak kan o.i. in het licht van de nieuwe werkinstructie geen standhouden, aangezien de enkele belangstelling voor het christelijke geloof geen relevant feit is in de zin van de werkinstructie. Dit zou alleen anders zijn indien aangenomen wordt dat de enkele belangstelling voor het christelijke geloof reeds leidt tot een zodanig risico dat besloten moet worden tot vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming. Indien dit het geval zou zijn, zou evenwel de noodzaak om over te gaan tot toetsing van de geloofwaardigheid van bekering komen te vervallen. Dit is echter niet de lijn die de jure en de facto gevolgd wordt. Derhalve kan een enkele belangstelling tot het christelijke geloof niet aangemerkt worden als een relevant element in de zin van WI 2014/10 en dient een bekering die dateert van na de bestuurlijke fase in een eerdere procedure zonder meer als nieuw element of bevinding geaccepteerd te worden.
6. In geval van een gestelde bekering kunnen de volgende relevante elementen zich voordoen en, indien van toepassing, aangevoerd worden:
 - ▶ Bekering tot het christelijke geloof
 - ▶ Geloofsgroei of geloofsintensivering:
 Deze is van belang indien een gestelde bekering in een eerdere aanvraag niet geloofwaardig is geacht. Immers, de bekering zelf kan niet nogmaals aan een asielaanvraag ten grondslag worden gelegd, tenzij de eerder gestelde bekering herroepen wordt en het nieuwe bekeringsrelaas geen voortzetting is van het reeds eerder ingebrachte bekeringsrelaas. (Zie par. 13.2)
 - ▶ Toegedichte bekering:
 Indien de gestelde bekering niet geloofwaardig wordt geacht, is het wel mogelijk dat aannemelijk gemaakt wordt dat verzoeker in land van herkomst gehouden wordt voor bekeerd, bijvoorbeeld omdat bekend is geworden dat hij in Nederland naar de kerk gaat en/of gedoopt is. Zie par. 14.5.1
 - ▶ Indien de gestelde bekering niet geloofwaardig wordt geacht en verzoeker niet aannemelijk kan maken dat hij in land van herkomst gehouden wordt voor bekeerd, is het niet uitgesloten dat verzoeker na terugkeer wel gezien zal worden als afvallige, bijvoorbeeld omdat hij de islam niet meer wil praktiseren. Zie par. 14.5.2
7. Ten aanzien van de correcties en aanvullingen moet de vreemdeling er een deugdelijke verklaring voor geven als hij terugkomt op een afgelegde verklaring en bij een aanvulling of correctie moet hij verklaren waarom het gehoorrapport volgens hem niet klopt. (WI 2014/10 par. 3.2.1)
 Bij dit onderdeel van de werkinstructie plaatsen wij een kanttekening ten aanzien van correcties die betrekking hebben op de vertaling tijdens het gehoor en op gestelde misverstanden. De kanttekening is van algemene aard, maar raakt ook zeker de gang van zaken bij asielaanvragen van christenen, waarbij met name correcte vertaling van christelijke termen en een goed begrip van de verklaringen van verzoeker omtrent zijn geloof van groot belang kunnen zijn.
 In het algemeen kan gesteld worden dat correcties betreffende vertaling en gestelde misverstanden tijdens het gehoor als regel gevolgd dienen te worden zonder dat verzoeker zich nader hoeft te verklaren waarom het gehoorrapport niet klopt. Dit wordt alleen anders indien geluidsopname van het gehoor beschikbaar is dat als bewijs in de beroepsprocedure gebruikt mag en kan worden. Zie hiervoor [procedurerichtlijn 2013/32/EU](#), art. 17 lid 3: verzoeker moet in de correcties & aanvullingen opmerkingen kunnen maken en/of opheldering verschaffen over verkeerd vertaalde passages of misvattingen in het gehoorrapport. Bovendien dient verzoeker daarna gevraagd te

worden te bevestigen dat de inhoud van het verslag of de schriftelijke weergave een correcte afspiegeling is van het onderhoud. Alleen indien het gehoor is opgenomen en de opname als bewijs wordt toegelaten in beroepsprocedures, mag hiervan worden afgezien.

Indien gestelde vertaalfouten en misvattingen niet gevolgd worden, kan verzoeker weigeren te bevestigen dat het gehoorrapport een correcte afspiegeling is van het onderhoud, waarvan in dat geval aantekening moet worden gemaakt in het dossier met vermelding van de redenen. (Art. 17 lid 4)

De kennelijke bedoeling van de procedurerichtlijn is te waarborgen dat de besluitvorming gebaseerd is op hetgeen verzoeker daadwerkelijk heeft verklaard en niet op een (deels) verkeerde weergave daarvan. Derhalve dienen o.i. correcties betreffende gestelde foutieve vertaling en gestelde misvattingen altijd door het bestuursorgaan gevolgd te worden zolang geen gebruik wordt gemaakt van geluidsopnamen als bedoeld in de procedurerichtlijn.

3.2.5 Overige punten van belang

1. De Afdeling heeft uitgesproken, op basis van door de staatssecretaris aangedragen beleid, dat bij de beoordeling van oprechtheid van bekering alle voor de geloofwaardigheid relevante verklaringen kenbaar in de besluitvorming meegewogen dienen te worden en dat gemotiveerd dient te worden hoe de staatssecretaris de verklaringen van de vreemdeling weegt.²¹
2. *De ongelooftwaardigheid van feitelijkheden, zoals kerkbezoek en andere (geloofs)activiteiten, kunnen nog niet leidt tot de ongelooftwaardigheid van de gestelde bekering zonder beoordeling van het innerlijke bekleringsproces en de persoonlijke geloofsbelevens.* De geloofwaardigheid van de bekering dient op zichzelf getoetst te worden volgens de door de staatssecretaris vastgestelde gedragslijn (ABRvS 201304530/1/V2, 6 augustus 2013; Rb Roermond AWB 14/23980, 22 mei 2015²²; de bedoelde gedragslijn is die welke in par. 3.2.2 besproken is. Zie verder ook par. 7.1.3.)
3. Volgens Afdelingsuitspraak ABRvS 201109839/1 van 24 mei 2013 zouden zowel kerken als een christelijke belangenorganisatie meegewerkt hebben aan de in oktober 2012 herziene vragenlijst voor de toetsing van bekeringen. Volgens bericht in het Nederlands Dagblad zou het daarbij gaan om onze stichting, hetgeen echter onjuist is. Wij hebben door de staatssecretaris bevestigd gekregen, dat behoudens dr. Arjan Plaisier, toenmalig landelijk scriba van de PKN, geen kerk of belangenorganisatie bij de totstandkoming van de vragenlijst betrokken is geweest:
“Zoals reeds eerder aangegeven, is de instructie/vragenlijst bij bekering alleen afgestemd met de heer Plaisier en niet met andere (kerkelijke) organisaties. Doordat dit abusievelijk onjuist tot uitdrukking is gekomen in de uitspraak van de Afdeling, kan het voorkomen dat dit zo wordt overgenomen door procesvertegenwoordigers. Dit is uiteraard niet de bedoeling. Naar aanleiding van uw brief heb ik daarom hiervoor aandacht gevraagd en verzocht om tijdens zitting desgevraagd uit te dragen dat de instructie/vragenlijst met de heer Plaisier/PKN is afgestemd en niet met andere (kerkelijke) organisaties.”²³

²¹ ABRvS 201211932/1/V2 d.d. 10 december 2013; ABRvS 201600227/1/V2 d.d. 13 april 2016 welke mede is gegrond op ABRvS 201507952/1/V2 d.d. 13 april 2016 (r.o. 8.3 en 9). Zie ook de uitgebreid gemotiveerde uitspraak van rechtbank Utrecht inzake AWB 15/13944 d.d. 26 april 2016, o.a. r.o. 9 en 17. Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld maar is na uitspraak asiel verleend.

²² Tegen de gemelde uitspraak van rechtbank Roermond is geen hoger beroep ingesteld, waarmee deze uitspraak in rechte vaststaat.

²³ Brief hoofddirecteur IND aan Stichting Gave, dd. 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156

4 PROCES VAN BEKERING

4.1 INLEIDING

Bij de afweging of een bekeringsrelaas geloofwaardig is, dient als vanzelf de vraag zich aan, of een relaas voldoet aan de verwachtingen die aan een bekeringsrelaas gesteld mogen worden. Het besluit om de oprechtheid van bekering te toetsen is genomen op basis van de veronderstelling dat toetsing mogelijk is, i.e. dat een bekeringsproces bepaalde karakteristieken vertoont waarvan je kunt vaststellen of die (in voldoende mate en met voldoende consistentie) aanwezig zijn of niet.

De wetenschappelijke literatuur biedt hierin aanknopingspunten. We verwijzen allereerst naar het in par. 3.2.3 besproken deskundigenoordeel van prof. van Saane. Naast de door haar voorgestelde methode voor toetsing kan het echter ook inzichtelijk zijn om studie te maken van concrete bekeringsgeschiedenissen uit de praktijk. Allereerst kunnen we dan terecht in de Bijbel en vervolgens ook in de wetenschappelijke literatuur daaromtrent.

Bij het hanteren van deze en eventueel andere gegevens uit wetenschappelijke bronnen, dient wel bedacht te worden dat 'bekering' een complex gebeuren is. Om met dr. Arjan Plaisier te spreken:

*"Bekeringen zijn er in vele soorten en maten, zo is uit het verhaal van mevr. Schuurman²⁴ wel duidelijk geworden. De emotionele diepte verschilt. De lengte van het bekeringsproces, de mate van bewustzijn van het proces, de mate waarin iemand kennis heeft van het christelijk geloof, de weg naar de bekering, of daar al of niet een intensieve zoektocht aan vooraf is gegaan. Het is zeer gevaarlijk hier met sjablonen te werken. (...) De een wordt christen na een tijd van beproeven, de ander wordt het 'zomaar', het gebeurt gewoon, voor het gevoel van anderen zonder goede gronden, maar wat zijn goede gronden? (...) Beoordelen of iemand een christen is, is precair. Wie in deze werkt met vooropgezette schema's heeft van bekeringen geen kaas gegeten. Je moet op dit terrein er het beste van maken, de fake-verhalen er uit halen, maar verder terughoudend zijn."*²⁵

Het is dus van belang te beseffen, dat een bekering zich op uiteenlopende wijzen kan voltrekken.²⁶ Hetgeen in het verdere van dit hoofdstuk en het volgende hieromtrent naar voren wordt gebracht is dus ook geen eenduidig, sluitend systeem waaruit geconcludeerd zou kunnen worden dat een bekering niet geloofwaardig is als een aantal in deze paragraaf genoemde aspecten niet in het relaas naar voren komen. Waar het om gaat is, dat een relaas vergeleken kan worden met hetgeen uit de literatuur bekend is. Verwacht mag worden dat een bekeringsrelaas elementen in zich heeft die bij vergelijking met andere bekeringsverhalen herkenbaarheid oproepen. Een bekering speelt zich immers niet af op het terrein van hocus-pocus, alsof personen ineens betoverd zouden zijn, om met Plaisier te spreken.

*"Daarom is er wel degelijk zoiets als een bekeringsweg, een proces, waarin de biografie van de betrokken persoon een rol speelt, waarin verstand en gevoel zijn betrokken, kortom: een bekeringservaring is ingebed in de levensgeschiedenis van een persoon."*²⁷

Onderstaand zal blijken dat die persoonlijke aspecten in de praktijk inderdaad mede een rol spelen. Karakter, opvoeding en omstandigheden spelen allemaal mee in het bekeringsproces en dat maakt dat bekeringsprocessen behoorlijk van elkaar kunnen verschillen.

²⁴ Plaisier verwijst hier naar de (niet gepubliceerde) lezing van drs. Ineke Schuurman (senior medewerker IND en voormalig docent cultuur en godsdienstpsychologie Radboud Universiteit en Hogeschool Geesteswetenschappen Utrecht) op dezelfde Masterclass 'Bekeringen'.

²⁵ Arjan Plaisier, "IND - Bekeringen getoetst", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringen' van de IND, 21 juni 2012, blz. 4,5

²⁶ Zie ook uitspraak [Rechtbank Den Bosch AWB 14/24975](#) d.d. 25 maart 2015, r.o. 11: "Behoudens dat verweerder in casu onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt dat een bekeringsproces altijd via vaste, bijna stereotype, patronen zou dienen te verlopen, merkt de rechtbank op dat het door verweerder gestelde gebrek aan diepgang in het bekeringsproces in de ogen van de rechtbank ook een resonante kan zijn van het gebrek aan diepgang in bepaalde vragen die hierover aan eiser gesteld zijn."

²⁷ Arjan Plaisier, "IND - Bekeringen getoetst", blz. 1

4.2 BEKERINGEN IN DE BIJBEL

In de Bijbel zelf komen we al uiteenlopende bekeringsprocessen tegen. Saulus (alias Paulus), was een gedreven vervolger van christenen, maar hij werd in een ogenblik bekeerd door een heftige maar onmiskenbare manifestatie van Christus. Hij is daarna nog wel drie jaar 'ondergedoken' geweest in Arabië, wellicht omdat de christenen in Jeruzalem zijn bekering nog niet zo snel konden accepteren.²⁸

We lezen ook over Lydia die eveneens in een kort moment maar op rustige wijze bekeerd werd: ze hoorde de boodschap die Paulus vertelde en tegelijk opende de heilige Geest haar hart zodat ze de boodschap van Paulus ook aanvaarde.²⁹ Zou Lydia ooit door de IND gehoord zijn, dan zou ze over het moment van haar bekering alleen maar gezegd kunnen hebben: 'Paulus vertelde een boodschap die ik eerst erg vreemd vond, maar opeens ging ik het begrijpen en zag ik in dat het de waarheid is.'

Daarnaast zijn er de discipelen die drie jaar met Jezus meetrokken en die met vallen en opstaan langzaam maar zeker doorkregen wie Jezus nu eigenlijk was en waarom Hij naar de aarde gekomen was. Op het ene moment blijkt Simon Petrus heel goed te beseffen wie Jezus is:

*"Simon Petrus antwoordde en zei: U bent de Christus, de Zoon van de levende God. En Jezus antwoordde en zei tegen hem: Zalig bent u, Simon Barjona, want vlees en bloed hebben u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die ik in de hemelen is."*³⁰

Op een ander moment, nota bene aan het eind van de drie 'opleidingsjaren' moet Jezus verzuchten:

*"Ben Ik zo'n lange tijd bij u, en kent u Mij niet, Filippus?"*³¹

Ook kan een bekering aanvankelijk nog 'gebrekig' zijn, omdat iemand nog niet goed is geïnformeerd omtrent het Evangelie. Zo lezen we dat een zekere Apollos wel in de weg van de Heere onderwezen was deze ook vurig verkondigde, maar toch nauwkeuriger uitleg nodig had om 'de weg van God' echt goed te kunnen doorgeven.³²

4.3 HET VERLOOP VAN EEN BEKERINGSPROCES

Bekeringsprocessen kunnen zich, allereerst, in uiteenlopend tempo voltrekken. Geerlings heeft veertien Iraanse bekeerlingen geïnterviewd en constateerde dat de duur van hun bekeringsproces varieerde van 4 maanden tot 7 jaar.³³ Stefan Paas³⁴ schrijft: "De gemiddelde lengte van een toetredingsproces, vanaf het eerste contact met het christelijke geloof tot aan de doop en/of belijdenis, blijkt voor niet-kerkelijke mensen te liggen tussen de 2½ en 5 jaar. Deze periode is uiteraard niet zonder crisis: het is een weg waarop soms stilstand en soms doorbraken zijn te signaleren. Daarbij spelen ingrijpende gebeurtenissen vaak een rol. Maar over het geheel is het meer een weg dan een moment."³⁵

Bij Paas lijkt een bekering dus als regel een langdurig proces te zijn. We moeten er echter wel op letten dat Paas spreekt over een *gemiddelde lengte* van enkele jaren en niet over een *minimale lengte* van enkele jaren. Ook spreekt hij met name over de toetreding van westerse niet-kerkelijke mensen tot westerse kerken. Verder benadrukt hij, dat een bekering 'over het geheel' meer een weg is dan een moment. Daar voegt hij iets verderop nog aan toe, dat dit inzicht ook meer oog heeft gegeven "voor de veelzijdige manier waarop de Bijbel spreekt over bekering en levensverandering als *een proces dat ons leven lang duurt*"³⁶ (cursivering MV) zoals overigens ook door de IND wordt erkend.³⁷ Daarmee is niet gezegd, dat er pas sprake kan zijn van een oprechte bekering aan het eind van iemands leven. Er is wel mee gezegd, dat een bekering zélf een proces is en dat dat proces in dit leven nooit voltooid is alsof we op enig moment volmaakt zouden zijn. Er blijkt bij Paas dus geen gedachte te zijn aan een proces dat aan de bekering voorafgaat, waar de IND geregeld wel van uit blijkt te gaan in hun

²⁸ Handelingen 9; Galaten 1:11-20

²⁹ Handelingen 16:12-14

³⁰ Mattheüs 16:16,17

³¹ Johannes 14:9

³² Handelingen 18:24-26

³³ Peter Geerlings, "Becoming Christian", blz. 3

³⁴ Sinds 2010 hoogleraar missiologie en interculturele theologie aan de VU in Amsterdam (<http://www.godgeleerdheid.vu.nl/nl/over-de-faculteit/medewerkers/wetenschappelijk-personeel-m-s/paas.aspx>) en sinds 2014 tevens hoogleraar missiologie aan de ThU te Kampen (<https://www.tukampen.nl/medewerkeronline/spaas>)

³⁵ Stefan Paas, "De werkers van het laatste uur", blz. 59

³⁶ idem

³⁷ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 3: "Een bekering heeft niet altijd een duidelijk beginpunt. (...) Bekering heeft ook geen duidelijk eindpunt, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."

beschikkingen. Er is eerder sprake van een proces dat na verloop van tijd als bekering benoemd kan worden volgens het principe 'aan de vruchten kent men de boom', zoals een bijbelse uitdrukking luidt, namelijk als de interesse in het christelijke geloof doorzet in een verandering van iemands leven. Met een leven van bekering is steeds meer te merken dat iemand veranderd is. Daarbij mag groei verwacht worden, naar de mate dat iemands geloof gevoed wordt in de kerk, in het contact met medegelovigen en door toenemende bekendheid met de boodschap van de Bijbel.

Die groei behelst als regel "allereerst je gerichtheid op God, vervolgens de criteria waarmee je beslissingen neemt en keuzes maakt en tenslotte de manier waarop je naar de wereld kijkt."³⁸ In die zin kan gesteld worden dat een bekering een langdurig proces is dat uiteindelijk levenslang voortduurt. Dat neemt echter niet weg, dat er ergens in dat proces een 'moment' is, of een periode, waarin God iemands leven begint te veranderen en die persoon zich daarvan bewust wordt en er uiting aan gaat geven. Er kan echter niet verwacht worden, dat dat moment altijd haarfijn is aan te geven.

Verder heeft Paas, evenals Van Saane³⁹, duidelijk oog voor crisismomenten waarbij ingrijpende gebeurtenissen vaak een rol spelen. Migratie is zo'n mogelijk ingrijpende gebeurtenis die iemand ontvankelijk kan maken voor een bekering.⁴⁰ Dit kan juist voor asielzoekers heel relevant zijn. Maar ook gebeurtenissen in het land van herkomst kunnen zo'n ingrijpende gebeurtenis vormen. Bekeerlingen met een moslimachtergrond benoemen vaak onvrede met de islam dan wel afkeer van de houding en het gedrag van moslims in hun omgeving als een aanleiding om zich van de islam af te keren en als een factor dat hen ontvankelijk maakte voor het christelijke geloof. (zie ook par. 5.12.1)

Meestal spelen dit soort crisismomenten zich af voordat iemand in aanraking komt met het christelijke geloof en dus voordat er sprake is van in een bekeringsproces. In de praktijk kan dit het bekeringsproces zeer wel bespoedigen, als het christelijke geloof namelijk invulling geeft aan iets dat betrokkene al als een gemis is gaan ervaren. Iemand die al eerder met crisismomenten en ingrijpende gebeurtenissen te maken heeft gehad en naar aanleiding daarvan met een bepaald gemis of met wezenlijke vragen is blijven zitten, heeft zodoende als het ware een 'voorsprong' in het bekeringsproces ten opzichte van iemand die op zich tevreden is over de loop van het leven als hij in aanraking komt met het christelijke geloof. Als iemand daarbij nog wonderen meemaakt (zie par. 5.2), dan kan dat het bekeringsproces nog verder bespoedigen, aangezien God op die manier heel direct in iemands leven binnenkomt.

4.4 HET MOMENT VAN BEKERING

Soms wordt heel specifiek gevraagd naar hét moment van bekering. Het is daarbij van belang dat geregeld het moment van de doop gezien wordt als het moment van bekering. In de Bijbel wordt het immers ook met elkaar in verband gebracht:

"Ik doop u wel met water tot bekering ..." (Mattheüs 3:11)

"Johannes kwam in de woestijn en doopte en predikte een doop van bekering tot vergeving van zonden." (Marcus 1:4; zie ook Lucas 3:3)

"En Petrus zei tegen hen: Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden." (Handelingen 2:38)

"U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt." (Kolossenzen 2:12; bekering is hier omschreven als een overgang van dood naar levend, zie volgende vers 13: "En Hij heeft u, toen u dood was in de overtredingen en het onbesneden zijn van uw vlees, samen met Hem levend gemaakt door u al uw overtredingen te vergeven.")

Voorals bij mensen met een moslimachtergrond speelt dit geregeld een rol: op de vraag naar hét moment van de bekering noemt men vrij vaak de datum van de doop. In de islam wordt het namelijk vaak vereenzelvigd:

"Leaving Islam does not happen when a person accepts Christ in his heart; baptism is considered the turning point - backsliding irritidad. Ray Register, a missionary who spent 30 years in Israel and Palestine working with Muslims, writes: 'Baptism is the decisive turning point for an inquirer or seeker to become identified as a Muslim background believer.' (Register 2009, p. 60) Marsh also makes a very similar statement which supports this, 'Baptism is generally regarded by Muslims as the decisive break with Islam because it constitutes an open profession of faith in Christ.' (p. 87) It is the time when he confesses his faith in Christ and announces his commitment to follow Him, obey His words, and to serve Him. It is

³⁸ Bernard Lonergan, "The Dimensions of Conversion", in: Walter E. Conn (ed.), "Conversion", pp. 15,20.

³⁹ Dr. J.W. van Saane, "Geloofwaardigheid Bekering", blz. 3

⁴⁰ David Greenlee, "New Faith, Renewed Identity"; zie bijvoorbeeld ook A. Noordegraaf, "Vijf broden en twee vissen", blz. 251,252; Geerlings, "Becoming Christian", blz. 27, en de door hem aangehaalde literatuur.

*the moment he joins the Body of Christ, the church (Ayub 2009, p. 30)."*⁴¹ "A person can read the Bible without arousing too much hostility. But the sacrament of baptism is a different matter. To the Muslim this is the unmistakable sign that a convert has renounced his Islamic faith to become a Christian. To the Muslim, baptism is apostasy."⁴²

Zo komt het bijvoorbeeld voor dat een vrouw die christen is geworden wel de kerkdiensten mag bezoeken van haar man maar niet gedoopt mag worden.⁴³

In zijn algemeenheid geldt echter, dat hét moment van de bekering vaak niet bestaat, omdat bekering een levenslang groeiproses is, zoals in de voorgaande paragraaf 4.3 reeds is besproken. Alleen bij een passieve vorm van bekering is er een duidelijk moment aanwijsbaar waarop iemand een bijzondere ervaring kreeg. Bij een actieve vorm van bekering is er normaliter geen aanwijsbaar bekeringsmoment, al kan er wel een aanwijsbaar moment zijn waarop iemand, terugkijkend op het proces, tot de conclusie komt dat hij bekeerd is of tot de bewuste keuze komt om Christus echt te gaan volgen. Het is echter niet gezegd dat al dit soort momenten ook hét bekeringsmoment zijn en men moet er hoe dan ook altijd op bedacht zijn dat iemand met een moslimachtergrond de feitelijke doop ziet en blijft zien als moment van bekering.

De IND onderkent formeel dat een bekering vaak een proces is dat niet noodzakelijk een duidelijk begin- of eindpunt heeft:

*"Een bekering kan op verschillende manieren tot stand komen. De factor tijd speelt een belangrijke rol en ook de mate van emotionele betrokkenheid versus rationele afweging. (...) Een bekering heeft niet altijd een duidelijk beginpunt. Er kan sprake zijn van onvrede met de huidige situatie. Stress is niet altijd bewust aanwezig maar kan wel leiden tot een verandering. Bekering heeft ook geen duidelijk eindpunt, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."*⁴⁴

Zie verder ook par. 5.12.2: "Overgang van interesse naar bekering."

⁴¹ Azar Ajaj, "*Baptism and the Muslim Convert to Christianity*", blz. 602 (de literatuurverwijzingen in dit citaat zijn uiteraard in het originele artikel terug te vinden).

⁴² Jean-Marie Gaudeul, "*Called from Islam to Christ*", blz. 243

⁴³ zie Ganpat Berrevoets, "Avondmaal, Doop en andere zichtbare tekenen van heil in de Zendingsgemeenten", blz. 45. Dit neemt overigens niet weg, dat de enkele interesse in het christelijke geloof wel aanleiding kan zijn voor bedreigingen en vervolging door zowel de overheid (bijvoorbeeld in Iran) als door de sociale omgeving (bijvoorbeeld in Afghanistan en Somalië).

⁴⁴ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 3

5 BEKERINGSMOTIEVEN

5.1 INLEIDING

Bij bekering spelen in het algemeen zowel negatieve als positieve motieven een rol. Er zijn motieven voor het verlaten van de vroegere godsdienst of levensovertuiging, die blijkbaar niet (meer) voldoet voor de bekeerling, en motieven voor de toetreding tot het nieuwe geloof of levensovertuiging. Soms zijn dit duidelijk twee opvolgende processen waarbij iemand al afstand genomen heeft van de oude overtuiging voordat de interesse in de nieuwe overtuiging begint, soms is het met elkaar verweven en neemt iemand afstand van de oude overtuiging door de kennismaking met de nieuwe overtuiging. In dit hoofdstuk worden zowel de negatieve redenen voor geloofsafval als de positieve redenen voor bekering vanuit de literatuur besproken, vaak ook in onderlinge samenhang. In de praktijk is er vooral veel bekend over motieven die moslims kunnen hebben om zich te bekeren tot het christelijke geloof. Jan Meertens heeft bijvoorbeeld veertig autobiografieën onderzocht van mensen die zich vanuit de islam bekeerd hebben tot het christelijk geloof en heeft verschillende aspecten geanalyseerd.⁴⁵ Ook David Greenlee heeft de verschillende aspecten die bij bekering een rol (kunnen) spelen nader in kaart gebracht en daarmee biedt hij nadere handvaten om in beeld te krijgen op welke wijze met name moslims ertoe komen om Christus te gaan volgen.⁴⁶ Hij stelt de vraag, waarom steeds meer moslims het risico nemen van 'geloofsafval' en zich in geloof tot Jezus Christus wenden. Welke rol spelen de persoonlijke en sociale identiteit in dit proces? Zijn conclusie is dat allerlei motieven in de sfeer van relaties, beleving en mystiek een rol kunnen spelen. De menselijke geest verwerkt dit allemaal en soms leidt dat tot een wezenlijke verandering in een mens. Hierbij is de menselijke geest niet autonoom. God werkt op diverse wijzen in op de menselijke geest.

Hoewel Meertens, Greenlee en veel andere auteurs zich beperken tot bekeringen vanuit islam, zijn verschillende observaties ook zeker van toepassing bij bekeringen van mensen met een achtergrond in een andere godsdienst of levensbeschouwing. Daarbij zal dan wel verdisconteerd moeten worden dat mensen die vanuit een andere achtergrond dan de islam een bekering op een andere wijze, passend bij hun door hun eigen achtergrond gekleurde ervaringen, zullen beleven en beschrijven.

5.2 DROOM

Bij moslims kan God zich bekend maken in droom, omdat moslims aan dromen een religieuze waarde toekennen.⁴⁷ Een droom zal vaak aanleiding geven tot een passieve vorm van bekering. Voordat de droom ontvangen werd was iemand niet geïnteresseerd in het christelijke geloof, maar door de droom werd iemand zodanig geraakt dat er een serieuze interesse en vaak ook meteen overtuiging in het christelijke geloof ontstaat, met name als de bekeerling in de droom of het visioen een direct contact met Jezus Christus ervaart. Of er was wel voorafgaand aan de droom wel reeds een zekere nieuwsgierigheid naar de inhoud van het christelijke geloof, maar zonder een verlangen om zelf christen te worden of kunnen worden. Een droom kan ook een rol spelen in een overwegend actief bekeringsproces. Er is dan al sprake van een zeker verlangen om christen te worden maar bijvoorbeeld ook aarzeling, twijfel of angst vanwege een verbod op bekering. In dat geval kan iemand door een droom 'over de streep' getrokken worden. Er is dan sprake van een actieve vorm van bekering met een passief element.

5.3 FASCINATIE MET JEZUS CHRISTUS.

Moslims kunnen al een bepaalde fascinatie hebben met Jezus op grond van hetgeen zij in de Koran lezen over Hem. Dit gaat soms zo ver, dat ze als moslim Jezus al hoger gaan achten dan Mohammed. Ook kan iemand zich gaan identificeren

⁴⁵ Jan Meertens, 'Op bedevaart naar Christus: een analyse van veertig bekeringsgeschiedenissen van Moslims (1854-1982)', Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991

⁴⁶ David Greenlee, "New Faith, Renewed Identity: How Some Muslims are Becoming Followers of Jesus", paper presented at the "Hamburg Consultation", August 2009

⁴⁷ David Greenlee, "New Faith, Renewed Identity: How Some Muslims are Becoming Followers of Jesus", paper presented at the "Hamburg Consultation", August 2009

met de lijdende Jezus, een ervaring hebben van een ontmoeting met Jezus en zelfs merken dat je vrij kan komen van bijvoorbeeld heroïne als je Jezus daarom vraagt. In de door Gaudeul beschreven voorbeelden is daarbij nog geen sprake geweest van een echt contact met het christelijke geloof, maar een begin is al wel gelegd.⁴⁸

Meertens⁴⁹ haalt dit uit de door hem onderzochte autobiografieën ook aan:

*"My interest in Christ began as a result of my acquaintance with the Quran. From it I learned that he [i.e. Jesus, MV] was an innocent man."*⁵⁰

*"The very tradition and culture that gave meaning to my life stirred profound questions in my mind: questions about God and man, about life and death and ultimate reality. These sent me back to the Quran and there one thing appealed to me: its testimony to Jesus Christ, prophet and apostle, but not the crucified, for in the Quran 'someone else' was put in his place. (...) My acceptance of Christ came from the Quran."*⁵¹

*"I used to meditate on certain Koranic verses regarding Christ."*⁵²

Voor een daadwerkelijke bekering tot het christelijke geloof zal de interesse en overtuiging zich uiteraard wel moeten verbreden naar de boodschap van de Bijbel. Maar de kiem kan dus al wel gelegd zijn door de kennismaking met Jezus in de presentatie van Koran.

5.4 GENEZING EN BEVRIJDING

Een van de fascinaties met Jezus die mensen nog al eens noemen is dat Jezus wonderen verrichtte zoals genezingen. Mensen kunnen dit ook persoonlijk ervaren, bijvoorbeeld als ze vrij komen van een verslaving nadat ze Jezus daarom hebben gevraagd. In de door Gaudeul beschreven voorbeelden is daarbij nog geen sprake geweest van een echt contact met het christelijke geloof, maar een begin is al wel gelegd.⁵³

Voorals als de mystieke, en soms occulte, 'volksislam' domineert, kunnen wonderen als genezing en bevrijding hier een belangrijke rol spelen, doordat Jezus zijn macht over de geestelijke wereld toont.⁵⁴

Net als een droom kunnen genezing en bevrijding aanleiding zijn voor een passieve bekering maar ook een rol spelen in een overwegend actief bekeringsproces waarbij de genezing of bevrijding de bekeerling over de streep helpt.

5.5 RELEVANTIE VAN DE BIJBELSE BOODSCHAP

De in de vorige paragraaf benoemde fascinatie met Jezus kan feitelijk al geschaard worden onder de noemer van relevantie: Wat iemand over Jezus te weten komt ervaart hij als relevant voor zijn leven en voor de vragen waar hij mee zit. Dat kan bijvoorbeeld zijn rond het thema lijden. Gaudeul beschrijft dat moslims de benadering en de antwoorden van de islam niet altijd bevredigend vinden terwijl de bijbelse boodschap van het kruis hen wel verder helpt. Veel moslim worden ook 'zoeker' en gaan openstaan voor het christelijke geloof, omdat zij ervaren dat je in de islam geen (kritische) vragen mag stellen of omdat ze verdeeldheid binnen de islam opmerken waar geen gesprek over mogelijk is, terwijl christenen vaak wel openstaan voor open gesprek.⁵⁵ Ook worden mensen breder aangesproken door een samenhangende christelijke wereldbeschouwing, tegenover de islamitische nadruk op het voldoen aan je godsdienstige plichten zonder relatie met een leidende levensvisie.⁵⁶

⁴⁸ Jean-Marie Gaudeul, *"Called from Islam to Christ"*, blz. 31-42

⁴⁹ Jan Meertens, *"Op bedevaart naar Christus"*, Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991, p. 43,44

⁵⁰ Mark Hanna, *"The True Path: seven Muslims make their greatest discovery"*, Colorado Springs, 1975, p. 69

⁵¹ R.W.F. Wootan (ed.), *"Jesus More than a Prophet: Fifteen Muslims tell how they found forgiveness, release and new live"*, Leicester, 1982, p. 15

⁵² "How Christ won my Heart", in: *The Muslim World*, VI (1916), p. 79

⁵³ Jean-Marie Gaudeul, *"Called from Islam to Christ"*, blz. 31-42

⁵⁴ Zie Greenlee, *New Faith, Renewed Identity*, par. 'de lens van de geestelijke strijd'; zie ook [Efeze 6:12](#): "Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers van de duisternis van dit tijdperk, tegen de geestelijke machten van het kwaad in de hemelse gewesten."

⁵⁵ Jean-Marie Gaudeul, *"Called from Islam to Christ"*, blz. 58-62, 68

⁵⁶ Jean-Marie Gaudeul, *"Called from Islam to Christ"*, blz. 62,70,77-80;

Voor verplichtingen: zie par. 8.5

Vaak zal dit aspect vooral naar voren komen bij een actieve vorm van bekering, waarbij iemand zal moeten kunnen uitleggen wat hem in de Bijbel aanspreekt wat hij in de islam miste.

5.6 EIGEN TAAL VERSUS ARABISCH

Een specifiek punt van relevantie is de mogelijkheid in het christelijke geloof om je geloof in je eigen taal te beoefenen en te uiten. Geerlings meldt bijvoorbeeld dat dit voor zeven van de veertien Iraanse bekeerlingen die hij heeft geïnterviewd een belangrijke factor was. Daarbij gaat het vooral om de mogelijkheid om de Bijbel in de eigen taal te lezen, tegenover de eis van de islam dat de Koran alleen in het, voor veel Iraniërs onverstaanbare, Arabisch gelezen mag worden en om de vrijheid van de wijze waarop je in je eigen taal tot God kunt bidden, ook weer tegenover de voorgeschreven wijze waarop je in de islam in het Arabisch moet bidden.⁵⁷

Om dit te begrijpen is van belang te weten dat in allerlei gebedsinstructies van de islam sprake is van het reciteren in het Arabisch van de Koran en van voorgeschreven Arabische gebedsteksten.⁵⁸ Ook als je geen Arabisch kent kun je toch niet in een andere taal bidden:

*"Tijdens het bidden moeten de doea's en soerahs in het Arabisch gelezen worden. Ook al kent men geen doea of soerah, als er een vers uit De Heilige Koran uit het hoofd geleerd kan worden, kan het gebed verricht worden. Bijvoorbeeld door de soerah Fatiha (Elhamdoelillaahirabbilaalemin) te reciteren, kan het gebed verricht worden. In de verdere tijd als de andere doea en soerahs uit het hoofd worden geleerd, kan het gebed verricht worden met deze doea en soerahs."*⁵⁹

5.7 GEGREPEN WORDEN DOOR DE BIJBEL

Het komt ook voor dat de Bijbel heel direct tot leven te komt zonder dat er daaraan voorafgaand sprake is van een serieuze interesse. Mensen kunnen zelfs de Bijbel gaan lezen met de bedoeling het te weerleggen, maar er zo door gegrepen worden dat ze zich aan de boodschap gewonnen geven.⁶⁰ In dat geval is er sprake van een passieve vorm van bekering die meer is gebaseerd op de sterke ervaring van het 'gegrepen worden' bij het lezen van de Bijbel dan op de bezinning naar aanleiding van het gelezene. Hogewij-Speelman beschrijft bijvoorbeeld het bekeringsproces van een ex-moslim uit Soedan die vanuit bestudering van de Bijbel het christelijke geloof wilde weerleggen, maar al snel door de boodschap gegrepen werd, ook al begreep hij nog lang niet alles. De vragen die hij had brachten hem echter tot gebed om duidelijkheid. Vervolgens hoorde hij meerdere malen een stem die hem telkens antwoord gaf op een vraag waar hij mee zat.⁶¹ Nicky Gumbel ging als atheïst ook de Bijbel lezen om de inhoud ervan te weerleggen, maar ook hij werd geraakt door de boodschap, werd christen en predikant en is uiteindelijk bekend geworden als de man achter de Alpha-cursus: een wereldwijd veelgebruikte introductiecursus in het christelijke geloof.⁶²

⁵⁷ Peter Geerlings, "Becoming Christian", blz. 4,5

⁵⁸ zie bijvoorbeeld:

<http://wetenschap.islaamkennis.nl/662/het-gebed-hoe-te-verrichten-3/n;>

http://www.risallah.com/islam/gebed.php?g=leer_gebed;

<http://www.bekeerlingen.nl/assets/templates/default/assets/static/downloads/gebedsboekje-bekeerlingencom.pdf>

Voor de uitgebreide gebedsinstructies en -casuïstiek zie bijvoorbeeld: <https://al-yaqeen.com/rubriekva/de-salaah-het-gebed> (geraadpleegd 27-2-2017)

⁵⁹ (bron: <http://www.vrageninislam.com/tr/mag-er-het-nederlands-gebeden-worden-als-je-geen-arabisch-kent>, geraadpleegd 27-2-2017); zie ook J. Verkuyl, 'Met moslims in gesprek over het Evangelie', Kampen: Kok, 3e druk 1995, blz. 44

⁶⁰ Jean-Marie Gaudeul, "Called from Islam to Christ", blz. 62,70,77-80

⁶¹ Gé Hogewij-Speelman, "Grensoverschrijding en bekering", blz. 87,88

⁶² Nicky Gumbel, 'Questions of Life', Eastbourne (UK): Kingsway, 1995, blz. 69,70:

"I was completely gripped by what I read. I had read it before and it had meant virtually nothing to me. This time it came alive and I could not put it down. It had a ring of truth about it. I knew as I read it that I had to respond because it spoke so powerfully to me."

zie ook https://nl.wikipedia.org/wiki/Nicky_Gumbel en

www.eo.nl/magazines/visie/artikel-detail/nicky-gumbel-voor-mij-was-het-logisch-er-kon-geen-god-zijn/

5.8 GEDRAG EN LIEFDE VAN CHRISTENEN

De ontmoeting met christenen blijkt vaak een belangrijke katalysator te zijn voor een bekering. Greenlee concludeert dat iemand juist door de liefde van christenen aangetrokken kan worden tot het christelijke geloof.⁶³ Meertens⁶⁴ haalt uit de door hem onderzochte autobiografieën het volgende aan:

*"The characters of those Westerners moved me very much. The one who attracted me most among them was a lady missionary, Miss F.M. Williams, whose meekness and kindness were really Christ-like."*⁶⁵

*"They were exceptionally good in their moral and family life and I was amazed by their attitude towards God, that God can be a God of love; which in my experience was a foreign idea." (...) "Christ shone out of them. All was so different to me."*⁶⁶

*"Once Jim introduced me to the youth fellowship of his church, and I again was impressed how different and cheerful they were."*⁶⁷

Meertens tekent daarbij aan:

"Een christelijke levenshouding lijkt aanleiding te geven voor een aanvankelijk vertrouwen in christenen. Men herkent iets van de moraal uit de islam. Daarna valt op dat christenen anders zijn in hun godsbeleving, namelijk dat zij God kennen als een persoonlijke God."

Gaudeul noemt de verschillen in de wijze waarop moslims en christenen omgaan met bijvoorbeeld echtscheiding, onwettige kinderen, wezen en gehandicapten. Terwijl zij nogal eens verstoten worden door de moslim-gemeenschap, ondervinden ze wel zorg en liefde van christenen. Dat maakt hen ontvankelijk voor het christelijke geloof. Ook anderen kunnen zich tot het christelijke geloof aangetrokken voelen omdat ze zelf gebukt gaan onder een (naar hun gevoel te grote) claim die de islam op het legt.⁶⁸

Naast het non-verbale getuigenis dient ook de inhoud van het christelijke geloof en de christelijke wereldbeschouwing als een reële mogelijkheid voor de moslim bekend gemaakt te worden. Persoonlijke vriendschap en de liefde van een levende christelijke gemeenschap zijn hierbij van groot belang, niet alleen voor mensen met een islamitische achtergrond, maar meer in het algemeen.⁶⁹ Veel moslim worden ook 'zoeker' en gaan openstaan voor het christelijke geloof, omdat zij ervaren dat je in de islam geen (kritische) vragen mag stellen of omdat ze verdeeldheid binnen de islam opmerken waar geen gesprek over mogelijk is. Een open houding van christenen, zowel onder elkaar als richting moslims, kan daarom juist bijdragen aan de aanvaarding van het christelijke geloof.⁷⁰ De wijze van communicatie is voor zoekers zeker zo belangrijk als de inhoud. Voorts helpt een goede wijze van communicatie er ook aan mee dat nieuwe gelovigen zelf een goede getuige kunnen worden.

Ook bij Nederlandse 'nieuw-gelovigen' speelt de houding en het gedrag van christenen vaak een belangrijke rol:

*"In het algemeen zien we dat informatie over het christelijk geloof als zodanig pas effectief is wanneer die wordt aangedragen door mensen die zich bekommeren om iemand. Slechts een enkeling (Gerard is in deze brochure een voorbeeld) weet zijn of haar weg naar het christelijk geloof in betrekkelijke eenzaamheid te vinden, via zelfstudie en dergelijke. En zelfs bij hem zien we dat de relatie met de kerk uiteindelijk toch via mensen is gelegd."*⁷¹

Voorbeeldgedrag van anderen is dan dus belangrijker dan feitelijke kennis. Mensen kunnen ook door elkaars veranderde gedrag bemoedigd en opgebouwd worden in hun (nieuwe) geloof. Vooral voor vrouwen uit de islam geeft het een onderlinge herkenning die belangrijker kan zijn dan gedeelde geloofskennis. Vaak is een bekeringsmotief dan ook de liefde die iemand onder christenen ziet. Hij weet dan wel dat liefde behoort tot de kern van het christelijk geloof, maar dat wil niet zeggen dat hij bijbelgedeelten kan noemen die specifiek over liefde gaan.

⁶³ David Greenlee, "New Faith, Renewed Identity", paper presented at the "Hamburg Consultation", August 2009

⁶⁴ Jan Meertens, "Op bedevaart naar Christus", Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991, p. 43,44

⁶⁵ Ku Ho Ling, "Why I am a Christian", in: *The Moslem World*, XXXVI (1946), p. 95

⁶⁶ Tamur Jan, "Ex Muslims for Christ", Birmingham, 1980, p. 4, 21

⁶⁷ R.W.F. Wootan (ed.), "Jesus More than a Prophet", Leicester, 1982, p. 65

⁶⁸ Jean-Marie Gaudeul, "Called from Islam to Christ", blz. 87-99, 127ff.; zie ook Geerlings, "Becoming Christian", blz. 5, over de hulp die iemand niet bij de moskee kreeg maar wel bij de kerk.

Over de verplichting/claim in de islam: zie ook par. 8.5

⁶⁹ zie bv Stefan Paas, "De werkers van het laatste uur", blz. 56,60-62; Stefan Paas e.a., "Thuiskomen", blz. 45,46; A. Noordegraaf, "Vijf broden en twee vissen", blz. 251vv.

⁷⁰ Jean-Marie Gaudeul, "Called from Islam to Christ", blz. 58-62, 68

⁷¹ Stefan Paas e.a., "Thuiskomen – Gesprekken met toetreders", Veenendaal: Deputaten Evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, 2002, p. 44

Dat liefde behoort tot de kern van het christelijke geloof, blijkt onder meer uit de volgende bijbelteksten⁷²:

"Meester, wat is het grote gebod in de wet? Jezus zei tegen hem: U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, hieraan gelijk, is: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten."

"En laten wij op elkaar letten door elkaar aan te vuren tot liefde en goede werken."

"En nu blijven geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de meeste van deze is de liefde"

Verkuyl geeft nader aan, dat liefde een kenmerkend verschil is tussen de islam en het christelijke geloof: "Moslims geven Allah wel de naam van 'Barmhartige weldoener', maar ze zullen nooit zeggen: God is liefde. Maar als wij in ons leven die God leren kennen die wij in het Oude en Nieuwe Testament ontmoeten, dan is er geen beter en dieper woord te vinden dan: God-is-liefde."⁷³ (Zie verder ook par. 8.2)

5.9 ZEKERHEID VAN VERGEVING VERSUS ANGST

Veel ex-moslims die christen worden geven aan dat zij voorheen, als moslim, bang waren voor God.⁷⁴ Ook Verkuyl wijst daar op: In de Koran (soera 101) "wordt God getekend als de Rechter die in twee weegschalen de goede en kwade daden afweegt, op grond waarvan Hij de poorten van het paradijs opent dan wel mensen ter helle verwijst. (...) Wie veel contact met moslims heeft, komt telkens tot de ontdekking dat velen de boodschap der verzoening missen. De Islam is een wettische godsdienst. Maar zoals in alle wettische godsdiensten knaagt op de bodem der harten de angst en de onzekerheid. 'Zijn mijn inspanningen wel voldoende? Is mijn overgave wel vurig genoeg? Zijn mijn goede werken wel voldoende?' (...) Zal de moslim in het hellevuur storten evenals de niet-moslim, of komt hij heen door dat examen van het laatste oordeel en zal hij terecht komen in het Paradijs?"⁷⁵

In de Bijbel vinden we daarentegen de liefde van de Vader-kind relatie die staat tegenover de angst van de meester-slaaf relatie:

"Want u hebt niet de Geest van slavernij ontvangen, die opnieuw tot angst leidt, maar u hebt de Geest van aanneming tot kinderen ontvangen, door Wie wij roepen: Abba, Vader!" (Romeinen 8:15)

"Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben op de dag van het oordeel. Want zoals Hij is, zijn ook wij in deze wereld. Er is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees uit. De vrees houdt immers straf in, en wie vreest, is niet volmaakt in de liefde." (1 Johannes 4:17,18)

De achtergrond hiervan is Gods onvoorwaardelijke liefde die niet afhankelijk is van onze inspanningen of wij wel goed genoeg ons best doen om God te gehoorzamen:

"Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft."⁷⁶

Dat hier niet bedoeld wordt dat de liefde van God alleen uitgaat naar degenen die in Christus geloven en die zich aan Gods geboden houden maar naar ieder mens volgt er al uit, dat Johannes schrijft dat God de wereld lief had en daarom zijn Zoon gegeven heeft. Gods liefde gaat namelijk al uit naar mensen die niet in Christus geloven:

"Want toen wij nog krachteloos waren, is Christus op de bestemde tijd voor goddelozen gestorven. Want bij hoge uitzondering zal iemand voor een rechtvaardige sterven; hoogstens immers heeft iemand de moed om voor de goede mens te sterven. God echter bevestigt Zijn liefde voor ons daarin dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren. Veel meer dan zullen wij, nu wij gerechtvaardigd zijn door Zijn bloed, door Hem behouden worden van de toorn. Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon, hoeveel te meer zullen wij behouden worden door Zijn leven, omdat wij verzoend zijn."⁷⁷

Terwijl in de islam dus voortdurend de angst speelt dat je mogelijk te kort schiet in je gehoorzaamheid aan God en daardoor het paradijs kan mislopen, kun je in het christelijke geloof zekerheid ontvangen dat al je zonden en tekortkomingen vergeven zijn en dat God je onvoorwaardelijk lief heeft.

⁷² Mattheüs 22:36-40, Hebreëën 10:24, 1 Korinthe 13:13 (Herziene Statenvertaling)

⁷³ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 44

⁷⁴ Dit komen wij bijvoorbeeld geregeld tegen in gehoorverslagen van bekeerde asielzoekers.

⁷⁵ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 88; zie ook Collin Chapman, "Kruis & halve maan", blz. 235,236

⁷⁶ Johannes 3:16 (Herziene Statenvertaling)

⁷⁷ Romeinen 5:6-10 (Herziene Statenvertaling)

5.10 ERVARING VAN GODS LIEFDE EN/OF NABIJHEID

Een belangrijk motief kan zijn de sterke ervaring van Gods liefde en nabijheid die men voorheen, bijvoorbeeld in de islam, niet kende. Van de veertien bekeerlingen die Geerlings heeft geïnterviewd omtrent hun bekeringsproces- en motieven was er slechts één die deze ervaring niet als motief noemde.⁷⁸ Deze ervaring staat in het algemeen niet op zichzelf maar zal gerelateerd zijn aan een of meer van de andere reeds genoemde motieven. Gods liefde en nabijheid kan bijvoorbeeld ervaren worden in een droom, bij de lezing van de Bijbel of in de omgang met christenen.

5.11 ALGEMENE CONCLUSIE

Greenlee komt op basis van zijn literatuuronderzoek tot de volgende, samenvattende, conclusie:⁷⁹

"How is God at work in drawing Muslims to faith in Jesus Christ through these diverse circumstances? Each person is unique; God's grace is creative. Those Muslims who now follow Jesus came to and live out their faith in many different ways. Prediction and prescription are to be avoided. However, three summary factors are independently referred to by several researchers (...). Muslims who have come to faith in Jesus Christ usually have:

- ▶ *Encountered the truth of God's Word;*
- ▶ *Received a touch of God's love through his people; and*
- ▶ *Seen a sign of God's power."*

5.12 VAN INTERESSE NAAR BEKERING

5.12.1 Interessemotieven

Bij de bekeringsmotieven van dit hoofdstuk is het van belang te beseffen dat er allereerst motieven zijn waarom iemand interesse krijgt in het christelijke geloof en zich er in gaat verdiepen, bijvoorbeeld:

- ▶ Negatieve ervaringen met de islam.
- ▶ Positieve ervaringen met christenen.
- ▶ De wens om een verblijfsvergunning te krijgen.

Deze motieven zijn op zichzelf nog geen bekeringsmotieven. Gaudeul waarschuwt er bijvoorbeeld voor, dat onbehagen over het ene geloof op zichzelf een onvoldoende basis vormt voor de overgang naar een ander geloof:

*"Dissatisfaction with one religious community is not a sufficient reason for seeking admittance to another. Negative experiences in Islam are no substitute for a positive experience of Christ and his Church. Experience has shown that an over-hasty or superficial acceptance of a religiously discontented Muslim by the Christian community can lead to a dead end."*⁸⁰

Ook positieve ervaringen met christenen is een zeer aannemelijke reden om geïnteresseerd te raken in het christelijke geloof. Het wekt bijvoorbeeld de nieuwsgierigheid waar een liefdevol gedrag vandaan komt en dat des te meer als iemand zelf vooral negatieve ervaringen heeft met de (vroegere) sociale omgeving of godsdienst. Het is ook vaak een reden om actief in de kerk mee te gaan helpen. Op zichzelf is dat nog geen bekering tot het christelijke geloof, maar het kan er wel toe leiden naarmate iemand er meer kennis meer raakt en erdoor geïnspireerd raakt.

In par. 5.7 zijn enkele voorbeelden genoemd van mensen die de Bijbel gingen lezen met het doel het christelijke geloof te weerleggen. Al lezend werden ze echter zodanig gegrepen door de boodschap dat ze erdoor tot bekering kwamen. Zo kan het ook gebeuren dat iemand naar een kerk gaat en zich wil laten dopen in de verwachting daardoor een verblijfsvergunning te krijgen. Dat heeft nog niets met een oprechte bekering te maken. Het is echter wel mogelijk dat iemand in de kerk zodanig geraakt wordt door de boodschap van het christelijke geloof dat er wel een oprechte bekering volgt.

5.12.2 Overgang van interesse naar bekering

Een belangrijk punt voor de toetsing is de vraag of en hoe de omslag van interesse naar bekering tot stand is gekomen. Daarbij kan er sprake zijn van een duidelijk omslagpunt, gemarkeerd door een belangrijke ervaring, de zogeheten passieve

⁷⁸ Peter Geerlings, *"Becoming Christian"*, blz. 4

⁷⁹ David Greenlee, *New Faith, Renewed Identity*, blz. 2

⁸⁰ Jean-Marie Gaudeul, *"Called from Islam to Christ"*, blz. 101

bekering, maar ook van een geleidelijk proces, de zogeheten actieve bekering, of een mengvorm. De mengvorm kan bijvoorbeeld optreden als iemand wel positieve interesse heeft omdat de sfeer in de kerk of omdat de boodschap aanspreekt, maar er ook voortdurend twijfel is omdat je niet kunt geloven dat Jezus de Zoon van God is. Bij veel (ex-)moslims zien we dat een bepaalde existentiële ervaring, zoals een droom, hen dan tot overtuiging brengt. Bij een actieve vorm van bekering zonder duidelijk passief element verloopt de overgang van interesse naar bekering geleidelijk. Er is dan sprake van een langzaam groeiende overtuiging. Voor de toetsing is dan van groot belang dat vragen naar 'het moment van bekering' niet zinvol zijn en eerder verwarrend werken. Er kan wel gevraagd worden of er een moment was waarop iemand tot overtuiging kwam of ging beseffen dat hij tot overtuiging was gekomen. Dat laatste is namelijk ook van belang bij een geleidelijk groeiproces: je bent je er niet voortdurend van bewust hoe ver je gegroeid bent. Hoe hard je als kind groeit beseft je vaak pas op het moment dat je lengte gemeten wordt of als iemand jou na een aantal maanden weer een keer ziet en uitroept "Wat ben jij gegroeid, zeg!" Zo gaat het ook vaak in je geloofsontwikkeling. Hoe ver je overtuiging gegroeid is beseft je niet voortdurend, maar er kunnen momenten zijn waarop je zelf of iemand anders het opeens opmerkt. Bijvoorbeeld als je een bijbelgedeelte opeens begrijpt waar je een aantal maanden geleden nog niets van snapte. Dat is dan waarschijnlijk geen plotseling (passief) ervaringsmoment, maar een normaal leerproces waarbij je in tussentijd andere nieuwe dingen geleerd hebt die nodig zijn om dit ene bijbelgedeelte te kunnen begrijpen. Die nieuwe inzichten had je dan al ontwikkeld, maar daar werd je je pas bewust van toen je weer een keer dat bijbelgedeelte las dat je eerder niet begreep. Ook kan het gebeuren dat iemand opeens zegt: "wat bijzonder dat je dat opmerkt, dat is precies wat het bijbelgedeelte betekent en ik merk dat het ook persoonlijke betekenis voor je heeft." In dat geval heeft die andere persoon gemerkt dat je gegroeid bent in je overtuiging van het christelijke geloof terwijl je dat zelf misschien nog niet eens zo erg beseftte.

Bewustwording speelt dus een belangrijke rol in het kunnen verwoorden van je groeiproces en die bewustwording volgt altijd op het groeiproces zelf. Daarbij is ook van belang dat die bewustwording niet zozeer inhoudt dat je het verloop ('stadia') van het groeiproces helder voor ogen krijgt, maar veel meer dat je het resultaat van het groeiproces helder krijgt. Wie bijvoorbeeld heeft leren fietsen zal er niet meer bij stilstaan hoeveel moeite dat in het begin gekost heeft en zal er moeite mee hebben om daar goed over te vertellen. Dat is ook niet nodig om aannemelijk te maken dat hij kan fietsen. Zo is het ook met het christelijke geloof. Als je na een aantal maanden een voorheen onbegrijpelijk bijbelgedeelte wel begrijpt, heb je nog niet helder wat je in de tussentijd precies geleerd hebt waardoor je het nu wel kunt begrijpen. Dát je het nu wel begrijpt en kunt uitleggen is echter veel belangrijker dan dat je kunt verklaren hoe je precies op het punt gekomen bent dat je het nu wel begrijpt. De belangrijkste vraag is uiteindelijk: wat is het geloof voor je gaan betekenen? Welke blijken zijn er van een persoonlijk, levend geloof, zoals dat vaak genoemd wordt.

6 RESULTAAT VAN DE BEKERING

In deze paragraaf gaat het over de vraag wat het nieuwe geloof oplevert ten opzicht van het oude geloof.⁸¹ (zie par. 3.2.2 punt 3)

6.1 RUST

In veel gehoorrapporten valt te lezen dat de bekeerling rust gevonden heeft. Dat klinkt al gauw als een algemeen en vaag antwoord. Toch moet bedacht worden dat het voor veel bekeerlingen een belangrijke kernzaak is die teruggaat op een belangrijke belofte die Jezus heeft gegeven:

"Kom naar Mij toe, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven. Neem Mijn juk op u, en leer van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en u zult rust vinden voor uw ziel; want Mijn juk is zacht en Mijn last is licht."
(Mattheüs 11:28-30)

Zie ook Hebreëën 4: 3: *"Wij die tot geloof gekomen zijn, gaan immers de rust binnen, zoals Hij gezegd heeft."*

We kunnen ook verwijzen naar Augustinus van Hippo (354-430) die na een lange zoektocht uiteindelijk rust vond bij de God van de Bijbel. Die zoektocht beschrijft hij uitgebreid in de *Confessiones* ('Belijdenissen'), maar in de inleiding (Boek 1, H1. par.1) geeft hij alvast kernachtig weer wat hij gevonden heeft:

*"And man, being a part of Thy creation, desires to praise Thee, man, who bears about with him his mortality, the witness of his sin, even the witness that Thou 'resistest the proud,'—yet man, this part of Thy creation, desires to praise Thee. Thou movest us to delight in praising Thee; for Thou hast formed us for Thyself, and our hearts are restless till they find rest in Thee."*⁸²

Dat was de eindconclusie van zijn zoektocht: 'ons hart is rusteloos totdat het rust vindt in God'. In Boek 8 beschrijft Augustinus de pijn die hij ondervond van het gevoel van falen en van gebondenheid aan zonde. In H 12 van Boek 8 beschrijft hij tenslotte dat hij op ongedachte wijze gedrongen werd de Bijbel te pakken, open te slaan en te lezen. Hij kwam toen uit bij Romeinen 12:13,14, een tekst die wonderwel paste bij de worsteling die hij doormaakte:

"Laten wij, als op klaarlichte dag, op een gepaste wijze wandelen, niet in zwelgpertijen en dronkenschappen, niet in slaapkamers en losbandigheden, niet in ruzie en afgunst. Maar bekleed u met de Heere Jezus Christus, en verzorg het vlees niet om begeerten op te wekken"

waarna hij niet meer verder hoefde lezen omdat het tot hem doordrong dat bij Jezus Christus de oplossing ligt. Opeens kwam er een vertrouwen in zijn hart en verdween de twijfel als sneeuw voor de zon.⁸³ Augustinus had de rust gevonden waar hij in het begin van de *Confessiones* over schreef.

Bij Augustinus zien we dus dat de rust die hij uiteindelijk bij Jezus Christus vond contrasteert met de onrust die hij voelde door zijn tekortkomingen. Bij mensen met een moslimachtergrond vinden we dat op bepaalde wijze ook sterk terug en misschien nog wel sterker. In par. 5.9 is al besproken dat veel ex-moslims vaak aangeven dat ze in hun vroegere islamitische geloof bang waren voor God⁸⁴ en dat ook prof. Verkuyl daar op wijst:

In de Koran (soera 101) *"wordt God getekend als de Rechter die in twee weegschalen de goede en kwade daden afweegt, op grond waarvan Hij de poorten van het paradijs opent dan wel mensen ter helle verwijst. (...) Wie veel contact met moslims heeft, komt telkens tot de ontdekking dat velen de boodschap der verzoening missen. De Islam is een wettische godsdienst. Maar zoals in alle wettische godsdiensten knaagt op de bodem der harten de angst en de onzekerheid. 'Zijn mijn inspanningen wel voldoende? is mijn overgave wel vurig genoeg? Zijn mijn goede werken wel voldoende?' (...) Zal de moslim in het hellevuur storten evenals de niet-moslim, of komt hij heen door dat examen van het laatste oordeel en zal hij terecht komen in het Paradijs?"*⁸⁵

⁸¹ In het bijbels spraakgebruik vaak 'vrucht van het geloof of van de bekering' naar bijvoorbeeld Johannes 15:2 en Galaten 5:22,24 genoemd.

⁸² Citaat uit engelse vertaling op https://en.wikisource.org/wiki/Nicene_and_Post-Nicene_Fathers:_Series_I/Volume_I/Confessions/Book_I/Chapter_1 (geraadpleegd 21-9-2016)

⁸³ https://en.wikisource.org/wiki/Nicene_and_Post-Nicene_Fathers:_Series_I/Volume_I/Confessions/Book_VIII/Chapter_12 (geraadpleegd 21-9-2016)

⁸⁴ Dit komen wij ook geregeld tegen in gehoorverslagen van bekeerde asielzoekers.

⁸⁵ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 88:

6.2 CULTUUR

Wordt iemand uit een andere cultuur christen, dan houdt dat als het goed is geen verloochening in van de eigen cultuur. Integendeel, het biedt de kans om de eigen cultuur op een gezonde manier te ontwikkelen. Voor ex-moslims is het wel duidelijk dat christelijk geloof en islam niet verenigbaar zijn, maar dat betekent niet dat de hele moslim cultuur niet verenigbaar zou zijn met het christelijk geloof. Gaudeul noemt zelfs een voorbeeld van iemand die de intimiteit van de omgang met God kent door Christus en de heilige Geest, en tegelijkertijd het ontzag voor Gods verhevenheid beleeft in de vorm van de rituelen waarmee zij binnen de islam was opgegroeid. Aan de andere kant noemt Gaudeul ook iemand die vreesde om als afvallige op te vallen en daarom lange tijd vastheid aan de islamitische rituelen. Voor hem gingen de rituelen op den duur niet meer samen met zijn christelijke geloof: het nieuwe geloof vroeg als het ware om een eigen manier van uitdrukken.⁸⁶

Hogewij-Speelman beschrijft in dit verband, dat de eerste vragen waar een ex-moslim mee kwam, ging over bidden en vasten. Vanuit zijn moslim-achtergrond was het in zijn beleving immers vooral belangrijk om te weten hoe het geloof in de dagelijks terugkerende rituelen vormgegeven moet worden.⁸⁷

In tegenstelling tot de islam, is de wijze waarop je je christelijke vorm geeft behoorlijk vrij. Er is ruimte voor het gebruik van vormen die aansluiten bij je eigen cultuur. Daarmee is dan tevens gegeven, dat iemand uit een andere cultuur zich mogelijk niet thuis voelt bij een westerse kerkelijke gemeenschap. Daardoor kunnen mensen de voorkeur geven aan een kerk van eigen cultuur/taalgroep.⁸⁸ Een belemmering kan daarbij echter zijn de afstand tot de woonplaats/azc waar iemand verblijft.

⁸⁶ Jean-Marie Gaudeul, *“Called from Islam to Christ”*, blz. 120-123, 239, 240

⁸⁷ Zie ook: Gé Hogewij-Speelman, *“Grensoverschrijding en bekering”*, blz. 89, 90, 92

⁸⁸ zie ook Rien van der Toorn, *“Ex-moslims en discipelschap”*

7 DESKUNDIGHEID IND

Ondanks de verbeteringen die de IND in 2012 heeft doorgevoerd (zie par. 1.3) blijkt er nog steeds met enige regelmaat sprake te zijn van onterechte tegenwerpingen betreffende de wijze en het karakter van bekeringen. In de volgen de paragraaf worden diverse onterechte tegenwerpingen en ook excessen in de vraagstelling besproken zoals onze stichting die in diverse dossiers tegenkomt. Tenslotte wordt ingegaan op recente jurisprudentie aangaande de deskundigheid van de IND.

7.1 ONTERECHE TEGENWERPINGEN

7.1.1 De bestudering van christelijke stromingen en van godsdiensten

We komen nog steeds beschikkingen tegen waarin tegengeworpen wordt dat een bekering niet oprecht is omdat betrokkene zich niet verdiept heeft in andere godsdiensten en/of in de andere stromingen van het christendom dan die stroming waar hij zich bij heeft aangesloten.⁸⁹ Anno 2017 zelfs in toenemende mate, hetgeen de indruk wekt dat vragen naar de bestudering van andere godsdiensten en stromingen deel is gaan uitmaken van de standaard vragenlijst. Het wordt bij de IND kennelijk in toenemende mate als vanzelfsprekend gezien dat een bekering als weloverwogen en welbewuste keuze impliceert dat je je verdiept hebt in de verschillende godsdiensten en stromingen. Deze opvatting bevreemd onze stichting zeer. Allereerst blijkt niet uit de literatuur zoals besproken in H.5 dat bestudering van andere godsdiensten en stromingen een gangbaar element is in een bekeringsproces. Ook op de Masterclasses van de IND over de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering is niet aan de orde geweest dat de bestudering van andere godsdiensten en stromingen een relevant onderdeel van onderzoek is. Dr. Arjan Plaisier heeft bijvoorbeeld op een masterclass aangegeven dat niet verwacht mag worden dat een 'bekeerling' weet waarom hij, bijvoorbeeld, protestants en niet katholiek en wat het verschil is.⁹⁰ Op de Masterclass van 21 mei 2015, waar onze stichting bij aanwezig was, heeft prof. dr. Joke van Saane haar uitgangspunten en methodiek gepresenteerd. Ook daarin komt de bestudering van andere godsdiensten en stromingen niet als voorwerp van onderzoek naar voren.⁹¹ Tijdens deze Masterclass heeft drs. Jorie Mulder, toentertijd senior adviseur van IND Afdeling Uitvoeringsadvies Asiel en Toegang, ons toevertrouwd dat in een interne werkinstructie vermeld is dat het niet de bedoeling is dat gevraagd wordt of iemand zich verdiept heeft in andere godsdiensten en stromingen. De door onze stichting geconstateerde praktijk anno 2017 is daar dus volstrekt mee in strijd!

De zaak is ook aan de orde geweest in een briefwisseling van onze stichting met de staatssecretaris. Volgens schrijven van de staatssecretaris kan het benoemen van de verschillen tussen stromingen binnen het christendom een element zijn dat onderdeel uitmaakt van de beoordeling, *"wanneer dat relevant is in de individuele zaak. Dit hangt onder andere af van de verklaringen die de vreemdeling aflegt over het doorgemaakte proces."*⁹² Mede lettend op de jurisprudentie, zoals

⁸⁹ IND dossiernrs. K1-5026530539 (beschikking 30 januari 2015); K1-328159000 (beschikking 3 februari 2015); K1-29791393 (voornemen 11 februari 2015); K1-4138645387 (beschikking 11 juni 2015); IND zaaknr. Z1-7509599209 (voornemen d.d. 24 maart 2015); Z1-8409437457 (beschikking d.d. 2-9-2015); Z1-9044108500 (beschikking d.d. 25 oktober 2015); Z1-8521727315 (aanvullend gehoor 2 december 2015); Z1-8660674922 (beschikking d.d. 3 februari 2016); Z1-4647413908 (beschikking 10 februari 2016); Z1-7994788461 (aanvullend voornemen 24 februari 2016); Z1-7461530050 (beschikking 24 maart 2016); Z1-10259750820 (beschikking 24 maart 2016); Z1-7370322535 (beschikking d.d. 23 mei 2016); Z1-9588121101 (voornemen d.d. 7 augustus 2016); Z1-1008397164 (beschikking 28 augustus 2016); Z1-8913961199 (Voornemen d.d. 12 september 2016); Z1-15306760392 (beschikking d.d. 24 oktober); Z1-8905075662 (beschikking d.d. 10 november 2016); Z1-5519345652 (beschikking 12 december 2012); Z1-13091072873 (beschikking 22 november 2016); Z1-9384704671 (beschikking 19 december 2016); Z1-8620733188 (beschikking d.d. 3 januari 2017); Z1-9370693415 (voornemen 17 januari 2017); uitspraak rechtbank Zwolle, Awb 13/27522 d.d. 29-12-14 (r.o. 7); uitspraak rechtbank Haarlem (AWB 16/12878, d.d. 11 juli 2016)

⁹⁰ Arjan Plaisier, *"IND - Bekeringen getoetst"*, lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringen' van de IND, 21 juni 2012, blz. 5

⁹¹ Zie voor de uiteenzetting van haar uitgangspunten en werkwijze welke zij ook op de Masterclass heeft gepreenseerd: Dr. J.W. van Saane, *"Geloofwaardigheid Bekering"*, Verder aangeduid als 'Van Saane'. Volgens uitspraak rechtbank Haarlem, AWB 13/29447 d.d. 22 oktober 2014 (r.o. 5.3) en rechtbank Haarlem, AWB 14/1579 d.d. 30 december 2014 (r.o. 6.2), dient dit algemene rapport van Van Saane als deskundigenoordeel te worden aangemerkt en dient de juistheid van de door haar uiteengezette methode om de geloofwaardigheid van een bekering te beoordelen, ook voor de IND als uitgangspunt te gelden.

⁹² Brief drs. R.J.T. van Lint, hoofd directeur van de IND, dd 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156, in reactie op ons schrijven dd. 24 december 2013

weergegeven in par. 3.2.5 onder punt 2, dient de staatssecretaris dan evenwel kenbaar te motiveren waarom in het individuele geval het kunnen benoemen van de verschillen tussen stromingen binnen het christendom deel uitmaakt van de beoordeling. Voorts heeft de voorzieningenrechter uitgesproken dat de verklaring van een asielzoeker dat het voor hem niet uitmaakt tot welke stroming hij binnen het christendom zou worden gedoopt geen grond is om de bekering ongeloofwaardig te achten.⁹³ Verder heeft de staatssecretaris geen nadere onderbouwing gegeven van de stelling dat (in het algemeen dan wel in individuele gevallen) verwacht mag worden dat iemand zich ook eerst verdiept heeft in andere godsdiensten. Verder wordt de opvatting dat verwacht mag worden dat iemand zich eerst verdiept in andere godsdiensten, ook niet door de voorzieningenrechter gevolgd.⁹⁴ In een gehoor heeft een verzoeker terecht verklaart dat hij *bekeerd* is tot het christelijke geloof en *lid* is van de protestantse kerk ter plaatse.⁹⁵

De staatssecretaris maakt een zeer fundamentele fout in de hantering van het begrip 'christendom' als hij meent dat onderzoek naar het 'christendom' een onderzoek naar christelijke stromingen dient te omvatten. In dat geval wordt het begrip 'christendom' immers kennelijk opgevat in de zin van de christelijke i.e. kerkelijke tradities. Echter, een bekering is niet een bekering tot een traditie of kerkelijke stroming maar een bekering tot een geloofsovertuiging. Bekering tot het christendom dient aldus opgevat te worden als bekering tot de christelijke geloofsovertuiging i.e. het christelijke geloof, waarvan niet een stroming maar de Bijbel, met name het Nieuwe Testament, de primaire kenbron is. Enkele openbare bronnen verwoorden het als volgt:

*"Het christendom is een religie gebaseerd op het evangelie en leven van Jezus zoals beschreven in het Nieuwe Testament"*⁹⁶ en:

*"Het christendom is gebaseerd op de Bijbel, een voor christenen heilig boek waarin het ontstaan van de wereld, de toekomst en het einde daarvan staat beschreven. Het leven, sterven en opstaan van Jezus (zowel mens als God) staat centraal en is opgetekend in de vier evangeliën Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes."*⁹⁷

De veronderstelling dat iemand zich eerst verdiept moet hebben in andere godsdiensten en en/of de diverse stromingen van het christelijke geloof lijkt ook gebaseerd op de gedachte dat een bekering een puur verstandelijke afwegingen en keuze is gebaseerd op de wijze van een soort vergelijkend warenonderzoek. Dit is in tegenspraak met de bevindingen uit par. 5.1 dat allerlei motieven in de sfeer van relaties, beleving en mystiek een rol kunnen spelen. De menselijke geest verwerkt dit allemaal en soms leidt dat tot een wezenlijke verandering in een mens. Hierbij is de menselijke geest niet autonoom. God werkt op diverse wijzen in op de menselijke geest. David Greenlee komt op basis van zijn literatuuronderzoek tot de volgende, samenvattende, conclusie:⁹⁸

"How is God at work in drawing Muslims to faith in Jesus Christ through these diverse circumstances? Each person is unique; God's grace is creative. Those Muslims who now follow Jesus came to and live out their faith in many different ways. Prediction and prescription are to be avoided. However, three summary factors are independently referred to by several researchers (...). Muslims who have come to faith in Jesus Christ usually have:

- ▶ *Encountered the truth of God's Word;*
- ▶ *Received a touch of God's love through his people; and*
- ▶ *Seen a sign of God's power."*

Het mag duidelijk zijn dat de keuze voor het nieuwe geloof niet een zaak is van een verstandelijke afweging maar voor de bekeerling een existentiële levensverandering inhoudt die hem een nieuwe levensvisie en identiteit geeft en die nieuwe, tot dan toe ongekennde, horizons voor hem opent.

Uiteraard spelen cognitieve aspecten ook een rol bij een bekering, zie ook de visie van de IND hierop (par. 3.2.2):

"Voorts zijn bij een bekering een aantal aspecten te onderscheiden die betrekking hebben op de redenen voor een bekering, te weten cognitieve aspecten (de inhoud van het geloof), sociale/culturele aspecten (relaties met anderen, specifieke activiteiten, warm onthaal) en emotionele aspecten (de waardering van het geloof)."

Het cognitieve aspect ziet in dit verband echter op de inhoud van het geloof en niet (mede) op de kennis van andere godsdiensten of op kennis omtrent de wijze waarop diverse stromingen het christelijke geloof vorm geven.

Zie ook uitspraak [rechtbank Den Bosch, AWB 14/26472](#) (d.d. 18 december 2014), r.o. 9: *"Ook werpt verweerder niet langer aan verzoeker tegen dat hij zich niet heeft verdiept in de verschillende stromingen alvorens afstand te doen van de islam."*

⁹³ Uitspraak Rechtbank Den Haag, 31 januari 2012, AWB 12/569

⁹⁴ Uitspraak meervoudige kamer [rechtbank Utrecht, AWB 13/31227](#) (ECLI:NL:RBDHA:2014:9913), d.d. 17 juni 2014, r.o. 18,19.

⁹⁵ Aanvullend gehoor d.d. 30 september 2015 inzake Z1-8660674922, p. 7

⁹⁶ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Christendom>, geraadpleegd 26 juli 2017

⁹⁷ <https://www.ensie.nl/redactie-ensie/christendom>, geraadpleegd 26 juli 2017

⁹⁸ David Greenlee, *New Faith, Renewed Identity*, blz. 2

Om nog enige literatuur toe te voegen: Bernard Lonergan bespreekt drie vormen van bekering: “*Conversion may be intellectual or moral or religious.*” Een intellectuele bekering behelst de verandering van je denkwijze over de realiteit, objectiviteit en menselijke kennis, i.e. de manier waarop je naar de wereld kijkt. Een morele bekering behelst verandering van de criteria waarmee je beslissingen neemt en keuzes maakt. De religieuze bekering

“is being grasped by ultimate concern. It is other-worldly falling in love. It is total and permanent self-surrender without conditions, qualifications, reservation.” Belangrijk is dan het volgende: “*(...) one must not infer that intellectual comes first, then moral and finally religious. On the contrary, from a causal viewpoint, one would say that first there is God’s gift of his love. Next, the eye of this love reveals values in their splendor, while the strength of this love brings about their realization, and this is moral conversion. Finally, among the values discerned by the eye of love is the value of believing the truths taught by the religious tradition, and in such tradition and belief are the seeds of intellectual conversion.*”⁹⁹

Kortom, de intellectuele beoordeling van de waarheidsclaims van de verschillende godsdiensten en stromingen ligt niet ten grondslag aan een bekering, maar is het resultaat van de feitelijke bekering die plaatsvindt als God iemand aangeraakt heeft met zijn liefde, zie bijvoorbeeld de dromen waar mensen gewag van maken (par. 5.2) en het voorbeeld dat Hogewij-Speelman geeft (par. 5.7). In par. 3.1 is dit feitelijk ook al beknopt aangegeven: “God gaat in iemand aan het werk en als resultaat daarvan verandert het leven van die persoon.” In de termen van Lonergan: die verandering behelst allereerst zijn godsdienst, dan zijn houding en gedrag en tenslotte zijn denken.

We vinden dit vaker bevestigd in de praktijk. Iemand raakt niet overtuigd van de kernpunten van het christelijke geloof, waaronder de drie-eenheid en de overtuiging dat Jezus de Zoon van God is, door de bestudering van het christelijke geloof. Integendeel: B. Reitsma betoogt dat het geen zin heeft om aan een moslim uit te leggen dat Jezus de Zoon van God is. Immers:

*“de enige reden waarom een moslim zich in die vraag zou interesseren is om aan te tonen dat het christelijke geloof eenvoudig niet kan deugen. Je kunt levenslang onderwijs dat God geen zoon heeft, niet eenvoudig theologisch corrigeren. Pas wanneer iemand iets van het geheim van Jezus is gaan ontdekken, kun je breder met hem of haar de nieuw-testamentische schatten gaan opdiepen.”*¹⁰⁰

7.1.2 De duur van een bekeringsproces

In de praktijk blijkt de IND vaak van mening te zijn, dat er een langdurig proces voorafgaat aan een ‘weloverwogen bekering’ en wordt geregeld tegengeworpen dat een bekering zich in een ‘onwaarschijnlijk korte periode’ van bijvoorbeeld enkele maanden of nog korter zou hebben voltrokken.¹⁰¹ De IND heeft evenwel nooit duidelijk gemaakt waar deze mening op is gebaseerd en hoe lang een proces tot bekering dan minimaal zou moeten duren. Arjan Plaisier merkt over het (mogelijke) bekeringsproces het volgende op:

*“Bekeringen zijn er in vele soorten en maten (...). De emotionele diepte verschilt. De lengte van het bekeringsproces, de mate van bewustzijn van het proces, de mate waarin iemand kennis heeft van het christelijk geloof, de weg naar de bekering, of daar al of niet een intensieve zoektocht aan vooraf is gegaan. Het is zeer gevaarlijk hier met sjablonen te werken. (...) Als het gaat om emotie: de ene mens is een denker, de ander een gevoelsmens. Wie zonder zichtbare emotie spreekt, is daarmee nog niet iemand die niets beleeft, en wie een wat arm gevoelsleven heeft, is daarmee nog niet iemand die niet oprecht kan geloven. De een wordt christen na een tijd van beproeven, de ander wordt het ‘zomaar’, het gebeurt gewoon, voor het gevoel van anderen zonder goede gronden, maar wat zijn goede gronden?”*¹⁰²

Bekeringprocessen kunnen dus op uiteenlopende wijzen en met uiteenlopend ‘tempo’ verlopen.¹⁰³

⁹⁹ Bernard Lonergan, “*The Dimensions of Conversion*”, in: Walter E. Conn (ed.), “*Conversion*”, pp. 15,20

¹⁰⁰ B. Reitsma, “Allah? - De God van de islam en de God van het christendom?”, *Theologia Reformata*, 47/2, juni 2004, blz. 137

¹⁰¹ Bij wijze van voorbeeld zij verwezen naar IND dossiernrs. K1-5026530539 (beschikking 30 januari 2015); K1-2491725215 (aanvullend voornemen 30 maart 2015); K1-583830407 en K1-583830449 (beschikkingen 12 mei 2015); IND zaaknr. Z1-7193812648 (beschikking 23 juni 2015); Z1-9044108500 (beschikking d.d. 25 oktober 2015); Z1-7994788545 (aanvullend voornemen 24 februari 2016); Z1-9418075591 (voornemen 4 augustus 2016); Z1-9750621395 (voornemen d.d. 10 oktober 2016); Z1-9883990960 (beschikking d.d. 26 oktober 2016); Z1-19670601035 (voornemen d.d. 6 december 2016); Z1-9333234510 (voornemen d.d. 14 december 2016); Z1-9384704671 (beschikking 19 december 2016); Z1-7835663441 (beschikking d.d. 12 januari 2017);

¹⁰² Arjan Plaisier, “*IND - Bekeringen getoetst*”, lezing gehouden op de Masterclass ‘Bekeringen’ van de IND, 21 juni 2012, blz. 4,5

¹⁰³ Zie voor de diversiteit van bekeringsgeschiedenissen ook www.isaruhallah.nl en Stefan Paas e.a., “*Thuiskomen*”; zie ook IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 2: “Een bekering kan op verschillende manieren tot stand komen en kan variëren in de mate van impact voor de persoon en zijn of haar omgeving. (...) Bekeringen uiten zich in diverse vormen, van plotselinge bekeringen (passieve bekeringen) tot weloverwogen, geleidelijke bekeringen (actieve bekeringen). Daarbij is het van belang om te beseffen dat een bekering voor iedereen anders kan zijn.”

Ook van belang is een uitspraak van rechtbank Maastricht:

“Eiseres heeft verklaard dat zij wel op deze termijn van twee maanden heeft kunnen afzien van haar eerdere geloof en een daadwerkelijke en oprechte gevoelde diepgewortelde overtuiging heeft voor het christendom, zijnde de Pinkstergemeente. Ter ondersteuning van haar standpunt heeft de getuige-deskundige, prof. dr. W.J. Ouweneel¹⁰⁴, hoogleraar aan de Evangelische Theologische Universiteit te Leuven, ter zitting toegelicht dat sprake kan zijn van daadwerkelijke en oprechte gevoelde diepgewortelde overtuiging voor het christendom en een bekering die door middel van het ondergaan van het doopsel is voltooid. Een bekering kan al bij eerste aanraking met het geloof plaatsvinden, een zogenaamde radicale bekering. Van belang is of een persoon zijn leven en mentaliteit veranderd.” Een inzicht dat door de voorzieningenrechter in zijn oordeel wordt overgenomen¹⁰⁵ en in hoger beroep is bevestigd.¹⁰⁶

Inmiddels heeft de staatssecretaris per brief aan onze stichting aangegeven dat zij bij de beoordeling van de geloofwaardigheid of oprechtheid van een bekering niet een vaststaande termijn omtrent de duur van een bekeringsproces hanteert.¹⁰⁷ De dienst erkent ook, dat er naast een actieve bekering, waarbij iemand zelf op zoek is gegaan naar de waarde van het christelijke geloof voor zijn leven, ook sprake kan zijn van een passieve bekering, waarbij iemand zich van Hogerhand aangeraakt weet en daardoor van geloof verandert.¹⁰⁸ Hieruit valt dus te concluderen, dat de IND met ons van mening is dat het principieel *onjuist* is om tegen te werpen dat aan een bekering *altijd* een langdurig proces voorafgaat.

7.1.3 Geloofwaardigheid bekering in land van herkomst

Wij krijgen met enige regelmaat beschikkingen onder ogen, waarin de geloofwaardigheid van de bekering afhankelijk wordt gesteld van de geloofwaardigheid van het feitenrelaas. De redenering is dan bijvoorbeeld, dat het niet aannemelijk is gemaakt dat betrokkene een bepaalde kerk bezocht omdat hij niet voldoende kan verklaren omtrent de naam en het adres van de kerk en de naam van de voorganger. In casu komt het er in deze zaken op neer, dat de gestelde gebeurtenissen ongeloofwaardig worden bevonden en dat daarmee naar het oordeel van de IND de gestelde bekering mutatis mutandis ook ongeloofwaardig is, zonder inhoudelijke toetsing van de bekering zelf. Op 6 augustus 2013 heeft de Raad van State echter uitgesproken, dat de ongeloofwaardigheid van gestelde geloofsactiviteiten, zoals kerkbezoek en evangelisatie, nog niet leidt tot de ongeloofwaardigheid van de gestelde bekering. De geloofwaardigheid van de bekering dient dan ook op zichzelf getoetst te worden volgens de door de staatssecretaris vastgestelde gedragslijn.¹⁰⁹ Sinds de invoering van de integrale toetsing geldt hierbij bovendien als beleidsregel dat de geloofwaardigheid van ‘opvolgende gebeurtenissen’ niet noodzakelijk afhankelijk is van een eerdere gestelde gebeurtenis die het begin vormt van de verhaallijn (WI 2014/10 par. 3.2.2), i.e. dat bijvoorbeeld ongeloofwaardig wordt geacht dat iemand in een bepaalde situatie een Bijbel kreeg of uitgenodigd werd voor een kerkdienst maakt nog niet dat de bekering die daarop gevolgd zou zijn op zichzelf niet geloofwaardig kan zijn. Zie ook het besprokene in par. 3.2.5 onder punt 3.

7.1.4 Waarde van doop(akte) en verklaringen voorganger/theoloog

Volgens afdelingsjurisprudentie en beleid van de staatssecretaris kunnen een doopakte- en verklaringen van kerkvoorgangers en theologen elementen zijn, die de gestelde bekering mede aannemelijk maken.¹¹⁰ Regelmatig wordt echter tegengeworpen, *“dat het voor een ieder relatief eenvoudig is om zich bij een kerk aan te sluiten en een doopakte te verkrijgen, ook zonder een daadwerkelijke en oprecht gevoelde bekering.”* Soms wordt zelfs gesteld, dat de doop enkel een traditie is die daarom dus van weinig betekenis zou zijn. Ook zou een verklaring van een voorganger niet afkomstig zijn uit objectieve bron en derhalve niet meegewogen hoeven worden. *“Van een geestelijke kan een geobjectiveerde beoordeling niet*

¹⁰⁴ www.willemouweneel.nl/curriculum.

¹⁰⁵ rechtbank Maastricht, AWB 13/5053, dd. 21 maart 2013, rechtsoverweging 15,16

¹⁰⁶ ABRvS 201302931/1/V2, dd 9 december 2013

¹⁰⁷ Brief hoofddirecteur IND dd 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156

¹⁰⁸ Brief Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013, inzake rechtbank Haarlem AWB 13/9417 (IND zaaknummer Z-2384018215), in reactie op de in deze zaak ingebrachte verklaring dr. Joke van Saane, *“Bekering”*, draft notitie dd 31 oktober 2013, blz. 2-4; zie ook [uitspraak](#) d.d. 23 april 2014. Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld.

¹⁰⁹ ABRvS 201304530/1/V2. Net als in andere, vergelijkbare, zaken, hebben wij vanuit Gave in deze zaak op grond van het rapport nader gehoor verklaard, dat betrokkene overtuigend heeft verklaard omtrent haar bekering, los van de geloofwaardigheid omtrent de gestelde activiteiten en gebeurtenissen.

Voor de gedragslijn van de staatssecretaris verwijst de Afdeling naar haar uitspraak van 24 mei 2013 in zaak nr.

[201109839/1/V2](#). De betreffende gedragslijn voor de toetsing van bekeringen had de staatssecretaris aangedragen in een pleitnotitie, zie hiervoor par. 3.2.2 van dit document.

¹¹⁰ Zie ABRvS 200302654/1 23 september 2003, LJN: AM2446) en [pleitnotitie](#) inzake ABRvS 201109839/1, blz. 3. (zie ook par. 3.2.2 onder punt 1)

worden verwacht, omdat de geestelijke het gehele dossier van de vreemdeling niet kent en ook geen zicht heeft op de dossiers van anderen. Ook zal niet uit te sluiten zijn dat een geestelijke een persoonlijk belang heeft bij de bekering van medemensen tot het juiste, door hem aanvaarde en uitgedragen geloof. Openlijk uitspreken van twijfel aan de oprechtheid van een bekering lijkt daarmee in strijd. Ook omdat het kenbaar maken van twijfel aan de oprechtheid van een bekering diametraal kan staan op de doelstellingen van de geloofsgemeenschap om het geloof daadwerkelijk te verspreiden. Het kenbaar maken van deze twijfel kan schade toebrengen aan het vertrouwen en de loyaliteit van de bekeerling.”¹¹¹

Deze tegenwerpingen roepen ernstig bezwaar op.

Allereerst is het zeer bevreemdend dat de staatssecretaris in de ene zaak ten overstaan van de Afdeling laat weten waarde te hechten aan een doopakte en verklaringen van voorgangers en in andere zaken motiveert waarom hier geen waarde gehecht kan worden. In een zaak heeft de IND bijvoorbeeld in het verweerschrift ook wel verklaard dat aan rapportages van geestelijken waarde toekomt in de beoordeling van het asielrelaas, maar aangezien in betreffende zaak de ingebrachte verklaring op verzoek van eiser is opgesteld ligt dit blijkbaar anders. Dit roept wel de vraag op wie anders dan belanghebbende (dan wel diens gemachtigde) om dergelijke verklaringen zou verzoeken, aangezien de praktijk uitwijst dat de IND dit in elk geval niet doet. Bovendien geeft de IND nog andere motieven op waarom aan een verklaring van een geestelijke geen waarde kan worden toegekend, welke motivatie er zonder meer toe strekt dat de IND in geen enkel geval waarde toekent aan verklaringen van geestelijken. Immers, blijkens uit het hiervoor geciteerde stelt de IND in het verweerschrift dat van een geestelijke geen geobjectiveerde beoordeling kan worden verwacht, omdat de geestelijke het gehele dossier van de vreemdeling niet kent en ook geen zicht heeft op de dossiers van anderen, een motivatie die overigens ook grote bevreemding wekt. Allereerst valt niet in te zien dat kennis van het gehele dossier van betrokkene noodzakelijke voorwaarde is om de geloofwaardigheid van bekering te kunnen beoordelen. Immers, uit de vaste gedragslijn van de staatssecretaris ten deze (par. 3.2.2 hierboven) valt af te leiden dat niet alle elementen uit het dossier meegewogen worden maar alleen die elementen die daadwerkelijk betrekking hebben op het proces van en de motivatie voor bekering, zaken waar een voorganger en theoloog niet minder dan een IND-medewerker met betrokkene over kan spreken, waarbij toegevoegd wordt dat een voorganger in de loop van de tijd meerdere contactmomenten kan hebben, tegenover een enkel contactmoment van de IND-medewerker. Dat een kerkvoorganger of theoloog daarbij geen zicht heeft op de dossiers van anderen moge waar zijn, maar is niet ter zake. Immers, iemand die een redelijk aantal jaren kerkvoorganger is of is geweest, zal stellig een ruime ervaring hebben met het geestelijke leven van mensen die vanuit diverse achtergrond en op uiteenlopende wijze tot geloof in Christus zijn gekomen en de weg van het christelijke geloof zijn gegaan.¹¹² Bovendien is inzicht in bekeringsprocessen niet zozeer een zaak van dossierkennis maar veel meer van persoonlijke ontmoeting met mensen die de weg van het christelijke geloof zijn gegaan.

De suggestie dat een geestelijke een persoonlijk belang zou hebben bij de bekering van medemensen tot het juiste, door hem aanvaarde en uitgedragen geloof, is al even bevreemdend. Afgezien van de vraag waar dat persoonlijk belang uit zou bestaan, dient toch vooral onderstreept te worden dat een geestelijke (kerkvoorganger of theoloog) geen enkel belang heeft bij 'bekeerlingen' die het om de verblijfsvergunning is te doen en niet om het geloof zelf. Dr. Arjan Plaisier heeft omtrent de toelating tot de doop en het kerklidmaatschap met recht het volgende gezegd:

"laat het duidelijk zijn dat het vanuit kerkelijke optiek ook niet aanbevolen wordt om te zeggen dat je christen bent, met als doel om daarmee een status te verkrijgen. (...) Geloof gebruiken voor andere doeleinden dan geloof zelf is vanuit de optiek van de kerk dubieus en op geen enkele manier zal de kerk daaraan meewerken.”¹¹³ Ook zij verwezen naar onze adviesbrochure: "Als asielzoekers worden gedoopt, van wie (eventueel achteraf) blijkt dat de bekering niet echt is óf geen diepgang heeft gekregen, zijn meerdere negatieve effecten te verwachten"

zoals dat de 'goede naam' van de kerk in de samenleving en bij andere asielzoekers wordt geschaad, dat het getuigenis van christenen en 'Muslim Background Believers' bij moslims wordt geschaad waarmee de afstand tot het christelijke geloof en de christenen juist groter wordt, en dat het voeding geeft aan onderling wantrouwen tussen 'Muslim Background Believers' wat de onderlinge christelijke gemeenschap verzwakt.¹¹⁴ In het kort: kerken en voorgangers hebben er juist géén belang bij als mensen zich bekeren omwille van een verblijfsvergunning. Van de hiervoor aangehaalde tegenwerpingen gaat dan ook

¹¹¹ Verweerschrift staatssecretaris, d.d. 4 februari 2014, inzake het beroep van een vreemdeling, geciteerd uit uitspraak meervoudige kamer [rechtbank Utrecht, AWB 13/31227](#) (ECLI:NL:RBDHA:2014:9913), d.d. 17 juni 2014, r.o. 9.

¹¹² Zie ook uitspraak [rechtbank Den Bosch, AWB 14/26472](#) (d.d. 18 december 2014), r.o. 11:

¹¹³ Arjan Plaisier, "IND - Bekerings getoetst", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekerings' van de IND, 21 juni 2012, blz. 3

¹¹⁴ Stichting Gave, "In goede aarde - Advies voor de doop en begeleiding van asielzoekers", juni 2014, blz. 9,10

Deze brochure is tot stand gekomen met medewerking van en wordt ondersteund door de Protestantse Kerk in Nederland, Samen Kerk in Nederland, Evangelische Alliantie / Europese Zendingsalliantie en Evangelie & Moslims. Tevens hebben onder meer voorgangers van multiculturele en immigrantenkerken aan de brochure bijgedragen.

ten onrechte de suggestie uit dat kerken in zijn algemeenheid onzorgvuldig om zouden gaan met de toelating tot de (heilige!) doop en het kerklidmaatschap.

De voorzieningenrechter heeft dan ook als volgt geoordeeld over de waarde van verklaringen van kerken en theologen:

“Een verklaring van een kerkelijke instantie of persoon zoals [getuige], die uiteraard wel deskundig is binnen zijn vakgebied, kan dienen ter staving van een bekering. Een dergelijke verklaring kan door de vreemdeling als bewijsmiddel worden ingebracht en dient door verweerder te worden meegewogen. De verantwoordelijkheid van de vreemdeling zelf overtuigende verklaringen af te leggen met betrekking tot de bekering en het proces dat tot de bekering heeft geleid blijft echter bestaan. Het is vervolgens aan verweerder om zich aan de hand van de verklaringen van eiser en eventuele verklaringen van derden een oordeel te vormen over de geloofwaardigheid van de gestelde bekering. De rechtbank verwijst naar de uitspraak van de ABRvS van 6 maart 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:890).”¹¹⁵

Nu is het wel waar, dat kerken verschillend om kunnen gaan met de toelating tot de doop en het kerklidmaatschap. Vaak is er echter wel degelijk sprake van een zorgvuldig voorbereidingstraject, waarin nadere uitleg wordt gegeven over de hoofdpunten van het christelijke geloof, de betekenis van de doop en over de toepassing van de doop in het dagelijkse leven. Ook kan een vervolgetraject aangeboden worden nadat iemand gedoopt is.¹¹⁶

Nu hoeft de IND niet zonder meer uit te gaan van de veronderstelling dat een kerk zorgvuldig is omgegaan met een doopverzoek. Het is zeker wel redelijk om te vragen hoe de toelating tot de doop en het lidmaatschap in de kerk van betrokkene geregeld is. De kerk kan hiertoe aan betrokkene een verklaring afgeven.¹¹⁷ De IND kan daarbij kijken naar de inhoud van die documenten en van wie die documenten afkomstig zijn.¹¹⁸ Indien de IND twijfelt aan de waarde van de documenten, moet dat in de beschikking wel kenbaar gemotiveerd worden (zie par. 3.2.5 punt 2). De enkele tegenwerping, “dat het voor een ieder relatief eenvoudig is om zich bij een kerk aan te sluiten en een doopakte te verkrijgen, ook zonder een daadwerkelijke en oprecht gevoelde bekering” of “dat een verklaring is opgesteld op verzoek van betrokkene”, is ongemotiveerd en daarmee onterecht.

Zie verder ook par. 12.3.3 en par. 14.3.1, m.n. uitspraak Rechtbank Haarlem, AWB 14/18038, d.d. 9 september 2014.

7.1.5 Overeenkomsten en verschillen tussen christelijk geloof en islam

In de loop van 2013 zien we beschikkingen verschijnen waarin gesteld wordt dat een bekering ongeloofwaardig is omdat de dienst meent dat de door betrokkene aangegeven en voor hem belangrijke verschillen tussen christelijk geloof en islam niet wezenlijk zouden zijn.¹¹⁹ Geregeld worden de liefde en vergeving die iemand bij Christus heeft gevonden genoemd als motief voor de bekering. Ook wordt geregeld genoemd dat de vrouw vaak niet meetelt in de islam maar wel in het christelijke geloof. Meer dan eens wordt daarbij ook verwezen naar de geschiedenis in de Bijbel waarbij een overspelige vrouw bij Jezus wordt gebracht met de vraag of zij niet gestenigd moet worden. Jezus gaat daar niet in mee en veroordeelt haar niet.¹²⁰ De dienst acht deze verklaringen echter meermalen ongeloofwaardig omdat liefde en vergeving ook in de islam voorkomen, terwijl in de Bijbel (in het Oude Testament) de vrouw ook vaak achtergesteld wordt.

Met alle respect voor de summiere kennis die de dienst ten deze ten toon stelt, dient toch overwogen te worden dat in de islam liefde en vergeving absoluut niet die rol speelt die het in het christelijke geloof speelt en dat er wel degelijk verschillen zijn ten aanzien van de positie van de vrouw. De dienst heeft zich hiervan tot op heden geen rekenschap gegeven. De

¹¹⁵ Uitspraak meervoudige kamer rechtbank Utrecht, AWB 13/31227 (ECLI:NL:RBDHA:2014:9913), d.d. 17 juni 2014, r.o. 11.

¹¹⁶ zie bijvoorbeeld ook Ganpat Berrevoets, “Avondmaal, Doop en andere zichtbare tekenen van heil in de Zendinggemeenten”, blz. 40-42

¹¹⁷ zie par. 3.2.2, eerste punt; voor kerken is een brief beschikbaar met advies en aanwijzingen omtrent het schrijven van zo’n verklaring. Deze kan brief gedownload worden van de Gave website:

www.gave.nl/gave/download/juridisch-extern/brief-voor-kerken-advies.pdf.

In juli 2014 heeft Gave ook een uitgebreide brochure voor de kerken uitgebracht waarin advies wordt gegeven ten aanzien van doopverzoeken van asielzoekers, zie www.gave.nl/doopadvies

¹¹⁸ Brief hoofddirecteur IND dd 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156

¹¹⁹ IND zaaknr. Z1-8051676609 (voornemen 30 mei 2015); Z1-7994788545 (aanvullend voornemen 24 februari 2016); Z1-9455747647 (beschikking d.d. 30 juni 2016); Z1-9332907726 (beschikking d.d. 21 juli 2016); Z1-9559431092 (22 juli 2016); Z1-9418075591 (voornemen 4 augustus 2016); Z1-10062143060 (voornemen 8 augustus 2016); Z1-1008397164 (beschikking 28 augustus 2016); Z1-15306442123 (beschikking d.d. 24 oktober 2016); Z1-15306760392 (beschikking d.d. 24 oktober 2016); Z1-9883990960 (beschikking d.d. 26 oktober 2016); Z1-9914934168 (beschikking 23 november 2016); Z1-9914887123 (beschikking d.d. 23 november 2016); Z1-7835663441 (beschikking d.d. 12 januari 2017);

¹²⁰ Johannes 8:1-11

staatssecretaris heeft in een schrijven aan onze stichting ook geen nadere onderbouwing ten deze gegeven.¹²¹ Hij beperkt zich tot de algemene lijn, "dat afhankelijk van de individuele zaak het kan zijn dat de mate waarin de vreemdeling kan verklaren over verschillen tussen islam en het christelijke geloof, betrokken wordt bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van de bekering. Aan de vreemdeling kan gevraagd worden waarin het nieuwe geloof zich specifiek onderscheidt van het oude geloof."

Hier ligt echter niet het door ons aangeroerde probleem. Het probleem schuilt er juist in, dat in de ons bekende casussen de vreemdeling overtuigend heeft verklaard omtrent de voor hem relevante verschillen tussen islam en christelijk geloof, namelijk de liefde en de vergeving die hij bij Christus gevonden heeft. In de voornemens/ beschikkingen is dit als ongeloofwaardig afgedaan op grond van het enkele feit, dat liefde en vergeving ook in de islam voorkomen.¹²² Hierbij wordt er aan voorbijgegaan dat liefde en vergeving in de islam van een totaal andere orde zijn dan in het christelijke geloof. Derhalve constateren wij ten aanzien van de door de dienst gestelde overeenkomsten tussen islam en christelijk geloof een ernstig motiveringsgebrek en het hanteren van onjuiste, met de algemeen wetenschappelijk aanvaarde inzichten strijdende tegenwerpingen.

Nog ernstiger wordt het als een discussie wordt aangegaan over geweld in islam en christelijk geloof,¹²³ hetgeen naar het oordeel van de IND zelf uitdrukkelijk niet de bedoeling is:

*"ga geen theologische discussie aan in het gehoor of voornemen ('u heeft de Islam verlaten vanwege de haat en moord binnen de islam, maar dit gebeurt binnen het christendom ook')."*¹²⁴

Zie verder H. 8.

7.1.6 Het moment van bekering

In beschikkingen wordt geregeld het argument gebruikt dat betrokkene niet voldoende heeft verklaard omtrent het moment van de bekering dan wel dat het gestelde bekeringsmoment niet geloofwaardig is. Eveneens wordt geregeld gesteld, dat een bekering in het land van herkomst ongeloofwaardig is bevonden en dat verklaringen omtrent iemands (christelijke) levenswandel in Nederland nog steeds niet aannemelijk maakt dat de bekering in het land van herkomst heeft plaatsgevonden en dat de bekering als zodanig daarmee onaannemelijk blijft. Daarmee wordt de bekering dan blijkbaar voor eens en voor altijd ongeloofwaardig in de ogen van de IND.

Het is overigens zeer discutabel om zo de nadruk te leggen op het moment van bekering. Allereerst laat de IND zelf geregeld in beschikkingen blijken dat aan een bekering naar hun oordeel een langdurig proces voorafgaat. Van iemand die zo'n langdurig (en dus geleidelijk) proces achter de rug heeft, kan niet verwacht worden dat hij zonder meer een doorslaggevend moment kan aanwijzen. En als er voor zo'n persoon weldegelijk een doorslaggevend moment is geweest, is het nog maar de vraag of dat voor de IND geloofwaardig is, zeker als het zich afspeelde in het land van herkomst waar een ander zich vaak in het geheim afspeelde. Arjan Plaisier heeft daarover het volgende opgemerkt:

*"Gebeurtenissen in het verleden hebben we zelf ook niet altijd meer helder op een rijtje. Wie op de weg van een bekering is, houdt er op dat moment geen rekening mee dat hij of zij ooit nog eens ondervraagt gaat worden door de IND en doet niet aan feitenverzameling. In een land als Iran zullen mensen die een rol spelen in iemands bekering vaak niet in het volle daglicht rondlopen en met visitekaartjes zwaaien. Een zekere consistentie mag verwacht worden en speelt in de beoordeling van 'geloofwaardig' zeker een rol, maar wie in een land dat in nevelen is gehuld vraagt naar het naadje van de kous, of kleine oneffenheden uitvergroot, moet zich wel afvragen of hij of zij enig benul heeft van de plaatselijke situatie."*¹²⁵

In essentie gaat het ook om de vraag of iemand bekeerd is, niet zozeer om de vraag wanneer en waar hij precies bekeerd is. Is iemand oprecht bekeerd, dan is dat blijvend te merken aan zijn levensinstelling, zijn houding en gedrag. Verklaringen omtrent iemands geloofsleven zijn dan altijd relevant, ook als ze dateren van lang na de periode dat iemand christen zou zijn geworden. Wederom Arjan Plaisier:

"Naast de vraag naar de weg [tot bekering] is het natuurlijk ook relevant te vragen naar de betekenis van het geloof. Wat doet het geloof met iemand? Op welke manier wordt God ervaren? Welke betekenis heeft Christus voor de persoon in kwestie? Op welke manier onderhoudt iemand zijn of haar geloof? Wat zijn de bronnen die daarbij een rol spelen? Een even

¹²¹ Brief R.J.T. van Lint, hoofddirecteur van de IND, dd 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156, in reactie op ons schrijven dd. 24 december 2013

¹²² IND dossiernr. K1-1362002518 (voornemen dd. 15 april 2013; na onze rapportage ten deze heeft aanvullend gehoor plaatsgevonden en is asiel verleend); K1-53033336 (beschikking 30 oktober 2013); IND zaaknr. Z1-3785802156 (beschikking dd 5 november 2013; beschikking is tijdens behandeling beroep ingetrokken en vervolgens is asiel verleend.)

¹²³ Zie bijvoorbeeld IND zaaknr. Z1-10206698917 (beschikking d.d. 17 november 2016).

¹²⁴ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 5

¹²⁵ Arjan Plaisier, *"IND - Bekeringszaken getoetst"*, lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringszaken' van de IND, 21 juni 2012, blz. 4

relevante vraag is die naar de ontwikkeling van het geloof nadat iemand tot bekering is gekomen. Dit alles maakt het mogelijk zich een beeld te vormen van iemands geestelijk leven."¹²⁶

Als conclusie / samenvatting geeft Plaisier tenslotte het volgende mee:

*"Beoordelen of iemand een christen is, is precair. Wie in deze werkt met vooropgezette schema's heeft van bekeringen geen kaas gegeten. Je moet op dit terrein er het beste van maken, de fake-verhalen er uit halen, maar verder terughoudend zijn. Daarbij kom ik terug op wat ik aan het begin zei over de zichtbaarheid. Eigenlijk moet de echte vraag zijn: is iemand praktiserend christen? Ik heb het idee dat die vraag nauwelijks een rol speelt. Praktiseert iemand zijn christenzijn? Gaat hij of zij naar de kerk? Leest hij of zij in een bijbel? Is iemand missionair bezig in het asielcentrum of daarbuiten? Zijn er getuigenissen over de persoon in kwestie van medegelovigen? Iemand die zich als christen gedraagt zal risico's lopen. Gedraagt iemand zich als een christen? Dat is de vraag die ik relevanter vind dan de vraag of iemand een helder idee heeft over de Bijbelboeken of het protestantisme."*¹²⁷

De UNHCR volgt ook deze lijn:

*"Relevant areas of enquiry include the individual profile and personal experiences of the claimant, his or her religious belief, identity and/or way of life, how important this is for the claimant, what effect the restrictions have on the individual, the nature of his or her role and activities within the religion, whether these activities have been or could be brought to the attention of the persecutor and whether they could result in treatment rising to the level of persecution."*¹²⁸

De IND onderkent formeel dat een bekering vaak een proces is dat niet noodzakelijk een duidelijk begin- of eindpunt heeft:

*"Een bekering kan op verschillende manieren tot stand komen. De factor tijd speelt een belangrijke rol en ook de mate van emotionele betrokkenheid versus rationele afweging. (...) Een bekering heeft niet altijd een duidelijk beginpunt. Er kan sprake zijn van onvrede met de huidige situatie. Stress is niet altijd bewust aanwezig maar kan wel leiden tot een verandering. Bekering heeft ook geen duidelijk eindpunt, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."*¹²⁹

Onze stichting is ook een zaak bekend waarbij de bekering in het land van herkomst ongeloofwaardig werd bevonden maar wel werd erkend, dat betrokkene in Nederland christen was. De vraag naar het moment van bekering was hierbij voor de IND niet aan de orde, ook al vond betrokkene dit zelf in dit geval wel van belang.¹³⁰ Ook de voorzieningenrechter heeft zich hieromtrent uitgelaten:

*"Daargelaten de vraag of (...) de bekering van verzoeker in Guinee in redelijkheid ongeloofwaardig kon worden geacht heeft verweerder voorts nagelaten te motiveren of de bekering in Nederland geloofwaardig wordt geacht en wat de gevolgen van een bekering in Nederland zijn bij gedwongen terugkeer naar Guinee."*¹³¹

Alles bij elkaar genomen gaat het dus om de vraag, of iemand thans oprecht christen is of niet. Bij de beantwoording van die vraag is het zeker relevant, op welke wijze en langs welke weg iemand op het spoor van het christelijke geloof is gekomen.¹³² Gebeurtenissen in het land van herkomst kunnen daar deel van uitmaken, ook als de IND niet overtuigd is van de geloofwaardigheid van de gebeurtenissen op zich.¹³³ Indien er vervolgens niet meer is dan deze gestelde gebeurtenissen, dan blijft de bekering inderdaad ongeloofwaardig. Maar indien de gestelde gebeurtenissen in het land van herkomst een 'vervolgverhaal' hebben in Nederland en betrokkene daarbij ook kan verklaren omtrent de betekenis die het christelijk geloof voor hem heeft gekregen, dan kan de IND niet stellen dat de bekering ongeloofwaardig blijft enkel op grond van de ongeloofwaardigheid van de gestelde gebeurtenissen in het land van herkomst.¹³⁴

¹²⁶ idem, blz. 4

¹²⁷ idem, blz. 5

¹²⁸ [Guidelines on International Protection - Religion-based Refugee Claims](#), 28 april 2004, par. 14

¹²⁹ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, [IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken](#), p. 3

¹³⁰ Ontleend aan uitspraak ABRvS 201201598/1/V4 dd 23-7-2012, punt 2.1. De Raad van State volgt op dit punt de IND.

¹³¹ Uitspraak rechtbank Zwolle inzake AWB 13/14761 dd 3 juli 2013. Er is geen hoger beroep tegen deze uitspraak ingesteld.

¹³² Zie ook UNHCR [Guidelines on International Protection - Religion-based Refugee Claims](#), 28 april 2004, par. 34

¹³³ Zie hiervoor [Geloofwaardigheid bekering in land van herkomst](#) (m.n. ABRvS 201304530/1/V2)

¹³⁴ Zie par. 13.1.3 uitspraak Rechtbank Haarlem (AWB 12/33902), zie ook Informatiebericht IND Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, [IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken](#), p. 6: "Soms is er sprake van een bekering die reeds is ingezet in het land van herkomst, maar verder ontwikkeld is of opnieuw opgepakt is in Nederland. De ongeloofwaardigheid van de bekering in Iran is dan vaak tevens (een van) de reden(en) om geen waarde te hechten aan de bekering hier in Nederland. De rechtbank is echter van oordeel dat, indien de gestelde bekering in het land van herkomst niet geloofwaardig is, daarmee niet zonder meer kan worden gezegd dat er thans eveneens sprake is van een ongeloofwaardige bekering. In deze zaken is het dus van belang om ook een oordeel te geven over de (verdere) bekering in Nederland."

7.1.7 Bijbelkennis

Soms komen wij de tegenwerping tegen dat van een persoon die zich bekeert tot het christendom mag worden verwacht dat hij alle delen van de Bijbel leest om tot een goede afweging te komen. De IND geeft zelf echter al aan dat het niet de bedoeling is om zeer gedetailleerde kennisvragen te stellen, maar om open vragen te stellen over wat iemand weet over zijn nieuwe geloofsovertuiging.¹³⁵ Bestudering van relevante wetenschappelijke literatuur (par. 3.2.3, H 4 en 5 en par. 7.1.1) laat zien dat bij bekeringen sociale en emotionele motieven als regel minstens zo belangrijk zijn en bij passieve vormen van bekering vooral emotionele motieven veel belangrijker zijn dan bestudering van alle delen van de Bijbel. Bernard Lonergan benoemt drie ontwikkelingsfasen van bekeringsprocessen. Deze zijn achtereenvolgens religieus, moreel en intellectueel van aard:

*"from a causal viewpoint, one would say that first there is God's gift of his love. Next, the eye of this love reveals values in their splendor, while the strength of this love brings about their realization, and this is moral conversion. Finally, among the values discerned by the eye of love is the value of believing the truths taught by the religious tradition, and in such tradition and belief are the seeds of intellectual conversion."*¹³⁶

Verder is het zo dat de persoon Christus centraal staat in het christelijke geloof en dat het daarom heel gangbaar is dat mensen eerst en vooral vertrouwd gemaakt worden met die delen van de Bijbel die zijn leven op aarde, lijden, sterven en opstanding bespreken. Een in veel kerken gebruikte introductiecursus is de Alpha-cursus en daarin neemt de vraag "Wie is Jezus" een belangrijke plaats in¹³⁷ en niet, bijvoorbeeld, 'wie is Abraham?' of 'wie is Mozes?' of 'wie is Job?' Op de introductiewebsite <https://cursus.ikzoekgod.nl> staat ook de vraag 'waarom Jezus?' centraal en de website <http://vragenovergelooven.nl/vragen-over-gelooven/de-bijbel/leren-bijbellesen/> beveelt aan allereerst het Nieuwe Testament te lezen.

In individuele situaties kunnen ook andere delen van de Bijbel een rol gespeeld hebben in het bekeringsproces. Dit zal dan moeten blijken uit het individuele relaas waar vervolgens op doorgevraagd kan worden. Hier kan niet op voorhand uitgegaan worden van vooropgestelde verwachtingspatronen. De persoonlijke achtergrond van de asielzoeker speelt namelijk in het algemeen een belangrijke rol bij de vraag welke bijbelgedeelten voor iemand in het bijzonder van belang zijn. Wel blijkt bij mensen met een vergelijkbare achtergrond bepaalde bijbelgedeelten relatief vaak genoemd te worden. Bij moslims zijn dat bijvoorbeeld de gelijkenis van de verloren zoon uit Lucas 15 en de geschiedenis van de overspelige vrouw uit Johannes 8, omdat deze bijbelgedeelten blijken aan te sluiten bij vraagtekens die zij kunnen hebben bij (hun ervaringen met) de islam. Chinese bekeerlingen noemen vaak het bijbelse scheppingsverhaal als motief, omdat het een voor hen veel aantrekkelijker perspectief biedt dan de oosterse godsdiensten en levensbeschouwingen die zij van huis uit kenden (zie hierover ook H.9). Het gaat echter te ver om op grond hiervan op voorhand te verwachten dat een bekeerling met een moslimachtergrond dus altijd de gelijkenis van de verloren zoon en de geschiedenis van de overspelige vrouw zal moeten noemen en een Chinese bekeerling de schepping. Andere bijbelgedeelten kunnen, in relatie tot iemands persoonlijke achtergrond, net zo goed een valide rol spelen.

7.1.8 Het kastensysteem houdt geen discriminatie in

Een Nepalese christen¹³⁸ noemde als motief voor zijn bekering onder meer dat het kastensysteem in het Hindoeïsme discriminerend is. Dit werd met beroep op de website van Stichting Hindoe Dharma Nederland ongelooftwaardig geacht. Op die website staat namelijk het volgende te lezen:

*"Het kastensysteem wordt vaak gezien en gehanteerd als de Indiase versie van het feodale stelsel. Hierin is de samenleving ingedeeld in vier hiërarchische klassen, die elk verschillende rechten hebben. Dit systeem van onderdrukking en discriminatie gaat in tegen de gelijkheid die het hindoeïsme verkondigt."*¹³⁹

Met deze tegenwerping gaat de staatssecretaris er echter aan voorbij dat dit weliswaar een opvatting is over de aard van het Hindoeïsme maar dat dit nog niets zegt over de praktijk van het Hindoeïsme in Nepal en in India. Op dezelfde website staat ook te het volgende te lezen:

"Hoewel in India het kastensysteem wettelijk is afgeschaft, wordt de maatschappij in delen van India nog steeds onderverdeeld in vier lagen. Hierbij hebben de laagste maar weinig rechten en is er zelfs sprake van paria's of dalits,

¹³⁵ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 5

¹³⁶ Bernard Lonergan, "The Dimensions of Conversion", in: Walter E. Conn (ed.), "Conversion", pp. 15,20

¹³⁷ Zie <http://www.alpha-cursus.nl/christelijk-geloof>

¹³⁸ IND zaaknr. Z1-1008397164, beschikking d.d. 28 augustus 2016

¹³⁹ <http://www.hindoeidharma.nl/hindoeisme/inleiding/kastensysteem/>, geraadpleegd 31-8-2016

kastelozen. Die laatste groep wordt vaak uitgesloten van de samenleving. (...) In de praktijk zijn er nog steeds veel hindoes die beweren dat zij in een bepaalde kaste zijn geboren en daarom tot die kaste behoren."¹⁴⁰

Blijkbaar propageert Stichting Hindoe Dharma Nederland een andere interpretatie van het hindoeïsme dan de onder veel andere hindoes gangbare interpretatie. Welke interpretatie de juiste is, is in het kader van een asielaanvraag niet relevant en het valt o.i. ook buiten de bevoegdheid van de staatssecretaris om daar een oordeel over te geven. Relevant is de versie van het hindoeïsme waar een asielzoeker mee is grootgebracht en dat is vaak niet de versie van Stichting Hindoe Dharma Nederland. Dit wordt ook bevestigd door het Algemeen Ambtsbericht Nepal van 5 maart 2012, p. 7:

"Bevolkingsgroepen die behoren tot de twee hoogste kasten: brahmanen en chhetris, bekleden veelal de belangrijkste posities in de overheid, de handel, de veiligheidsdiensten en het onderwijs. Ten slotte kent het hindoeïsme zogenoemde kastelozen of onaanraakbaren, de harijans of dalits. Dalits staan buiten de kastengemeenschap en worden met name in de rurale gebieden gediscrimineerd. (...) Kaste en etniciteit waren juridische categorieën in het Burgerlijk Wetboek (Muluki Ain) uit 1854. In de wetgeving werden privileges verleend aan hoge hindoeënkasten, en werden inheemse groepen en kastelozen gediscrimineerd. Sinds de wijziging van het Burgerlijk Wetboek in 1963 is deze discriminatoire wetgeving afgeschaft. Echter, de sociale structuur die door deze wetgeving was ontstaan speelt nog steeds een belangrijke rol in de Nepalese samenleving."

Volledigheidshalve zij aangevuld dat het hindoeïsme dan mogelijk volgens de officiële leer geen discriminatie kent, maar dat het Hindoeïsme met de onderliggende religieuze opvattingen ten aanzien van reïncarnatie en de opvatting dat je vorige leven bepaalt in welke kaste je terugkeert op aarde wel degelijk voeding geeft aan nog steeds voorkomende discriminatie. Ook volgens www.indiaweb.nl vindt het kastenstelsel weliswaar niet zijn oorsprong in het Hindoeïsme maar wordt het wel door het Hindoeïsme omarmd en in stand gehouden:

*"De mensen werden eerst in vier kasten ingedeeld, daarbij stond uiteraard vast dat de blanke Indo-Europeanen tot de hoogste kaste behoorden. Zij benoemden zichzelf tot priesters van het Hindoeïsme. Met behulp van deze functie hadden ze niet alleen veel macht over de lokale bevolking, ook konden ze invloed uitoefenen op de heilige geschriften. In de loop van de tijd zorgden ze ervoor dat de noodzaak van het kastenstelsel in steeds meer heilige geschriften werd onderbouwd, zo konden ze hun eigen machtspositie behouden. Het kastenstelsel werd steeds meer een hoefdonderdeel van het Hindoeïsme."*¹⁴¹

Ook volgens uitspraak rechtbank Haarlem [AWB 16/19817](#) kan de (algemene) informatie over het hindoeïsme op de website van Stichting Hindoe Dharma Nederland niet dienen als onderbouwing van het standpunt van de staatssecretaris dat het door de vreemdeling genoemde motief voor zijn bekering, te weten kastendiscriminatie, ongeloofwaardig is. (r.o. 3.2) Zie verder ook par [9.2.1](#)

7.1.9 Leeftijd bij bekering

In enkele zaken wordt tegengeworpen dat een jongere van 15 of 16 jaar oud te jong is om te komen tot een weloverwogen en welbewuste keuze voor een andere godsdienst.¹⁴² De tegenwerping wordt echter geheel niet gemotiveerd en roept voorts ernstig bezwaar op omdat de overheid niet bevoegd is te oordelen aangaande de leeftijd waarop iemand als bekeerling tot een bepaald geloof aangemerkt kan worden. Het is uitsluitend aan de kerk om te beoordelen of er een minimumleeftijd gehanteerd kan en moet worden alvorens iemand als bekeerd tot het christelijke geloof aangemerkt kan worden. De staatssecretaris heeft uitsluitend te beoordelen of iemand (ongeacht leeftijd) een gestelde beekring aannemelijk kan maken. Dit kan op jongere leeftijd weliswaar mogelijk moeilijker zijn om aannemelijk te maken, maar dat betekent niet dat een jonge leeftijd op zichzelf en op voorhand een bekering onaannemelijk kan maken.

7.1.10 Kerkgang

Soms wordt ongemotiveerd tegengeworpen dat ongeloofwaardig is dat iemand bekeerd werd zonder eerst een kerk bezocht te hebben.¹⁴³ Evenwel blijkt nergens uit dat een bekering voorafgegaan moet worden door kerkbezoek. Integendeel: zowel in de Bijbel als in relevante literatuur is terug te vinden dat diverse mensen bekeerd werden zonder eerst een kerk bezocht te hebben. Ook uit de 'vaste gedragslijn' kan niet opgemaakt worden dat op voorhand verwacht wordt dat kerkbezoek onderdeel uitmaakt van het proces van bekering. Enkel wordt gesteld dat verzoeker vragen over kerkgang moet kunnen beantwoorden indien kerkgang onderdeel uitmaakt van de geloofsovertuiging.¹⁴⁴ Zie verder ook par. [11.1](#)

¹⁴⁰ <http://www.hindoeidharma.nl/hindoeïsme/inleiding/kastenstelsel/>, geraadpleegd 31-8-2016

¹⁴¹ <http://www.indiaweb.nl/religie/kastenstelsel/>, geraadpleegd 6-9-2016

¹⁴² IND zaaknummer Z1-9030905489 (voornemen d.d. 31 oktober 2016); Z1-9527912444 (voornemen d.d. 31 oktober 2016)

¹⁴³ IND dossierr. K1-3417567948 (beschikking 7 augustus 2014); IND zaaknr. Z1-8051676609 (voornemen 30 mei 2015)

¹⁴⁴ zie Afdelingsuitspraak uitspraak [201109839/1](#), r.o. 3.2, zie ook par. [3.2.2](#) punt 5

7.1.11 Kern van het christelijke geloof

Helemaal bont wordt het met de tegenwerping dat betrokkene de kern van het christendom onjuist heeft weergegeven gelet op de (niet nader gespecificeerde) 'algemene bekende informatie' volgens welke het gegeven dat Jezus als zoon van God naar de aarde kwam om gekruisigd te worden waardoor de zonden van de mensheid zouden verdwijnen en de mensheid wordt gered, niet valt onder de kern van het christendom. Ook de drie-eenheid van God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest zou hier niet onder vallen.¹⁴⁵ De kerk heeft er met de Apostolische geloofsbelijdenis kennelijk eeuwenlang flink naast gezeten, als we de IND mogen geloven:

*Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.
En in Jezus Christus Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit den maagd Maria;
Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;
Ten derden dage wederom opgestaan van de doden;
Opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
Vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
Ik geloof in den Heiligen Geest.
Ik geloof één heilige, algemene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
Vergeving der zonden;
Wederopstanding des vleses;
En een eeuwig leven.¹⁴⁶*

Ten deze zij ook gewezen op de interne instructie van de IND:

"Let op dat er in Nederland veel variatie bestaat in en tussen kerken. Ook al valt een kerk onder een bepaalde groep of denominatie, dan nog is er plaatselijk veel variatie mogelijk. Het gaat dus meer om de basisbeginselen: God de Vader, Zoon en Heilige Geest, Jezus als zoon van God en verlosser van de zonden. De invulling en nadruk verschilt per kerk"¹⁴⁷, waaruit te concluderen valt dat de IND "God de Vader, Zoon en Heilige Geest, Jezus als zoon van God en verlosser van de zonden" als kern ('basisbeginselen') van het christelijke geloof erkent.

7.1.12 Van de Koran is ook een Farsi vertaling beschikbaar

Iraanse en Afghaanse bekeerlingen melden vaak als motief voor geloofsafval en bekering dat de mogelijkheid om de Bijbel in de eigen taal te lezen, tegenover de eis van de islam dat de Koran alleen in het, voor veel Iraniërs (en Afghanen) onverstaanbare, Arabisch gelezen mag worden en om de vrijheid van de wijze waarop je in je eigen taal tot God kunt bidden, ook weer tegenover de voorgeschreven wijze waarop je in de islam in het Arabisch moet bidden. Tot eind 2016 leidde dit in de vele ons bekende dossiers nooit tot een tegenwerping, maar vanaf begin 2017 wordt meer dan eens tegengeworpen wordt dat het geen geloofwaardig motief is omdat de Koran ook in, bijvoorbeeld, het Farsi vertaald is. Zulks getuigt niet van inzicht in de leefwereld en opvattingen van de islam. Immers, in de beleving en in de officiële leer van de islam is de Koran letterlijk in het Arabisch vanuit de hemel aan Mohammed geopenbaard. Moslims beschouwen de Koran als een letterlijk citaat uit de hemel, een soort afdruk van een 'oer-exemplaar'. de 'moeder van het Boek', dat bij Allah is.¹⁴⁸ In soera 17:105 staat: *"En voorwaar, Wij hebben dit geopenbaard en met waarheid is hij (de Koran) nedergedaald."* Vertaling van de Koran is dan ook naar islamitische opvatting in principe niet mogelijk en het lezen van de Koran in een 'vertaling' is dan ook in de verste verte niet te vergelijken met het reciteren van de Koran in het Arabisch. Daarbij zij opgemerkt dat het in de islam juist draait om het correct reciteren van de Koran, ongeacht of je de tekst begrijpt of niet. Meertens wijst hier ook op. In diverse autobiografieën van mensen die vanuit een moslimachtergrond komen tot bekering tot het christelijke geloof ontwaart hij een verschil in de wijze waarop gesproken wordt over de omgang met de Bijbel en de omgang met de Koran :

"Het bezig zijn met de Bijbel wordt meestal aangeduid met 'lezen' of 'bestuderen'. De wijze waarop men omging met de Koran wordt doorgaans omschreven als 'reciteren' en 'memoreren'. Achter deze verschillende bewoordingen schuilt een wereld van verschil", namelijk een verschil tussen de functie van de Bijbel en van de Koran.¹⁴⁹

¹⁴⁵ IND zaaknr. Z1-9145500702 (voornemen d.d. 2 januari 2017)

¹⁴⁶ <http://www.online-bijbel.nl/belijdenisgeschrift/12artikelen>

¹⁴⁷ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 4,5

¹⁴⁸ Zie bijvoorbeeld: J. Verkuyl, 'Met moslims in gesprek over het Evangelie', blz. 33,34; Christine Schirmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 22; www.risallah.com/koran/index.php?k=geschiedenis

¹⁴⁹ Jan Meertens, "Op bedevaart naar Christus", Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991, p. 45,46

Ten aanzien van allerlei gebedsinstructies is er sprake van het reciteren in het Arabisch van de Koran en van voorgeschreven Arabische gebedsteksten.¹⁵⁰

*Ook als je geen Arabisch kent kun je toch niet in een andere taal bidden: "Tijdens het bidden moeten de doea's en soerahs in het Arabisch gelezen worden. Ook al kent men geen doea of soerah, als er een vers uit De Heilige Koran uit het hoofd geleerd kan worden, kan het gebed verricht worden. Bijvoorbeeld door de soerah Fatiha (Elhamdoelillaahirabbilaalemin) te reciteren, kan het gebed verricht worden. In de verdere tijd als de andere doea en soerahs uit het hoofd worden geleerd, kan het gebed verricht worden met deze doea en soerahs."*¹⁵¹

Zoals reeds in par. 5.6 aangehaald, wordt dit ook in de literatuur genoemd als vaker voorkomend belkeringsmotief. Geerlings meldt dat voor zeven van de veertien Iraanse bekeerlingen die hij heeft geïnterviewd de ruimte die het christelijke geloof biedt in het uiten ervan een belangrijke factor was. Daarbij gaat het vooral om de mogelijkheid om de Bijbel in de eigen taal te lezen, tegenover de eis van de islam dat de Koran alleen in het, voor veel Iraniërs onverstaanbare, Arabisch gelezen mag worden en om de vrijheid van de wijze waarop je in je eigen taal tot God kunt bidden, ook weer tegenover de voorgeschreven wijze waarop je in de islam in het Arabisch moet bidden.¹⁵²

7.2 ONTAARDING VAN DE VRAAGSTELLING

7.2.1 Bijbelkennis

In meerdere zaken wordt onvoldoende bijbelkennis en kennis van het christelijke geloof tegengeworpen op grond van het niet goed kunnen beantwoorden van gesloten vragen, waarbij verzoeker niet in de gelegenheid gesteld wordt om allereerst zelf te verklaren omtrent de kennis die hij wel heeft en omtrent de relevantie daarvan voor zijn geloof, terwijl de relevantie van de gestelde gesloten vragen daarbij nog al eens twijfelachtig en aanvechtbaar is.¹⁵³

Zo wordt in enkele zaken tegengeworpen dat verzoeker diverse gesloten vragen over het Oude Testament niet weet te beantwoorden of niet goed op de hoogte is van de brieven van Paulus en het boek Openbaring,¹⁵⁴ terwijl dat soort kennis in het algemeen niet verwacht mag worden van mensen die nog maar kort christen zijn.

De volgende vragen doen als regel al helemaal niet ter zake maar komen we wel met een zekere regelmaat tegen:

- ▶ "Waarom is tweede kerstdag ingesteld?", wat in essentie namelijk niets met de inhoud en het praktiseren van het christelijke geloof van doen heeft.
- ▶ "Wanneer is Driekoningen?", wat namelijk vooral een volkstraditie is in Brabant en Limburg, vergelijkbaar met Sint Maarten elders in het land, en (zeker in het protestantisme) geen enkele betekenis heeft voor de inhoud en het praktiseren van het christelijke geloof.¹⁵⁵
- ▶ "Wat is de betekenis van Witte Donderdag?" Deze vraag kan mogelijk aan de orde zijn indien iemand zich aangesloten heeft bij bijvoorbeeld een Rooms-katholieke Kerk maar is absoluut niet op zijn plaats bij iemand die aangesloten is bij de meeste kerken van gereformeerde of evangelische signatuur, aangezien Witte Donderdag daar (meestal) geen enkele rol speelt in het kerkelijke leven en als het wel een rol speelt, is dat vaak bij een beperkte groep kerkleden.
- ▶ "Wat is voor christenen veruit het belangrijkste feest" is niet relevant, alleen al omdat christenen daar geen eenduidig antwoord op geven.¹⁵⁶ Voor de een is kerst het belangrijkste feest en voor de ander pasen, maar beide feesten zijn belangrijk en zelden zal iemand zeggen dat een van de twee feesten *veruit* het belangrijkste is.

¹⁵⁰ zie bijvoorbeeld <http://wetenschap.islaamkennis.nl/662/het-gebed-hoe-te-verrichten-3/n;>
http://www.risallah.com/islam/gebed.php?g=leer_gebed;
<http://www.bekeerlingen.nl/assets/templates/default/assets/static/downloads/gebedsboekje-bekeerlingencom.pdf>

¹⁵¹ <http://www.vragenenislam.com/tr/mag-er-het-nederlands-gebeden-worden-als-je-geen-arabisch-kent> (geraadpleegd 27-2-2017); voor de uitgebreide gebedsinstructies en -casuïstiek zie bijvoorbeeld: <https://al-yaqeen.com/rubriekva/de-salaah-het-gebed> (geraadpleegd 27-2-2017)

¹⁵² Peter Geerlings, "Becoming Christian", blz. 4,5

¹⁵³ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 5: "Het is zeer wel mogelijk om een aantal open vragen te stellen over wat iemand weet over zijn nieuwe geloofsovertuiging. Het is niet de bedoeling dat hier zeer gedetailleerde kennisvragen gesteld worden."

¹⁵⁴ IND dossiernrs. K1-2010358278 en K1-2010880293 (beschikkingen d.d. 2 september 2013); IND zaaknummer Z1-5519345652 (beschikking d.d. 12 december 2016); Z1-9546589980 (beschikking d.d. 10 februari 2017)

¹⁵⁵ Zie bv <https://nl.wikipedia.org/wiki/Driekoningen#Nederland>

¹⁵⁶ IND dossiernr. K1-360576768 (beschikking d.d. 20 maart 2014) waarin meer voorbeelden van onjuiste vraagstellingen en niet ter zake doende tegenwerpingen.

- ▶ Ook wordt ten onrechte gesteld dat in het Oude Testament, nader bepaald in Genesis, de betekenis van de zondag uitgelegd wordt.¹⁵⁷ In Genesis gaat het immers om de sabbat op de zevende dag ofwel de zaterdag, terwijl voorts onder christenen verschillend wordt gedacht over de verhouding tussen de oudtestamentische sabbat en de nieuwtestamentische rustdag op zondag.
- ▶ “Wie staat aan het hoofd staat van de Protestantse kerk” of “Wie is dé belangrijke persoon in het protestantisme die bovenaan staat?”¹⁵⁸ Protestantse kerken in Nederland hebben geen ‘hoofd’ of ‘belangrijkste persoon’ zoals bijvoorbeeld een (aarts)bisschop of paus.
- ▶ “Wat zijn de vijf uitspraken of kenmerken binnen de geloofsleer van het protestantisme?” Het is volstrekt onduidelijk waar met deze vraag op gedoeld zou kunnen worden aangezien er niet zo iets bestaat als “dé vijf uitspraken of kenmerken binnen de geloofsleer van het protestantisme”.
- ▶ “Wie was de koning van Palestina in de tijd dat Jezus werd geboren?”¹⁵⁹ Allereerst is de vraag anachronistisch aangezien Palestina in de tijd van Jezus’ geboorte niet bestond als benaming voor een bestuurlijk gebied en is het pas in 136 nC een bestuurlijke aanduiding geworden als Israël wordt opgenomen in de Romeinse provincie Syria-Palestina.¹⁶⁰ Belangrijker is nog dat de bedoelde Herodes koning was van (delen van) Judea en ook uit de Bijbel valt niet anders af te leiden.¹⁶¹ Het gebruik van de naam ‘Palestina’ in plaats van Israël of Judea in relatie tot de gebeurtenissen als beschreven in het Nieuwe Testament is aldus historisch onjuist en wekt daarenboven de schijn van een politiek-gekleurde uiting die in het kader van een asielaanvraag achterwege gelaten dient te worden.
- ▶ “Wat zijn de namen van de drie koningen die kort na de geboorte van Jezus bij hem op bezoek zijn gekomen?”¹⁶² Deze vraag is volstrekt onjuist omdat in de Bijbel niet wordt niet gesproken over de drie koningen maar over wijzen, zonder te melden hoe zij heetten en met hoeveel zij waren.¹⁶³ Dat het drie koningen waren is een latere traditie die geen enkele grond vindt in de Bijbel of in (andere) geschiedschrijving. Ook de namen die aan hen zijn toegedicht stammen uit een latere traditie zonder enige bijbelse of historische grond.¹⁶⁴
- ▶ Ook komen we een veelheid aan gesloten vragen tegen als: “Hoe heet de tuin waar Eva zich bevond?”; “Weet u welke boom er staat in de tuin waar Eva zich in bevond?”; “Door wie zijn de tien geboden opgesteld?”; “Welk beroep had Jozef?”; “Wat is de naam van de persoon die door Jezus tot leven is gewekt?”¹⁶⁵. In deze zaak wordt ook tegengeworpen dat verzoeker niet alle 66 bijbelboeken heeft doorgewerkt. In casu wordt kennelijk verondersteld dat de Bijbel een soort cursusboek is dat doorgewerkt moet zijn om in aanmerking te komen voor het predikaat ‘christen’. Volgens uitspraak rechtbank Haarlem AWB 16/19817 (r.o. 5.2) gaat het te ver om in het kader van de geloofwaardigheidsbeoordeling van een gestelde bekering te vergen dat verzoeker de Bijbel volledig kent. Voorts bewijst in casu de vraagstelling ook inhoudelijk blijk van ondeskundigheid.
- ▶ Ook worden soms vragen gesteld als ‘Is Christus de achternaam van Jezus?’, ‘Heeft Jezus het christendom uitgevonden?’ en ‘Wie heeft in oorsprong de Bijbel geschreven?’¹⁶⁶ Achternamen bestonden niet in bijbelse tijden¹⁶⁷ en het christendom is geen uitvinding maar is eerder te typeren als een beweging die wel ontstaan is rond de persoon van Jezus Christus maar waarvan niet gezegd kan worden dat Hij (of iemand anders) het ‘uitgevonden’ heeft. De Bijbel heeft vele auteurs, waarbij van verschillende bijbelboeken de oorspronkelijke auteur niet bekend is of met zekerheid

¹⁵⁷ IND dossiernr. K1-136664350 (voornemen d.d. 25 februari 2014); Z1-15306760392 (beschikking d.d. 24 oktober 2016)

¹⁵⁸ IND dossiernr. K1-340208789 (beschikking 24 juni 2013); IND zaaknr. Z1-9865888538 (beschikking d.d. 15 februari 2017)

¹⁵⁹ IND zaaknr. Z1-8051676609 (voornemen 30 mei 2015); Z1-9515216302 (beschikking 10 september 2016); Z1-9865888538 (beschikking d.d. 15 februari 2017)

¹⁶⁰ [https://nl.wikipedia.org/wiki/Palestina_\(regio\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Palestina_(regio)), geraadpleegd 10 januari 2017

¹⁶¹ Zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Herodes_de_Grote geraadpleegd 10 januari 2017; Mattheüs 2, met name vers 22: “Toen hij echter hoorde dat Archelaüs in Judea koning was in de plaats van zijn vader Herodes, was hij bevreesd daarheen te gaan.”

¹⁶² IND zaaknr. Z1-8051676609 (voornemen 30 mei 2015); Z1-9515216302 (beschikking 10 september 2016); Z1-9865888538 (beschikking d.d. 15 februari 2017)

¹⁶³ Zie Mattheüs 2:1 “Toen nu Jezus geboren was in Bethlehem, in Judea, in de dagen van koning Herodes, zie, wijzen uit het oosten kwamen in Jeruzalem aan.”

¹⁶⁴ Zie bv https://nl.wikipedia.org/wiki/Driekoningen#Van_wijzen_tot_drie_koningen

¹⁶⁵ IND zaaknr. Z1-8051676609 (voornemen 30 mei 2015); Z1-9515216302 (beschikking 10 september 2016); Z1-9865888538 (beschikking d.d. 15 februari 2017)

¹⁶⁶ Bijvoorbeeld IND dossiernr. K1-4138645387 (beschikking 11 juni 2015)

¹⁶⁷ Zie <https://en.wikipedia.org/wiki/Surname>: “The concept of a “surname” is a relatively recent historical development, evolving from a medieval naming practice called a ‘byname’.” (geraadpleegd 24 juli 2015)

vast te stellen is.¹⁶⁸ Bovendien betreft het vragen die geen enkele relevantie hebben voor de motieven voor en het proces van bekering en voor de kennis van het christelijke geloof. Dit soort vragen geeft meer blijk van spitsvondigheid dan van deskundigheid van de gehoorambtenaar.

7.2.2 Theologische discussie

Soms ontardt het gehoor zich in een misplaatste, suggestieve, niet ter zake doende en onbehoorlijke vraagstelling waarmee niet het bekeringsproces van verzoeker onderzocht wordt maar waarmee verzoeker in de verdediging gedrongen wordt ten aanzien van zijn geloof. Diverse voorbeelden zijn bij onze stichting bekend. In de meeste gevallen waarin we hier aangaande gerapporteerd hebben is de beschikking ingetrokken en een nieuw gehoor afgenomen dan wel de asielaanvraag per omgaande ingewilligd. In een zaak waarbij dat niet gebeurd is heeft de rechtbank zich uitgesproken (rechtbank Utrecht, 24 oktober 2016, [AWB 16/21908](#), r.o. 7): als voorbeeld uit een rapportage van onze stichting is het volgende aangehaald: *“Mag een persoon volgens u moorden, verkrachten en wat niet meer, maar als die persoon dan in Jezus gaat geloven, mogen dan al zijn zonden vergeven worden?”* en *“Waarom wilt u mensen blootstellen aan risico op vervolging?”*

Door deze en vergelijkbare vraagstellingen kan verzoeker zich naar het oordeel van de rechtbank in de hoek gedrongen hebben gevoeld en niet meer de ruimte gehad hebben om te kunnen verklaren omtrent haar gestelde bekering. Het beroep is dan ook gegrond verklaard en de IND is opgedragen een nieuw gehoor af te nemen. Er is geen hoger beroep aangetekend.

In een zaak wordt ook tegengeworpen dat de verklaring van de vreemdeling dat hij Jezus ziet als God ongeloofwaardig is omdat naar het oordeel van de beslisedewerker in het christendom Jezus wordt gezien als de zoon van God en niet als God zelf.¹⁶⁹ Dit is een erg gezochte en onjuiste tegenstelling: in het christendom wordt God gezien als Drie-eenheid van Vader, Zoon en heilige Geest, waarmee ook gezegd is dat Vader God is, dat de Zoon God is en dat de heilige Geest God, maar dat ze samen toch maar één God zijn. Zie bijvoorbeeld de oude en algemeen in de christelijke kerken geaccepteerde geloofsvorm van Athanasius, m.n. regel 15: *“Alzo is ook de Vader God, de Zoon God, de Heilige Geest God.”*¹⁷⁰

In een andere zaak wordt tegengeworpen dat verzoeker onjuist geantwoord heeft dat Maria niet de moeder van God zou zijn.¹⁷¹ Ten deze zij opgemerkt dat allereerst betrokkene geheel correct geantwoord heeft vanuit zijn protestantse achtergrond en voorts dat de zaak een eeuwenoude theologische discussie raakt waarin de overheid geacht wordt geen eigen standpunt in te nemen. Ook komen we vragen tegen als *“Is de heilige geest volgens u mannelijk? (...) maar u heeft het ook over de geest van de vader en dat hij een zoon heeft. Dan lijkt het er op of u god een mannelijk wezen vindt”*, vragen die absoluut irrelevant zijn, aangezien in betreffende zaak niet is gebleken dat de vraag of je de Heilige Geest als mannelijk ziet voor verzoeker van enig belang is en de vraag ook in zijn algemeenheid geen betrekking heeft op hetgeen dor christenen geloofd wordt. Veeleer lijkt de vraag ingegeven door de nieuwsgierigheid van de gehoorambtenaar.¹⁷²

Ten deze zij gewezen op de interne instructie van de IND dat het niet de bedoeling is een theologische discussie aan te gaan in het gehoor of voornemen, bijvoorbeeld in de trant van *“u heeft de Islam verlaten vanwege de haat en moord binnen de islam, maar dit gebeurt binnen het christendom ook.”*¹⁷³

7.3 JURISPRUDENTIE

In enkele recente uitspraken hebben rechtbanken en de Afdeling zich uitgesproken over de gestelde deskundigheid van de IND in relatie tot onze stichting en prof. van Saane. Deze uitspraken roepen enkele fundamentele vragen welke in deze paragraaf besproken worden.

7.3.1 Uitspraak rechtbank Zwolle d.d. 28 oktober 2016 inzake AWB 16/2249 en AWB 16/2247

Deze uitspraak gaat over een zaak waarin onze stichting een expertiserapport heeft ingebracht met als conclusie:

¹⁶⁸ Zie bijvoorbeeld www.bijbelstudie.org, www.eo.nl/geloven/nieuws/item/de-oorsprong-van-de-bijbel, www.npowetenschap.nl/programmes/hoezo-radio/hoe-zo-wetenschapscafe/2009/wie-schreef-de-bijbel.html (allen geraadpleegd 24 juli 2015)

¹⁶⁹ IND zaaknummer Z1-8491911645 (voornemen 13 mei 2016)

¹⁷⁰ <http://www.online-bijbel.nl/belijdenisgeschrift/athanasius/>

¹⁷¹ IND zaaknummer Z1-9455747647 (beschikking d.d. 30 juni 2016)

¹⁷² IND zaaknr. Z1-9332907726 (beschikking d.d. 21 juli 2016)

¹⁷³ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 5

“In casu is sprake van passieve vorm van bekering welke zich vooral afspeelt op affectief niveau. De verklaringen van betrokkene zijn binnen deze kaders consistent en stemmen ook overeen met hetgeen uit relevante bronnen bekend is omtrent bekeringsprocessen. De bekering van betrokkene wordt dan ook geloofwaardig geacht. De beoordeling door het bestuursorgaan is echter ondeskundig en onzorgvuldig uitgevoerd. Het bestuursorgaan heeft zich in casu geen rekenschap gegeven van de implicaties van een passieve vorm van bekering op affectief niveau en is in het onderzoek ten onrechte uitgegaan van een bekeringsproces op overwegend cognitief niveau.”

Onze stichting meent in de uitspraak enkele vreemde gevolgtrekkingen op te merken ten aanzien van de deskundigheid waarmee de staatssecretaris in casu tot zijn besluiten is gekomen.

Deskundigheid gerelateerd aan het aantal behandelde dossiers

De staatssecretaris heeft zich in deze zaak beroepen op het feit dat zij veel meer zaken van ‘bekeerlingen’ ziet dan onze stichting waaronder ook ingewilligde zaken, op grond waarvan de rechtbank van mening is dat niet kan worden ingezien dat aan de beoordeling van dr. Visscher meer waarde toekomt dan aan die van de staatssecretaris. Onze stichting acht dit een zeer onvoldoende motivering van de gestelde deskundigheid van de staatssecretaris.

1. Allereerst is het zo dat de staatssecretaris dr. Visscher als deskundige op het gebied van bekeringen heeft erkend. Die deskundigheid is primair ontleend aan opleiding en jarenlange ervaring met werk onder ex-moslims die de stap naar het christelijke geloof maken en gemaakt hebben, niet aan het aantal dossier van asielaanvragen van bekeerlingen die dr. Visscher en zijn team onder ogen krijgen.
2. Voorts is het aantal dossiers van ‘bekeerlingen’ die een beslismedewerker ziet niet gelijk te stellen aan het totaal aantal dossiers die de IND als organisatie ‘ziet’. De vergelijking gaat naar het oordeel van onze stichting dan ook volledig mank.
3. Onze stichting heeft in de loop van de achterliggende jaren (tot begin november 2016) 328 asioldossiers onder ogen gehad en over 234 dossiers is inhoudelijk gerapporteerd. Het grootste deel daarvan betreft gestelde bekeringen en deze zijn allen aan dr. Visscher onder ogen gekomen. In 2016 heeft onze stichting tot begin november bij in totaal 50 dossiers van bekeringszaken inhoudelijk onderzoek gedaan. In een aantal zaken hebben wij geoordeeld dat de IND zorgvuldig te werk is gegaan en hebben wij, evenals de IND, geconcludeerd dat verzoeker zijn gestelde bekering niet aannemelijk heeft weten te maken. In sommige gevallen hebben we geconcludeerd dat van het onderzoek en de beoordeling door de IND niet gezegd kan worden dat deze onzorgvuldig is geweest, al is onze stichting tot een andere conclusie gekomen. In de meerderheid van zaken (namelijk 35)¹⁷⁴ heeft onze stichting echter geconstateerd dat het onderzoek en/of de beoordeling door de IND wezenlijk tekortgeschoten is en niet getuigd heeft van deskundigheid.

De belangrijkste blijken van ondeskundigheid zijn:

- De gestelde bekering wordt ongeloofwaardig geacht omdat verzoeker zich niet eerst heeft verdiept in andere godsdiensten en/of stromingen. (zie par. 7.1.1)
- De gestelde bekering zou zich in een te korte tijd hebben voltrokken (‘aan een bekering gaat altijd een langdurig proces vooraf’ is een veelgebruikte tegenwerping) (zie par. 7.1.2)
- De beslismedewerker komt tot een onjuiste beoordeling op grond van een onjuiste voorstelling van de overeenkomsten en verschillen tussen christelijk geloof en het vorige (meest islamitische) geloof van verzoeker. (par. 7.1.5, 7.1.8; H.8, 9)
- Overspannen verwachtingen omtrent bijbelkennis en bevreedende vraagstellingen ten aanzien van kennis van het christelijke geloof. (par. 7.1.7 en par. 7.2.1)

Dit is voor onze stichting een duidelijke indicatie dat de deskundigheid van individuele medewerkers niet zonder meer geborgd is, waarvan de zaak in casu ook blijkt geeft.

1. Onze stichting bestrijdt hiermee niet dat de deskundigheid van gehoor- en beslismedewerkers sinds 2012 globaal gesproken wel is verbeterd maar wenst te benadrukken dat dat nog geen enkele waarborg geeft ten aanzien van de deskundigheid van de betrokken medewerkers in een individuele zaak. Het is de deskundigheid van de in een individuele zaak betrokken medewerker(s) die voor die individuele zaak relevant is, niet de deskundigheid van ‘de IND’ als zodanig, die immers niet beslaat los van de deskundigheid van de individueel medewerkers.
2. Onze stichting is op uitnodiging aanwezig geweest bij de IND Masterclass ‘Bekering als asielmotief’ d.d. 21 mei 2015. Tijdens deze Masterclass werd onze stichting toevertrouwd dat IND medewerkers nog niet voldoende deskundigheid

¹⁷⁴ Wat betreft dit relatief grote aantal speelt uiteraard mee dat wij alleen afgewezen zaken onder ogen krijgen en dat advocaten vaak ook al een afweging maken wanneer ze zaken onder aandacht wensen te brengen.

op het gebied van de islam. Het is onze stichting tot op heden (januari 2017) nog niet gebleken of en hoe de IND werk heeft gemaakt van deskundigheid op dit gebied.

Dialoog IND met derden

De rechtbank heeft overwogen dat tijdens de behandeling ter zitting is gebleken dat verweerder in het kader van de wijze van beoordelen van bekeringen steeds in dialoog is met diverse partijen, zoals onze stichting en prof. J.W. van Saane. (r.o. 8)

1. Het kan onze stichting niet duidelijk worden waar de rechtbank zich in concreto op heeft gebaseerd. Dat verweerder "steeds in dialoog is met diverse partijen, zoals Stichting Gave, en met prof. J.W. van Saane" is ter zitting niet gesteld noch gebleken. Onze stichting hecht er aan de feiten hieromtrent goed neer te zetten:
Onze stichting heeft tot op moment van deze uitspraak de volgende contacten met de IND gehad:
 - overleg met de afdeling Uitvoeringsadvies Asiel en Toegang op 7 december 2012
 - briefwisseling met R.J.T. van Lint, 24 december 2013 (Gave aan IND), 23 januari 2014 (IND aan Gave) en 13 februari 2014 (Gave aan IND);
 - overleg met de afdeling Uitvoeringsadvies Asiel en Toegang en met afdeling Handhaving op 14 april 2014;
 - Masterclass 'Bekering als Asielmotief' d.d 21 mei 2015;
 - af en toe (1, soms 2 keer per jaar) ontmoetingen tijdens symposia en een ketenconferentie en af en toe e-mailcontact, met name als onze stichting een nieuwe versie van 'Bekering tot Christus' heeft gepubliceerd: deze wordt ook aan de IND aangeboden.

Wat betreft de contacten van verweerder met prof. van Saane is tijdens de behandeling ter zitting enkel aan de orde geweest dat prof. van Saane uitgenodigd spreker was tijdens de Masterclass 'Bekering als Asielmotief' d.d 21 mei 2015. Verdere contacten van verweerder met prof. van Saane zijn niet gebleken. Van Saane geeft zelf ook aan dat zij slechts één keer een lezing op een Masterclass heeft gegeven en verder niet betrokken is geweest bij de opleiding van IND medewerkers.¹⁷⁵

Uit dit feitenrelaas kan o.i. onmogelijk geconcludeerd worden dat verweerder in het kader van de wijze van beoordelen van bekeringen "steeds" in dialoog is met diverse partijen, zoals onze stichting en prof. J.W. van Saane.

2. Onze stichting hecht er voorts aan te benadrukken dat zij niet betrokken is geweest bij de totstandkoming van de vragenlijst welke in oktober 2012 is ingevoerd en uitdrukking geeft aan de zogenaamde vaste gedragslijn. Enkel prof. dr. Arjan Plaisier is eenmalig gevraagd een conceptvragenlijst van commentaar te voorzien. Andere personen en instanties zijn daar niet in gekend geweest, zoals de staatssecretaris ook heeft bevestigd in zijn brief van 23 januari 2014 aan onze stichting (kenmerk BRIEF ST GAVE IND-UIT 14-156).

7.3.2 Afdelingsuitspraak 30 december 2016 ECLI:NL:RVS:2016:3502

Stadiummodel van Rambo

In rechtsoverweging 7.1 valt te lezen dat de staatssecretaris in 2013 kennis heeft genomen van de onderzoeksmethode van Van Saane, die op het zogeheten Rambo-model is gebaseerd, maar dat de uitgangspunten van het Rambo-model reeds sinds ongeveer 2010 deel uit maken van de door hem bij zijn onderzoek naar de geloofwaardigheid van een gestelde bekering gehanteerde onderzoeksmethode zoals vastgelegd in de zogeheten vaste gedragslijn.

Onze stichting wenst hierbij het volgende op te merken:

1. Het stadiummodel is weliswaar een onderdeel uit de onderzoeksmethode van Van Saane maar haar (en ook onze) onderzoeksmethode omvat meer dan alleen het model van Rambo.
2. Het is onze stichting in de meer dan 200 dossiers die wij tot op heden (januari 2017) onder ogen hebben gehad (zie 3.7.1. punt hierboven) niet opgevallen dat de staatssecretaris het model van Rambo kent laat staan toepast. In geen enkel ons bekend dossier is het stadiummodel van Rambo noch expliciet noch impliciet als toetsingsinstrument gehanteerd.

Bij ons gesprek met de afd. Strategie en Uitvoeringsadvies, d.d. 8 maart 2017, is ons overigens uitgelegd dat de IND niet kiest voor strikte analytische toepassing van het Rambo-model, maar dat de medewerkers wel bekend gemaakt zijn met het model en ook met andere bekeringsmodellen. IND medewerkers behoren daarmee een behoorlijk beeld te hebben hoe bekeringsprocessen zoal kunnen verlopen. Onze stichting kan dit op zich wel volgen. Daarbij is de afd. Strategie en Uitvoeringsadvies het met onze stichting eens dat de beschikking in een individueel dossier wel blijf

¹⁷⁵ Artikel "IND mag bekering zelf toetsen" in: Nederlands Dagblad 11-01-17

moet geven van de nodige deskundigheid. Waar er blijk is van ondeskundigheid kan onze stichting dat in een rapport motiveren en dient dat serieus genomen te worden.

Onderscheid actieve en passieve vorm van bekering

In rechtsoverweging 7.2 wordt gesteld dat de staatssecretaris in zijn onderzoeksmethode, evenals Van Saane, rekening heeft gehouden met het verschijnsel van de passieve bekering. Als een vreemdeling een passieve bekering aan zijn asielaanvraag ten grondslag legt, zal, vanwege de aard van een zodanige bekering, de nadruk in het gehoor liggen op de vraag hoe de ontwikkeling van het geloofsleven na de gestelde bekering vorm heeft gekregen. Aan de antwoorden op de vragen over het proces dat tot de bekering heeft geleid, wordt dan minder betekenis gehecht.

3. Het is onze stichting in de vele dossiers die wij onder ogen hebben gekregen tot op heden niet opgevallen dat de staatssecretaris onderscheid maakt tussen een actieve en een passieve vorm van bekering. Weliswaar treffen wij gehoren aan die het relaas van verzoeker als leidend nemen en bij een passieve vorm van bekering welke geïnitieerd is door een bijzondere ervaring doorvragen op het proces van bekering volgend op de ervaring, maar dat neemt niet weg dat wij in de vele ons bekende dossiers niet kunnen opmerken dat in de beoordeling kenbaar wordt gemaakt of de staatssecretaris uitgaat van een actieve dan wel passieve vorm van bekering. Wel komen we og steeds op voorhand de tegenwerping tegen 'dat aan een weloverwogen en welbewuste bekering altijd een langdurig proces voorafgaat', ongeacht of er sprake is van een actieve of passieve vorm van bekering,¹⁷⁶ hetgeen bij een passieve vorm van bekering echter onjuist is.

Verdere ontwikkeling onderzoeksmethode IND

Volgens de uitspraak (rechtsoverweging 7.2) heeft de staatssecretaris prof. van Saane bij de verdere ontwikkeling van zijn onderzoeksmethode betrokken, in die zin dat Van Saane meewerkt aan cursussen voor medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst, waarbij haar invloed op zijn methode ook heeft bestaan uit het wijzen op aandachtspunten bij de besluitvorming in asielzaken met een geloofsaspect. Haar bijdragen zijn op die wijze aanvullend en indirect van invloed op zijn methode en beoordeling, aldus de staatssecretaris.

4. Onze stichting wenst hierbij, evenals prof. van Saane zelf¹⁷⁷, allereerst op te merken dat prof. Saane slechts eenmalig een bijdrage gevraagd is voor een Masterclass en dat derhalve de suggestie dat zij "meewerkt aan cursussen voor medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst" derhalve op onjuistheid berust en ten onrechte de suggestie wekt dat prof. van Saane een status heeft als van een gastdocent die geregeld cursussen geeft. Zie ook 3.7.1 punt 6.
5. Onze stichting wenst voorts te benadrukken dat het volgen van een lezing en/of het lezen van een cursusboek of reader weliswaar een basis vormt voor het ontwikkelen van deskundigheid maar niet als afdoende afgedaan kan worden. De ontwikkeling van deskundigheid vereist ook de daadwerkelijke verwerking van de leerstof en de oefening middels praktijkopdrachten en de terugkoppeling daarop door een daartoe gekwalificeerd persoon. Van een dergelijke deskundigheidsontwikkeling ten aanzien van de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering is onze stichting tot op heden niet gebleken.
6. Onze stichting wenst te benadrukken dat in rechtbank- en Afdelingsuitspraken meermalen de inbreng van externe deskundigen bij de ontwikkeling van de onderzoeksmethode van de IND sterk overtrokken wordt. We verwijzen naar hetgeen reeds aan de orde is gesteld:
 - par. 3.2.5 punt 3: Volgens Afdelingsuitspraak ABRvS 201109839/1 van 24 mei 2013 zouden zowel kerken als een christelijke belangenorganisatie meegewerkt hebben aan de in oktober 2012 herziene vragenlijst voor de toetsing van bekeringen. Wij hebben bevestigd gekregen dat behoudens dr. Arjan Plaisier, toenmalig landelijk scriba van de PKN, geen kerk of belangenorganisatie bij de totstandkoming van de vragenlijst betrokken is geweest.¹⁷⁸
 - Par. 7.3.1 punt 1: ten onrechte wordt gesteld dat de staatssecretaris "steeds in dialoog is met diverse partijen, zoals Stichting Gave, en met prof. J.W. van Saane", daar het overleg met onze stichting slechts incidenteel van aard is en het contact met prof. van Saane zich beperkt heeft tot één Masterclass.

¹⁷⁶ Bij wijze van voorbeeld zij verwezen naar IND dossiernrs. K1-5026530539 (beschikking 30 januari 2015); K1-2491725215 (aanvullend voornemen 30 maart 2015); K1-583830407 en K1-583830449 (beschikkingen 12 mei 2015); IND zaaknr. Z1-7193812648 (beschikking 23 juni 2015); Z1-9044108500 (beschikking d.d. 25 oktober 2015); Z1-7994788545 (aanvullend voornemen 24 februari 2016); Z1-9418075591 (voornemen 4 augustus 2016); Z1-9883990960 (beschikking d.d. 26 oktober 2016)

¹⁷⁷ Artikel "IND mag bekering zelf toetsen" in: Nederlands Dagblad 11-01-17

¹⁷⁸ Brief hoofddirecteur IND aan Stichting Gave, dd. 23 januari 2014, referentie INDUIT 14-156

We merken voorts dat voornoemde onjuiste berichten in andere uitspraken overgenomen worden. Kennelijk worden uitspraken van procesvertegenwoordigers ten deze te makkelijk voor waar aangenomen.

7. Ten aanzien van de in de Afdelingsuitspraak gestelde doorgaande ontwikkeling van de onderzoeksmethode van de staatssecretaris meent onze stichting te moeten opmerken dat weliswaar niet valt uit te sluiten dat er van zulk een doorgaande ontwikkeling sprake is, maar dat daarvan in de praktijk van de beoordeling van gestelde bekeringen nog te vaak geen blijk van gegeven wordt. Wederom wenst onze stichting er op te wijzen dat 'de deskundigheid van de IND' geen andere is dan de deskundigheid van de IND medewerkers, dat onze stichting zeker niet uitgesloten acht dat de deskundigheid van diverse IND medewerkers vooruit is gegaan en verder vooruitgaat, maar dat dat niet wegneemt dat diverse medewerkers, blijkens de vele dossiers die onze stichting onder ogen krijgt, niet over de vereiste deskundigheid bezitten, zoals reeds in par. 7.3.1 sub 2 gememoreerd.

8 ISLAM EN CHRISTELIJK GELOOF

8.1 BIJBEL EN KORAN

In meerdere beschikkingen wordt verwezen naar het boek 'Koran en Bijbel in verhalen', de bijbehorende website www.bijbelenkoran.nl en de conclusie van dr. Marlies ter Borg dat "ondanks verschillen beide geloofsboeken zo op elkaar lijken dat met nauwelijks kan spreken over een andere godsdienst." Hierbij valt echter allereerst op te merken dat deze conclusie niet breed gedragen wordt door christenen en moslims en ook niet door wetenschappers die zich in beide godsdiensten hebben verdiept. Voorts heeft Marlies ter Borg enkel "een bloemlezing van verhalen die zowel in de Koran als in de Bijbel voorkomen" naast elkaar gezet.¹⁷⁹ Daarmee is zij voorbijgegaan aan de vele gedeelten uit de Bijbel en de Koran die geen wederzijdse overeenkomsten kennen. Bovendien is zij voorbijgegaan aan het wezenlijk verschillende karakter van Bijbel en Koran en aan de wezenlijk verschillende plaats die de boeken in de respectievelijke godsdiensten innemen. Er bestaan inderdaad wel overeenkomsten, *"but to emphasize only these similarities would reflect only a superficial understanding of both religions. Especially when it comes to Jesus Christ, the main, important differences between the Koran and the Bible become obvious."*¹⁸⁰

8.1.1 Karakter van de Koran

Het is een grote misvatting te menen dat de Koran voor de moslims is wat de Bijbel is voor christenen. Moslims beschouwen de Koran namelijk als een letterlijk citaat uit de hemel, een soort afdruk van een 'oer-exemplaar'. de 'moeder van het Boek', dat bij Allah is.¹⁸¹

In soera 17:105,106 staat: *"En voorwaar, Wij hebben dit geopenbaard en met waarheid is hij (de Koran) nedergedaald. En Wij hebben u slechts als een bringer van blijde tijdingen en als waarschuwer gezonden. En Wij hebben u de Koran verduidelijkt opdat gij hem geleidelijk aan de mensheid mocht verkondigen en Wij hebben hem in gedeelten gezonden"* en in soera 19:30: *"Hij (Jezus) zeide: 'Ik ben een dienaar van Allah. Hij heeft mij het Boek gegeven en mij tot een profeet gemaakt.'"*¹⁸²

In de islam staat het Boek centraal. Ofschoon ook Jezus (Isa) wel als profeet wordt erkend, gaat het niet om Jezus maar om een boek dat aan hem is gegeven. In het geval van Jezus is het genoemde boek de Indjil dat door moslims gezien wordt als een voorloper van de Koran. 'Indjil' betekent evangelie, hetgeen overigens niet wil zeggen dat de moslims daarmee de vier evangeliën van de Bijbel erkennen. Waar het hier om gaat is echter, dat volgens de Koran de Indjil er eerder was dan Jezus en dat Jezus als profeet de opdracht had om de inhoud van het indjil-boek aan de mensen bekend te maken, zoals Mohammed later de opdracht had om de inhoud van de Koran bekend te maken.

8.1.2 Karakter van de Bijbel

De Bijbel is geen citaat of afdruk van een boek in de hemel, maar uitdrukking van hetgeen mensen in de persoonlijke ontmoeting met God hebben meegemaakt en ervaren. "De openbaring van God draagt daarom overal in de bijbel een persoonlijk karakter, een relationeel karakter, d.w.z. ze is ontstaan uit de levende relatie met een mens van vlees en bloed in zijn historische situatie."¹⁸³ In de Bijbel is daardoor ook de historische ontwikkeling en context relevant. Daarbij geldt in de Bijbel dat God zich bij uitstek bekend heeft gemaakt door zijn Zoon Jezus Christus, die in de Bijbel 'het Woord van God' genoemd wordt:

"In het begin was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. (...) En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van de Eniggeborene van de Vader), vol van

¹⁷⁹ Zie www.bijbelenkoran.nl/generalinfo.php?lntEntityId=24

¹⁸⁰ Christine Schirmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 23

Zie ook www.evangelie-moslims.nl/jij-islam/vreemd/verschillen-tussen-bijbel-en-koran

¹⁸¹ Zie bijvoorbeeld: J. Verkuyl, 'Met moslims in gesprek over het Evangelie', blz. 33,34; Christine Schirmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 22; www.risallah.com/koran/index.php?k=geschiedenis

¹⁸² Koranteksten zijn geciteerd van www.koranonline.nl/koran/nl/index.php?go=NL

¹⁸³ J. Verkuyl, 'Met moslims in gesprek over het Evangelie', Kampen: Kok, 3^e druk 1995, blz. 37; zie ook Christine Schirmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 22; www.waaromgeloven.nl/bijbel/wat-is-de-bijbel-voor-een-boek; H. Bavinck, "Gereformeerde Dogmatiek", p. 268-272 (zie http://www.dbnl.org/arch/bavio02gere01_01/pag/bavio02gere01_01.pdf); J. van Genderen en W.H. Velema, "Beknopte Gereformeerde Dogmatiek", blz. 68vv.

genade en waarheid. (...) Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, Die in de schoot van de Vader is, Die heeft Hem ons verklaard." (Johannes 1:1,14,18)

8.1.3 **Wezenlijk verschil**

Het verschil moge duidelijk zijn: Moslims beschouwen de Koran als een soort afdruk van een boek dat bij Allah is en waarvan de inhoud aan Mohammed is bekendgemaakt. Christenen daarentegen beschouwen niet de Bijbel maar Christus als degene door wie wij God (de hemelse Vader) leren kennen. Niet een boek (zoals bijvoorbeeld de Indjil of de Bijbel) komt van boven (van God vandaan), maar Christus is van boven, van God vandaan, gekomen. Het gaat in het christelijke geloof niet om een Boek dat door een profeet (Jezus of Mohammed) aan de mensen gegeven en uitgelegd wordt, maar het gaat om de persoon van Jezus Christus, van wie wij in de Bijbel kunnen lezen. Volgens de islam was er eerst de Indjil en daarna kwam Jezus om de Indjil bekend te maken. Volgens het christelijke geloof was Jezus Christus er eerst en daarna zijn de Evangeliën geschreven om Hem bekend te maken.¹⁸⁴

Meertens wijst ook op een verschil dat hij ontwaart in diverse autobiografieën van mensen die vanuit een moslimachtergrond komen tot bekering tot het christelijke geloof:

"Het bezig zijn met de Bijbel wordt meestal aangeduid met 'lezen' of 'bestuderen'. De wijze waarop men omging met de Koran wordt doorgaans omschreven als 'reciteren' en 'memoreren'. Achter deze verschillende bewoordingen schuilt een wereld van verschil",

namelijk een verschil tussen de functie van de Bijbel en van de Koran.¹⁸⁵

De Bijbel is voor christenen ook wel belangrijk, maar dan vooral omdat de Bijbel ons laat zien wie Jezus Christus is, niet in de vorm van een abstracte waarheid maar als iemand die onder de mensen heeft gewoond en gewerkt.¹⁸⁶ Hiermee is ook gegeven, dat een beginnend bijbellezer als regel geadviseerd wordt om in de evangeliën, over het leven van Jezus op aarde, te beginnen, terwijl bij de lezing van het Oude Testament altijd verdisconteerd moet worden dat het een voorlopig karakter draagt. De wet en het bestaan van het volk Israël als het door God verkozen volk, hadden een voorlopig karakter in die zin, dat hun bedoeling pas volledig duidelijk zou worden en dat zij ook pas volledig tot hun recht zouden kunnen komen, bij de komst van Jezus Christus.¹⁸⁷ In paragraaf 8.6 over de positie van vrouwen en 8.7 over geweld wordt dat op dit specifieke thema wat nader aangeduid en uitgewerkt.

8.1.4 **De visie van Ter Borg gewogen**

Tenslotte halen wij nog de volgende opvatting van Marlies ter Borg aan:

*"Uiteraard moeten verschillen niet worden weggepoetst. De Koran ontkent dat Jezus de zoon van God is, want Allah heeft geen kinderen. Evenmin wordt de kruisiging erkend, want Allah zou zo iets niet toestaan. In de Koran is er wel een hemelvaart. Allah heeft Jezus naar zich omhoog gebracht. Arabist Jansen verabsoluteert deze verschillen en stelt dat, als Jezus niet is gekruisigd en opgestaan, Christus niets betekent. Daarmee doet hij niet alleen Koran en Bijbel tekort maar ook de vreedzame Jezus Zelf."*¹⁸⁸

Haar stelling dat Jansen genoemde verschillen verabsoluteert en dat hij daarmee niet alleen Koran en Bijbel tekort doet maar ook de vreedzame Jezus, is wel zeer bevreemdend. Allereerst heeft Jezus zelf meermalen aangekondigd dat Hij moest lijden en sterven, maar ook weer zou opstaan.¹⁸⁹ Voorts maken alle vier de evangeliën uitdrukkelijk en uitvoerig melding van Jezus' lijden en sterven aan het kruis en van de opstanding, wordt dit gebeuren in de toespraken in

¹⁸⁴ Collin Chapman, "Kruis & halve maan", p. 226, zie ook par. 8.8

Zie hiervoor ook Johannes 20:30,31: "Jezus nu heeft in aanwezigheid van Zijn discipelen nog wel veel andere tekenen gedaan, die niet beschreven zijn in dit boek, maar deze zijn beschreven, opdat u gelooft dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, en opdat u, door te geloven, het leven zult hebben in Zijn Naam."

en Handelingen 1:1-3: "Het eerste boek [i.e. het Evangelie naar Lucas, MV] heb ik gemaakt, o Theofilus, over alles wat Jezus begonnen is te doen én te onderwijzen, tot op de dag waarop Hij opgenomen is, nadat Hij door de Heilige Geest aan de apostelen, die Hij uitgekozen had, opdrachten had gegeven. Hij heeft Zichzelf, nadat Hij geleden had, ook levend aan hen vertoond, met veel onmiskenbare bewijzen, veertig dagen lang, waarbij Hij door hen gezien werd en over de dingen sprak die het Koninkrijk van God betreffen."

¹⁸⁵ Jan Meertens, "Op bedevaart naar Christus", Doctoraalscriptie Missiologie, Rijksuniversiteit Utrecht, juni 1991, p. 45,46

¹⁸⁶ Dit laatste is inbegrepen als Jezus 'Woord van God' wordt genoemd. Het gaat hier immers om het Hebreeuwse woord *dabar*, dat zowel woord als daad betekent.

¹⁸⁷ C. Vriezen, "Hoofddlijn der theologie van het Oude Testament", blz. 106v.,121,129;

J. van Genderen en W.H. Velema, "Beknopte Gereformeerde Dogmatiek", blz. 72-78

¹⁸⁸ Marlies ter Borg, "Bijbel en Koran kennen veel overeenkomsten", artikel Reformatorisch Dagblad, 13 april 2011

¹⁸⁹ Mattheüs 16: 21-23; 17:22,23; 20:17-19; 26:1,2; Markus 8:31; 9:31; 10:32-34; Lukas 9:22,44; 18:31-33; Johannes 12:23-33

Handelingen bij herhaling als kernpunt van het nieuwe geloof genoemd¹⁹⁰ en heeft Paulus bovendien uitdrukkelijk het volgende geschreven:

"Verder maak ik u bekend, broeders, het Evangelie, dat ik u verkondigd heb, dat u ook aangenomen hebt, waarin u ook staat, waardoor u ook zalig wordt, als u eraan vasthoudt zoals ik het u verkondigd heb, tenzij dat u tevergeefs geloofd hebt. Want ik heb u ten eerste overgeleverd wat ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, overeenkomstig de Schriften, en dat Hij begraven is, en dat Hij opgewekt is op de derde dag, overeenkomstig de Schriften, en dat Hij verschenen is aan Kefas, daarna aan de twaalf. Daarna is Hij verschenen aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk, van wie de meesten nu nog in leven zijn, maar sommigen ook zijn ontslapen. Daarna is Hij verschenen aan Jakobus, daarna aan alle apostelen. En als laatste van allen is Hij ook aan mij verschenen, als aan de ontijdig geborene. (...) "Als nu van Christus gepredikt wordt dat Hij uit de doden is opgewekt, hoe kunnen sommigen onder u dan zeggen dat er geen opstanding van de doden is? En als er geen opstanding van de doden is, dan is Christus ook niet opgewekt. En als Christus niet is opgewekt, dan is onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof. En dan blijken wij ook valse getuigen van God te zijn. Wij hebben namelijk van God getuigd dat Hij Christus heeft opgewekt, terwijl Hij Die niet heeft opgewekt als inderdaad de doden niet opgewekt worden. Immers, als de doden niet opgewekt worden, is ook Christus niet opgewekt. En als Christus niet is opgewekt, is uw geloof zinloos; u bent dan nog in uw zonden. Dan zijn ook zij die in Christus ontslapen zijn, verloren. Als wij alleen voor dit leven op Christus onze hoop gevestigd hebben, zijn wij de meest beklagenswaardige van alle mensen." (1 Korinthe 15:1-8,12-19)

Paulus verwijst hier naar vele ooggetuigen om zijn betoog kracht bij te zetten. daarbij laat hij ook onomwonden blijken, dat ontkenning van Christus' lijden, sterven en opstanding niets minder is dan de volledige uitholling van het christelijke geloof. Tenslotte zij opgemerkt dat deze zaken ook altijd deel hebben uitgemaakt van de kern van het christelijke geloof zoals de Kerk deze al eeuwenlang uitdrukt in de Twaalf Artikelen van het christelijke geloof¹⁹¹:

*"[Ik geloof] in Jezus Christus Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit den maagd Maria;
Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle; Ten derden dage wederom opgestaan van de doden".*

en in de geloofbelijdenis van Nicea¹⁹²:

"[Ik geloof] in één Heere Jezus Christus, den eniggeboren zoon van God, (...) Die om ons mensen en om onze zaligheid, is nedergekomen uit den hemel, en vlees is geworden van den Heiligen Geest uit de maagd Maria, en een mens geworden is; ook voor ons gekruisigd is onder Pontius Pilatus, geleden heeft, en begraven is; en ten derden dage opgestaan is naar de Schriften".

Al met al is genoegzaam aangetoond hoezeer de kruisiging en de opstanding van Jezus Christus zowel in de Bijbel als sinds de vroege kerkgeschiedenis behoren tot de kern van het christelijke geloof. Als Marlies ter Borg dan meent, dat Arabist Jansen de Bijbel en de 'vreedzame Jezus zelf' tekort doet met zijn stelling dat Christus niets betekent als Jezus niet is gekruisigd en opgestaan, dan heeft zij het blijkbaar over een andere Bijbel en een andere 'vreedzame Jezus' dan de Bijbel die wij kennen en dan de Jezus zoals wij die uit de Bijbel kennen en zoals de Kerk Hem al eeuwenlang aanbeden en beleden heeft. Dit constaterend kan zij onmogelijk beschouwd worden als deskundige als het gaat om de overeenkomsten en verschillen tussen Koran en Bijbel en tussen islam en christelijk geloof. Het staat haar vrij er een eigen opvatting omtrent het waarheidsgehalte van de Bijbel en van het christelijke geloof op na te houden¹⁹³, maar haar opvatting dat de kruisiging en opstanding van Christus geen belangrijke kernzaak van de Bijbel en van het christelijke geloof is, kan geen standhouden. Mutatis mutandis vervalt daarmee tevens haar opvatting dat islam en christelijk geloof niet wezenlijk zouden verschillen, aangezien de kruisiging en opstanding van Jezus Christus centraal staan in het christelijke geloof maar geen enkele plaats hebben en kunnen hebben in de islam.

8.2 LIEFDE VAN GOD

Liefde is een kenmerkend verschil tussen de islam en het christelijke geloof:

¹⁹⁰ Handelingen 2:23,24; 4:8-12; 5:30; 10:39,40; 13:27-39; 17:31; 26:23

¹⁹¹ www.online-bijbel.nl/belijdenisgeschrift/12artikelen/; http://nl.wikipedia.org/wiki/Apostolische_geloofsbelijdenis

¹⁹² www.online-bijbel.nl/belijdenisgeschrift/nicea/; http://nl.wikipedia.org/wiki/Geloofsbelijdenis_van_Nicea-Constantinopel

¹⁹³ Hierbij kan nog aangetekend worden, dat de kennelijke opvattingen van Marlies ter Borg hieromtrent wel aansluiten bij het vrijzinnige christendom dat in sommige kerkelijke tradities ingang heeft gevonden, maar dat is in elk geval niet de variant van het christelijke geloof waar de meeste ex-moslims aansluiting bij vinden.

*"Moslims geven Allah wel de naam van 'Barmhartige weldoener', maar ze zullen nooit zeggen: God is liefde. Maar als wij in ons leven die God leren kennen die wij in het Oude en Nieuwe Testament ontmoeten, dan is er geen beter en dieper woord te vinden dan: God-is-liefde."*¹⁹⁴

In de islam heeft God 99 namen maar Liefde hoort daar niet bij.¹⁹⁵ De gedachte dat God mensen lief zou kunnen hebben is binnen de orthodoxe islam ondenkbaar vanwege de zeer grote nadruk in de islam op de almacht, de transcendentie en het 'volledig anders-zijn' van God.¹⁹⁶

In de mystieke islam komen verschillende visies op Gods liefde voor. In essentie is het echter de mens die streeft naar het liefhebben van God, terwijl hij nooit zeker is van Gods liefde voor hem.¹⁹⁷ Het liefhebben van God kent bijvoorbeeld meerdere niveau's: een algemene liefde voor de hele schepping, liefde op een hoger niveau voor de gelovigen en liefde op het hoogste niveau voor de volmaakte mensen zoals de profeten.¹⁹⁸ Gods liefde voor de mens is in die visie dus afhankelijk van de liefde en gehoorzaamheid van de mens jegens God.

In het christelijke geloof kent de liefde van God geen niveau's. Integendeel: de diepste liefde van God is juist getoond in zijn liefde voor zondaars. Gods liefde gaat hierin voorop en is dus niet afhankelijk van de liefde die wij Hem wellicht bieden:

*"Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft."*¹⁹⁹

Dat hier niet bedoeld wordt dat de liefde van God uitgaat naar degenen die in Christus geloven maar naar ieder mens volgt er al uit, dat Johannes schrijft dat God de wereld lief had en daarom zijn Zoon gegeven heeft. Gods liefde gaat al uit naar mensen die niet in Christus geloven:

*"Want toen wij nog krachteloos waren, is Christus op de bestemde tijd voor goddelozen gestorven. Want bij hoge uitzondering zal iemand voor een rechtvaardige sterven; hoogstens immers heeft iemand de moed om voor de goede mens te sterven. God echter bevestigt Zijn liefde voor ons daarin dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren. Veel meer dan zullen wij, nu wij gerechtvaardigd zijn door Zijn bloed, door Hem behouden worden van de toorn. Want als wij, toen wij vijanden waren, met God verzoend zijn door de dood van Zijn Zoon, hoeveel te meer zullen wij behouden worden door Zijn leven, omdat wij verzoend zijn."*²⁰⁰

Gods liefde voor de volmaakte mens is dus geenszins groter dan zijn liefde voor de wereld in het algemeen. Integendeel: Hoe groot Gods liefde wel niet is komt het meest tot uiting in zijn liefde voor mensen die vijandig staan tegenover Hem. Dat is dus wezenlijk anders dan in de islam.

8.3 VERGEVING

Als het gaat om vergeving, is er evenzo een kenmerkend verschil, wat nauw verband houdt met het verschil in visie op de liefde van God. In de islam is gaat Gods almacht boven alles uit en voor zover er de gedachte is aan een liefde van God die naar de mens uitgaat is die liefde afhankelijk van wat die mens voor God doet. Daarmee is gegeven de gedachte dat God de daden van de mensen weeft op een weegschaal. In het christelijke geloof gaat Gods liefde uit boven zijn almacht. God is op zoek naar een relatie met de mens en met het oog daarop heeft Hij zijn Zoon, gestuurd Christus, naar de aarde gezonden om de door de zonden geschonden relatie te herstellen. Dit is een belangrijk verschil dat in deze paragraaf verder wordt uitgewerkt.

8.3.1 Weegschaal kenmerkend voor de islam

Een moslim kan hopen op vergeving, maar kan daar niet zeker van zijn omdat uiteindelijk zijn verdiensten meewegen in het uiteindelijke oordeel. Van die verdienste ben je nooit zeker of die voldoende is om je zonden te compenseren.²⁰¹ In de Koran (soera 101)

*"wordt God getekend als de Rechter die in twee weegschalen de goede en kwade daden afweegt, op grond waarvan Hij de poorten van het paradijs opent dan wel mensen ter helle verwijst."*²⁰² En soera 9:102 leert: *"En er zijn anderen, die hun*

¹⁹⁴ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 44

¹⁹⁵ Farid Mahally, *"A study of the word 'love' in the Qur'an"* on www.answering-islam.org

¹⁹⁶ Christine Schirrmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 31

¹⁹⁷ Christine Schirrmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 32

¹⁹⁸ Mahnaz Heydarpoor *"God's love for creatures"* op www.al-islam.org;

¹⁹⁹ *Johannes 3:16* (Herziene Statenvertaling)

²⁰⁰ *Romeinen 5:6-10* (Herziene Statenvertaling)

²⁰¹ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 50,51

fouten bekennen. Zij vermengden een goede met een slechte daad. Het kan zijn, dat Allah Zich met barmhartigheid tot hen zal wenden. Voorzeker, Allah is Vergevensgezind, Genadevol."

Let op de onzekerheid die uit dit vers spreekt: ofschoon Allah vergevingsgezind en genadevol genoemd wordt, kan het zijn dat Allah Zich met barmhartigheid zal wenden tot degenen die hun fouten bekennen. Of het ook zo is moet echter afgewacht worden en daarbij speelt dus ook mee of Allah je goede daden goed genoeg vindt om op te wegen tegen je slechte daden.

In sommige beschikkingen wordt weliswaar verwezen naar bepaalde losse koranverzen, maar daarmee is zeker niet alles gezegd, net zo min als dat je de bijbelse boodschap recht kunt doen door enkel naar een aantal losse bijbelverzen te verwijzen. Het meest wezenlijke is daarenboven, dat in de islam de mogelijkheid van vergeving op geen enkele wijze gerelateerd is aan verzoening (i.e. het herstellen van relaties) als een initiatief en werk van God, terwijl in het christelijke geloof vergeving juist voortkomt uit de verzoening die Christus, de Zoon van God, voor ons bewerkt heeft.²⁰³

*"Goddelijke vergeving en liefde lijken in de islam gemotiveerd te zijn door Gods allesoverheersende almacht en verhevenheid. Omdat Hij zo verheven is, kan Hij aan de zonde voorbijgaan, omdat het Hem eigenlijk niet raakt. Vergeving die voor ons tussen mensen moeilijk of onmogelijk is, is voor God gemakkelijk, omdat er geen beperkingen aan Zijn vrijmacht zijn. (...) Goddelijke liefde lijkt in de islam ondergeschikt te zijn aan Gods almacht en rechtvaardigheid. Gods weg met Israël en in het bijzonder Zijn verschijning in Jezus Christus, maken duidelijk dat het omgekeerd juist Gods liefde is die Zijn rechtvaardigheid en barmhartigheid bepaalt. Het is juist vanwege Gods heilige liefde dat Hij de zonde niet zomaar door de vingers ziet."*²⁰⁴

Daarmee is het wezenlijke verschil aangegeven: in de islam is vergeving gestoeld op Gods verhevenheid en almacht waardoor de zonde Hem niet persoonlijk raakt.²⁰⁵ Als je er maar genoeg goede werken tegenover stelt, kan God de verkeerde dingen wel door de vingers zien. Gods liefde staat daarbij op de tweede plaats. Zoals eerder gezegd: het niveau van Gods liefde is afhankelijk van de mate waarin je Hem volgt en waarin je een volmaakt leven leidt.

8.3.2 Relatie kenmerkend voor het christelijke geloof

In het christelijke geloof staat Gods liefde echter op de eerste plaats. vanuit die liefde is het begrijpelijk dat de zonde God wel persoonlijk raakt. Zonde is in de kern van de zaak immers een afwijzen van God en zijn liefde.

*"Het is juist vanwege Gods heilige liefde dat Hij de zonde niet zomaar door de vingers ziet. Vanuit verhoudingen tussen mensen kunnen we ook begrijpen dat als iemand ons gemakkelijk vergeeft, er waarschijnlijk geen echt liefdesverbond was dat beschadigd was, ofwel dat er geen echte verzoening tot stand is gekomen."*²⁰⁶

Als je bestolen wordt door je eigen partner of kind raakt je dat immers ook veel meer dan wanneer je door een onbekende bestolen wordt. Met de laatste had je al geen relatie, maar met de eersten wordt de relatie ernstig verstoord zo niet verbroken. Dat tekent de ernst van de zonde: het is niet minder dan een afwijzing van de grenzeloze liefde van God. Maar die grenzeloze liefde uit zich uiteindelijk in het feit dat Jezus de straf over de zonde zelf op zich genomen heeft. Juist omdat het God zo raakt, kan Hij niet zomaar aan de zonde voorbijzien. Maar omdat zijn liefde zo onmetelijk groot is, gaat Hij ook tot het uiterste om tot verzoening te komen.

*"We moeten steeds proberen duidelijk te maken dat goddelijke liefde ook in het optreden van Jezus de ernst van het oordeel van God over onze zonde niet bagatelliseert. Jezus distantieert Zich niet van Gods toorn over de zonde die in het Oude Testament zichtbaar werd in de straffen op wetsovertreding, Hij draagt die toorn van God Zelf op het kruis van Golgotha. Zo alleen kunnen we weer in het verbond van Gods heilige liefde worden opgenomen en binnen de omtuining van de wetten van God leren leven."*²⁰⁷

In het christelijke geloof gaat Gods volkomen liefde onvoorwaardelijk uit naar mensen die vijandig tegenover Hem staan. Zowel voor Gods liefde als voor zijn vergeving geldt dat de mate en het niveau niet afhankelijk zijn van enig goeds in de mens.

²⁰² J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 88

²⁰³ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 58

²⁰⁴ C.W. Rentier (directeur Evangelie & Moslims), "Barmhartigheid Allah is vanwege zijn verhevenheid", opinieartikel Reformatorisch Dagblad, 14 december 2013

²⁰⁵ Christine Schirrmacher, "The Islamic View of Major Christian Teachings", blz. 50

²⁰⁶ C.W. Rentier (directeur Evangelie & Moslims), "Barmhartigheid Allah is vanwege zijn verhevenheid", opinieartikel Reformatorisch Dagblad, 14 december 2013

²⁰⁷ idem

8.3.3 Een gelijkenis als treffende illustratie

Als we de goed Bijbel lezen, komen we er achter dat het diep in de mens zit om op grond van eigen prestaties in de gunst te komen bij God. Dat is niet alleen bij moslims zijn, dat kom je ook geregeld tegen bij Joden en ook bij christenen. Jezus liep daar geregeld tegen aan en ook in de brieven van het Nieuwe Testament wordt dat keer op keer aangeroerd omdat het er toe leidt dat mensen zich aan elkaar gaan afmeten en de een vindt dan zichzelf beter dan anderen en een ander krijgt daardoor juist weer een minderwaardigheidsgevoel. Jezus heeft dat treffend aan de kaak gesteld met een gelijkenis die we lezen in Lucas 18:9-14:

"En Hij sprak ook met het oog op sommigen die van zichzelf overtuigd waren dat zij rechtvaardig waren en alle anderen minachtten, deze gelijkenis: Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden. De één was een Farizeeër en de ander een tollenaar. De Farizeeër stond daar en bad dit bij zichzelf: O God, ik dank U dat ik niet ben zoals de andere mensen: rovers, onrechtvaardigen, overspelers of ook als deze tollenaar. Ik vast tweemaal per week. Ik geef tienden van alles wat ik bezit. En de tollenaar bleef op een afstand staan en wilde ook zelfs zijn ogen niet naar de hemel opheffen, maar sloeg op zijn borst en zei: O God, wees mij, de zondaar, genadig. Ik zeg u: Deze man ging gerechtvaardigd terug naar zijn huis, in tegenstelling tot die andere. Want ieder die zichzelf verhoogt, zal vernederd worden en wie zichzelf vernedert, zal verhoogd worden."

Jezus laat hier feilloos zien dat Hij niet onder de indruk is van onze prestaties, maar wel van eerlijkheid. De Farizeeër in de gelijkenis dacht dat hij wel een flink streepje voor zou hebben bij God omdat hij geweldig plichtsgetrouw is, maar Jezus prikt daar doorheen. De Farizeeër in de gelijkenis is wel heer voorbeeldig in het nakomen van zijn godsdienstige verplichtingen, maar belangrijker is zijn houding tegenover anderen en die deugt van geen kanten. Daartegenover heeft Jezus juist veel waardering (liefde!) voor de zondaar die zijn tekortkomingen tegenover God erkent en daarmee open staat voor een herstelde relatie met God. God geeft die herstelde relatie ook. Dat wordt hier uitgedrukt met 'gerechtvaardigd', wat betekent dat je weer in een rechte relatie met God staat.

8.3.4 Vergeving en verplichting

In beschikkingen wordt geregeld gesteld dat verplichtingen niet alleen in de islam voorkomen maar ook in het christelijke geloof en dat er dus op dat punt geen verschil zou zijn. Uit bovenstaande volgt echter dat er wel degelijk een heel wezenlijk verschil is. In de islam hebben de verplichtingen het doel om vergeving te verdienen doordat je middels de verplichtingen je eventuele verkeerde daden zou kunnen compenseren. In het christelijke geloof is daar dus absoluut geen sprake van, ook al is er ook onder christenen wel eens de neiging om toch weer op die manier te denken. Maar Jezus zelf maakt dus volkomen duidelijk dat dat zo niet werkt bij Hem. De liefde staat constant voorop en de gedachte dat je vergeving middels het voldoen aan verplichtingen kunt verdienen staat daar haaks op. Het leidt immers altijd tot hoogmoed als je denkt dat je het voorbeeldig doet. En het leidt tot een minderwaardigheidsgevoel en faalangst als het je ok wat voor reden dan ook niet lukt. Maar het is juist Gods liefde die ons daarvan bevrijdt. Zie verder de uitgebreidere besprekingen in de hiernavolgende paragrafen.

8.4 ANGST

Veel ex-moslims die christen worden geven ook aan dat zij voorheen, als moslim, bang waren voor God²⁰⁸. Dat hangt samen met hetgeen we in de vorige paragraaf al schreven over de vergeving: de Koran (soera 101) tekent God

*"als de Rechter die in twee weegschalen de goede en kwade daden afweegt, op grond waarvan Hij de poorten van het paradijs opent dan wel mensen ter helle verwijst. (...) Wie veel contact met moslims heeft, komt telkens tot de ontdekking dat velen de boodschap der verzoening missen. De Islam is een wettische godsdienst. Maar zoals in alle wettische godsdiensten knaagt op de bodem der harten de angst en de onzekerheid. 'Zijn mijn inspanningen wel voldoende? is mijn overgave wel vurig genoeg? Zijn mijn goede werken wel voldoende?' (...) Zal de moslim in het helle vuur storten evenals de niet-moslim, of komt hij heen door dat examen van het laatste oordeel en zal hij terecht komen in het Paradijs?"*²⁰⁹

Met name tekortkomingen in het gebed worden zwaar aangerekend:

*"Het eerste waarover de mensen ter verantwoording zullen worden geroepen op de Dag der Opstanding is het gebed. Als het compleet is, dan zal hij succes hebben. Maar als het niet correct is, zal hij verloren en gedoemd zijn."*²¹⁰

Jens Christensen schreef daarover:

²⁰⁸ Dit komen wij ook geregeld tegen in gehoorverslagen van bekeerde asielzoekers.

²⁰⁹ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 88

²¹⁰ <https://al-yaqeen.com/va/verplichte-gebeden-doen-en-vrijwillige-niet>, geraadpleegd 27 februari 2017

"Eén van de dingen die me dikwijls verbaasden in mijn eerste studies van de islam, was de toon van radeloosheid en onzekerheid die we aantreffen in uitspraken die veel belangrijke moslims op hun sterfbed deden. Aboe Bakr was bijvoorbeeld iemand met een zeer betrouwbaar karakter, en een ware moslim. Men zegt dat hij zo bang was voor de toekomst en zo zeer gebukt ging onder zorgen, dat zijn adem vaak leek op de geur van geroosterde lever. Volgens twee overleveringen zou hij op de dag van zijn overlijden tegen Aisja hebben gezegd: 'O mijn dochter, dit is de dag van mijn bevrijding, waarop ik mijn verdiende loon zal krijgen; als dat vreugde is, zal die langdurig zijn; als dat moeite is, zal die nooit ophouden'... Eveneens wordt van Oemar gezegd dat hij op zijn sterfbed zei: 'Ik ben niet meer dan een verdrinkende man die een mogelijkheid ziet om er levend van af te komen en daarop hoopt. Maar omdat hij bang is te sterven en die kans te verliezen slaat hij met zijn handen en voeten om zich heen. Nog wanhopiger dan de verdrinkende man is hij die, met hemel en hel voor ogen, in dat visioen ten onder gaat... Al bezat ik het hele oosten en westen, ik zou dat alles graag opgeven om verlost te worden van deze vreselijke angst die over me is gekomen'. En terwijl hij tenslotte met zijn gezicht de grond raakte riep hij luidkeels: 'Wee Oemar, en wee de moeder van Oemar, als het de Heer niet behaagt mij te vergeven.'"²¹¹

In de Bijbel vinden we daarentegen de liefde van de Vader-kind relatie die staat tegenover de angst van de meester-slaaf relatie:

"Want u hebt niet de Geest van slavernij ontvangen, die opnieuw tot angst leidt, maar u hebt de Geest van aanneming tot kinderen ontvangen, door Wie wij roepen: Abba, Vader!" (Romeinen 8:15)

"Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben op de dag van het oordeel. Want zoals Hij is, zijn ook wij in deze wereld. Er is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees uit. De vrees houdt immers straf in, en wie vreest, is niet volmaakt in de liefde." (1 Johannes 4:17,18)

8.5 VERPLICHTINGEN

8.5.1 Islam

Zoals in par. 8.3 reeds beschreven kan een moslim hopen op vergeving, maar daar niet zeker van zijn omdat uiteindelijk zijn verdiensten meewegen in het uiteindelijke oordeel. In de Koran (soera 101)

"wordt God getekend als de Rechter die in twee weegschalen de goede en kwade daden afweegt, op grond waarvan Hij de poorten van het paradijs opent dan wel mensen ter helle verwijst.""²¹²

Bij die verdiensten gaat het er vooral om dat je voldoet aan de rituele verplichten zoals, voorgeschreven in de zgn. vijf zuilen van de islam:

"Er zijn vijf verplichte zuilen in de Islam waardoor je moslim wordt of blijft. Deze vijf zuilen zijn: 1. Geloofsbelijdenis (Sjahada); 2. Gebed (Salaat); 3. Armenbelasting; (Zakaat); 4. Vasten (Sawm); 5. Bedevaart (Hadj). Om te zorgen dat Allah tevreden over ons is en tevreden over ons blijft, moeten wij zorgen dat wij deze vijf zuilen goed leren en goed uit zullen oefenen.""²¹³

In de islam wordt gesproken van de verplichte gebeden en van de ouders wordt verwacht dat ze de kinderen hierin streng opvoeden. Vanaf 7 jaar moeten ze gestraft worden als ze zich niet aan de voorgeschreven gebeden houden. Als ze oud genoeg zijn moeten ze ook de Ramadan houden. Als het kind niet voldoet aan de verplichtingen is hij een zondaar en onderworpen aan straf van God:

"Imam Muhammad al Baqir says: 'We encourage our children start praying from the age of five years and at seven years we order them to pray five times a day regularly.'

The Prophet of Islam has said: 'When your children are six years old, order them to offer the prayers. When they are seven, ask them more strictly to be regular at prayers. If necessary, they must be punished if they don't become regular in their prayers.'

(...)

When the child reaches the age of understanding, he must be instructed that offering regular prayers five times a day and fasting on all days during the month of Ramadhan is mandatory. If he is irregular in his compliance of these, he would be a

²¹¹ Aangehaald in: Collin Chapman, "Kruis & halve maan", blz. 236

²¹² J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", blz. 88:

²¹³ <http://moslimparadijs.intropagina.nl/5-zuilen.html>; zie bv ook <http://www.risallah.com/islam/> (geraadpleegd 29-8-2016)

sinner and liable to punishment by God. The parents must explain to the child the advantages and the rewards of fasting during Ramadhan. This will give more courage to the child to do the fasting."²¹⁴

En hoewel ook in de islam lijfstraffen voor kinderen afgeraden worden, gelden er uitzonderingen als het gaat om de godsdienstige verplichtingen:

"Physical punishments are very harmful for the upbringing of the children and they must be avoided. But if there is no other way of correcting the child, adopt it as a last resort. Islam too permits this in certain conditions.

The Prophet of Islam has said: 'Ask your children to start offering prayers at the age of six years. If they don't listen to your repeated warnings, you may beat them to become regular at offering prayers when they are seven years old.'

*In another tradition Imam Ja'far as-Sadiq says: 'When the child is nine years old, teach him to do the Wudhu' (the ablution prior to offering prayers); order him to do the Wudhu' and pray. If the child doesn't obey, beat him and make him offer prayers.' "*²¹⁵

8.5.2 Christelijke geloof

In het christelijke geloof ligt een directe relatie tussen de liefde die God aan de mens geeft en de liefde die God van de mens mag verwachten. Daarbij gaat Gods liefde voor de mens voorop: doordat God ons Zijn liefde geeft stelt Hij ons in staat om zelf ook Hem lief te hebben:

"Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft." (1 Johannes 4:19).

"Meester, wat is het grote gebod in de wet? Jezus zei tegen hem: U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, hieraan gelijk, is: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten." (Mattheüs 22:36-40)

"En laten wij op elkaar letten door elkaar aan te vuren tot liefde en goede werken." (Hebreeë 10:24)

"En dit gebod hebben wij van Hem, dat wie God liefheeft, ook zijn broeder moet liefhebben." (1 Johannes 4:21)

In het christelijke geloof vraagt God dan ook geen slaafse gehoorzaamheid aan verplichtingen maar een hart dat vol van liefde is en vanuit liefde genegen is het goede te doen:

"En Hem lief te hebben met heel het hart en met heel het verstand en met heel de ziel en met heel de kracht, en de naaste lief te hebben als zichzelf, is meer dan alle brandoffers en slachtoffers." (Markus 12:33)

Dat zien we ook reeds in het Oude Testament:

"Want U vindt geen vreugde in offers, anders zou ik ze brengen; in brandoffers schept U geen behagen. De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten." (Psalm 51:18,19)

Voorts zij gewezen op de volgende bijbelgedeelten:

"Maar nu is zonder de wet gerechtigheid van God geopenbaard, waarvan door de Wet en de Profeten is getuigd: namelijk gerechtigheid van God door het geloof in Jezus Christus, tot allen en over allen die geloven, want er is geen onderscheid. Want allen hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God en worden om niet gerechtvaardigd door Zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus. (...) Wij komen dus tot de slotsom dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder werken van de wet. (...) Want wat zegt de Schrift? En Abraham geloofde God, en het is hem tot gerechtigheid gerekend. Aan hem nu die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar wat men hem verschuldigd is. Bij hem echter die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid." (Romeinen 3:21 – 4:5)

"Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus. Door Hem hebben wij ook de toegang verkregen door het geloof tot deze genade waarin wij staan, en wij roemen in de hoop op de heerlijkheid van God." (Romeinen 5:1,2)

"O dwaze Galaten, wie heeft u betoverd om de waarheid niet te gehoorzamen; u voor wie Jezus Christus eerder voor ogen is geschilderd alsof Hij onder u gekruisigd was? Dit alleen wil ik van u vernemen: Hebt u de Geest ontvangen uit de werken van de wet, of uit de prediking van het geloof?" (...) Want u bent tot vrijheid geroepen, broeders, alleen niet tot die vrijheid die aanleiding geeft aan het vlees²¹⁶; maar dien elkaar door de liefde. Want de hele wet wordt in één woord vervuld, namelijk hierin: U zult uw naaste liefhebben als uzelf." (Galaten 3:1,2 en 5:13,14)

²¹⁴ Ayatullah Ibrahim Amini, 'Priniples of Upbringing children', H. 68 'Then Child and the Religious Duties'; gevonden op <https://www.al-islam.org/principles-upbringing-children-ayatullah-ibrahim-amini/chapter-68-child-and-religious-duties> (geraadpleegd 9-11-2016)

²¹⁵ Ayatullah Ibrahim Amini, 'Priniples of Upbringing children', H. 74 'Physical Punishment'; gevonden op <https://www.al-islam.org/principles-upbringing-children-ayatullah-ibrahim-amini/chapter-74-physical-punishment> (geraadpleegd 9-11-2016)

²¹⁶ Hiermee wordt bedoeld: wat je uit eigen beweging doet.

De lijn van het betoog is deze: wij komen niet bij God (in het hiernamaals) door onze eigen inspanning, maar door Gods liefde en door vergeving die wij alleen kunnen ontvangen door te geloven in Jezus Christus. Door dit geloof ontvangen wij de heilige Geest en alleen de heilige Geest maakt ons in staat om lief te hebben. Daarom is ook de liefde waar in Galaten 5 over gesproken wordt niet onze inspanning waarmee wij de toegang tot het hiernamaals zouden kunnen verdienen, maar een gave die wij helemaal gratis, voor niets, van God krijgen. Bovendien heeft die liefde niets van doen met het strikt opvolgen van regels. Integendeel, Paulus (de schrijver van de brieven aan de Romeinen en de Galaten) noemt dat namelijk een vorm van slavernij waarvan Christus ons juist bevrijd heeft. Om een vergelijking te maken: in een huwelijk laat je je als het goed is ook niet leiden door opgelegde regels maar door liefde. Je koopt geen bos bloemen of een kostbare armband voor je vrouw omdat dat zo hoort of om daarmee bij haar iets te verdienen, maar als het goed is puur je omdat je haar liefhebt en het haar gunt. Paulus schrijft daarom ook nog:

"Laat dus niemand u veroordelen inzake eten of drinken, of op het punt van een feestdag, een nieuwe maan of de sabbatten. (...) Als u dan met Christus de grondbeginselen van de wereld bent afgestorven, waarom laat u zich dan, alsof u nog in de wereld leeft, bepalingen opleggen als: Pak niet, proef niet en raak niet aan? Dit zijn allemaal dingen die door het gebruik vergaan; ze zijn ingevoerd volgens de geboden en leringen van de mensen. Deze dingen hebben wel een schijnreden van wijsheid, door eigenwillige godsdienst en nederigheid, en verachting van het lichaam, maar ze zijn zonder enige waarde en dienen tot verzadiging van het vlees." (Kolossenzen 2: 16, 20-23)

Zie ook <http://vragenovergeloven.nl/vragen-over-geloven/geloven-wat-heb-je-eraan/waarom-zou-je/>

8.5.3 'Gematigde' islam

Het komt vrij vaak voor dat iemand tegengeworpen wordt dat er ook vredelievende en vriendelijke vormen van islam bestaan waar iemand voor kan kiezen zodat een bekering tot het christelijke geloof niet 'nodig' is als je wilt kiezen voor een minder strenge godsdienst. Afgezien van het feit dat islam en christelijke geloof veel wezenlijker van elkaar verschillen dan alleen maar een nuance van 'streng' en 'minder streng' blijkt het gestelde 'vriendelijke' karakter van de 'gematigde' islam in Nederland in de praktijk ook nog wel tegen te vallen. We stemmen toe dat de meeste moslims in Nederland lang niet zo radicaal en fundamentalistisch zijn als in menig 'moslimland'. De tolerantie jegens 'afvalligen' blijkt echter ook in de Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Nederland in de praktijk erg gering te kunnen zijn. Yüksel Güllü behoort tot de Turkse gemeenschap in Nederland en heeft zich bekeerd tot het christelijke geloof en zag zich genooddaakt om onder te duiken. Dat komt dus ook in Nederland voor! Zij schrijft:

"Op een keer – het was drie maanden nadat ik tot geloof was gekomen – kwam ik thuis en zag in de woonkamer mijn vader en moeder, samen met de imam. De imam zat op de grond te bidden. Ik wist het toen gelijk: Ze weten het! Ik liep naar binnen en werd onmiddellijk geroepen.

Mijn moeder zei: 'Ben je naar de kerk geweest? Ben je christen geworden?' Ik antwoordde: Ja ik ben christen geworden. Op dat moment begon het schreeuwen: 'Dat kan niet en dat mag niet! Waar ben je mee bezig? Je kunt geen christen worden. Je bent als moslim geboren en je zult als moslim sterven.'

Mijn vader keek me aan en zei: 'Spreek de islamitische geloofsbelijdenis uit.' Ik antwoordde: Nee, dat kan ik niet. Ik wist: Als ik Jezus niet zelf had ervaren, als ik diep van binnen niet de overtuiging had gehad dat Hij het is, had ik alles gedaan om mijn vader gerust te stellen. Maar nu kon ik dat niet.

*Ik weet nog dat toen ik bij de imam thuis werd geroepen om verantwoording af te leggen, men op een gegeven moment zo boos werd omdat ik geen afstand wilde doen van het christelijke geloof, dat ze me scheldend en slaand het huis uit joegen. Op verschillende plaatsen in de stad werd ik bespuugd en uitgescholden. Toen we eens in het kerkgebouw waren, werden er stenen door de ramen gegooid. Ja, zo ging het een tijdje door. Mijn ouders werden onder druk gezet: Jullie moeten hier wat aan doen anders doen wij het. Toen besloot ik bij mensen van de kerk onder te duiken."*²¹⁷

Van doodsb bedreiging is hier nog geen sprake, maar er is wel intimidatie en geweld. Dit is in lijn met hetgeen in par. 8.5.1 al geconstateerd is: als je kind weigert te voldoen aan de verplichtingen zoals het gebed, is het geboden hem te slaan zodat hij gehoorzaamd. Als het kind bij het volwassen worden dan ook nog kiest voor een andere godsdienst (dan wel geen godsdienst) is dat al helemaal moeilijk te accepteren. Als ouders heb je dan gefaald en in het denken van de islam houdt dat in: onvoldoende straf gegeven voor het niet nakomen van de verplichtingen. Dat moet dan 'rechtgezet' worden en zo komt het tot toename van geweld.

Ten diepste komt dit voort uit de angst en onzekerheid waar elke moslim mee kampt, zie par. 8.4. Je bent nooit zeker of God jouw daden wel goed genoeg vindt. Dwaalt je kind af van de islam dan heb je het zeker niet goed gedaan en moet je (verplicht!) recht zetten waarin je bent tekortgeschoten. Dat is de druk waar moslims onder leven.

²¹⁷ Aad Kamsteeg, "Tegen de verdrukking in", 2015 p. 36

In het christelijke geloof blijkt dit toch anders te liggen. Als een kind zich afkeert van het christelijke geloof kan dat ook bij christenen het gevoel geven gefaald te hebben. Maar een christen weet tegelijk dat God hem er niet op af zal rekenen. En dat maakt dus weer een groot verschil tussen islam en christelijk geloof.

Prof. dr. Christine Schirrmacher, Hoogleraar Godsdienstwetenschappen & Missiologie, heeft nader onderzoek gedaan naar de visie op godsdienstvrijheid in de islam.²¹⁸ Haar conclusie is dat de gedachte dat een openlijke geloofsafval van de islam door veruit de meeste moslims wereldwijd niet geaccepteerd wordt. Er is wel een breed draagvlak voor vrijheid van geweten, maar niet voor de vrijheid om als (ex-)moslim een andere godsdienst te praktiseren. Zij schrijft (p. 557,558):

"Most of the statements coming from the spectrum of the classic Islamic 'ulamā'²¹⁹ fall within the range of Yusuf al-Qaradawi's reduced endorsement of religious freedom as an internal freedom of conscience.²²⁰ Perhaps this comes with the limitation that not all advocates of this point of view speak out so emphatically for the administration of the death penalty as soon as the apostate speaks about his religious conversion. However, as Gudrun Krämer has appropriately noted: "The hard line [meaning the uncompromising endorsement of the death penalty] also still has numerous supporters,"²²¹ over against which there are a few advocates of complete religious freedom²²² on the other side.

"Indeed, there are perceptible voices of those Muslim intellectuals who like Abdullah Saeed speak out for complete religious freedom and promote this notion at conferences and in their publications. The mere fact that this understanding of the compatibility of Islam and complete religious freedom is promoted does not mean that it appears to have been pushed through on a broad front. Apparently, the established scholarly world holds too firmly to the traditional position defined by the Sharia, and this position is defended with the entire authority of scholars and with reference to the authoritative source texts – with considerable consequences for the involved individuals."

Samenvattend blijkt uit de studie van Schirrmacher dat er weliswaar islamitische geleerden zijn die op conferenties en in hun publicaties volledige vrijheid van godsdienst propageren, maar dat deze gedachten binnen de islamitische gemeenschappen wereldwijd nog nauwelijks ingang hebben gevonden. Waar moslims te maken hebben met een seculiere staat is het algemene gevoelen dat individuele moslims het recht in eigen hand mogen dan wel moeten nemen.

Schirrmacher schrijft (p. 58,559):

"Quite a few²²³ theologians have even expressly declared that it is the duty of every Muslim believer to kill an apostate if the government does not perform this duty.²²⁴ (...) Overall, there are still very few theologians who fundamentally challenge the position of the advocates of the death penalty."

8.5.4 Het gebed als voorbeeld van de verschillen

In de islam is het (slaafs) voldoen aan de voorgeschreven verplichtingen voorwaarde om bij God in de gunst te komen. In het christelijke geloof staat de liefde voorop. Om het concreet te maken: het gebed is zowel in de islam als in het christelijke geloof een wezenlijk element van de geloofspraktijk.

In de islam gaat het er in het gebed om dat je het gebed nauwkeurig op de voorgeschreven tijden op voorgeschreven wijze met de voorgeschreven handelingen in de voorgeschreven volgorde verricht met het uitspreken van de voorgeschreven Arabische teksten.²²⁵ En met name tekortkomingen in het gebed worden zwaar aangerekend:

*"Het eerste waarover de mensen ter verantwoording zullen worden geroepen op de Dag der Opstanding is het gebed. Als het compleet is, dan zal hij succes hebben. Maar als het niet correct is, zal hij verloren en gedoemd zijn."*²²⁶

²¹⁸ Christine Schirrmacher, " 'Let there be no Compulsion in Religion' (Sura 2:256): Apostasy from Islam as Judged by Contemporary Islamic Theologians"

²¹⁹ 'ulamā is de benaming in de islam voor de gezaghebbende geleerden. Ze worden gezien als de beschermers en vertolkers van de religieuze kennis, de islamitische leer en de wet.

²²⁰ "Significant representatives of reform Islam, such as Rašīd Riḍī, defended this middle position: Jomier J. *Le Commentaire Coranique du Manār. Tendances Modernes de L'Exégèse Coranique en Égypte*. Éditions G.-P. Maisonneuve & Cie: Paris, 1954, pp. 290-291."

²²¹ "Krämer. *Staat*, p. 155"

²²² "See, for instance, the comprehensive justification for complete religious freedom by Shaikh Abdur Rahman. *Punishment of Apostasy in Islam*. Institute of Islamic Culture: Lahore, 1978². Shaikh Abdur Rahman, former Chief Justice of the Supreme Court of Pakistan first submitted this comprehensive rationale for complete freedom of religion in Islam, arguing primarily on the basis of the Quran and tradition, in 1977."

²²³ Voor de duidelijkheid: 'quite a few' betekend 'nogal veel', MV

²²⁴ "According to Forstner. "Menschenrecht", p. 116 on 'Abd al-Qādir 'Audā."

²²⁵ Zie bijvoorbeeld "Mijn Gebed – de tweede zuil van de islam", te downloaden van

<https://bekeerlingen.com/downloads/2013/09/04/gebedsboekje/> (geraadpleegd 21 juli 2017)

²²⁶ <https://al-yaqeen.com/va/verplichte-gebeden-doen-en-vrijwillige-niet>, geraadpleegd 27 februari 2017

In het christelijke geloof is er vrijheid in de wijze bidden, in de woordkeuze, bidt je in de eigen taal en wordt in het gebed in het algemeen gesproken vanuit het hart tot God. In de Bijbel vinden we diverse voorbeelden van gebeden, waarbij het persoonlijke karakter ervan opvalt. Een voorbeeld is het gebed van Hanna in 1 Samuel 1, waarvan zij heeft verklaard: *"Ik ben een diepbedroefde vrouw; (...) ik heb mijn ziel uitgestort voor het aangezicht van de HEERE."* (1 Samuel 1:15)

Met name in de psalmen vinden we veel voorbeelden van gebeden: Daarin treffen we een grote diversiteit. Van een voorgeschreven tekst is geen sprake. De bidder gebruikt eigen woorden en spreekt vanuit zijn hart, vanuit hetgeen hem bezig houdt. Soms uit hij zijn vreugde, soms zijn vragen en zorgen. Bijvoorbeeld:

Psalm 9: *"Ik zal de HEERE loven met heel mijn hart, ik zal al Uw wonderen vertellen."*

3 In U zal ik mij verblijden en van vreugde opspringen, ik zal voor Uw Naam psalmen zingen, o Allerhoogste! "

Psalm 25: *"HEERE, maak mij Uw wegen bekend, leer mij Uw paden Leid mij in Uw waarheid en leer mij, want U bent de God van mijn heil; U verwacht ik de hele dag."*

Psalm 42: *"Zoals een hert schreeuwt naar de waterstromen, zo schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God. Wanneer zal ik binnengaan om voor Gods aangezicht te verschijnen? (...) Mijn God, mijn ziel buigt zich neer in mij, daarom denk ik aan U (...) Ik zeg tegen God: Mijn rots, waarom vergeet U mij? Waarom ga ik in het zwart gehuld, door de onderdrukking van de vijand?"*

Psalm 139: *"Ik zal U loven met heel mijn hart, in de tegenwoordigheid van de goden zal ik voor U psalmen zingen. Ik zal mij neerbuigen naar Uw heilig paleis en Uw Naam loven, om Uw goedertierenheid en om Uw trouw, want om heel Uw Naam hebt U Uw belofte groot gemaakt."*

In het Nieuwe Testament (in Mattheus 6) vinden we het 'Onze Vader', het gebed dat Jezus zijn discipelen geleerd heeft. Dit gebed wordt in de meer traditionele kerken wel als 'vast gebed' in de kerkdiensten uitgesproken, maar vervangt in de regel niet het zogenaamde 'vrije gebed' dat gebruik maakt van een eigen bewoording. Er zijn ook geen aanwijzingen dat Jezus het 'Onze Vader' als voorgeschreven gebedstekst bedoeld heeft. Zelf heeft Hij ook gebeden gekend met een persoonlijke bewoording, zie bijvoorbeeld het zogeheten Hogepriesterlijke Gebed in Johannes 17, het gebed dat hij vlak voor zijn gevangenneming uitsprak²²⁷ en zijn roep aan het kruis 'Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?'²²⁸ Ook Jezus gebeden blijken persoonlijk te zijn; ook Hij bidt vanuit zijn hart en (wanneer van toepassing) vanuit zijn nood.

8.6 DE POSITIE VAN VROUWEN

8.6.1 Het Oude Testament

In de Bijbel, inclusief het oude testament, zijn er regels die er op wijzen dat een vrouw niet zomaar het bezit is van haar man:

*"Wanneer u ten strijde trekt tegen uw vijanden, en de HEERE, uw God, geeft hen in uw hand, zodat u hen als gevangenen wegvoert, en u ziet onder de gevangenen een vrouw die mooi van gestalte is, en u vat liefde voor haar op en u neemt haar voor uzelf tot vrouw, dan moet u haar uw huis binnenbrengen. Zij moet vervolgens haar hoofd kaalscheren, haar nagels knippen en de kleren van haar gevangenschap uittrekken. Zij moet in uw huis gaan wonen en een maand lang haar vader en haar moeder bewenen. Daarna mag u bij haar komen en haar man zijn, en zij zal u tot vrouw zijn. En als zij u niet meer genegen is, moet het zó zijn dat u haar laat gaan waarheen zij wil. U mag haar in geen geval voor geld verkopen of haar als slavin behandelen, want u hebt haar al vernederd."*²²⁹

en:

*"Wanneer een man een vrouw neemt, bij haar komt, en vervolgens een afkeer van haar krijgt, en als hij haar dan allerlei dingen ten laste legt, haar een slechte naam bezorgt, en zegt: Deze vrouw heb ik tot vrouw genomen, maar toen ik tot haar naderde, ontdekte ik dat ze geen maagd meer was, dan moeten de vader van dit meisje en haar moeder het bewijs van de maagdelijkheid van het meisje meenemen en naar de oudsten van de stad brengen, naar de poort. De vader van het meisje moet dan tegen de oudsten zeggen: Ik heb mijn dochter aan deze man tot vrouw gegeven, maar hij heeft een afkeer van haar gekregen. En zie, hij heeft haar allerlei dingen ten laste gelegd door te zeggen: Ik heb ontdekt dat uw dochter geen maagd meer was. Maar dit is het bewijs van de maagdelijkheid van mijn dochter. Vervolgens moeten zij het kleed voor de oudsten van de stad uitspreiden. Dan moeten de oudsten van die stad die man meenemen en hem straffen."*²³⁰

²²⁷ Mattheus 26:39,42; Marcus 14:36; Lucas 22:42,44.

²²⁸ Mattheus 27:46; Marcus 15:35

²²⁹ Deuteronomium 21:10-14 (Herziene Statenvertaling)

²³⁰ Deuteronomium 22: 13-18 (Herziene Statenvertaling)

Hieruit blijkt, dat ook in het Oude Testament de vrouw niet als bezit van de man gezien mag worden.

Nu kent ook de Bijbel, in het Oude Testament, steniging als straf op overspel. Toch is er ook hier een verschil met de islam.

In de Bijbel lees je bijvoorbeeld:

“Wanneer ergens een man aangetroffen wordt terwijl hij met een vrouw slaapt die met een andere man getrouwd is, dan moeten zij beiden sterven, de man die met de vrouw geslapen heeft, en de vrouw. Zo moet u het kwaad uit Israël wegdoen. Wanneer een meisje nog maagd is, maar wel in ondertrouw met een man, en een andere man treft haar binnen de stad aan en slaapt met haar, dan moet u hen beiden naar buiten brengen, naar de poort van die stad, en moet u hen met stenen stenigen totdat zij sterven; het meisje vanwege het feit dat zij binnen de stad niet om hulp geroepen heeft, en de man vanwege het feit dat hij de vrouw van zijn naaste vernederd heeft. Zo moet u het kwaad uit uw midden wegdoen. Maar als de man het ondertrouwde meisje in het open veld aantreft, en de man haar vastgrijpt en met haar slaapt, dan moet alleen de man die met haar geslapen heeft, sterven. Het meisje mag u niets doen, want het meisje heeft geen zonde begaan die de dood verdient. Deze zaak komt immers overeen met het geval dat een man zijn naaste aanvalt en deze om het leven brengt. Hij trof haar namelijk aan in het open veld, en het ondertrouwde meisje riep, maar er was niemand die haar verlostte.”²³¹

Hierbij valt op, dat van belang is of de vrouw instemde met het overspel, namelijk als ze niet om hulp riep, of dat aangenomen moet worden dat ze er niet mee instemde, namelijk als ze wel om hulp riep of als niet is vast te stellen of ze om hulp geroepen heeft doordat de man haar in het open veld gegrepen heeft. Hiertegenover staat in de islam, dat de vrouw altijd schuldig is bij overspel en in sommige landen vaak nog steeds ervoor gestenigd wordt, terwijl de man in de praktijk vaak vrijuit gaat.²³²

Nu kom je in het Oude Testament ook situaties tegen waarin de vrouw achtergesteld wordt bij de man. Is het immers niet zo dat ook in de Bijbel de man heerschappij voert over de vrouw? Dat is aan de ene kant wel juist, maar aan de andere kant staat dat God het zo vanaf het begin niet bedoeld heeft. Bij Jezus Christus zien we het herstel van wat God wél in gedachte had. Prof. Oosterhoff heeft daarover het volgende geschreven:

“Dat is de bedoeling van Genesis 3:16, dat de vrouw, die op een gelijkwaardige plaats naast de man geschapen is, verlaagd wordt tot zijn slavin, over wie hij heerschappij voert en die hij tyranniseert. (...) Maar men mag dit gevolg van de zonde geen ordinantie van God noemen. (...) Alles mag en moet gedaan worden aan de verheffing van de vrouw om haar een gelijkwaardige positie te geven naast de man. Als iemand gewerkt heeft aan de verheffing van de vrouw, dan is dat Jezus geweest.”²³³

8.6.2 Het Nieuwe Testament

In beschikkingen wordt soms op grond van teksten uit het nieuwe testament gesteld dat de vrouw in het christendom net zo goed een ondergeschikte positie heeft als in de islam. Er staat immers dat de vrouw haar man moet gehoorzamen? Als een asielzoeker dan stelt dat de gelijkwaardigheid van de vrouw in het christelijke geloof voor hem een bekeringsmotief is, wordt dat niet geloofwaardig geacht. Dat is echter niet terecht. Uit de betreffende nieuwtestamentische teksten blijkt namelijk niet dat de vrouw volgens het christelijke geloof een ondergeschikte positie heeft. Integendeel: op de oproep aan de vrouw om onderdanig te zijn aan haar man volgt namelijk stevast de oproep aan de man dat hij zijn vrouw moet liefhebben, zie bijvoorbeeld Efeze 5:25,28:

“Mannen, heb uw eigen vrouw lief, zoals ook Christus de gemeente liefgehad heeft en Zich voor haar heeft overgegeven, (...) Zo moeten de mannen hun eigen vrouwen liefhebben als hun eigen lichamen. Wie zijn eigen vrouw liefheeft, heeft zichzelf lief.”

En 1 Petrus 3:7:

²³¹ Deuteronomium 22:22-27 (Herziene Statenvertaling)

²³² In principe zou de man ook gestenigd moeten worden, maar in de praktijk wordt vaak alleen de vrouw verantwoordelijk gehouden voor overspel: “Islamic law (Sharia) requires that adulterers be put to death, since it was the example set by Muhammad. In practice, the women are executed far more often, since they are presumed to bear the burden of sexual responsibility (in Islam's male-dominated society) and are, perhaps, more likely to confess their discretion. Rape victims are sometimes convicted if they speak out. Reporting a rape means a confession of adultery under Sharia law if four male witnesses cannot be found to confirm the victim's claim.” (citaat van www.thereligionofpeace.com/Quran/001-adultery_punishment.htm, geraadpleegd 8 mei 2014)

²³³ B.J. Oosterhoff, “Hoe lezen wij Genesis 2 en 3?”, Kampen: Kok, 1972, blz. 182; zie ook J.H. Velema, “Veelvuldig vragen naar de weg”, deel 2, Kampen: Kok, 1987, blz. 148,149. Zie voor de betekenis van het Oude Testament voor en het gebruik ervan in het christelijke geloof ook: C. Vriezen, “Hoofddlijn der theologie van het Oude Testament”, H. IV (blz. 96vv.); J. van Genderen en W.H. Velema, “Beknopte Gereformeerde Dogmatiek”, blz. 72-78

"Evenzo, mannen, (...) geef de vrouw (...) haar eer; u bent immers ook mede-erfgenamen van de genade van het eeuwige leven; opdat uw gebeden niet verhinderd worden."

De man mag zijn vrouw geheel niet als ondergeschikt behandelen. De man moet er van doordrongen zijn dat de vrouw voor God net zo belangrijk is als de man.

Het is belangrijk om te letten op de precieze strekking van de 'vrouwenteksten' zoals 1 Petrus 3:1-6:

"Evenzo, vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig; opdat ook, als sommigen aan het Woord ongehoorzaam zijn, zij door de levenswandel van de vrouwen zonder woorden gewonnen mogen worden, doordat zij uw reine levenswandel in de vreze des Heeren waarnemen. Uw sieraad moet niet bestaan in iets uiterlijks: het vlechten van het haar, het dragen van gouden sieraden of het aantrekken van mooie kleren; maar uw sieraad moet zijn de verborgen mens van het hart, met het onvergankelijke sieraad van een zachtmoedige en stille geest, die kostbaar is voor God. Want zo tooiden zich voorheen ook de heilige vrouwen, die op God hoopten, en hun eigen mannen onderdanig waren; zoals Sara Abraham gehoorzaamde en hem heer noemde. U bent kinderen van haar geworden, als u goeddoet en niet bevreesd bent voor enig ding dat u angst zou kunnen aanjagen."

De kern van dit gedeelte is de waardigheid van de vrouw die niet in de uiterlijke dingen behoort te zitten maar in het innerlijke. Waar het om gaat is haar karakter. De vrouw wordt niet opgeroepen om zich als een willoos slachtoffer te laten kleineren maar juist om in haar houding boven de situatie te staan op een wijze die Christus waardig is. Praktisch houdt dat in: accepteer je positie zoals die in de cultuur gegeven is, maar laat daarbij in je houding ook zien dat je bij Christus hoort zoals Petrus ook in het vervolg van 1 Petrus 3 uiteenzet. Als de vrouw gevraagd wordt zich als ondergeschikt op te stellen, is dat naar het voorbeeld van Christus die zich ook als ondergeschikte heeft opgesteld tegenover de mensen die Hem veroordeelden. Dat is echter geen vrijbrief voor de man om zich superieur te voelen boven zijn vrouw en zich als zodanig te gedragen.

Tenslotte is tekenend voor het Nieuwe Testament is ook dat Jezus zelfs positief aandacht heeft voor overspelige vrouwen. Dat is te zien in zijn benadering van de Samaritaanse vrouw in Johannes 4:1-42, de vrouw die in Johannes 8:1-11 bij Jezus gebracht wordt en bij de vrouw die Jezus voeten zalfde in Lucas 7:36-50. Ook is opvallend dat in de Bijbel uitgerekend vrouwen getuigen zijn van Jezus' opstanding en hun getuigenis aan de mannen moesten doorgeven terwijl ook in de Joodse cultuur het getuigenis van vrouwen niet telde. In het christelijke geloof dus juist wel. Met recht heeft Prof. Oosterhoff dan ook geschreven dat *"als iemand gewerkt heeft aan de verheffing van de vrouw, dan is dat Jezus geweest."*²³⁴

8.6.3 Vergelijking met islam

In de islam komen we toch een ander uitgangspunt tegen. Hoewel ook daar de notie zeker wel bestaat dat de man zijn vrouw in haar waarde moet laten en met respect moet behandelen, is er wel degelijk een belangrijk verschil in de grondtoon. Op www.al-islam.org vinden we bijvoorbeeld het volgende:²³⁵

"since men are endowed with special qualities by the order of creation, and because their power of logic is stronger than women's, they are regarded as the guardians of their families." In de Koran staat namelijk *"Men are the maintainers of women, because Allah has made some of them to excel others..."* (4:34)."

"Islam recommends physical punishment of one's wife only in two cases where his rights are violated:

Case 1: A man is Islamically and lawfully allowed to seek sexual satisfaction and pleasure from his wife and to derive all sorts of enjoyment from this relationship. His wife is lawfully duty-bound to yield to her husband's sexual desires. If a woman refuses to satisfy her husband, the husband should initially persuade her in an orderly manner. However, if a man feels that his wife is trying to be malicious to him, and if he cannot tolerate the situation, then by observing the prescribed stages can punish her.

Allah states in the Holy Qur'an:

"...And (as to) those on whose part you fear desertion admonish them. and leave them alone in the sleeping places and beat them; then if they obey you do not seek a way against them; surely Allah is High Great (4:34)." (...)"

²³⁴ B.J. Oosterhoff, *"Hoe lezen wij Genesis 2 en 3?"*, Kampen: Kok, 1972, blz. 182; zie ook J.H. Velema, *"Veelvuldig vragen naar de weg"*, deel 2, Kampen: Kok, 1987, blz. 148,149. Zie voor de betekenis van het Oude Testament voor en het gebruik ervan in het christelijke geloof ook: C. Vriezen, *"Hoofdlijn der theologie van het Oude Testament"*, H. IV (blz. 96vv.); J. van Genderen en W.H. Velema, *"Beknopte Gereformeerde Dogmatiek"*, blz. 72-78.

²³⁵ Ayatullah Ibrahim Amini, *'The disciplinary rights of a husband'*, in: Principles Of Marriage & Family Ethics gevonden op <https://www.al-islam.org/principles-marriage-family-ethics-ayatullah-ibrahim-amini/part-2-duties-men#disciplinary-rights-husband>, geraadpleegd 9 november 2016

Case 2: A woman can go out of the house only after obtaining her husband's permission. Going out without permission is lawfully not allowed and committing it is a sin."

In de Bijbel vinden we hiertegenover een principiële gelijkwaardigheid tussen man en vrouw. Als voorbeeld wordt gewezen op 1 Korinthe 7: 3-6:

"Laat de man aan zijn vrouw de verschuldigde bereidwilligheid betonen en evenzo ook de vrouw aan haar man. De vrouw heeft niet de beschikking over haar eigen lichaam, maar de man. En evenzo heeft ook de man niet de beschikking over zijn eigen lichaam, maar de vrouw. Onttrek u niet aan elkaar, behalve dan met onderling goedvinden voor een bepaalde tijd, om u te wijden aan vasten en bidden. Kom daarna weer bij elkaar, opdat de satan u niet zal verzoeken omdat u zich niet kunt onthouden. Dit zeg ik echter als tegemoetkoming, niet als bevel."

Er is hierbij geheel geen sprake van dat de man eenzijdig zijn wil aan de vrouw mag opleggen en het lichaam van zijn vrouw voor zijn eigen bevrediging mag opeisen. Het uitgangspunt is dat man en vrouw bereid zijn elk hun lichaam aan de ander te geven. En van een lijfstraf in geval de vrouw daar niet toe bereid is, is al helemaal geen sprake.

8.7 GEWELD IN DE BIJBEL EN IN DE KORAN

In de ons bekende dossiers wordt nog al eens tegengeworpen dat in de Bijbel (i.e. het oude testament) net zo goed geweld voorkomt als in de islam. Daarmee wordt dan gesteld dat het geweld in de islam geen aannemelijk motief is voor een bekering tot het christelijke geloof. In een bepaalde zaak²³⁶ verwijst de staatssecretaris naar twee webpagina's.²³⁷ Het is wel opvallend dat de staatssecretaris enkel naar deze pagina's verwijst ten bewijze dat in het oude testament ook geweld voorkomt om dan te concluderen dat christelijke geloof en islam op dit punt 'dus' niet verschillen, zonder zich verder enige rekenschap te geven van de inhoud van deze artikelen. De tegenwerping gaat in de ons bekende dossiers nooit verder dan: "ook in het oude testament zien we een straffende en wrede God, betrokkene heeft daar geen kennis van genomen en dus overtuigt hij niet aangaande zijn gestelde bekering." Dit kan echter zonder nader onderzoek ten deze niet in alle redelijkheid zo gesteld worden. Daar komt nog bij dat het, los van wat we in het oude testament aan geweld aantreffen, voor het geloof van bekeerlingen in het algemeen bepalend is wat in het nieuwe testament als wezenlijk nieuw naar voren komt, namelijk dat Jezus de straf voor onze zonden gedragen heeft en dat wij dank zij Hem niet meer voor straf van God hoeven te vrezen als we in Hem geloven.²³⁸

8.7.1 Oude testament

Als het gaat over geweld in het oude testament en over de vraag of dat hetzelfde is als in de islam is het van belang goed studie te maken van wat er zoal betoogd wordt. Eén van de verwijzingen van de staatssecretaris in voornoemde zaak betreft een fragment van een boek dat uitgebreid op de problematiek van geweld in het oude testament ingaat en waar onder meer te lezen staat:

"Bij het behandelen van ongemakkelijke teksten is het dan ook van groot belang zicht te krijgen op bepaalde culturele gegevens. Als je een tekst in zijn culturele context plaatst, blijken sommige problemen snel te zijn opgelost. In de wereld van toen, het Oude Nabije Oosten, speelden verdragen een grote rol; we hebben daarvan veel voorbeelden. Bij verdragen tussen een meerdere en een ondergeschikte was er sprake van een lijst met zegeningen en vervloeking die de ondergeschikte ten deel vielen naar gelang deze zich wel of niet aan het verdrag hield. Zo worden de lijsten in Deuteronomium 27 en 28 begrijpelijk (zie pagina 83). Behalve de culturele context, is ook het literaire verband waarin een vers of een gedeelte staat heel erg belangrijk. De tekst 'oog om oog, tand om tand' staat in de context van de rechtspraak en niet in de context van 'wraakneming'. Aan de dood van Uzza gaat een geschiedenis vooraf van onachtzame omgang met de ark. Voor iedereen die de Bijbel leest, geldt de oude regel: ruk geen tekst uit zijn verband!"²³⁹

²³⁶ IND zaaknummer Z1-9455747647, beschikking d.d. 30 juni 2016

²³⁷ http://www.buizen.nl/motief/files/lees-fragment/952-ongemakkelijke-teksten-van-het-oude-testament/Ongemakkelijke%20teksten%20OT_LF.pdf en <http://www.cip.nl/god/september-2015/51839-Is-de-God-uit-het-Oude-Testament-dezelfde-als-de-God-van-IS>

²³⁸ Zie het eerder genoemde artikel <http://www.cip.nl/god/september-2015/51839-Is-de-God-uit-het-Oude-Testament-dezelfde-als-de-God-van-IS> waarin wordt gewezen op angst als wortel van fundamentalisme en op het overwinnen van die angst als we naar Jezus kijken.

²³⁹ http://www.buizen.nl/motief/files/lees-fragment/952-ongemakkelijke-teksten-van-het-oude-testament/Ongemakkelijke%20teksten%20OT_LF.pdf.

Zonder in dit verband er al te diep op in te gaan, komt uit deze perikoop in elk geval naar voren dat het oude testament geen (eer)wraak propageert, wat in islamitische landen juist wel vaak aan de orde is.

Overigens kan de vraag opkomen of je de Koran dan ook niet in zijn culturele context moet lezen, maar dat is nu juist wat in de islam zelf niet gebeurt (uitzonderingen daargelaten). Dat heeft er mee te maken dat men in de islam de Koran ziet als weergave van (statische) 'eeuwige waarheden' die rechtstreeks uit de hemel ontvangen zijn, terwijl in het christelijke geloof de Bijbel gezien wordt (en de Bijbel zichzelf ook presenteert) als uitdrukking van wat God in de historische en culturele context heeft gedaan en gesproken en hetgeen mensen in de persoonlijke ontmoeting met God hebben meegemaakt en ervaren. In de Bijbel speelt historiciteit, en daarmee de historische context, een wezenlijke rol.²⁴⁰ De Koran sluit dat juist uit. Daarom kun je (en moet je) bij de Bijbel rekening houden met de historische en culturele context en is dat bij Koran principieel onjuist.²⁴¹

In het kader van de beoordeling van de geloofwaardigheid van een bekering in het kader van asielaanvragen voert het te ver om er dieper op in te gaan. Het is namelijk behoorlijk stevige theologische kost die weinig van doen heeft met motieven voor bekering. Zoals gezegd is voor de motivatie van een bekering tot het christelijke geloof, of beter: tot Christus (!), van groter belang wat we in het nieuwe testament aantreffen (zie ook wat reeds besproken is in par. 7.1.7).

8.7.2 Nieuwe testament

Als het gaat om geweld in het nieuwe testament in vergelijking met de Koran wijzen wij er op dat in het nieuwe testament geen mens wordt opgeroepen tot het gebruik van geweld. Als het gaat om de houding ten opzichte van ongelovigen wijzen wij bij wijze van voorbeeld op de volgende gelijkenis:

"Een andere gelijkenis hield Hij hun voor. Hij zei: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan iemand die goed zaad zaaide in zijn akker. Maar toen de mensen sliepen, kwam zijn vijand en zaaide onkruid tussen de tarwe, en ging weg. Toen het gewas opkwam en vrucht voortbracht, kwam ook het onkruid tevoorschijn. De slaven van de heer des huizes gingen naar hem toe en zeiden: Heer, hebt u niet goed zaad in uw akker gezaaid? Waar komt dan dit onkruid vandaan? Hij zei tegen hen: Een vijandig mens heeft dat gedaan. De slaven zeiden tegen hem: Wilt u dan dat wij erheen gaan en het verzamelen? Maar hij zei: Nee, opdat u bij het verzamelen van het onkruid niet misschien tegelijk ook de tarwe zelf uittrekt. Laat ze allebei samen tot de oogst opgroeien, en in de oogsttijd zal ik tegen de maaiers zeggen: Verzamel eerst het onkruid en bind het in bossen om het te verbranden, maar breng de tarwe bijeen in mijn schuur." (Mattheüs 13:24-30)

In deze gelijkenis is het tarwe geloof en het onkruid ongeloof. De boodschap van de gelijkenis is dat het ongeloof of de ongelovigen niet met geweld uitgeroeid moeten worden. De schifting vindt pas plaats aan het eind van de geschiedenis op de dag van het Laatste Oordeel.

In Efeze 6:12 schrijft Paulus:

"(...) wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers van de duisternis van dit tijdperk, tegen de geestelijke machten van het kwaad in de hemelse gewesten."

Paulus vervolgt dan met de oproep te strijden met 'de wapenrusting van God', ook wel de 'geestelijke wapenrusting' genoemd, bestaande uit waarheid, gerechtigheid, bereidheid van het Evangelie van de vrede, geloof, de zaligheid en Gods Woord. Van fysiek geweld is dus ook hier geen sprake, het gaat om overtuigingskracht.

Het nieuwe testament roept niet op om te vergelden maar om, integendeel, je vijanden lief te hebben:

Mattheüs 5:38-44: *"U hebt gehoord dat er gezegd is: Oog voor oog en tand voor tand. Ik zeg u echter dat u geen weerstand moet bieden aan de boze; maar wie u op de rechterwang slaat, keer hem ook de andere toe; en als iemand u voor het gerecht wil dagen en uw onderkleding nemen, geef hem dan ook het bovenkleed; en wie u zal dwingen één mijl te gaan, ga er twee met hem. (...) U hebt gehoord dat er gezegd is: U moet uw naaste liefhebben en uw vijand moet u haten. Maar Ik zeg u: Heb uw vijanden lief; zeg hen die u vervloeken; doe goed aan hen die u haten; en bid voor hen die u beledigen en u vervolgen."*

Romeinen 12:14-21: *"Zegen wie u vervolgen. Zegen hen en vervloek hen niet. (...) Vergeld niemand kwaad met kwaad. Wees bedacht op wat goed is voor alle mensen. Leef, zo mogelijk, voor zover het van u afhangt, in vrede met alle mensen. Wreek uzelf niet, geliefden, maar laat ruimte voor de toorn, want er staat geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt de Heere. Als dan uw vijand honger heeft, geef hem te eten, als hij dorst heeft, geef hem te drinken, want door dat te doen, zult u vurige kolen op zijn hoofd hopen. Word niet overwonnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede."*

²⁴⁰ Zie bv J. van Genderen en W.H. Velema, "Beknopte gereformeerde dogmatiek", p. 64,76-78,99-101

²⁴¹ J. Verkuyl, "Met moslims in gesprek over het evangelie", p. 33-39

8.7.3 Koran

In de Koran vinden we geen vergelijkbare teksten, wel de volgende:

Soera 2:190,191: *"En strijdt voor de zaak van Allah tegen degenen, die tegen u strijden, maar overschrijdt de grens niet.*

Voorzeker, Allah heeft de overtreders niet lief.

En doodt hen, waar gij hen ook ontmoet en drijft hen uit, vanwaar zij u hebben uitgedreven; want vervolging is erger dan doden."

Soera 8:12: *"Toen uw Heer aan de engelen openbaarde: 'Ik ben met u; versterkt de gelovigen. Ik boezem ontzag in de harten der ongelovigen. Slaat daarom hun hoofd af en slaat alle toppen van hun vingers af.' "*

Soera 9:5: *"Wanneer de heilige maanden voorbij zijn, doodt dan de afgodendienaren waar gij hen ook vindt en grijpt hen en beleert hen en loert op hen uit elke hinderlaag."*

Soera 9:123. *"O, gij die gelooft, bestrijdt de ongelovigen die in uw nabijheid zijn en laat hen hardheid in u vinden en weet, dat Allah met de godvruchtigen is."*

Hieruit spreekt vergelding en de oproep tot het doden van niet-moslims, wat een duidelijke tegenstelling is met het nieuwe testament.

8.8 JEZUS IN ISLAM EN IN CHRISTELIJK GELOOF

In par. 4.1 is al geschreven over het wezenlijke verschil tussen Bijbel en Koran. Daarin kwam ook de visie op Jezus ter sprake. Het een houdt namelijk verband met het ander:

*"Het contrast tussen de twee religies op dit punt wordt krachtig samengevat door Jens Christenen als hij schrijft: 'De islam zegt: boek afkomstig van God = openbaring afkomstig van God. Het christendom zegt: Christus afkomstig van God = openbaring van God'. De islam sluit de mogelijkheid uit dat God zichzelf door een incarnatie zou openbaren. Voor moslims kan Jezus daarom, hoe verheven Hij ook mag zijn, onmogelijk meer zijn dan een persoon van 'onovertroffen grootheid'."*²⁴²

De kern van het verschil is dus, dat God zich volgens de islam uitsluitend bekend maakt door een boek (i.e. de Koran), terwijl God zich volgens het christelijke geloof primair bekend maakt in de directe omgang met mensen, waarvan de ultieme directe omgang gestalte heeft gekregen in de komst van zijn Zoon Jezus Christus naar deze wereld. Jezus zegt namelijk:

"Ik en de Vader zijn Eén." (Johannes 10:30) en "Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien." (Johannes 14:9) en in Hebrreeën 1:1-3 lezen we: "Nadat God voorheen vele malen en op vele wijzen tot de vaderen gesproken had door de profeten, heeft Hij in deze laatste dagen tot ons gesproken door de Zoon, (...) Hij, Die de afstraling van Gods heerlijkheid is en de afdruk van Zijn zelfstandigheid." Dat het daarbij niet alleen maar gaat om hetgeen Jezus gesproken heeft, maar ook om alles wat Hij gedaan heeft, blijkt uit Johannes 20: 30,31: "Jezus nu heeft in aanwezigheid van Zijn discipelen nog wel veel andere tekenen gedaan, die niet beschreven zijn in dit boek, maar deze zijn beschreven, opdat u gelooft dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, en opdat u, door te geloven, het leven zult hebben in Zijn Naam."

In heel het spreken en handelen van Jezus wordt zichtbaar wie de Vader is, wie God is. In al het spreken en handelen van Jezus is daarbij voortdurend dialoog en interactie met de mensen om Hem heen. Jezus gaat voortdurend in op hun vragen, twijfel, ongeloof en noden, zoals God ook al keer op keer deed in het oude Testament.

Prof. Verkuijl schrijft daar ook over:

"God heeft geen enkele profeet of apostel behandeld als secretaris of als dicteerapparaat, als grammofoonplaat of als tape-recorder of als 'transmitter' van woorden. God heeft persoonlijk contact gemaakt met de profeten en apostelen, van hart tot hart, van geest tot geest. Hij heeft in hun hart en ziel ingewerkt. Midden in hun strijd, hun verdriet, hun angst, hun zorg, hun nood en vertwijfeling zocht Hij communicatie met hen. Dan 'begon het in hen te branden als een vuur' (Jer. 20:8-9). Ze voelden zich onweerstaanbaar gedrongen tot spreken, tot getuigen, tot proclameren, tot schrijven. Wat ze zeiden en schreven, was geen dictaat, maar het was geheel door hun ziel heengegaan. Het was hun woord, gesproken in hun tijd, in hun omstandigheden, in hun stijl, met hun wisselende voorstellingswereld, temidden van hun volk en hun situatie. Het was van a tot z mensenwoord. Het was het woord van Amos, Jeremia, Mattheüs, Paulus. Maar tevens was wat ze zeiden en schreven woord namens God, omdat de Geest van God, die Zijn communicator is, hen tot spreken en schrijven bezielde. De openbaring van God draagt daarom overal in de Bijbel een persoonlijk karakter, een relationeel karakter, d.w.z. ze is ontstaan uit de levende relatie met een mens van vlees en bloed in zijn historische situatie. (...)

Zo is de Bijbel ontstaan door de relatie van Gods Geest met de menselijke geest. En de bedoeling van de Bijbel is, dat wij

²⁴² Collin Chapman, "Kruis & halve maan", p. 226

door het getuigenis van profeten en apostelen zelf in contact komen met Jezus en een relatie met Hem krijgen door de Heilige Geest. Het christelijk geloof is daarom niet boek-centrisch, maar christocentrisch. Alles in de Bijbel is geschreven opdat de lezers mogen geloven in Jezus, van wie dit boek getuigt in talloze variaties. (vgl. Joh. 20:30-31)
Het is bijzonder nodig aan moslims uit te leggen wat het christelijk geloof verstaat onder openbaring en onder de inspiratie van de Heilige Schrift. 'Revelation' – zo schrijft Kenneth Cragg treffend – 'is the offer of relationship', d.w.z. het aanbod van relatie van persoon tot persoon. Uit relatie van persoon tot persoon ontstond de Bijbel. En de Bijbel werd geschreven opdat de lezers niet slechts een boek lezen en reciteren, maar opdat ze door dat boek zelf relaties ontvangen met God, de Vader van Jezus Christus.²⁴³

²⁴³ J. Verkuyl, 'Met moslims in gesprek over het Evangelie', Kampen: Kok, 3^e druk 1995, blz. 41-44

9 OOSTERSE GODSDIENSTEN EN LEVENSBESCHOUWINGEN

9.1 CHINEES DENKEN EN CHRISTELIJK GELOOF

In dit hoofdstuk wordt een eerste oriënterende bespreking gegeven van achtergronden van Chinees denken.²⁴⁴ Het voornemen is om dit hoofdstuk in volgende versies van dit document verder uit te werken.

De grondlagen van het Chinese denken zijn gevormd door de klassieke religies en filosofieën van Taoïsme, Confusianisme en Boeddhisme. In deze denkstromen zijn vier geestelijke, kosmologische en ethische concepten te onderscheiden:

- ▶ *Tian* (天), Heaven, the source of moral meaning, the utmost god and the universe itself;
- ▶ *qi* (气), the breath or substance of the universe;
- ▶ *jingzu* (敬祖), the veneration of ancestors;
- ▶ *bao ying* (报应), moral reciprocity

en twee traditionele concepten van lot en betekenis:

- ▶ *ming yun* (命运), the personal destiny or burgeoning;
- ▶ *yuan fen* (缘分), "fateful coincidence", good and bad chances and potential relationships.

In het taoïsme *"the universe is seen as being in a constant process of re-creating itself, as everything that exists is a mere aspect of qi, which, 'condensed, becomes life; diluted, it is indefinite potential'."*²⁴⁵

Het confucianisme *"focuses on the practical order that is given by a this-worldly awareness of the Tian (Heaven, or the impersonal God of the Universe in European terminology) and a proper respect of the gods (shen) through ritual and sacrifice, with particular emphasis on the importance of the family and social harmony, rather than on an otherworldly soteriology. (...) Confucianism revolves around the pursuit of the unity of the self and Heaven (Tian), and the relationship of humankind to the Heaven. The principle of Heaven (Tian li or Tao), is the order of the creation and divine authority, monistic in its structure. Individuals can realise their humanity and become one with Heaven through the contemplation of this order."*

Het boeddhisme *"denies a creator deity and posits that mundane deities such as Mahabrahma are misperceived to be a creator. Instead, the foundations of Buddhist tradition and practice are the Three Jewels: the Buddha, the Dharma (the teachings), and the Sangha (the community). "Taking refuge" in the triple gem has traditionally been a declaration and commitment to being on the Buddhist path, and in general distinguishes a Buddhist from a non-Buddhist. Development along the Buddhist path is generally accomplished by practicing some or all of the Ten Meritorious Deeds; however, the threefold practice of generosity, virtue, and meditation (including samatha and vipassanā) is often given special emphasis. Other practices include the study of scriptures; cultivation of higher wisdom and discernment; renouncing conventional living and becoming a monastic; devotional practices; ceremonies; the Mahayana practices of bodhicitta, invocation of buddhas and bodhisattvas, and the Vajrayana practices of Generation stage and Completion stage."*²⁴⁶

De gedachte aan een schepper-God is vreemd aan het Chinese denken. Er is wel iets als het 'goddelijke', maar in tegenstelling tot zowel het jodendom, christendom en islam, is er geen scherp onderscheid tussen het goddelijke en de materiële wereld maar meer het idee van een vloeiende overgang.

²⁴⁴ Ontleend aan https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_China#Main_religions; tenzij anders aangegeven. Verder zij verwezen naar:

Ninian Smart, *The World's Religions*, 2nd ed. Cambridge University Press, 1998, pp. 106-133

R. Pearce Beaver et al., *A Lion Handbook: The World's Religions*, 2nd ed., Oxford: Lion Publishing, 1994, pp. 245-254

²⁴⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Taoism#Cosmology>

²⁴⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Buddhism>

9.2 HINDOEÏSME EN CHRISTELIJK GELOOF

9.2.1 Kastenstelsel en discriminatie

Een Nepalese christen²⁴⁷ noemde als motief voor zijn bekering onder meer dat het kastenstelsel in het Hindoeïsme discriminerend is. Dit werd met beroep op de website van Stichting Hindoe Dharma Nederland ongeloofwaardig geacht. Op die website staat namelijk het volgende te lezen:

*"Het kastenstelsel wordt vaak gezien en gehanteerd als de Indiase versie van het feodale stelsel. Hierin is de samenleving ingedeeld in vier hiërarchische klassen, die elk verschillende rechten hebben. Dit systeem van onderdrukking en discriminatie gaat in tegen de gelijkheid die het hindoeïsme verkondigt."*²⁴⁸

Met deze tegenwerping gaat de staatssecretaris er echter aan voorbij dat dit weliswaar een opvatting is over de aard van het Hindoeïsme maar dat dit nog niets zegt over de praktijk van het Hindoeïsme in Nepal en in India. Op dezelfde website staat ook te het volgende te lezen:

*"Hoewel in India het kastenstelsel wettelijk is afgeschaft, wordt de maatschappij in delen van India nog steeds onderverdeeld in vier lagen. Hierbij hebben de laagste maar weinig rechten en is er zelfs sprake van paria's of dalits, kastelozen. Die laatste groep wordt vaak uitgesloten van de samenleving. (...) In de praktijk zijn er nog steeds veel hindoes die beweren dat zij in een bepaalde kaste zijn geboren en daarom tot die kaste behoren."*²⁴⁹

Blijkbaar propageert Stichting Hindoe Dharma Nederland een andere interpretatie van het hindoeïsme dan de onder veel andere hindoes gangbare interpretatie. Welke interpretatie de juiste is, is in het kader van een asielaanvraag niet relevant en het valt o.i. ook buiten de bevoegdheid van de staatssecretaris om daar een oordeel over te geven. Relevant is de versie van het hindoeïsme waar een asielzoeker mee is grootgebracht en dat is vaak niet de versie van Stichting Hindoe Dharma Nederland. Dit wordt ook bevestigd door het Algemeen Ambtsbericht Nepal van 5 maart 2012, p. 7:

"Bevolkingsgroepen die behoren tot de twee hoogste kasten: brahmanen en chhetris, bekleden veelal de belangrijkste posities in de overheid, de handel, de veiligheidsdiensten en het onderwijs. Ten slotte kent het hindoeïsme zogenoemde kastelozen of onaanraakbaren, de harijans of dalits. Dalits staan buiten de kastengemeenschap en worden met name in de rurale gebieden gediscrimineerd. (...) Kaste en etniciteit waren juridische categorieën in het Burgerlijk Wetboek (Muluki Ain) uit 1854. In de wetgeving werden privileges verleend aan hoge hindoe-kasten, en werden inheemse groepen en kastelozen gediscrimineerd. Sinds de wijziging van het Burgerlijk Wetboek in 1963 is deze discriminatoire wetgeving afgeschaft. Echter, de sociale structuur die door deze wetgeving was ontstaan speelt nog steeds een belangrijke rol in de Nepalese samenleving."

Volledigheidshalve zij aangevuld dat het hindoeïsme dan mogelijk volgens de officiële leer geen discriminatie kent, maar dat het Hindoeïsme met de onderliggende religieuze opvattingen ten aanzien van reïncarnatie en de opvatting dat je vorige leven bepaalt in welke kaste je terugkeert op aarde wel degelijk voeding geeft aan nog steeds voorkomende discriminatie. Ook volgens www.indiaweb.nl vindt het kastenstelsel weliswaar niet zijn oorsprong in het Hindoeïsme maar wordt het wel door het Hindoeïsme omarmd en in stand gehouden:

*"De mensen werden eerst in vier kasten ingedeeld, daarbij stond uiteraard vast dat de blanke Indo-Europeanen tot de hoogste kaste behoorden. Zij benoemden zichzelf tot priesters van het Hindoeïsme. Met behulp van deze functie hadden ze niet alleen veel macht over de lokale bevolking, ook konden ze invloed uitoefenen op de heilige geschriften. In de loop van de tijd zorgden ze ervoor dat de noodzaak van het kastenstelsel in steeds meer heilige geschriften werd onderbouwd, zo konden ze hun eigen machtspositie behouden. Het kastenstelsel werd steeds meer een hoofdonderdeel van het Hindoeïsme."*²⁵⁰

Dit wordt ook door Stichting Hindoe Dharma Nederland erkend:

"Het kastenstelsel wordt vaak gezien en gehanteerd als de Indiase versie van het feodale stelsel. Hierin is de samenleving ingedeeld in vier hiërarchische klassen, die elk verschillende rechten hebben. Dit systeem van onderdrukking en discriminatie gaat in tegen de gelijkheid die het hindoeïsme verkondigt. Hoewel in India het kastenstelsel wettelijk is afgeschaft, wordt de maatschappij in delen van India nog steeds onderverdeeld in vier lagen. Hierbij hebben de laagste maar weinig rechten en is er zelfs sprake van paria's of dalits, kastelozen. Die laatste groep wordt vaak uitgesloten van de samenleving. (...) In de praktijk zijn er nog steeds veel hindoes die beweren dat zij in een bepaalde kaste zijn geboren en daarom tot die kaste behoren. In de geschriften en de geschiedenis van het hindoeïsme zijn er echter vele voorbeelden te vinden die het tegendeel

²⁴⁷ IND zaknr. Z1-1008397164, beschikking d.d. 28 augustus 2016

²⁴⁸ <http://www.hindoedharma.nl/hindoeïsme/inleiding/kastenstelsel/>, geraadpleegd 31-8-2016

²⁴⁹ <http://www.hindoedharma.nl/hindoeïsme/inleiding/kastenstelsel/>, geraadpleegd 31-8-2016

²⁵⁰ <http://www.indiaweb.nl/religie/kastenstelsel>, geraadpleegd 6-9-2016

bewijzen. De Shrimad Bhagavatam [Śrīmad Bhāgavatam] beschrijft dat de varna van een persoon gebaseerd is op zijn karakter. Stel dat een persoon zich braahmana noemt en de kenmerken van een vaishya heeft, dan is hij een vaishya.”²⁵¹

Blijkbaar propageert Stichting Hindoe Dharma Nederland een andere interpretatie van het hindoeïsme dan de onder veel andere hindoes gangbare interpretatie. Welke interpretatie de juiste is, is in het kader van een asielaanvraag niet relevant en is ook niet ter beoordeling van de staatssecretaris. Relevant is de versie van het hindoeïsme waar betrokkene mee is grootgebracht en dat is niet de versie van Stichting Hindoe Dharma Nederland, zoals ook uit de aangehaalde passage uit het Ambtsbericht blijkt:

“Ten slotte kent het hindoeïsme zogenoemde kastelozen of onaanraakbaren, de harijans of dalits. Dalits staan buiten de kastengemeenschap en worden met name in de rurale gebieden gediscrimineerd.”

In geval de staatssecretaris wil gaan tegenwerpen dat een vreemdeling uit (bijvoorbeeld) Nepal nochtans hindoe kan blijven volgens de interpretatie van Stichting Hindoe Dharma Nederland zij voorts overwogen dat het niet aan de staatssecretaris is om te bepalen welk geloof betrokkene wil volgen maar dat dat in de vrijheid van betrokkene zelf ligt om dat wel of niet te doen. Voorts zij overwogen dat het maar de vraag is of betrokkene daartoe de ruimte gegund zal zijn in Nepal. In de voornoemde zaak heeft de vreemdeling in elk geval verklaard dat hij geen ruimte ontving voor zijn vragen over het hindoeïsme en dat het z.i. uitgesloten is om verandering te brengen t.a.v. de discriminatie van lagere kasten en kastelozen in Nepal, hetgeen door de staatssecretaris niet is betwist. Kastelozen worden in elk geval niet gestimuleerd om zich op te werken tot een kaste zoals Stichting Hindoe Dharma Nederland lijkt te willen stimuleren. Het lijkt er dus op dat de vreemdeling de versie van het hindoeïsme zoals Stichting Hindoe Dharma Nederland dat voorstaat ook niet vrij in Nepal zal kunnen belijden en uitdragen. Het behandelen van kastelozen als gelijken aan hogere kasten is in Nepal nog altijd ‘not done’ zoals ook uit de aangehaalde passage uit het Ambtsbericht blijkt.

²⁵¹ <http://www.hindoedharma.nl/hindoeïsme/inleiding/kastenstelsel/>, geraadpleegd 31-8-2016

10 DE SITUATIE IN HET LAND VAN HERKOMST

Bij een bekering speelt de maatschappelijke, culturele en kerkelijke context mee, zowel in het motief om christen te worden als in de (on)mogelijkheden om je christen-zijn vorm te geven en te verdiepen. Het is van belang, dat de IND het relaas omtrent de gestelde bekering beoordeeld vanuit de situatie in het land van herkomst en niet vanuit de in Nederland gangbare situatie.²⁵²

10.1 BEPERKTE MOGELIJKHEDEN OM KENNIS TE NEMEN VAN HET CHRISTELIJKE GELOOF

In de praktijk kan er al langere tijd onderhuidse onvrede aanwezig zijn over de islam. Komt men dan op een dag in aanraking met de boodschap van Christus, dan kan de interesse snel gewekt zijn. Iemand kan er zo door geraakt zijn, dat hij zich vanaf dat moment als christen ziet. In sommige landen is dat echter zo gevaarlijk, dat mensen hun nieuwe overtuiging verborgen houden. Ook is het vaak heel moeilijk om aan een Bijbel of christelijke lectuur te komen, omdat het zeer gevaarlijk is om christelijke lectuur te verspreiden of ook maar in bezit te hebben. Vooral in Afghanistan en Somalië speelt dat heel sterk. In die landen speelt soms ook mee, dat iemand analfabeet is en dus niet in staat is om (al dan niet in het geheim) lectuur te lezen of informatie op internet te zoeken. Bovendien bestaat er in die landen nauwelijks gelegenheid om christelijke bijeenkomsten te bezoeken waar je meer over het geloof kan horen.²⁵³ Iemand kan daardoor al jarenlang heimelijk christen zijn in zo'n land, zonder veel kennis over het christelijk geloof te bezitten. Het is echter prematuur om op grond van gebrekkige kennis te beslissen dat een gestelde bekering ongeloofwaardig is.²⁵⁴ Wel mag verwacht worden, dat iemand na aankomst in Nederland op zoek gaat naar mogelijkheden om aan een Bijbel te komen en christenen te ontmoeten. Hoe snel dat gaat, hangt overigens mede af van de mate van openheid bij christenen hier te lande (zie volgende hoofdstuk).

10.2 BEPERKTE MOGELIJKHEDEN VOOR KERKBEZOEK - ONDERSCHIED TUSSEN 'OUDE' EN 'JONGE' KERKEN

In andere landen kan het 'makkelijker' zijn om aan een Bijbel te komen en christelijke samenkomsten te bezoeken en gedoopt te worden. Toch gelden ook daar vaak grote (veiligheids)beperkingen. Men kan bijvoorbeeld wel veilig samenkomen in de aloude orthodoxe kerken, maar bekeerlingen uit de islam worden daar als regel niet toegelaten. In Iran, bijvoorbeeld, mogen de 'oude' kerken niet op de vrijdag (de algemene vrije dag) samenkomen en ze mogen geen diensten in het Farsi houden. In de praktijk houdt dat in, dat ze niet toegankelijk mogen zijn voor de 'gewone' Farsi sprekende moslimburger. Een (ex-) moslim die toch interesse heeft in het christelijk geloof is dus vanzelf aangewezen op de illegale huiskerken.²⁵⁵ Toch betoogt de IND wel eens dat er godsdienstvrijheid is, omdat de 'oude' kerken wel geduld worden. Echter, formele godsdienstvrijheid gaat in islamitische landen wel vaak samen met een verbod op afval van de islam. Mensen die vanaf hun geboorte gerekend worden tot de christelijke bevolkingsgroep mogen hun geloof wel in redelijke vrijheid praktiseren, maar dat betekent niet dat iemand die van huis uit moslim is, de vrijheid heeft om christen te worden.²⁵⁶

²⁵² zie bv. uitspraak rechtbank Zwolle, AWB 11/26673, LJN: BW4235, 20 maart 2012, punt 2.9

²⁵³ Somalia Mission; Gupta (Introductie blz. 9 en H.4 blz. 35); Algemeen Ambtsbericht Afghanistan (juli 2012, blz. 51,52)

²⁵⁴ Zie bv. UNHCR *Guidelines on International Protection - Religion-based Refugee Claims*, 28 april 2004, par. 30

²⁵⁵ Zie o.a. Gupta (H.5 blz. 41); PCAI (blz. 8); zie ook *Algemeen ambtsbericht Iran december 2013* blz. 21,22; *Thematisch ambtsbericht situatie van Christenen en van LHBT's in Iran*, mei 2015, blz. 5-7

²⁵⁶ In de ambtsberichten wordt dit vaak ook wel benoemd, maar het blijkt niet altijd helder te zijn. Een mededeling als "mensen die een minderheidsreligie aanhangen mogen deze openlijk belijden" wordt dan ook toegepast op ex-moslims, ofschoon ook ergens staat dat afval van de islam verboden is en overeenkomstig de shari'a met de dood bestraft moet worden.

10.3 BEDREIGINGEN VANUIT DIRECTE OMGEVING

Tenslotte speelt de sociale vervlechting met (naaste) familie en de moslim- en clangemeenschap een rol in de mate waarin iemand kans ziet om zijn geloof te uiten en in zijn geloof te groeien. Greenlee constateert dan ook, dat migratie een belangrijke factor kan zijn om echt het nieuwe geloof aan te hangen.²⁵⁷ Op het platteland zijn die sociale structuren overigens vaak steviger dan in de stad, maar dat onderscheid geldt niet overal. In een sterk nomadische cultuur als Somalië is de clan vaak zo prominent 'alom' aanwezig, dat het moeilijk is om aan de sociale controle van de groep te ontkomen, ongeacht of men op het 'platteland' woont of in de stad.²⁵⁸

In verband zij ook verwezen naar Christine Schirrmacher²⁵⁹, p. 558, 559:

"In light of the discrepancy between the state (predominantly secular) penal code and that which is preached by traditional scholars with reference to the Quran and tradition as God's law (namely the duty to kill apostates), the apostate can also not be certain about the safety of his life where there is a lack of state legislation. This is due to the fact that apart from the diverse consequences according to civil law, the individual can either be attacked on the street or the judge can interpret "Sharia law according to the demands of public interest" and can punish the individual according to his own discretion.²⁶⁰ "If an apostate has suffered at the hands of private individuals, this can entail no criminal prosecution or only slight prosecution in a number of countries (e.g., in Pakistan or Iran). Quite a few²⁶¹ theologians have even expressly declared that it is the duty of every Muslim believer to kill an apostate if the government does not perform this duty.²⁶²"

10.4 MISVERSTANDEN

10.4.1 Armeense protestantse kerken en evangeliserende Armeense christenen

Soms wordt gesteld dat het onmogelijk is dat een Armeense christen evangeliseert en een huiskerk leidt. Als iemand dus verklaart dat hij door contact met een Armeense christen tot bekering is gekomen wordt dat ongeloofwaardig bevonden. Deze stelling mist evenwel elke grond. In het thematisch ambtsbericht Iran van 7 mei 2015 (p. 5) staat bijvoorbeeld wel dat van Armeense en Assyrische christenen bekend is dat zij geen bekeringsactiviteiten ondernemen, maar het is onjuist om daaruit conclusies te trekken ten aanzien van individuele Armeense christenen.²⁶³ Hierbij zij tevens opgemerkt dat de verwijzing naar enkel een vertrouwelijke n daarmee anonieme bron niet overtuigt en voorts, dat nooit gesteld kan worden dat iets dat als regel geldt voor een hele groep dús mutatis mutandis noodzakelijk moet gelden voor elk individu van de groep. Over Nederland zou bijvoorbeeld generaliserend gezegd kunnen worden dat alle Nederlanders fietsen als iets waarin Nederland zich onderscheidt van de meeste andere landen in de wereld. Daar kan echter niet uit geconcludeerd worden dat dús elke individueel Nederlander daadwerkelijk (met enige regelmaat) fietst. Uit de aard der zaak zijn uitspraken in een algemeen dan wel thematisch ambtsbericht generaliserend en is het onjuist om op basis daarvan de mogelijkheid van afwijkend gedrag van een individu uit te sluiten. In het Algemeen Ambtsbericht van 29 mei 2017 (p. 30) staat overigens nog enkel vermeld dat in de praktijk met name de 'nieuwe kerken' die zich bezighouden met bekeringsactiviteiten, hetgeen dus niet 'uitsluitend' is.

Ook komen we de stelling tegen dat er geen protestantse Armeense kerken bestaan, terwijl met een beetje googelen diverse Armeense protestantse kerken te vinden zijn. Zo bestaan er in Teheran al drie Armeens Evangelische kerken²⁶⁴ en wordt er melding gemaakt van Armeense Presbyteriaanse kerken, een Armeense Assemblies of God ("AOG") en enkele

²⁵⁷ David Greenlee, "New Faith, Renewed Identity"

²⁵⁸ Zie bv. Somali Mission (section II.1)

²⁵⁹ Christine Schirrmacher, "'Let there be no Compulsion in Religion' (Sura 2:256): Apostasy from Islam as Judged by Contemporary Islamic Theologians"

²⁶⁰ "This possibility is mentioned by Lukas Wick as a possibility for punishing "infringements against God's commandments . . . if they are not at all more precisely defined in the penal code." Lukas Wick. *Islam und Verfassungsstaat. Theologische Versöhnung mit der politischen Moderne?* Ergon: Würzburg, 2009, pp. 132- 33."

²⁶¹ Voor de duidelijkheid: 'quite a few' betekend 'nogal veel', MV

²⁶² "According to Forstner. "Menschenrecht", p. 116 on 'Abd al-Qādir 'Audā."

²⁶³ zie ook uitspraak rechtbank Haarlem (AWB 12/16025): het ambtsbericht sluit niet uit dat een persoon die tot de 'oude kerken' behoort huiskerkbijeenkomsten organiseert. Op blz. 43 van het ambtsbericht van augustus 2011 staat bovendien een voorbeeld van een Armeens christen die zich volgens de autoriteiten bezighield met het bekeren van moslims.

²⁶⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Union_of_the_Armenian_Evangelical_Churches_in_the_Near_East

andere Armeense en Assyrische protestantse kerken.²⁶⁵ Het algemeen ambtsbericht Iran van augustus 2012 (blz. 46) vermeldt verder een Armeens-Anglicaanse kerk, welke ook gerekend wordt tot de protestantse stroming.

10.4.2 Het nemen van risico's

Algemeen

Meermalen wordt in een beschikking gesteld dat ongeloofwaardig is dat iemand risico's neemt door bijvoorbeeld een ander, die nog geen christen is, uit te nodigen voor een huiskerkbijeenkomst of door iemand een Bijbel te geven.²⁶⁶ Daarmee wordt mensen evenwel de ruimte ontzegd om uiting te geven aan hun geloof, hetgeen in strijd is met het arrest van het Europees Hof van Justitie in de gevoegde zaken C-71/11 en C-99/11, dd 5 september 2012. Daarbij valt verder op te merken dat 20 eeuwen kerkgeschiedenis legio voorbeelden kent van christenen die met gevaar voor eigen leven hun geloof praktiseren en doorvertellen aan anderen en dat ook de Bijbel in verschillende passages spreekt van mensen die vanwege hun geloof in de God van Bijbel ondanks gevaar voor eigen leven hun geloof in het openbaar beleefden en doorvertelden aan anderen.²⁶⁷

In zijn algemeenheid veronderstelt de IND blijkbaar, dat mensen per definitie risicomijdend gedrag vertonen. Het oordeel van de IND volgend zouden ook de diverse daden van verzet tijdens de tweede wereldoorlog als ongeloofwaardig beoordeeld moeten worden. Het mag echter als algemeen bekend verondersteld worden, dat dit een onjuiste voorstelling van zaken is. Altijd weer blijken mensen bereid te zijn risico's te nemen voor een hoger doel dat zij nastreven, hetzij dat het de bevrijding van hun vaderland betreft, hetzij dat het hulp aan mensen in nood betreft (zoals de Joden in de Tweede Wereldoorlog), hetzij dat het het leven overeenkomstig hun geloofsovertuiging betreft.

Onze stichting er wenst er daarbij ook op te wijzen dat volgens Thematisch ambtsbericht Iran van mei 2015 (p. 8) "er nauwelijks iets bekend is over bekeringsmethoden in het algemeen en hoe benadering door individuele bekeerlingen in zijn werk gaat. Over bekeringsmethoden die specifiek zijn gericht op moslims of op andersgelovigen is eveneens onvoldoende informatie beschikbaar." Derhalve acht onze stichting het ongerijmd als de staatssecretaris meent een oordeel te kunnen uitspreken over de risico's die mensen bereid zijn te nemen om hun geloof uit te dragen dan wel om kennis te nemen van een ander geloof en omtrent de mate waarin en de wijze waarop men geacht kan worden bepaalde veiligheidsmaatregelen te nemen. Volgens uitspraak [Rechtbank Rotterdam inzake NL17.1360](#) (d.d. 30 augustus 2017) is het niet zonder meer het ongerijmd dat eiser risico nam door op het werk met een collega over het christelijke geloof te spreken. Eiser heeft er blijk van gegeven met de risico's rekening te hebben gehouden en de nodige voorzichtigheid in acht heeft genomen. Dat eiser er desondanks voor koos zijn bekering door te zetten, maakt zonder nadere motivering niet dat geconcludeerd kan worden dat eiser de gevolgen voor hemzelf en zijn familie van zijn bekering niet heeft meegewogen. (r.o. 3.2)

Negatieve uitingen over de islam

Soms wordt tegengeworpen dat het vanwege de risico's opmerkelijk is dat iemand negatieve gevoelens over de islam uit in het gesprek met iemand die hij nog niet zo lang kent. Dat 'nog niet zo lang kennen' kan dan slaan op een periode van enkele maanden waarin men geregeld contact heeft en de gesprekken steeds meer diepgang krijgen. Indien dat het geval is, hoeft het in de context van Iran geheel niet te bevreemden dat (vooral in contacten van jongeren) negatieve gevoelens over de islam gaandeweg aan de orde komen. Blijkens meerdere publicaties raken namelijk steeds meer jongeren in Iran vervreemd van de islam:

²⁶⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_religious_centers_in_Tehran#Protestant_churches en www.worldwatchmonitor.org/2012/02-February/article_1406358.html

²⁶⁶ Zie bijvoorbeeld IND zaaknummer Z1-933234510 (voornemen d.d. 14 december 2016); Z1-9600332658 (voornemen d.d. 18 januari 2017); Z1-9069003638 (voornemen d.d. 23 februari 2017)

²⁶⁷ Zie bijvoorbeeld [Daniël 3](#) waar Sadrach, Mesach en Abednego weigerden te buigen voor het gouden beeld van de grote koning Nebukadnessar met als risico dat ze in een brandende oven gegooid zouden worden. Het antwoord van deze mannen was: ook als onze God ons niet zou redden, dan nog "zullen wij uw goden niet vereren en het gouden beeld dat u hebt opgericht, niet aanbidden." (vers 16)

En [Handelingen 4: 18-20](#), waar de apostelen Petrus en Johannes gearresteerd waren: "En na hen [i.e. Petrus en Johannes] geroepen te hebben, gaven zij hun het bevel helemaal niet meer te spreken of te onderwijzen in de Naam van Jezus. Maar Petrus en Johannes antwoordden en zeiden tegen hen: Oordeel zelf of het juist is in Gods ogen, meer naar u te luisteren dan naar God. Want wij kunnen niet nalaten te spreken over wat wij gezien en gehoord hebben."

"Among other religious responsibilities, every Muslim must pray five times each day and fast from dawn to sunset during the sacred month of Ramadan. Morteza, who works for his father's meat importing company, says that he hardly carries out his religious duties anymore. 'Sometimes I perform some of the rituals in fear of my connection fading even further.'"

en

*"Sassan confesses that for many, participation in the Ashura ceremonies is not due to religious tendencies. 'It's rumored that these days Imam Hossein has garnered many alcoholic mourners too. If alcoholics mourn for Imam Hossein, it is not a sign of their attachment to the Imam, it's a sign that our people still haven't figured out their relationships with themselves!'"*²⁶⁸.

Hoewel het praktiseren van de voorgeschreven gebeden en het vasten van de Ramadan behoren tot de essentie van de islam, is er dus een toenemend aantal moslims in Iran dat daar weinig tot geen waarde meer aan hecht. Het is derhalve ook niet onaannemelijk dat (met name jongeren) in onderlinge contacten zich behoorlijk vrij kunnen voelen om kritisch over de islam te spreken.

Kerkbezoek

Een belangwekkend onderzoek dat een pleidooi voerde voor verbetering van de ambtsberichten Iran welke in 2012 gerealiseerd werd²⁶⁹ meldt over de door huiskerken genomen risico's het volgende:

"De feitelijke dreigingen en de ervaren gevaarstelling betekenen verdrukking. De gevormde huiskerken zijn voor deze christenen als een oase in de woestijn van hun leven. Hoe groter de verdrukking, hoe meer behoefte aan oases. Juist tijdens de verdrukking ziet men uit naar het goede nieuws. Gedurende b.v. de Tweede Wereldoorlog was dat het goede nieuws van de fysieke bevrijding. Binnen het bestek van dit rapport is dat het goede nieuws van het evangelie van Jezus Christus, in de hoop het in vrijheid te mogen ontvangen.

*De behoefte aan meer oases zien we vertaald in de groei van de huiskerken. Geheime christelijke netwerken²⁷⁰ spreken van een toename, sommige zelfs van een explosieve groei. Het ambtsbericht van januari 2010²⁷¹ omschrijft het als "zou zijn toegenomen" en verwijst over deze materie naar het International Religious Freedom Report 2008 – Iran, US State Department (19 september 2008)."*²⁷²

Ook blijktens dit rapport maakt de hoop die mensen ontvangen door, in dit geval, het christelijke geloof de te nemen risico's voor de gelovigen aanvaardbaar. Zonder hoop zullen mensen eerder geneigd zijn risico's te mijden maar de hoop op een betere toekomst maakt strijdbaar en de risico's eerder aanvaardbaar.

Er wordt soms (maar meestal niet) tegengeworpen dat uitnodiging van een nieuweling voor een huiskerkbijeenkomst in Iran niet aannemelijk is omdat er blijktens thematisch ambtsbericht Iran van mei 2015 risico is van infiltratie. Echter, meer volledig meldt het ambtsbericht (p. 7):

"Huiskerken, waar de autoriteiten van het bestaan op de hoogte zijn, worden in de gaten gehouden door 24-uurs video surveillance. Soms worden infiltranten van de overheid ingezet."

Dit wekt niet de indruk dat het risico te maken te hebben met een infiltrant dermate groot is dat zonder nadere motivatie door het bestuursorgaan besloten kan worden dat huiskerken per definitie (ernstig) rekening zullen houden met de mogelijkheid van infiltratie. Allereerst is het risico er pas als de overheid al op de hoogte is van het bestaan van een huiskerk (en het ambtsbericht geeft geen aanknopingspunten voor een antwoord op de vraag hoeveel huiskerken bij de overheid in beeld zijn of raken) en dan nog worden slechts 'soms' en dus zeker niet altijd infiltraten ingezet. Verder is de risico-inschatting per definitie een subjectief gebeuren waar elk huiskerk op een eigen wijze mee om zal gaan. Daarbij zal het zonder meer zo zijn dat de ene huiskerk strikter om zal gaan met de veiligheidsissues en een andere huiskerk zal daar wat luchtiger mee om gaan, mede afhankelijk van de persoonlijkheid van de huiskerkleider en van de bezoekers. In het

²⁶⁸ <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2012/12/dispatch-a-faith-of-their-ownislamand-iranian-youth.html> (geraadpleegd 17 augustus 2017)

Zie bijvoorbeeld ook:

<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/tehranbureau/2012/08/dispatch-the-open-secrets-of-ramadan.html>;

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/11776241/Friday-prayers-in-the-Islamic-Republic-of-Iran-but-where-are-the-worshippers.html>;

<https://www.economist.com/news/special-report/21628596-ordinary-iranians-are-losing-interest-mosque-take-it-or-leave-it> (allen geraadpleegd 17 augustus 2017)

²⁶⁹ https://www.gave.nl/gave/download/juridisch-extern/pcai_vergelijking_ambtsberichten_2011_2012.pdf

²⁷⁰ Bijvoorbeeld: Open Doors in Nederland, 222 Ministeries in Engeland en FCNN/Mobatnews Amerika.

²⁷¹ Bron: ambtsbericht jan. 2010 pag 44 <http://www.minbuza.nl/dsresource?objectid=buzabeheer:186750&type=org>

²⁷² Platform Christenasielzoekers Iran, "Huiskerken in de woestijn als verboden oasen", 2011, p. 17,18.

algemeen kan daarbij van een asielzoeker die verklaart op uitnodiging een huiskerk te zijn gaan bezoeken niet verwacht worden dat hij inzicht heeft in de motieven op grond waarvan besloten is dat hij of zij toegelaten kan worden.

Bijbel

Geregeld, maar zeker niet altijd, wordt ongeloofwaardig geacht dat een moslim in Iran een Bijbel aangeboden krijgt. In het thematisch ambtsbericht Iran van mei 2015 (p. 8) staat immers:

“Onder bekeringsactiviteiten wordt door de autoriteiten ook de distributie van Bijbels en christelijke literatuur verstaan. Aan de verspreiding van christelijke geschriften tilt de Iraanse overheid zwaar en overtreders worden actief vervolgd. Verdachten worden bedreigd met arrestatie en soms ook kort gedetineerd.”

Echter, de enige verwijzing bij deze passage is naar de Iraanse strafwet. Het ambtsbericht geeft dus geen enkel inzicht in de feitelijke gevaarstelling. Daarbij komt dat volgens ambtsbericht Iran van december 2013 (p. 22) het bezit van een bijbel op zichzelf geen strafbaar feit is, of reden aan te nemen dat iemand is bekeerd tot het christendom. In latere ambtsberichten wordt niet gemeld dat dit inmiddels gewijzigd zou zijn. Er is dan ook geen grond voor de aanname dat het discreet overhandigen van een Bijbel aan een (ex-)moslim op zichzelf al gevaarzettend is los van de vraag of betrokken al anderszins in de negatieve aandacht van de autoriteiten staan.

Acceptatie van de risico's

Dat een bekering tot het christelijke geloof risico's met zich meebrengt staat buiten discussie. Ook is het een onloochenbaar feit dat er in die landen mensen zijn die dat risico nemen. Veel bekeerlingen hebben daarbij niet de intentie om naar het westen te vluchten en daar asiel aan te vragen op grond van hun bekering. Mensen blijven in de praktijk als regel in hun eigen land en proberen daar hun nieuwe geloof ondanks de risico's te praktiseren. Men is dus blijkbaar bereid die risico's voor lief te nemen. Onder de kop 'Algemeen' is dat al in algemene zin benoemd. Onder de kop 'Kerkbezoek' is daarbij nader aangegeven dat de hoop die mensen ontvangen door het christelijke geloof de te nemen risico's voor de gelovigen aanvaardbaar maakt. Zoals in par. 5.1 reeds aangehaald heeft David Greenlee de vraag gesteld en onderzocht waarom steeds meer moslims zulke risico's accepteren. Zijn conclusie is dat allerlei motieven in de sfeer van relaties, beleving en mystiek een rol kunnen spelen. De menselijke geest verwerkt dit allemaal en soms leidt dat tot een wezenlijke verandering in een mens. Hierbij is de menselijke geest niet autonoom. God werkt op diverse wijzen in op de menselijke geest.

Greenlee komt op basis van zijn literatuuronderzoek tot de volgende, samenvattende, conclusie:²⁷³

“How is God at work in drawing Muslims to faith in Jesus Christ through these diverse circumstances? Each person is unique; God's grace is creative. Those Muslims who now follow Jesus came to and live out their faith in many different ways. Prediction and prescription are to be avoided. However, three summary factors are independently referred to by several researchers (...). Muslims who have come to faith in Jesus Christ usually have:

- ▶ *Encountered the truth of God's Word;*
- ▶ *Received a touch of God's love through his people; and*
- ▶ *Seen a sign of God's power.”*

Feitelijk komt het er op neer dat de reden waarom iemand de risico's van de bekering aanvaard geen andere zijn dan de motieven voor de bekering zelf i.e. in de waarde die het nieuwe geloof voor de bekeerling gekregen heeft. Daarbij mag wel duidelijk zijn dat de keuze voor het nieuwe geloof niet een zaak is van een verstandelijke afweging maar voor de bekeerling een existentiële levensverandering inhoudt die hem een nieuwe levensvisie en identiteit geeft en die nieuwe, tot dan toe ongekende, horizonten voor hem opent.

²⁷³ David Greenlee, *New Faith, Renewed Identity*, blz. 2

11 DE SITUATIE NA AANKOMST IN NEDERLAND

Zoals in het voorgaande is aangegeven, kan iemand al langere tijd in het land van herkomst serieuze interesse in het christelijke geloof hebben gehad, zonder een reële mogelijkheid te hebben om meer over het christelijke geloof te weten te komen. Als hij na aankomst in Nederland zijn bekering tot het christelijke geloof als motief in zijn asielaanvraag inbrengt, dan valt het niet altijd mee om de bekering aannemelijk te maken.

11.1 GEEN AANSLUITING BIJ EEN KERK

Na aankomst in Nederland kan een nieuwe belemmering om te groeien in geloof gelegen zijn in de Nederlandse kerk. Kerken zijn lang niet altijd ingesteld op mensen die weinig of geen Nederlands spreken en die niet bekend zijn met de kerkelijke cultuur. Hierdoor kan het lang duren voordat een jonggelovige echt aansluiting vindt bij een kerk en kan gaan groeien in zijn geloof.²⁷⁴ Zoekers kunnen er ook op afknappen als ze zich niet gewaardeerd weten in de kerk, bijvoorbeeld vanwege een afwijkende levensstijl. Hogewij-Speelman beschrijft bijvoorbeeld hoe een ex-moslim in zowel Soedanese als Nederlandse kerken genegeerd werd tot hij eindelijk in een kerk kwam waar mensen wel contact met hem maakten en hem hielpen om te groeien in zijn nieuwe geloof.²⁷⁵ Daardoor kunnen mensen de voorkeur geven aan een kerk van eigen cultuur/taalgroep.²⁷⁶ Afstand tot het azc waar iemand verblijft kan dan echter weer een belemmering vormen om (geregeld) de kerkdiensten en bijbelstudies bij te wonen.

11.2 ANGST VOOR MEDEBEWONERS IN HET AZC

Ook als iemand niet zo snel zijn weg vindt naar een kerk, zou hij wel in staat kunnen zijn om zich na aankomst in Nederland nader in het christelijk geloof te verdiepen. Maar ook hier loop je al snel tegen belemmeringen op. Allereerst is het niet waarschijnlijk dat hij makkelijk een Bijbel of andere christelijke lectuur in zijn taal (of eventueel in het Engels) zal vinden. Als dat wel lukt, zal hij hier wellicht toch niet snel in gaan lezen, als hij op het azc een kamer of caravan met anderen (vaak moslims) moet delen.

11.3 BEKERING IN NEDERLAND

Verblijft iemand al wat langere tijd in Nederland, dan is de kans groter dat hij in aanraking komt met het Evangelie, vooral als hij op een azc woont waar de kerken actief zijn. Ook dan kan de belangstelling voor het christelijk geloof gewekt worden en kan iemand op een gegeven moment besluiten om Christus te volgen. In dat geval komt hij makkelijker in een omgeving waarin hij kan groeien in het geloof en na zekere tijd gedoopt worden.

²⁷⁴ zie ook par. 6.2.

²⁷⁵ Zie ook: Gé Hogewij-Speelman, "Grensoverschrijding en bekering", blz. 89,90,92

²⁷⁶ zie ook Rien van der Toorn, "Ex-moslims en discipelschap"

12 OP WELK MOMENT BEKERING INBRENGEN IN DE ASIELPROCEDURE?

Bekering is meestal een proces dat enige tijd in beslag neemt. Bij een actieve vorm van bekering is er doorgaans eerst een periode dat iemand zoekend is. Deze periode kan geleidelijk overgaan in de fase van overtuiging, waarin iemand tot het besluit of tot het besef komt dat hij christen wil zijn. Als iemand 'ergens' in dat proces zit, kan de vraag opkomen, wanneer de bekering voldoende overtuigend is om deze in de asielaanvraag in te brengen.

In het geval van een passieve vorm van bekering is er wel sprake van een duidelijk moment dat iemand zich 'gegrepen' weet door Christus of door het christelijke geloof. Je kunt dat moment dan mogelijk vereenzelvigen met de bekering. In het algemeen zal iemand zich dan toch eerst nader moeten verdiepen en groeien in het christelijke geloof om voor zichzelf tot een definitieve keuze te komen en zijn bekering in een asielaanvraag aannemelijk te kunnen maken. Ook in dat geval doet zich dus de vraag voor, wanneer het moment is aangebroken dat de bekering voldoende overtuigend is om deze in de asielaanvraag in te brengen.

Wij pleiten er voor om het moment van de doop te nemen als ijkmoment voor een asielaanvraag. De doop is immers een duidelijk markeringspunt. Wij gaan er hierbij wel vanuit dat er aan de doop een periode van bijvoorbeeld zes maanden vooraf is gegaan waarin iemand zich verdiept heeft in het christelijke geloof en (doop)onderwijs heeft gevolgd. Is er geen verdiepings- en onderwijstraject aan de doop voorafgegaan, dan zou een asielaanvraag op grond van bekering niet eerder moeten plaatsvinden dan zes maanden na de doop, waarbij het verdiepings- en onderwijstraject direct volgend op de doop plaatsvindt.

Er zijn overigens wel situaties denkbaar dat een eerder moment aan de orde kan of zelfs moet zijn. Dat doet zich vooral voor als er reeds een asielaanvraag loopt in de bestuurlijke fase. Dat brengt dan we het risico met zich mee dat iemand zijn bekering nog niet voldoende aannemelijk kan maken.

12.1 THEOLOGISCHE OVERWEGINGEN

In de theologie wordt onderscheidt gemaakt tussen wedergeboorte en bekering. Wedergeboorte is "*de innerlijke vernieuwing door Gods Geest, die als gave van Christus ons deel wordt.*" Bekering is een vrucht van de wedergeboorte en een gestalte van het nieuwe leven: "*In de bekering gaat het om het opnieuw leven met God om mens Gods te zijn op aarde.*"²⁷⁷ De essentie hiervan is, dat er eerst sprake is van een innerlijke verandering die God geeft en dat die innerlijke verandering vervolgens tot uiting komt in de bekering als een daad van de wedergeboren mens die steeds meer met God gaat leven. Met een leven van bekering is steeds meer te merken dat iemand wedergeboren is. Daarbij mag groei verwacht worden, naar de mate dat iemands geloof gevoed wordt in de kerk, in het contact met medegelovigen en door toenemende bekendheid met de boodschap van de Bijbel.

Die groei behelst als regel allereerst je gerichtheid op God, vervolgens de criteria waarmee je beslissingen neemt en keuzes maakt en tenslotte de manier waarop je naar de wereld kijkt.²⁷⁸ In die zin kan gesteld worden dat een bekering een langdurig proces is dat uiteindelijk levenslang voortduurt. Dat neemt echter niet weg, dat er ergens in dat proces een 'moment' is, of een periode, waarin God iemands leven begint te veranderen en die persoon zich daarvan bewust wordt en er uiting aan gaat geven. Er kan echter niet verwacht worden, dat dat moment altijd haarfijn is aan te geven.

12.2 REDENEN OM BEKERING NIET (DIRECT) KENBAAR TE MAKEN

Als een geheim gelovige naar Nederland is gevlucht en een asielaanvraag indient, is het niet altijd vanzelfsprekend dat hij of zij zijn bekering meteen bij de asielaanvraag ter sprake brengt. Ook als iemand kort na aankomst in Nederland met het

²⁷⁷ J. van Genderen en W.H. Velema, "Beknopte gereformeerde dogmatiek", blz. 534, 547, 548. (Met 'opnieuw leven met God' wordt er op bedoeld, dat de mens ooit met God leefde maar zich op een gegeven moment van God heeft afgekeerd, de zgn. zondeval.)

²⁷⁸ Bernard Lonergan, "The Dimensions of Conversion", in: Walter E. Conn (ed.), "Conversion", pp. 15,20

evangelie in aanraking komt en nog tijdens (de beroepsfase van) de eerste procedure christen wordt, zal hij dat lang niet altijd in de lopende procedure als aanvullend motief inbrengen.²⁷⁹

De IND stelt wel, dat een asielaanvraag geacht wordt vanaf het begin volledig en zonder voorbehoud te zijn.²⁸⁰ De asielzoeker dient alle feiten die op het moment van de asielaanvraag bekend zijn en de aanvraag kunnen ondersteunen ook daadwerkelijk zonder voorbehoud in te brengen. Vanuit de asielzoeker bezien is dit echter niet altijd realistisch. Het ware te wensen, dat de IND met deze overwegingen (die in het vervolg besproken worden) rekening houdt en ze respecteert. De tegenwerping dat de bekering geen novum is omdat die eerder ingebracht had kunnen en dus moeten worden, houdt mogelijk in veel zaken ook geen stand, gelet op de jurisprudentie (zie verder par. 13.3, o.a. Bahaddar-exceptie).

12.2.1 De bekering was geen vluchtreden

Iemand is om een andere reden dan zijn (nieuwe) geloof uit het land van herkomst gevlucht. Die andere reden is dan het asielmotief.²⁸¹ Als dit asielmotief klaarblijkelijk niet slaagt, wil betrokkene mogelijk zijn bekering alsnog als asielmotief inbrengen. Wordt dan gevraagd naar de reden, waarom hij het niet eerder genoemd heeft, dan is het antwoord vaak, dat hij zijn geloof niet had willen misbruiken om op een makkelijke manier asielstatus te verkrijgen. Hier zit waarschijnlijk achter, dat iemand niet de naam wil krijgen dat hij bekeerd is omwille van een asielvergunning. Als je verwacht dat het eigenlijke vluchtmotief wel een asielvergunning zal opleveren, neem je dus niet het risico de schijn van een 'gelegenheidsbekering' tegen te krijgen.

Een andere situatie doet zich voor, als de interesse in het christelijke geloof en de daadwerkelijke bekering pas begonnen zijn na vertrek uit het land van herkomst. Ons zijn meerdere zaken bekend waarbij mensen gedurende verblijf in bijvoorbeeld Griekenland hulp kregen vanuit de kerken en toen voor het eerst kennismaakten met het christelijke geloof. Zeker als iemand pas na aankomst in Nederland christen wordt, zal hij die schijn willen voorkomen, zolang de procedure op grond van zijn eigenlijke vluchtrelaas nog loopt. Ook kan meespelen, dat iemand zich nog niet zo bewust is van het gevaar dat hij bij terugkeer zou lopen als bekeerling. Zolang een asielzoeker nog hoop heeft op een verblijfsvergunning, zal hij weinig stilstaan bij de mogelijkheid dat hij misschien toch een keer terug zal moeten keren. Pas als dat laatste scenario concreet in beeld begint te komen, kan iemand zich gaan realiseren, dat hij als bekeerling extra gevaar zal lopen.²⁸² Ons zijn inmiddels enkele rechtbankuitspraken bekend volgens welke in een opvolgende aanvraag niet tegengeworpen kan worden dat de interesse in het christelijke geloof niet reeds in de eerste aanvraag ter sprake is gebracht, omdat bij een eerste aanvraag *"de structuur van het gehoor ook zodanig is opgezet dat een vreemdeling (...) weliswaar alles wat van belang is of kan zijn voor de beoordeling van het relaas dient te verklaren, maar ook, dat van een vreemdeling verwacht wordt dat men zich daarbij beperkt tot de (hoofd)redenen van vertrek."*²⁸³ In een andere opvolgende aanvraag, waarbij de interesse in het christelijke geloof in Griekenland ontstond, blijkt de staatssecretaris niet meer tegen te werpen dat verzoeker zijn interesse in het christendom niet bij de eerste procedure kenbaar heeft gemaakt.²⁸⁴

12.2.2 Aanwezigheid van een (moslim)tolk²⁸⁵

Iemand kan zich onveilig voelen door de aanwezigheid van de tolk die (waarschijnlijk) zelf moslim is en die misschien wel informatie zou kunnen doorspelen waardoor familie in gevaar kan komen. Objectief bezien is er geen aanleiding voor deze vrees, omdat er (zo veel mogelijk) gewerkt wordt met beëdigde tolken. Het is echter niet realistisch om van een asielzoeker te verwachten dat hij een tolk volledig vertrouwd omdat die beëdigd is en omdat de IND ook duidelijke werkinstructies heeft waar tolken zich aan dienen te houden. De asielzoeker is immers naar alle waarschijnlijk afkomstig uit een land waar je constant op je hoede moet zijn en waar je niemand vertrouwen kan, inclusief de overheid. Het valt dan niet mee om te bedenken dat Nederland een heel ander land is, waar je de overheid wel kan vertrouwen.

²⁷⁹ We laten hier thans in het midden, in hoeverre nieuwe feiten of omstandigheid die in de bestuurlijke fase van de lopende asielprocedure nog niet aan de orde waren, in de beroepsfase daadwerkelijk als nova ingebracht kunnen worden.

²⁸⁰ Overigens is er geen beleid die dit voorschrijft. In de praktijk volgt het Europees Hof voor de Rechten van de Mens de IND op dit punt ook niet en wordt een zaak altijd inhoudelijk beoordeeld, ook al oordeelden de IND en de Raad van State dat er van nova geen sprake zou zijn.

²⁸¹ Zie bijvoorbeeld uitspraak rechtbank Rotterdam (AWB 12/36492), aangehaald in par. 13.3 van deze notitie.

²⁸² Zie bijvoorbeeld uitspraak rechtbank Haarlem (AWB 12/8864), aangehaald in par. 13.3 van dit rapport.

²⁸³ Uitspraak *Rb Den Bosch* AWB 14/24975, d.d. 25 maart 2015, r.o. 9

²⁸⁴ Zie uitspraak *Rb Den Bosch*, AWB 14/26472, d.d. 18 december 2014, r.o. 9

²⁸⁵ Dit onderwerp is ook aan de orde geweest op de IND-trainingsdag van 21 juni 2012 (mondeling verslag Gert-Jan Segers). Overigens wordt niet altijd gebruik gemaakt van een beëdigde tolk maar van de uitwijklijst. Voor Somali zijn er bijvoorbeeld geen beëdigde tolken beschikbaar.

Wij vernemen van vrijwilligers ook af en toe, dat een christenasielzoeker geïntimideerd wordt door de tolk. Aangezien dit in de taal van de asielzoeker gebeurt ontsnapt het makkelijk aan de aandacht van de gehoorambtenaar.²⁸⁶ Een asielzoeker zal dat vanuit zijn culturele achtergrond echter zelden of nooit ter plekke, in bijzijn van de tolk, melden.²⁸⁷ Verder wijzen we ook op de **berichtgeving** in maart 2013, dat de IND de samenwerking met enkele Oeigoerse tolken heeft beëindigd, omdat zij mogelijk vertrouwelijke informatie aan China hebben doorgespeeld. We willen hiermee niet zeggen dat er, bijvoorbeeld, Iraanse tolken zijn die iets soortgelijks doen. Waar het hier echter om gaat is, dat een zekere angst bij een bekeerling alleszins begrijpelijk is en dat hij er daarom uit voorzorg voor kan kiezen om zijn bekering niet al te snel in de asielpprocedure in te brengen zolang een ander asielmotief in zijn ogen nog kansrijk is (zie ook voorgaande paragraaf). Ook de UNHCR heeft in zijn guidelines opgemerkt, dat gehoorambtenaren bedacht moeten zijn op een mogelijke vijandige houding ('hostile biases') aan de kant van de tolk en een mogelijke vrees van de asielzoeker hiervoor.²⁸⁸

12.3 DOOP ALS IJKPUNT

Zoals in paragraaf 4.4 al werd aangegeven, beschouwen mensen met een moslimachtergrond de doop vaak als hét moment van de bekering. De doop is hét beslissende moment in de overgang van de islam naar het christelijke geloof.

12.3.1 Theologische overwegingen

Kort voor zijn hemelvaart geeft Jezus zijn discipelen nog heel kernachtig een opdracht mee:

"Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopen in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld." (Mattheüs 28:18-20)

In andere vertalingen wordt 'onderwijs al de volken' weergegeven als 'maak alle volkeren tot mijn leerlingen'²⁸⁹. De strekking is dan, dat de discipelen opgedragen wordt om iedereen (alle volkeren) tot een leerling/volgeling van Jezus te maken. De doop wordt in deze context genoemd: wie leerling/volgeling van Jezus wordt, die ontvangt de doop. Verder vindt de doop plaats 'in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest'. Dat wil zeggen: degene die gedoopt wordt, wordt verbonden met de drie-enige God.²⁹⁰ Zijn leven staat voortaan in dienst van God.

12.3.2 De doop als 'point of no return'

Als iemand gedoopt wordt, is in zijn hart zijn leven ongetwijfeld al eerder verbonden geraakt met God, maar in de doop wordt het volledig zichtbaar gemaakt. Zeker voor mensen met een moslimachtergrond is dat zeer wezenlijk, aangezien de islam zelf een godsdienst is van de uiterlijke daad (onderwerping) en niet van een innerlijke verbondenheid. Daarom is het, dat het voor de moslimomgeving nog weinig zegt als iemand in zijn hart voor Jezus kiest, maar dat het zonder meer ervaren wordt als geloofsafval (van de islam) als iemand zich laat dopen. (zie par. 4.4) De doop is als het ware de 'point of no return'. Wie gedoopt is, heeft zijn oude geloof (of ongeloof) definitief achter zich gelaten en heeft kenbaar gemaakt dat zijn leven vanaf nu volledig verbonden is met de God van de Bijbel.

12.3.3 De doop als ijkmoment voor de asielpprocedure

Tegen de achtergrond van het voorgaande kan de doop beschouwd worden als een geschikt ijkpunt voor de asielpprocedure. Dat betekent, dat het feit van de doop altijd geaccepteerd zou moeten worden als een novum voor een nieuwe

²⁸⁶ Het al dan niet voorkomen van intimidatie tijdens het nader gehoor is in de huidige praktijk niet na te gaan. In 2012 verscheen er echter wel een artikel in de pers van een beëdigd tolk die zich negatief uitlaat over bekeerlingen bij wie hij tolkendiensten verrichtte. (Noyan Sahami, **Volkskrant**, 4 juli 2012; de auteur is geregistreerd als beëdigd tolk onder Wbtv nummer 3160). Blijkbaar nemen niet alle beëdigde tolken het dus even nauw met de objectiviteit, neutraliteit en geheimhouding die zij conform de gedragscode tolken van de IND hebben te betrachten.

²⁸⁷ Vertelt een asielzoeker achteraf tegen bijvoorbeeld de advocaat of een vrijwilliger met wie hij contact heeft, dat hij door de tolk geïntimideerd werd, dan is het wel belang om een klacht in te dienen. Daarnaast kan een melding gedaan worden bij Gave (juridisch@gave.nl).

²⁸⁸ "GUIDELINES ON INTERNATIONAL PROTECTION: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees" (Chapter III a, section 27f; <http://www.unhcr.org/40d8427a4.html>)

²⁸⁹ zo bijvoorbeeld de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) van 2004

²⁹⁰ J. van Genderen en W.H. Velema, "Beknopte gereformeerde dogmatiek", blz. 712 onderaan

asielaanvraag, ook al had iemand zijn bekeringsproces in principe al eerder in een procedure kunnen noemen.²⁹¹ Wel is van belang, dat kerken heel verschillend om kunnen gaan met de doop van nieuwe toetreders. In veel kerken is er wel een bepaald voorbereidingstraject, waarin nadere uitleg wordt gegeven over de hoofdpunten van het christelijke geloof, de betekenis van de doop en over de toepassing van de doop in het dagelijkse leven. Ook wordt vaak wel een vervolgtraject aangeboden nadat iemand gedoopt is.²⁹²

Wij vinden ook ondersteuning voor dit standpunt in een [brief van de Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013](#),²⁹³ welke handelt over hetgeen van verzoeker verwacht mag worden in geval van een passieve vorm van bekering. De staatssecretaris stelt in deze brief

“dat ook bij een passieve bekering (een bekering die iemand ‘overkomt’) mag worden verwacht dat een vreemdeling aannemelijk weet te verklaren over het doorgemaakte proces”, “dat er na die aanleiding een afweging (of daadwerkelijke keuze) plaatsvindt” en dat hij “aannemelijk maakt hoe hij, na de aanleiding voor de bekering (...) verdere invulling heeft gegeven aan zijn proces van bekering.” (blz. 2,3)

Op grond van dit standpunt van de staatssecretaris kan, in geval van een passieve vorm van bekering, niet in redelijkheid verwacht worden dat iemand kort na het moment van de (eerste of aanvankelijke) bekering deze bekering reeds aan een lopende (of nieuwe) asielaanvraag ten grondslag legt. Immers: de staatssecretaris verwacht dat iemand in geval van een passieve vorm van bekering aannemelijk maakt hoe hij, na de aanleiding voor de bekering, verdere invulling heeft gegeven aan zijn proces van bekering. Hieruit volgt, dat de bekering pas na enige tijd aannemelijk gemaakt kan worden. Na hoeveel tijd wordt uit de brief niet duidelijk, maar een periode van minimaal een half jaar lijkt ons redelijk. Dit is ook de periode die vaak minimaal noodzakelijk wordt geacht ter voorbereiding op de doop, zie onze brochure ‘*In goede aarde*’, blz. 8,9,15,16²⁹⁴

12.3.4 Doopakte niet vereist

Hoewel wij er dus voor pleiten om de doop als regel als ijkpunt te nemen, dient toch benadrukt te worden dat de doop of het overleggen van een doopakte niet onvoorwaardelijk vereist is om een bekering aannemelijk te maken.²⁹⁵ Wie bijvoorbeeld in een huiskerk in Iran of Afghanistan gedoopt is, zal als regel geen doopakte ontvangen hebben. Ook kan iemand al wel in een dooptraject zitten, maar laat de doop zelf nog enkele maanden op zich wachten conform de regels van de betreffende kerk. Ook kan het zijn dat iemand zich heeft aangesloten bij een (kerk)genootschap waar de doop niet gepraktiseerd wordt, zoals het Leger des Heils.

12.3.5 Twee keer gedoopt?

Soms komt het voor dat een bekeerling zich voor een tweede keer laat dopen. Hij is aanvankelijk in het land van herkomst gedoopt of kort na aankomst in Nederland, maar de IND hecht daar geen waarde aan, bijvoorbeeld omdat de betreffende kerk er om bekend staat dat zij mensen al snel dopen zonder wezenlijk voorbereidingstraject. Bij een ‘herdoop’ kan de IND dan extra achterdochtig worden: het lijkt er wel echt op, dat iemand zich (opnieuw) laat dopen enkel en alleen voor de asielpprocedure.

In de praktijk ligt de zaak echter meestal genuanceerder. Een enkele keer zou mee kunnen spelen dat iemand de behoefte voelt aan een doop die voor de IND wel geloofwaardig zou zijn. Er kunnen echter ook heel andere motieven een rol spelen en de IND moet daar dan ook naar vragen. Een motief dat in de praktijk nogal vaak voorkomt is namelijk, dat de eerste doop plaatsvond door besprenkelen of begieten. Als iemand echter daarna (bijvoorbeeld na aankomst in Nederland of na overplaatsing na een ander azc) in een gemeente thuis raakt waar de doop plaatsvindt door onderdompeling, dan kan iemand het verlangen krijgen om ook gedoopt te worden door onderdompeling, omdat dat naar zijn gevoel completer of echter is. Ook kan het zijn, dat de nieuwe gemeente zelf verlangt dat iemand gedoopt wordt door onderdompeling, omdat zij er van overtuigd zijn dat dat de enige geldige wijze van dopen is.²⁹⁶ Er is in dat geval geen enkele grond voor de veronderstelling dat iemand zich om reden van zijn asielaanvraag opnieuw heeft laten dopen. De achtergrond is slechts

²⁹¹ Zie jurisprudentie in par. 13.3, m.n. uitspraak rechtbank Amsterdam (AWB 10/33080), bevestigd door ABRvS (201010489/1/V2)

²⁹² zie bv Ganpat Berrevoets, “Avondmaal, Doop en andere zichtbare tekenen van heil in de Zendingsgemeenten”, blz. 40-42

²⁹³ Brief in de zaak rechtbank Haarlem AWB 13/9417 (IND zaaknummer Z-2384018215), in reactie op de in deze zaak ingebrachte verklaring dr. Joke van Saane, “Bekering”, draft notitie dd 31 oktober 2013

²⁹⁴ Deze brochure is bekend bij de IND en kan op de website van Gave [gedownload](#) worden.

²⁹⁵ Zie bijvoorbeeld uitspraak rechtbank Almelo, 2 april 2010 (AWB 10/9288 BEPTDN/AR1 AM AN2)

²⁹⁶ Bijvoorbeeld de Bethelgemeente in Drachten, zie www.bethel.nl/dopen_en_lidmaatschap.html

gelegen in verschillen van opvatting over de wijze waarop gedoopt kan of moet worden. Een IND-medewerker mag dit bevreemdend vinden, maar hij is niet bevoegd hierin te oordelen.

13 MOGELIJKHEDEN VOOR EEN HASA

13.1 BEKERING WERD BIJ EERDERE AANVRAAG ONGELOOFWAARDIG GEACHT

13.1.1 Gelijkheidsbeginsel

Iemand kan terecht zijn bekering als asielmotief inbrengen, maar in de eerste asielaanvraag niet in staat zijn de gestelde bekering voldoende geloofwaardig te maken. In dat geval zal na verloop van tijd, als iemand verder gegroeid is in het geloof een nieuwe asielaanvraag ingediend moeten worden. In verschillende gevallen wordt de geloofwaardigheid van bekering daadwerkelijk opnieuw inhoudelijk getoetst en wordt bij positief resultaat alsnog asiel verleend.²⁹⁷

In andere gevallen stelt de IND zich echter op het standpunt, dat de bekering tijdens de eerste asielaanvraag ongeloofwaardig is bevonden en dat nieuwe verklaringen omtrent iemands bekering, bijvoorbeeld van een kerkelijke gemeente of een theoloog, niet als nieuwe feiten worden geaccepteerd, omdat zij de eerder ongeloofwaardig geachte bekering niet alsnog aannemelijk zouden maken. Blijkbaar wil de IND dan, dat uitdrukkelijk aannemelijk gemaakt wordt dat betrokkene in zijn land van herkomst al bekeerd was.²⁹⁸

Het is niet inzichtelijk waarom in het ene geval wel een nieuwe inhoudelijke toetsing plaatsvindt en in het andere geval niet. Er is blijkbaar op dit punt sprake van willekeur en daarmee van rechtsongelijkheid.

De Raad van State heeft echter in diverse zaken gewezen op het gelijkheidsbeginsel: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 17 september 2009 in zaak nr. 200806602/1/V1, www.raadvanstate.nl), vergt het gelijkheidsbeginsel een consistent en dus doordacht bestuursbeleid. Het veronderstelt dat het bestuur welbewust richting geeft en derhalve een algemene gedragslijn volgt bij zijn optreden in individuele vergelijkbare gevallen. Het bewaken van de consistentie van het eigen optreden is bij uitstek de eigen verantwoordelijkheid van het bestuur."²⁹⁹

Voorts bestaat er inmiddels enige jurisprudentie die stelt dat een eerder ongeloofwaardig bevonden bekering na verloop van tijd alsnog geloofwaardig kan worden op grond van het feit dat iemand gegroeid kan zijn in het geloof.

13.1.2 Informatiebericht IND³⁰⁰

De IND onderkent dat een bekering vaak een proces is dat niet noodzakelijk een duidelijk begin- of eindpunt heeft:

"Een bekering kan op verschillende manieren tot stand komen. De factor tijd speelt een belangrijke rol en ook de mate van emotionele betrokkenheid versus rationele afweging. (...) Een bekering heeft niet altijd een duidelijk beginpunt. (...) Bekering heeft ook geen duidelijk eindpunt, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."

Op grond hiervan is het mogelijk dat een bekering die bij een eerdere asielaanvraag ongeloofwaardig werd geacht bij een latere aanvraag alsnog aannemelijk gemaakt kan worden. Vraag voor de IND is dan wat er nieuw is aan de bekering, waardoor er nu wel sprake is van een oprechte bekering. Er zijn allerlei vragen bij te stellen, maar de bekeerling zal zelf nieuw gebleken feite of omstandigheden aan moeten voeren. Voor de toetsing neemt de IND dan de volgende uitgangspunten aan:

1. Indien de vreemdeling vasthoudt aan het doorgemaakte proces zoals reeds in de eerdere procedure is getoetst (en ongeloofwaardig geacht), dan ligt het minder voor de hand om aan te nemen dat het proces zich verder heeft ontwikkeld.
2. Indien in de vorige procedure echter is geoordeeld dat de vreemdeling zich onvoldoende heeft verdiept in het geloof, of dat er geen sprake was van een voltooid bekeringsproces, dan is er eerder aanleiding om de verklaringen van de vreemdeling te volgen dat het doorgemaakte proces nu is vervolmaakt.

Als het proces in de vorige procedure ongeloofwaardig werd geacht lijkt daarbij van belang of de reden daarvoor gelegen is in het oordeel dat de vreemdeling tegenstrijdige en onjuiste verklaringen heeft afgelegd. In dat geval zal de vreemdeling met een beter relaas moeten komen i.e. afstand moeten nemen van (delen van) het eerdere relaas, zie ook par. 13.2 verderop. Wat onze stichting betreft mag wel de vraag aan de orde komen of de in eerdere procedure tegengeworpen tegenstrijdigheden en onjuistheden op goede gronden hebben berust. Blijkens H. 7 is de deskundigheid bij de IND ten deze nog niet gegarandeerd.

²⁹⁷ Ik noem bij wijze van voorbeeld de dossiersnrs. 0711-29-0239, 1110-24-1472, K1-54698711

²⁹⁸ zie ook par. 12.2.1 van deze notitie

²⁹⁹ ABRvS 201108763/1/V2, par. 2.6.1 (LJN: BV8619); zie ook de volgende uitspraken ABRvS : LJN: BY2531; LJN: BX4830; LJN: BW9113 en LJN: BV8619

³⁰⁰ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 7-9

Het proces kan in de vorige procedure ook ongeloofwaardig zijn geacht omdat de vreemdeling daar niet met voldoende overtuiging over heeft weten te verklaren. De oorzaak kan dan bijvoorbeeld gelegen zijn in een te prille geloofsontwikkeling waardoor iemand nog niet voldoende helder heeft wat zijn motieven precies waren. De IND heeft daar blijkens het volgende ook oog voor:

*"Een bekering heeft niet altijd een duidelijk beginpunt. Er kan sprake zijn van onvrede met de huidige situatie. Stress is niet altijd bewust aanwezig maar kan wel leiden tot een verandering. Bekering heeft ook geen duidelijk eindpunt, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."*³⁰¹

Het kan dus zijn dat iemand pas gaandeweg de verdere kennismaking met het christelijke geloof zich bijvoorbeeld (beter) bewust van de stress waarin hij voorheen verkeerde als motief voor bekering. Ook zal iemand zich bij de verdere verdieping in het christelijke geloof beter bewust worden van de verschillen met het vorige geloof en dat beter, met meer diepgang, kunnen verwoorden. Iemand kan in eerste instantie bijvoorbeeld geraakt zijn door de liefde die hij in de christelijke gemeenschap ontmoet en tot de ontdekking komen dat die liefde in de Bijbel ook een belangrijk kernpunt is, maar bij de eerdere procedure nog niet in staat zijn geweest om te verwoorden wat die liefde nu eigenlijk inhoudt en wat het voor hem persoonlijk betekent. Hiermee is overigens meteen gegeven dat de bovenstaande punten 1 en 2 vaak niet los naast elkaar staan maar in elkaar grijpen.

Ten aanzien van het tweede punt, met name het punt als bij de eerdere aanvraag was geoordeeld "dat er geen sprake was van een voltooid bekeringsproces", is wel opmerkelijk dat dit bij onze stichting niet bekend is als afwijzingsmotief en dat zulk een afwijzingsgrond ook op groot bezwaar zou stuiten omdat een bekering een levenslang proces is wat ook door de IND erkend wordt:

*"Bekering heeft geen duidelijk eindpunt heeft, het is een doorgaande verandering die steeds meer tot een verdieping kan komen."*³⁰²

Dit brengt dan wel met zich mee dat er altijd een open eind blijft. Niet verlangd kan worden dat een vreemdeling verklaart en overtuigt dat het proces vervolmaakt is. Wel zal de vreemdeling inderdaad moeten overtuigen dat er sprake is van 'voortschrijdende bekering'³⁰³ Er kan gevraagd worden aan te tonen dat bijvoorbeeld zijn bijbelkennis verdiept is, niet primair in de zin van feitenkennis maar vooral in de zin van persoonlijke betekenis voor zijn geloof en gedrag of bijvoorbeeld in die zin dat hij in staat is bijbelgedeelten op relevante wijze met elkaar te verbinden. Of waar hij eerder nog te veel schroom of angst had om uiting te geven aan zijn nieuwe geloof kan hij meer vrijmoedigheid hebben gekregen.

13.1.3 Jurisprudentie

Uit jurisprudentie volgt dat geloofsgroei sinds de laatste beschikking aangemerkt kan worden al een rechtens relevant novum. Ook kan geloofsgroei maken dat een beschikking niet met de vereiste zorgvuldigheid is getroffen indien er in geval van VA een aanmerkelijke tijd is verstreken tussen het moment van het gehoor en het treffen van de beschikking. (Rechtbank Zwolle, AWB 12/17253)

Indien een beroep wordt gedaan op geloofsgroei die heeft plaatsgevonden ná het treffen van een beschikking, dient de geloofsgroei aan een nieuwe asielaanvraag ten grondslag te worden gelegd. Deze kan blijkens ABRvS 201301750/1/V2 niet in de beroepsfase ingebracht worden. In geval van hasa op grond van geloofsgroei dienen ondersteunende kerkelijke en deskundigen-verklaringen (zoals van voorgangers en van de commissie Plaisier) de gestelde geloofsgroei aannemelijk te maken. (Rb Den Haag, AWB 14/7969, 14/7875 en 14/7879) Het volstaat dan niet dat uit een verklaring blijkt dat iemand oprecht christen is geworden, aangezien dat niet gezien wordt als een novum ten opzichte van de eerdere procedure. Overigens roept Afdelingsuitspraak ABRvS 201304684/1/V2 (d.d. 10 april 2014) in deze de nodige vraagtekens op. Verschillende relevante uitspraken worden hieronder nader besproken.

Rechtbank Roermond, AWB 12/27299 en 27300, LJN BX8027, 18 september 2012

Onder rechtsoverweging 7 wordt het volgende uitgesproken:

"Zoals ook verweerder doorgaans aanneemt, is een bekering een proces dat iemand doormaakt³⁰⁴ en goed voorstelbaar is dan ook dat [een eerdere] aanvraag is gedaan op het moment dat van een volledige bekering nog geen sprake was, maar de laatste aanvraag op een moment dat die bekering was voltooid. Dat eiser over die (gestelde) bekering thans nieuwe feiten en omstandigheden naar voren brengt, kan dan ook wel degelijk relevant zijn."

³⁰¹ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 3

³⁰² idem

³⁰³ IND, Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, *IB 2016 Handvatten horen en beslissen in bekeringszaken*, p. 9

³⁰⁴ zie ook par. 4.3 van dit rapport

De vermelde 'nieuwe feiten en omstandigheden' betreffen in dit geval de doop van betrokkene en enkele verklaringen van kerk, voorgangers en/of theologen.

Rechtbank Zwolle, AWB 12/17253 BEPTDN E1 GR DO2, 10 december 2012

In deze zaak werd een gehoor opvolgende aanvraag afgenomen op 22 augustus 2011, terwijl de afwijzende beschikking dateert van 4 mei 2012. De rechtbank overweegt dan ook, dat de oprechtheid van de bekering op 22 augustus 2011 mogelijk nog niet duidelijk was, maar dat dat op het moment van de beschikking anders kan zijn:

"In het licht van de omstandigheid dat bekering gezien moet worden als een continu proces van interne geloofsgroei dat iemand doormaakt, heeft verweerder naar het oordeel van de rechtbank onvoldoende gemotiveerd waarom de recent gedateerde verklaringen die eiser heeft overlegd en die de rechtbank op de voet van artikel 83 Vw bij haar oordeling dient te betrekken, van ondergeschikt belang zijn terwijl deze verklaringen naar het oordeel van de rechtbank onderbouwen dat eiser thans blijk geeft van een actieve geloofsbeleving. (...) verweerder heeft in zijn oordeel dat [van een oprechte bekering tot het Christendom] geen sprake is hoofdzakelijk gestoeld op het gehoor van 22 augustus 2011 terwijl eerst op 4 mei 2012 de asielaanvraag van eiser is afgewezen. Dat eiser in het gehoor van 22 augustus 2011 - anders dan in het gehoor van 7 februari 2012 - heeft verklaard dat hij geen bijbelstudie heeft gevolgd voordat hij werd gedoopt, laat immers onverlet dat thans sprake kan zijn van bijbelstudie én een oprechte bekering tot het Christendom én een actieve geloofsbeleving. Dat eiser volgens verweerder onvoldoende feitelijke kennis van het Christelijke geloof heeft tentoongesteld kan zonder nadere onderbouwing, die ontbreekt, redelijkerwijs niet tot een ander oordeel leiden nu slechts in het gehoor van 22 augustus 2011 - en daarmee kort na de doop van eiser op 10 juli 2011 - dergelijke kennisvragen zijn gesteld. Sedertdien is tot aan de afwijzing van de asielaanvraag nog zeer geruime tijd verstreken, in welke tijd de bekering van eiser zeer wel mogelijk kan zijn toegenomen." Beroep gegrond.

Rechtbank Zwolle, AWB 12/21878, d.d. 24 januari 2013 en ABRvS 201301750/1/V2 d.d. 7 mei 2014.

In deze zaak wordt in de beroepsfase van de eerste asielaanvraag al aan de orde gesteld, dat de bekering geloofwaardig kan zijn geworden in de periode die ligt tussen het moment van de beschikking en het moment dat de zaak dient bij de voorzieningenrechter, dus nog voordat er sprake is van een hasa.

"De rechtbank volgt de minister in zijn standpunt dat in de besluitvormingsfase [van de eerste asielaanvraag, MV] de vreemdeling niet aannemelijk heeft gemaakt dat zij uit Iran is gevlucht vanwege haar gestelde bekering. Echter de Bahaddar-exceptie moet worden toegepast omdat na de besluitvorming mogelijk wel sprake is van oprechte bekering. Dit blijkt onder meer uit een verklaring van een predikant (verklaart na de geslagen beschikking). Hierdoor kan niet gezegd worden dat de bekering thans nog ongeloofwaardig is. Er dreigt daarom een mogelijke 3 EVRM-schending omdat de vreemdelinge bij terugkeer naar Iran bekeringsactiviteiten zal verrichten wat niet wordt weersproken. Het besluit is onvoldoende gemotiveerd. Beroep gegrond." ³⁰⁵

De Afdeling heeft weliswaar het door de staatssecretaris ingestelde hoger beroep gegrond verklaard, maar dit is gemotiveerd vanuit het procedurele oordeel dat de in de beroepsfase ingebrachte verklaringen reeds in de bestuurlijke fase ingebracht hadden kunnen worden en dat derhalve toepassing van de uit het arrest Bahaddar voortvloeiende uitzondering niet nodig was. (r.o. 4)

"De rechtbank had derhalve moeten beoordelen of zij het door de vreemdeling na het besluit van 13 juni 2012 aangevoerde, mede in het licht van het door de staatssecretaris daarover ingenomen standpunt, krachtens artikel 83 van de Vw 2000 in haar beoordeling had kunnen betrekken en haar oordeel hierover moeten motiveren." (r.o. 4.2)

De Afdeling heeft derhalve *niet* geoordeeld dat er na de besluitvorming geen sprake is geweest of kan zijn geweest van een oprechte bekering, maar enkel dat dit geen feit of omstandigheid is dat in de beroepsfase meegewogen kan worden. Voor zover de in de beroepsfase ingebrachte verklaringen betrekking hebben op feiten en omstandigheden, in casu een bekering, ten tijde van de bestuurlijke fase, hadden ze in de bestuurlijke fase ingebracht moeten worden. Voor zover ze zien op feiten en omstandigheden, in casu een bekering, van na de besluitvorming in de bestuurlijke fase, zijn ze niet relevant voor de bestreden beschikking. In dat geval zullen de verklaringen dus mede ten grondslag moeten worden gelegd aan een herhaalde asielaanvraag. ³⁰⁶

³⁰⁵ Bron: Vluchtelingenwerk, Update 2013, nr. 7

³⁰⁶ Onzerzijds vragen wij ons bij deze Afdelingsuitspraak wel af, of het realistisch en dus terecht is te verwachten dat iemand die stelt in land van herkomst bekeerd te zijn, bij een eerste asielaanvraag kort na aankomst in Nederland al verklaringen van een kerk kan overleggen welke zijn gestelde bekering mede aannemelijk kunnen maken. Immers, betrokkene is op dat moment

Rb Haarlem, AWB 12/33902, 5 februari 2013

Onder punt 5.2 spreekt de voorzieningenrechter uit:

"Dat verzoeker stelt in Nederland te zijn gedoopt en bekeerd betreft niet een nieuw feitencomplex en een daarop gebaseerd asielaanvraag dat een zelfstandig karakter heeft ten opzichte van het relaas dat tot de eerdere afwijzing heeft geleid, maar een voortzetting van dat relaas in de eerdere procedure, waar verzoeker zich thans nog op beroept. Dit betekent dat (...) beoordeeld dient te worden of verzoeker aan zijn herhaalde aanvraag nieuw gebleken feiten of veranderende omstandigheden ten grondslag heeft gelegd."

Anders dan de IND meent (rechtsoverweging 6), is de voorzieningenrechter van oordeel dat de in deze zaak ingebrachte doopakte en de verklaringen van dr. Arjan Plaisier en van de kerkelijke gemeente waar betrokkene toe behoort, gelden als de vereiste nieuw gebleken feiten en omstandigheden. (rechtsoverweging 5.3 t/m 5.9, 6.2)

Rb Groningen, AWB 14/1336, 21 februari 2014

Van deze uitspraak is aanvullend op bovenstaande uitspraken interessant, wat de staatssecretaris ter zitting heeft aangevoerd:

"Anders dan de gemachtigde van verweerder ter zitting heeft betoogd, is het naar het oordeel van de voorzieningenrechter wel degelijk mogelijk dat een vreemdeling, nadat in een eerdere procedure een gestelde bekering ongelooftwaardig is geacht, zich op een later tijdstip oprecht heeft bekeerd." (r.o. 12).

De staatssecretaris heeft tegen deze uitspraak hoger beroep ingesteld, maar niet tegen rechtsoverweging 12. Bovendien is het ingestelde hoger beroep ongegrond verklaard. (ABRvS 201401754/1/V2) d.d. 12 november 2014)

Rb Den Haag, AWB 14/7969, 14/7875 en 14/7879, d.d. 23 april 2014

R.o. 6.7: Hoewel tussen de vorige aanvraag en het gesprek "zoals weergegeven in de brief van de PKN" een jaar is verstreken, wordt deze brief niet als nieuw feit of veranderde omstandigheid aangemerkt, omdat naar het oordeel van de rechtbank

"hetgeen in de brief van de PKN staat vermeld van gelijke strekking is als verzoeker tijdens het gehoor van de vorige aanvraag hebben verklaard. In het gesprek, zoals weergegeven in de brief, wordt voornamelijk ingegaan op de redenen van de bekering zoals deze reeds in de vorige procedure ter sprake zijn gekomen."

R.o. 6.8: Hoewel tussen de vorige aanvraag en onderhavige aanvraag een jaar is verstreken en het geloof een proces is dat in ontwikkeling is, wordt dit niet als nieuw feit of veranderde omstandigheid aangemerkt

"nu verzoekers niet hebben aangetoond dat hun geloof zich sinds de vorige procedure dusdanig ontwikkeld zou hebben dat er thans wel sprake is van een geloofwaardige bekering. De ter zitting afgelegde verklaring van <getuige>, predikant-voorganger bij de PKN, doet hier niet aan af."

Blijkens deze uitspraak dient dus een kerkelijke en deskundigen-verklaring uitdrukkelijk te motiveren dat betrokkene sinds de vorige aanvraag is gegroeid in zijn/haar geloof, indien een gestelde bekering in de vorige aanvraag ongelooftwaardig werd geacht.

Onzerzijds roept deze uitspraak wel het bezwaar op, dat met name van belang is óf iemand oprecht bekeerd is tot het christelijke geloof (zie par. 4.4). Als een deskundigenverklaring als van de commissie Plaisier daaromtrent positief oordeelt, dient dat relevant te zijn, ongeacht de vraag of de verklaring inzichtelijk maakt wanneer iemand bekeerd is dan wel wanneer het bekeringsproces zo ver gevorderd was dat naar het oordeel van de commissie gesproken kan worden van een geloofwaardige bekering, zo dat moment al aanwijsbaar is (zie par. 4.4). Wel mag verwacht worden, dat iemand laat zien het christelijke geloof serieus te nemen en in zoverre kan zeker gevraagd worden naar doorgaande verdieping en groei. Van een verklaring vanuit de kerkelijke gemeente waar betrokkene bij is aangesloten mag daarom o.i. wel verwacht worden dat

slechts sinds korte tijd in Nederland en verblijft in de periode tot aan de feitelijke behandeling van de asielaanvraag al op twee of drie verschillende locaties (col, evt. pre-pol en pol) en kan dus in alle redelijkheid nog niet goed aansluiting vinden bij een kerkelijke gemeenschap die dan vervolgens over zijn geloofsleven al zou kunnen verklaren. Gemachtigde zou dan blijkbaar in de voorbereidingsfase van de eerste asielaanvraag al een beroep moeten doen op de commissie Plaisier of op een andere theoloog voor een inhoudelijk geloofsgesprek. Wij betwijfelen echter zeer of de we die kant op moeten willen gaan. Gelet op het door de Afdeling gestelde, dat de rechtbank had "moeten beoordelen of zij het door de vreemdeling na het besluit van 13 juni 2012 aangevoerde, (...) in haar beoordeling had kunnen betrekken en haar oordeel hierover moeten motiveren" verdient het naar onze inschatting bij een eerste asielaanvraag aanbeveling om bij het in de beroepsfase inbrengen van kerkelijke verklaringen uitdrukkelijk te motiveren waarom deze verklaringen niet reeds in de bestuurlijke fase ingebracht konden worden, zodat de rechtbank daar een gemotiveerd oordeel over kan geven.

die mede inzicht geeft in de geloofsontwikkeling van betrokkene, voor zover daarover door een mens geoordeeld kan worden.

Uitspraak rechtbank Haarlem, AWB 13/7231, 16 mei 2013

Uitspraak ABRvS 201304684/1/V2, 10 april 2014

In deze zaak werd in de eerste asielpcedure de gestelde bekering in Iran niet geloofwaardig geacht. In de onderhavige tweede procedure had betrokkene een doopakte en meerdere verklaringen vanuit de kerk overlegd alsmede een verklaring en verslag van een gesprek met een onafhankelijke predikant van een andere kerk en stroming dan waar betrokkene toe behoort. Blijkens het gehoorrapport en de beschikking lag de focus van het gehoor geheel op het alsnog aannemelijk maken van de gestelde bekering in Iran en werd geheel voorbijgegaan aan de geloofservaringen en geloofsgroei welke betrokkene sinds de eerste asielpcedure had doorgemaakt alsmede aan de ingebrachte verklaringen.

In beroep werden naast de in de bestuurlijke fase ingebrachte verklaringen ook een rapport van dr. van Saane en een rapport van onze stichting ingebracht, beiden gebaseerd op het gehoorrapport van de onderhavige tweede aanvraag. Het beroep werd gegrond verklaard en de staatssecretaris werd opgedragen een nieuw besluit te nemen en alle ingebrachte documenten in de besluitvorming te betrekken.

Het door de staatssecretaris ingestelde hoger beroep werd kennelijk ongegrond verklaard. Onder toepassing van art. 8:72 lid 3 AWB werden evenwel de rechtsgevolgen van het vernietigde besluit in stand gehouden, omdat betrokkene naar het oordeel van de Afdeling zelf niet genoegzaam verklaard had omtrent het proces van en de motieven voor de bekering in Iran.

"Aan de ter staving van de intensivering van de geloofsovertuiging overlegde documenten komt volgens de staatssecretaris slechts dan doorslaggevende betekenis toe indien het proces van bekering en de gemaakte keuze alsnog inzichtelijk worden gemaakt." (r.o. 3.1) "Juist in een geval als dit, waarin de gestelde bekering in de eerste procedure niet geloofwaardig is geacht omdat de vreemdeling geen inzicht in de motieven voor en het proces van bekering heeft kunnen geven, wordt van hem verwacht ermee bekend te zijn dat hij in een opvolgende aanvraag die motieven voor en dat proces van bekering kan beschrijven. Dit geldt te meer nu de vreemdeling heeft verklaard dat het bekeringsproces niet is geëindigd met de doop maar dat dit proces daarna verder gaat. Onder die omstandigheden dient hij inzichtelijk te maken waarom hij tot voortzetting van de bekering is gekomen en hoe dit proces is verlopen, en dient hij hiermee tot uiting te brengen dat deze keuze weloverwogen en welbewust is." (r.o. 3.4)

Onzerzijds zijn er wel kanttekeningen te plaatsen bij deze Afdelingsuitspraak. Zoals bekend stelt de staatssecretaris zich op het standpunt, dat inzake bekeringen de verklaringen van deskundigen, zoals voorgangers en theologen, de eigen verklaringen van de vreemdeling niet kunnen vervangen maar slechts ondersteunen, een standpunt dat de Afdeling overneemt (zie r.o. 3.5). Evenwel constateren wij ten deze toch enkele merkwaardigheden:

1. De Afdeling stelt o.i. terecht dat van de vreemdeling verwacht mag worden dat hij inzichtelijk maakt waarom hij tot voortzetting van de bekering is gekomen en hoe dit proces is verlopen, maar ziet er aan voorbij dat betrokkene in casu in het vrije relaas daarover heeft verklaard doch dat de staatssecretaris daar in het verdere van het gehoor en in de beschikking volledig aan is voorbijgegaan.
2. De Afdeling ziet er voorts aan voorbij dat de staatssecretaris in het gehoor en de beschikking enkel aandacht had voor het bekeringsproces voor zover dat zich in Iran heeft afgespeeld en daarmee de door hem vastgestelde gedragslijn (zie par. 3.2.2) geheel niet heeft gevolgd.
3. De Afdeling stelt vast dat "het overgeleverde rapport van [persoon D]" een algemene strekking heeft en niet ziet op de persoon van de vreemdeling (r.o. 3.5), maar gaat er aan voorbij, dat het betreffende 'rapport' de lezing betreft van dr. Arjan Plaisier tijdens de door de IND georganiseerde Masterclass bekering van 21 juni 2012³⁰⁷ (zie hiervoor ook par. 3.2). Dr Arjan Plaisier was hiertoe door de IND zelf als deskundige uitgenodigd en onderhavige lezing dient o.i. derhalve als deskundigenadvies te gelden.
4. In voornoemde lezing³⁰⁸ heeft Plaisier onder meer gezegd:
"Als het gaat om de motieven heeft de kerk altijd grote voorzichtigheid betracht om te beoordelen of deze zuiver zijn. (...) De een wordt christen na een tijd van beproeven, de ander wordt het 'zomaar', het gebeurt gewoon, voor het gevoel van anderen zonder goede gronden, maar wat zijn goede gronden." (blz. 2,5) en "Naast de vraag naar de weg is het natuurlijk ook relevant te vragen naar de betekenis van het geloof. Wat doet het geloof met iemand? Op welke manier wordt God ervaren? Welke betekenis heeft Christus voor de persoon in kwestie? Op welke manier onderhoudt

³⁰⁷ Blijkens uitspraak rechtbank r.o. 10 en Afdelingsuitspraak r.o. 3

³⁰⁸ Arjan Plaisier, "IND - Bekeringen getoetst", lezing gehouden op de Masterclass 'Bekeringen' van de IND, 21 juni 2012, blz. 3,4

iemand zijn of haar geloof? Wat zijn de bronnen die daarbij een rol spelen? Een even relevante vraag is die naar de ontwikkeling van het geloof nadat iemand tot bekering is gekomen.” (blz. 4)

Alle nadruk leggen op het (alsnog) geloofwaardig maken van de aanvankelijke motieven voor en het aanvankelijke proces van de bekering is volstrekt ontoereikend om te beoordelen of iemand thans oprecht christen is geworden. De belangrijkste vraag moet zijn, of iemand thans christen is en als christen leeft, zie ook par. 4.4. Betrokkene heeft daarover verklaard in het vrije relaas en dat dient meegewogen te worden, zie ook par. 3.2.5 punt 2 (ABRvS 201211932/1/V2 d.d. 10-12-2013). Dat zou ook meer in lijn zijn met de eerder in deze paragraaf aangehaalde jurisprudentie en de in par. 13.3 aangehaalde uitspraak van de rechtbank Amsterdam (AWB 10/33080) en de bevestiging daarvan in Afdelingsuitspraak 201010489/1/V2.

5. De Afdeling ziet er tenslotte aan voorbij, dat de rapporten van dr. van Saane en van onze stichting niet aanvullend zijn op de verklaringen van betrokkene maar gebaseerd zijn op de tijdens de tweede asielaanvraag door betrokkene afgelegde verklaringen en (wat betreft ons rapport) op de gang van zaken tijdens het betreffende gehoor opvolgende aanvraag³⁰⁹. Dr. van Saane is op basis van de door betrokkene afgelegde verklaringen tot de conclusie gekomen dat de bekering van betrokkene zeer geloofwaardig is.³¹⁰ Dr van Saane is als deskundige tot deze conclusie gekomen met gebruikmaking van een kenbaar gemaakte wetenschappelijke methode en literatuur. Voor zover de staatssecretaris gebruik maakt van een kenbaar gemaakte methode (i.e. de ‘vaste gedragslijn’ als genoemd in par. 3.2.2) heeft hij deze methode in casu echter niet toegepast en heeft hij, algemeen gesproken, tot op heden ook niet kenbaar gemaakt op welke literatuur hij zich in zijn beoordeling baseert.³¹¹

Rb Den Bosch, AWB 14/26472, d.d. 18 december 2014

In dit kader is van belang dat aan een herhaalde asielaanvraag onder meer een verklaring van een hulpbisschop ten grondslag was gelegd, die mogelijk in een eerdere procedure al aangevraagd en overlegd had kunnen worden. Echter:

“De voorzieningenrechter ziet er niet aan voorbij dat verzoeker ook bij zijn eerdere asielaanvraag melding heeft gemaakt van zijn gestelde bekering tot het christelijk geloof en evenmin dat sprake is van een verklaring die – door tussenkomst van een derde - op zijn verzoek is afgegeven. De voorzieningenrechter neemt echter in aanmerking dat mgr. De Jong de verklaring uit hoofde van zijn functie heeft afgelegd, en dat het gelet op diens functie niet voor de hand ligt dat verzoeker het in zijn macht had op elk door hem gewenst moment het daartoe noodzakelijke onderhoud met mgr. De Jong te arrangeren.” (r.o. 7)

waarmee klaarblijkelijk gezegd wil zijn, dat het niet in de macht van verzoeker lag om reeds tijdens de eerdere aanvraag over een verklaring van de hulpbisschop te beschikken, waarmee de bedoelde verklaring als novum geaccepteerd dient te worden. Dit onderdeel van de uitspraak is door de Afdeling bevestigd, zie par. 14.3.3.

Rb Arnhem, AWB 14/10812 d.d. 9 juni 2015

ABRvS 201505748/1 d.d. 18-12-2015

De gestelde bekering en doop in Iran worden ongeloofwaardig geacht maar het is niet uitgesloten dat iemand vanwege een geloofsintensivering alsnog aannemelijk kan maken dat sprake is van oprechte bekering. Dat de vreemdeling zoals de staatssecretaris hem tegenwerpt steeds heeft vastgehouden aan de bekering in Iran maakt dat evenmin anders.

Hoger beroep staatssecretaris kennelijk ongegrond.

Rb Utrecht, AWB 15/14279 T, d.d. 11 januari 2016

Net als in uitspraak Rechtbank Zwolle, AWB 12/17253 BEPTDN E1 GR DO2, 10 december 2012 (zie hiervoor) is ook in deze tussenuitspraak aan de orde dat, hoewel aannemelijk geacht wordt dat betrokkene op moment van aanvraag (begin april 2015) een interesse had in het christelijke geloof, de gestelde bekering nog niet geloofwaardig wordt geacht. In r.o. 10 overweegt de rechtbank echter dat betrokkene naderhand, op 31 mei 2015, is gedoopt, hetgeen een belangrijke vervolgstap is in het proces van bekering. Het had in de rede gelegen om betrokkene na zijn doop aanvullend te horen omtrent het proces van verdieping in het christelijke geloof en de doop. (De bestuurlijke fase was nl nog niet afgerond, MV) In r.o. 11 wordt vervolgens uitgesproken dat het in de rede ligt om betrokkene alsnog aanvullend te horen, te meer omdat uit een verklaring van de kerk d.d. 4 november 2015 blijkt dat betrokkene nog steeds trouw de kerk en de bijbelstudiegroep

³⁰⁹ Zie ook uitspraak rechtbank r.o. 11 en 11.1

³¹⁰ Zie ook uitspraak rechtbank r.o. 11.3

³¹¹ Zie hiervoor ook H. 7, waaruit blijkt dat de deskundigheid en kennis van de relevante literatuur bij de IND wel eens te wensen over laat.

bezoekt, door de kerk aan de oprechtheid van de bekering niet wordt getwijfeld en dat betrokkene al enkele malen heel persoonlijke dingen heeft verteld waaruit blijkt dat hij veel kracht put uit het geloof.

Rb Utrecht, AWB 16/62394, d.d. 7 maart 2016

In r.o. 9 wordt geoordeeld:

"De rechtbank is ten aanzien van de gestelde geloofsintensivering van oordeel dat verweerder eisers verklaring tijdens het nader gehoor van 4 februari 2016 en de door eiser ingebrachte stukken over de intensivering van zijn bekering en geloof sinds het besluit van 30 mei 2013, ten onrechte niet heeft aangemerkt als relevante nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden. Verweerder wordt niet gevolgd in zijn standpunt dat eiser in zijn laatste gehoor is blijven steken in algemeenheden en dat er niet of nauwelijks verschil is gebleken ten opzichte van de vorige procedure. Eiser stelt terecht, op grond van onder meer de door hem aangehaalde passages zoals onder 4 weergegeven, dat hij tijdens zijn laatste gehoor op gedetailleerde wijze inzicht heeft gegeven in zijn geloofsbeleving en de intensivering daarvan. De rechtbank kan hierin in redelijkheid niet, zoals verweerder overweegt, slechts algemeenheden terug vinden. Voor wat betreft verweerders standpunt dat er niet of nauwelijks verschil is gebleken ten opzichte van de vorige procedure, stelt de rechtbank voorop dat een zekere herhaling inherent is aan de aard van de zaak (een herhaalde aanvraag waarbij opnieuw de bekering en geloofsbeleving van eiser centraal staat). Verder deelt de rechtbank niet verweerders conclusie dat een herhaling tijdens het laatste gehoor van in de eerdere procedure genoemde aspecten van eisers geloofsbeleving, betekent dat een overtuigende verklaring over een oprechte (geintensiverde) geloofsbeleving ontbreekt. Dit geldt in het bijzonder voor zover verweerder die conclusie trekt uit het feit dat eiser ook in de eerdere procedure al heeft verklaard dat hij naar de kerk ging, bad en de Bijbel bestudeerde. Dat eiser hierover eerder al heeft verklaard, betekent immers niet dat hij daarin geen groei en intensivering kan hebben doorgemaakt, te meer nu hij uitgebreid en gedetailleerd over die intensivering verklaart en ter ondersteuning daarvan onder meer stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden overlegt."

Onder de 'stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden' bevond zich een rapport van onze stichting. In dit geval was het rapport ter ondersteuning van het novum geloofsintensivering mede aan de nieuwe aanvraag ten grondslag gelegd. Er had een geloofsgesprek plaatsgevonden met een onafhankelijk deskundige. Op basis van dit gespreksverslag en het gehoorrapport van de eerdere asielaanvraag is door onze stichting een analyse gemaakt van de geloofsintensivering en zowel het gespreksverslag als ons rapport zijn aan de nieuwe aanvraag ten grondslag gelegd. De rechtbank heeft hier mede waarde aan gehecht bij haar beoordeling.

Deze uitspraak is bevestigd bij Afdelingsuitspraak 201601825/1 d.d. 10 mei 2016: het hoger beroep van de staatssecretaris is kennelijk ongegrond verklaard.

13.2 BEKERING EERDERE AANVRAAG WORDT HERROEPEN

Soms wordt bij een herhaalde asielaanvraag een aan een eerdere aanvraag ten grondslag gelegde bekering herroepen. Betrokkene stelt dan bijvoorbeeld, dat hij toen wel meende bekeerd te zijn, maar dat dat bij nader inzien toch nog niet zo was. Betrokkene heeft bijvoorbeeld na die eerdere aanvraag iets meegemaakt waardoor hij pas echt tot volle overtuiging is gekomen.

In dossiers die wij onder ogen hebben gekregen en waarin een eerder gestelde bekering wordt herroepen, wordt het herroepen ervan op zichzelf tegengeworpen: het tast de geloofwaardigheid van de nieuwe aanvraag op voorhand aan. Interessant is in dit verband echter de volgende rechtszaak, waar de staatssecretaris ter zitting bovenstaande tegenwerping juist tegensprekt en kennelijk (impliciet) intrekt:

Rb Groningen, AWB 14/1336, 21 februari 2014

Van deze uitspraak is aanvullend op bovenstaande uitspraken interessant, wat de staatssecretaris ter zitting heeft aangevoerd:

"De gemachtigde van verweerder heeft ter zitting het bestreden besluit toegelicht als volgt: Het is niet mogelijk om met de stelling dat (de kennis van) het geloof verdiept is, de in een eerdere procedure ongeloofwaardig geachte bekering alsnog geloofwaardig te maken. (...) Op een ongeloofwaardig geachte bekering kan geen echte bekering gebouwd worden. Dat kan alleen, als iemand aangeeft dat hij eerder niet de waarheid heeft verteld en hij zich – anders dan eerder het geval was – thans echt heeft bekeerd." (r.o. 5)

Het eerste deel van de stelling van de staatssecretaris, dat i.h.a. een eerder ongeloofwaardig geachte bekering niet later alsnog geloofwaardig kan worden, is in strijd met de hierboven in par. 13.1 reeds aangehaalde jurisprudentie en wordt in deze zaak door de rechtbank ook niet gevolgd (r.o. 12, zie aangehaalde in par. 13.1. hierboven).

Het tweede deel impliceert, dat als iemand een bij een eerdere asielaanvraag ingebrachte gestelde bekering later herroept, de staatssecretaris thans wel accepteert dat iemand zich vergist heeft en bij de nieuwe aanvraag wel oprecht bekeerd kan zijn. Herroeping van de eerder gestelde bekering leidt blijkbaar dus niet op voorhand tot aantasting van de geloofwaardigheid van de nieuwe gestelde bekering. Wel zal betrokkene moeten kunnen uitleggen wat er nu, bij de nieuwe aanvraag, anders is dan bij de vorige aanvraag waarvan de gestelde bekering herroepen is.

13.3 BEKERING HAD EERDER INGEBRACHT MOETEN WORDEN

Rechtbank Amsterdam, AWB 10/33080, 2 november 2010, bevestigd in uitspraak ABRvS 201010489/1/V2, 5 januari 2011

Betrokkene was al ten tijde van zijn eerdere asielaanvraag bezig met de overgang naar het christelijke geloof. Ook kon hij niet verklaren omtrent de wijze en tijdstip van zijn bekering. Verder oordeelde de IND in deze zaak dat de doopakte en de verklaring van de kerkelijke gemeente de bekering nog geheel niet aantonen. In beroep werd echter uitgesproken dat het doopbewijs en de verklaring van de kerkelijke gemeente wel als nova aangemerkt dienen te worden. Tevens was daarmee naar het oordeel van de rechtbank de bekering voldoende onderbouwd. Deze uitspraak is in hoger beroep zonder nadere bespreking bevestigd.

ABRvS 201101466/1/V2, 27 juni 2013

Blijkens rechtsoverweging 4.1 geldt een origineel doopcertificaat betreffende een van na beëindiging van de vorige asielpprocedure daterende doop een nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid, tenzij *"een vreemdeling in een eerdere procedure reeds melding kon en derhalve behoorde te maken van zijn bekering tot dan wel belangstelling voor, het christendom en dit zonder een in rechte te honoreren verklaring heeft nagelaten. In een dergelijk geval is een doopcertificaat geen nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid als vorenbedoeld."*

Dat een doopcertificaat van na de eerdere procedure niet als nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid geldt indien betrokkene ten tijde van de eerdere procedure al belangstelling had in het christelijke, geloof is o.i. strijdig met de hierboven aangehaalde uitspraak ABRvS 201010489/1/V2. Tevens achten wij dit bezwaarlijk, aangezien de enkele belangstelling voor het christelijke geloof niet leidt tot een asielfgrond en daarom niet valt in te zien dat iemand zijn of haar belangstelling in het christelijke geloof al in een lopende procedure zou moeten inbrengen met het oog op een latere mogelijke gebeurtenis zijnde de bekering. Naar aanleiding van de integrale toetsing kan voorts opgemerkt worden dat alleen 'relevante elementen' van het asielfrelaas worden beoordeeld. (WI 2014/10 par. 3.2) Hieruit vloeit voort dat verzoeker niet gehouden is niet-relevante elementen in zijn asielaanvraag in te brengen.

Een element is relevant als het in verband staat met vluchtelingschap of met art. 3 EVRM. (WI 2014/10 par. 3.1) Dat laatste is niet het geval bij een enkele belangstelling voor het christelijke geloof, tenzij aangenomen wordt dat de enkele belangstelling voor het christelijke geloof reeds leidt tot een zodanig risico dat besloten moet worden tot vluchtelingschap of subsidiaire bescherming, in welks geval de noodzaak tot toetsing van de geloofwaardigheid van bekering zou komen te vervallen. Dit is echter niet de lijn die de jure en de facto gevolgd wordt. Derhalve kan een enkele belangstelling tot het christelijke geloof niet aangemerkt worden als een relevant element in de zin van WI 2014/10 en dient een bekering die dateert van na de bestuurlijke fase in een eerdere procedure zonder meer als nieuw (relevant) feit of omstandigheid geaccepteerd te worden.

Los van deze gevolgtrekking uit WI 2014/10 blijkt overigens uit overige, hieronder nader aangehaalde jurisprudentie dat zo nodig een beroep kan worden gedaan op Bahaddar-exceptie.

Overigens: indien er in een periode voorafgaand aan een eerdere aanvraag sprake was van interesse in het christelijke maar verzoeker ten tijde van de eerdere aanvraag niet met christelijke geloof bezig was, kan volgens uitspraak rechtbank Den Bosch, AWB 15/11272 d.d. 26 november 2015 (r.o. 9) niet tegengeworpen worden dat de interesse in het christelijke geloof ten tijde van de eerdere aanvraag gemeld had moeten worden. In dat geval wordt een latere bekering dus wel geaccepteerd als een rechtens relevant novum.

Rechtbank Haarlem (AWB 12/8864)

"Het betreft een vierde asielaanvraag van een in Nederland tot het christendom bekeerde Iraniër. Tijdens zijn tweede asielaanvraag heeft de vreemdeling pas tijdens de correcties en aanvullingen aangegeven tot het christendom te zijn bekeerd, hetgeen door de minister te laat werd geacht. Als novum heeft de vreemdeling aangevoerd dat hij vernomen heeft dat zijn familie iemand naar Nederland gestuurd heeft om hem vanwege zijn bekering te doden. Ook nu heeft de minister de aanvraag afgewezen op grond van artikel 4:6 Awb.

De voorzieningenrechter oordeelt dat de door de vreemdeling aangevoerde informatie niet uit objectieve bron afkomstig is en derhalve geen novum is. Daarnaast is het uitgesloten dat de bekering van verzoeker kan afdoen aan het eerdere besluit nu het standpunt van de vorige rechtbank dat diens bekering onaannemelijk is omdat hij hierover eerder had dienen te verklaren, onherroepelijk is geworden.

In de zienswijze heeft de vreemdeling aangevoerd dat sprake is van bijzondere feiten en omstandigheden als bedoeld in het Bahaddar-arrest van het EHRM.

De vreemdeling heeft een originele doopakte getoond en een verklaring van een dominee omtrent de geloofwaardigheid van de bekering. De vreemdeling stelt dat bekeerde christenen bij gedwongen terugkeer een risico op schending van artikel 3 EVRM lopen en heeft dat standpunt met diverse stukken uitvoerig onderbouwd.

De voorzieningenrechter stelt vast dat het standpunt omtrent de ongeloofwaardigheid van de bekering niet berust op een inhoudelijk oordeel, maar op een procedureel oordeel, namelijk dat de vreemdeling dit eerder naar voren had dienen te brengen. Binnen het Bahaddar toetsingskader ziet de voorzieningenrechter zich gesteld voor de vraag of de vreemdeling in staat moet worden gesteld de geloofwaardigheid van zijn bekering alsnog aannemelijk te maken. De voorzieningenrechter overweegt dat gelet op de voor de vreemdeling positieve verklaring van de dominee niet valt in te zien dat indien de authenticiteit van de doopakte wordt aangetoond, niet van de geloofwaardigheid van de gestelde bekering moet worden uitgegaan.

Vervolgens wordt in deze uitspraak gerefereerd aan de uitspraak van eveneens rechtbank Haarlem van 1 maart 2012 (AWB 11/35302, LJN: BV8668) en de daarin genoemde notitie van VluchtelingenWerk Nederland van november 2011. Hieruit vloeit volgens de voorzieningenrechter voort dat voor verzoeker mogelijk sprake is van vrees voor vervolging waarmee voorts mogelijk sprake is dat tot het christendom bekeerde Iraniërs een reëel risico lopen in de zin van artikel 3 EVRM.

*Het beroep kan een redelijke kans van slagen niet worden ontzegd. De belangenafweging valt uit in het voordeel van de vreemdeling. De voorlopige voorziening wordt toegewezen. De vreemdeling krijgt drie maanden de tijd om de authenticiteit van de doopakte aan te tonen."*³¹²

ABRvS 201211720/1/V2, 24 juli 2014; Rechtbank Rotterdam AWB 12/36492

De voorzieningenrechter had het volgende uitgesproken:

"Verzoekster heeft aan haar huidige aanvraag een doopakte en een getuigschrift ten grondslag gelegd die dateren van na de afwijzing van haar eerste asielaanvraag. Voorts is niet in geschil dat verzoekster kennis heeft van het christendom en dat zij zich in het christendom verdiept heeft. Tenslotte heeft verzoekster verklaard dat zij haar bekering dan wel bekeringsproces niet eerder naar voren heeft gebracht, omdat zij vond dat het niets te maken heeft met de redenen die zij aan haar eerste asielaanvraag ten grondslag had gelegd. In het licht van hetgeen verzoekster aldus naar voren heeft gebracht, in onderlinge samenhang bezien, is de voorzieningenrechter van oordeel dat verweerder onvoldoende deugdelijk heeft gemotiveerd waarom hij geen geloof hecht aan de oprechtheid van verzoeksters bekering. De enkele omstandigheid dat zij eerder melding had kunnen doen is dan ook onvoldoende."

In hoger beroep heeft de Afdeling echter het volgende geconstateerd (r.o. 1.4, 1.5):

"Tijdens het nader gehoor van 5 maart 2012, in de eerdere procedure, heeft de vreemdeling verklaard dat zij niet heeft overwogen zich te bekeren. Aan haar opvolgende aanvraag heeft de vreemdeling ten grondslag gelegd dat zij is bekeerd tot het christendom. Daartoe heeft zij een doopcertificaat overgelegd waaruit blijkt dat zij op 11 maart 2012 is gedoopt. Voorts heeft zij verklaard dat zij in de weken voorafgaand aan haar doop intensief bijbelonderricht heeft gevolgd. De vreemdeling heeft de gestelde bekering in de eerdere procedure niet als asielmotief naar voren gebracht. Nu zij enkele dagen na het nader gehoor in die procedure is gedoopt en zij in de weken voorafgaand aan haar doop intensief bijbelonderricht heeft gevolgd, had zij dat destijds wel kunnen en derhalve moeten doen (vergelijk de uitspraak van de Afdeling van 23 augustus 2012 in zaak nr. 201109316/1/V2). Reeds daarom klaagt de staatssecretaris terecht dat de voorzieningenrechter niet heeft onderkend dat de vreemdeling geen nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden als hiervoor bedoeld aan haar opvolgende aanvraag ten grondslag heeft gelegd. De grief slaagt."

³¹² Bron: Vluchtelingenwerk, UPdate 2012 nr. 16

In deze zaak is dus van belang, dat ten tijde van de eerdere aanvraag al besloten was tot de doop en dat er dus blijkbaar meer was dan slechts belangstelling in het christelijke geloof die mogelijk later tot een bekering zou leiden.

**Rechtbank Den Bosch, AWB 13/341, d.d. 25 januari 2013 en
ABRvS 201301155/1/V2, d.d. 30 juni 2014**

Deze zaak gaat over een herhaalde asielaanvraag van een tot het christendom bekeerde Iraniër.

*"De vreemdeling beroept zich op het gewijzigd beleid inzake bekeerde Iraniërs. Daarvan zegt de rechtbank dat dit niet relevant is voor de vreemdeling nu in de vorige procedure het aspect van zijn bekering geen onderdeel van de besluitvorming is geweest. De gestelde bekering kan dus niet als nova worden aangemerkt. De voorzieningenrechter ziet evenwel de noodzaak om voornoemde procedureregels niet tegen te werpen, nu er sprake is van de Bahaddar-exceptie. Volgens de rechtbank is immers voldoende aannemelijk dat hij is bekeerd. De minister had inhoudelijk dienen te beoordelen of aannemelijk is dat de vreemdeling bij terugkeer naar Iran vervolgd wordt, dan wel een risico loopt op een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM. Beroep gegrond."*³¹³

In hoger beroep heeft de Afdeling uitgesproken dat

"de voorzieningenrechter terecht heeft gezien of het aangevoerde grond biedt voor het oordeel dat het hier gaat om een geval als omschreven in paragraaf 45 van het arrest Bahaddar, en aldus of zich bijzondere, op de individuele zaak betrekking hebbende, feiten en omstandigheden als voormeld voordoen (vergelijk de uitspraak van de Afdeling van 11 april 2014 in zaak nr. 201310204/1/V2). Door echter te overwegen dat hij het op grond van de door de vreemdeling afgelegde verklaringen aannemelijk acht dat hij is bekeerd tot het christendom, zonder daarbij een standpunt van de staatssecretaris te betrekken, heeft de voorzieningenrechter de hiervoor onder 1.5. bedoelde beoordeling niet op de juiste wijze verricht."

Bahaddar-exceptie kan dus daadwerkelijk aangevoerd worden, maar de afdeling acht alleen de door de voorzieningenrechter toegepaste toetsing onvoldoende en wijst de zaak daarom terug naar de rechtbank om met een verbeterde toetsing te komen.

Rechtbank Roermond, AWB 13/651, d.d. 23 januari 2013

"Het betreft hier een herhaalde aanvraag van een Afghaan. In de eerste asielaanvraag was hij al bekeerd tot het christendom maar heeft hij dit niet vermeld. In zijn tweede aanvraag overlegt hij documenten waaruit zou moeten blijken dat hij is bekeerd."

*"Volgens de rechtbank staat vast, onder verwijzing naar Afdelingsuitspraken, dat bekeerde Afghanen bij terugkeer problemen ondervinden. Hierbij is van belang dat, op grond van de uitspraak van het Hof van 5 september 2012 van Y en Z tegen Duitsland (C-71/11 en C-99/4), niet verwacht kan worden dat de vreemdeling zich in zijn geloofsuiting terughoudend opstelt. Dit betekent volgens de rechtbank dat, indien de bekering geloofwaardig is, er een artikel 3 EVRM-schending dreigt bij terugkeer. Dit betekent dat de Bahaddar-exceptie moet worden toegepast om de aanvraag inhoudelijk te beoordelen."*³¹⁴

Deze uitspraak verwijst in r.o. 10 ook naar een eerdere (ons onbekende) uitspraak van de rechtbank Maastricht (AWB 12/23845 en 12/23844 d.d. 23 augustus 2012) en de bevestiging daarvan in hoger beroep (ABRvS 201208524/1/V2 d.d. 21 december 2012).

**Brief Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013
in de zaak rechtbank Haarlem AWB 13/9417**

De staatssecretaris stelt in deze brief

*"dat ook bij een passieve bekering (een bekering die iemand 'overkomt') mag worden verwacht dat een vreemdeling aannemelijk weet te verklaren over het doorgemaakte proces", "dat er na die aanleiding een afweging (of daadwerkelijke keuze) plaatsvindt" en dat hij "aannemelijk maakt hoe hij, na de aanleiding voor de bekering (...) verdere invulling heeft gegeven aan zijn proces van bekering."*³¹⁵ Bij 'verder invulling geven aan zijn proces van bekering' valt te denken aan bekering en levensverandering als een proces dat ons leven lang duurt zoals daaromtrent geschreven is in 4.3.

³¹³ Bron: Vluchtelingenwerk, UPdate 2013, nr. 7

³¹⁴ Bron: Vluchtelingenwerk, UPdate 2013, nr. 7;

Uitspraak: zie <https://juridisch.gave.nl/bibliotheek/rb-roermond-awb-13-656-13-651>

³¹⁵ Brief Directie Procesvertegenwoordiging IND dd 9 december 2013, p. 2,3, inzake rechtbank Haarlem AWB 13/9417 (IND zaaknummer Z-2384018215), in reactie op de in deze zaak ingebrachte verklaring dr. Joke van Saane, "Bekering", draft notitie dd 31 oktober 2013

Op grond van dit standpunt van de staatssecretaris kan, in geval van een passieve vorm van bekering, niet in redelijkheid verwacht worden dat iemand kort na het moment van de (eerste of aanvankelijke) bekering deze bekering reeds aan een lopende (of nieuwe) asielaanvraag ten grondslag legt. Immers: de staatssecretaris verwacht dat iemand in geval van een passieve vorm van bekering aannemelijk maakt hoe hij, na de aanleiding voor de bekering verdere invulling heeft gegeven aan zijn proces van bekering.” Hieruit volgt, dat de bekering pas na enige tijd aannemelijk gemaakt kan worden. Na hoeveel tijd is hierbij nog een open vraag. Daar zijn geen normen voor vastgelegd. Onze stichting adviseert een periode van zes tot negen maanden om de benodigde basiskennis van het christelijke geloof zich eigen te maken, te komen tot een daadwerkelijke afweging en keuze voor een christelijke leefwijze, zie onze brochure ‘In Goede Aarde’, p. 8,9,15,16³¹⁶.

Rb Den Bosch, AWB 14/26472, d.d. 18 december 2014

r.o. 9: *“Verweerder werpt in het bestreden besluit niet meer aan verzoeker tegen dat hij zijn interesse in het christendom niet bij de eerste procedure kenbaar heeft gemaakt.”*

Tegen de achtergrond dat in casu in Griekenland al kennis werd gemaakt met het christendom (zie r.o. 11), dus reeds voor de komst naar Nederland, betekent dit dat de eis van de staatssecretaris om een enkele interesse in het christelijke geloof reeds bij een lopende asielaanvraag in te brengen geen vast beleid is.

Rb Den Bosch, AWB 14/24975, d.d. 25 maart 2015

r.o. 9: *“Eiseres wordt in dit kader [i.e. van haar bekering, MV] onder meer tegengeworpen dat zij in eerdere instantie nimmer verklaard heeft over haar affiniteit met het christendom. Eiseres heeft hierover echter verklaard dat deze interesse niets te maken had met haar reden van vertrek en bovendien, dat haar interesse pas in Nederland geleidelijk heeft geleid tot die bekering. Dit komt de rechtbank op zichzelf niet ongeloofwaardig voor. Daar komt bij dat de structuur van het gehoor ook zodanig is opgezet dat een vreemdeling – zoals door verweerder is betoogd – weliswaar alles wat van belang is of kan zijn voor de beoordeling van het relaas dient te verklaren, maar ook, dat van een vreemdeling verwacht wordt dat men zich daarbij beperkt tot de (hoofd)redenen van vertrek.”*

Kortom: de rechtbank weegt in casu dus mee dat de gehoorambtenaar mede sturing geeft aan hetgeen de asielzoeker verklaart, hetgeen ook in lijn is met de gedeelde taak van de asielzoeker en de staat waarbij op de asielzoeker de plicht rust om alle door de IND gestelde vragen zo volledig mogelijk te beantwoorden. (Zie verder par. 14.4)

ABRvS 201407833/1/V2, 4.8.15 (ECLI:NL:RVS:2015:2609) d.d. 4 augustus 2015

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen over bekeringen en opvolgende asielaanvragen, is een origineel doopcertificaat betreffende een van na de beëindiging van de vorige asielpprocedure daterende doop, een nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid dat tot toetsing van het besluit noopt. Nu de vreemdeling beschikt over een origineel doopcertificaat dat betrekking heeft op een van na de uitspraak in beroep in de vorige asielpprocedure daterende doop, heeft de rechtbank ten onrechte overwogen dat hij aan zijn opvolgende aanvraag geen nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden ten grondslag heeft gelegd.

³¹⁶ De brochure kan bij Gave opgevraagd worden en is overigens ook bekend bij de IND.

14 OVERIGE AANDACHTSPUNTEN

14.1 GEEN INHOUDELIJKE VRAGEN TIJDENS EERSTE GEHOOR

Nationale ombudsman, Rapport 2013/058

Datum: 24-05-2013

"Verzoekers vluchtten naar Nederland vanwege hun bekering tot het christendom. Zij dienden op 21 juni 2012 een asielaanvraag in en werden meteen onderworpen aan een eerste gehoor. De IND stelde tijdens het eerste gehoor echter (nadere) vragen over hun bekering die onderdeel uitmaakte van hun reden van vertrek. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman handelde de IND hierdoor in strijd met het beginsel van fair play. (...)

De Nationale ombudsman heeft met instemming kennisgenomen dat de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie ervoor zal zorgdragen dat de hoormedewerkers in asielzaken eenduidig worden geïnstrueerd dat het stellen van (nadere) vragen over onderwerpen die (mogelijk) verband houden met de redenen van vertrek uit het land van herkomst, zoals een bekering, niet tijdens het eerste gehoor maar tijdens het nader gehoor gebeurt."

Zie ook WI 2014/10, par. 3.2.1.1:

*"Tegenstrijdigheden tussen verklaringen afgelegd in het eerste en nader gehoor kunnen niet zonder meer aan de vreemdeling worden tegengeworpen. Bekeken moet worden in hoeverre de vreemdeling met een en ander is geconfronteerd tijdens het nader gehoor (of in het voornemen), waarbij er rekening mee gehouden moet worden dat het eerste gehoor niet is bedoeld voor het asielrelaas."*³¹⁷

14.2 VERTALING

De vertaling bij het nader gehoor kan een negatieve invloed hebben op de beschikking. Hieraan heeft mw. mr. Blijdorp (contactpersoon advocatuur AC Zevenaar) een artikel gewijd. (Immigratie en Naturalisatiedienst, *Nieuwsbrief voor Tolken*, december 2012) Verkeerde vertaling en weergave in het rapport nader gehoor komt in het algemeen door onbekendheid met christelijke termen bij zowel de tolk als bij de gehoorambtenaar. Als de advocaat ook niet goed bekend is met de christelijke termen, worden fouten ook niet (voldoende) gecorrigeerd. Mw. mr. Blijdorp doet een aantal aanbevelingen. Het is goed om er op te letten of die ook worden gevolgd.

Zie ook UNHCR "GUIDELINES ON INTERNATIONAL PROTECTION: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees" (Chapter III a, section 27f; www.unhcr.org/40d8427a4.html)

14.2.1 Bijbel vertaald met 'Indjil' = Evangelie

Met enige regelmaat zien we een vertaalprobleem opduiken. Als bijvoorbeeld gevraagd wordt naar de boeken van de Bijbel, kan een antwoord zijn, dat de Bijbel uit vier boeken bestaat. Als namen van de Bijbelboeken kan worden opgesomd: Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes.

Zoals bekend bestaat de Bijbel uit 66 boeken (in de protestantse traditie) of uit 73 boeken (andere stromingen). De vier hiervoor genoemde boeken vormen tezamen de Evangeliën, die een onderdeel vormen van de gehele Bijbel. De hierboven weergegeven antwoorden zijn dus fout en doen dan afbreuk aan de geloofwaardigheid van bekering. Meer dan eens wordt echter gewezen op een vertaalprobleem: Het Nederlandse woord Bijbel wordt namelijk vaak weergegeven met de term *Indjil*. *Indjil* is echter het Arabische woord voor Evangelie en daarmee zijn de gegeven antwoorden volkomen begrijpelijk en als antwoord op de in vertaling weergegeven vraag correct.

Voor de achtergrond van dit vertaalprobleem is het belangrijk om de zaak vanuit het perspectief van moslims te bekijken. Naar islamitische opvatting zijn er aan de Koran twee Joodse en één christelijk boek voorafgegaan. De Joodse boeken zijn,

³¹⁷ Voor zaken van voor 1 januari 2015: zie WI 2010/14, blz. 5: "Van belang is (...) dat tegenstrijdigheid tussen verklaringen afgelegd in het eerste en nader gehoor niet zonder meer aan de vreemdeling kunnen worden tegengeworpen. Altijd moet bekeken worden in hoeverre de vreemdeling met één en ander is geconfronteerd tijdens het nader gehoor en/of in hoeverre het gaat om tijdens het eerste gehoor afgelegde verklaringen die zien op het asielrelaas, waarvoor het eerste gehoor immers niet bedoeld is."

naar hun opvatting, de *Tawrat* en *Zabur* en het christelijke boek noemen zij de *Indjil*.³¹⁸ Aangezien de Bijbel het 'boek van de christenen' is, wordt 'Bijbel' vaak vertaald met *Indjil*. Een duidelijk voorbeeld daarvan zien we in het gehoorrapport waarvan een passage is opgenomen op de volgende bladzijde. Hier staat: "De moslims geloven in vier boeken: Tora, Zabur, Bijbel en Koran." De asielzoeker heeft in zijn eigen taal ongetwijfeld gezegd: "Tawrat, Zabur, Indjil en Koran", maar Indjil is dus door de tolk vertaald met Bijbel. Een ander voorbeeld uit een gehoorrapport is: "[vraag:] Waar gaat het om in het christendom?" [antwoord:] " 'Injil' (vertaald = Bijbel) betekent blijde boodschap en dat houdt in dat God naar ons is gekomen. Als je de Bijbel leest, lees je over het juiste pad naar eeuwig geluk." ³¹⁹

14.2.2 Verbeteringen

Sinds medio 2013 krijgen wij gehoorrapporten onder ogen, waaruit blijkt dat sommige tolken inmiddels uit eigen beweging een vertaling nader toelichten, bijvoorbeeld door aan te geven welk woord in de taal van de asielzoeker is gebruikt of dat een woord in de ene taal twee verschillende betekenissen kan hebben in de andere taal. Dit is al een duidelijke verbetering die navolging verdiend. Naar onze mening mag van een gehoorambtenaar ook verwacht worden dat hij de tolk uitdrukkelijk verzoekt om bij specifieke termen aan te geven op welke wijze deze vertaald zijn. Indien niet blijkt dat dit gebeurt is en er wel klachten zijn betreffende de wijze van vertalen die ten nadele van de asielzoeker komt, achten wij een formele klacht op zijn plaats.

14.2.3 Melding vertaalfouten in correcties & aanvullingen

De *procedurerichtlijn 2013/32/EU* (Art. 17 lid 3) schrijft voor dat verzoeker in de correcties & aanvullingen opmerkingen moet kunnen maken en/of opheldering verschaffen over verkeerd vertaalde passages of misvattingen in gehoorrapport, en dat verzoeker daarna gevraagd wordt te bevestigen dat de inhoud van het verslag of de schriftelijke weergave een correcte afspiegeling is van het onderhoud. Alleen indien het gehoor is opgenomen en als bewijs wordt toegelaten in beroepsprocedures, mag hiervan worden afgezien.

Indien gestelde vertaalfouten en misvattingen niet gevolgd worden, kan verzoeker weigeren te bevestigen dat het gehoorrapport een correcte afspiegeling is van het onderhoud, waarvan in dat geval aantekening moet worden gemaakt in het dossier met vermelding van de redenen. (Art. 17 lid 4)

³¹⁸ Zie http://nl.wikipedia.org/wiki/Islamitische_heilige_boeken; zie ook www.islam-moslim.com/Wat-is-het-christendom.html, waar ook Indjil geïdentificeerd wordt met Bijbel: "*In de islam wordt aanvaard dat in de Indjiel (Bijbel) geschreven stond dat er slechts één God, Allah bestaat en dat Hazrat 'Isaa (Jezus) de dienaar en Boodschapper van Allah is.*"

³¹⁹ Nader gehoor inzake Z1-8981094614 d.d. 26 januari 2016, p. 15

[illegible]

Klantdirectie Asiel
BU 241 Schiphol

Datum
8 oktober 2013

V-nummer
278.570.6587

Klant-/Dossiernummer
K1-2164495745

Zaaknummer
Z1-3894616854

Waarom heeft u ooit bedacht om de Bijbel te gaan lezen?

In de tijd daar zocht ik er helemaal niets achter. Ik wist ook niet dat als ik dat zou lezen, dat het zoveel problemen zou veroorzaken. Ik heb het echt onderschat. Ik wist het echt niet. Het is in de hele wereld bekend dat de moslims geloven in vier boeken, Tora, Zabur, Bijbel en Koran. Zij accepteren die vier boeken. Ik wilde lezen wat daar stond. Het is ook heel moeilijk. Aan de ene kant zeggen moslims: wij accepteren of wij kennen die vier boeken. Aan de andere kant, staat in de boeken tegenstrijdigheden. Ik was geïnteresseerd hoe dat zat.

© 2000 by John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved. This journal is registered at the Copyright Clearance Center, Inc., 222 Rosewood Drive, Danvers, MA 01923. Organizations in the U.S. who are also registered with the Copyright Clearance Center may therefore copy material (beyond the limits permitted by sections 107 and 108 of U.S. copyright law) subject to payment to C.C.C. of the per copy fee of \$05.00. This consent does not extend to multiple copying for promotional or commercial purposes. ISI Tear Sheet Service, 3501 Market Street, Philadelphia, PA 19104, USA, is authorized to supply single copies of separate articles for private use only. Organizations authorized by the Copyright Licensing Agency may also copy material subject to the usual conditions. For all other use, permission should be sought from John Wiley & Sons, Inc.

There is also a lot of information in the book and it is not too long. It is a very good book for the student of the history of the world. It is a very good book for the student of the history of the world. It is a very good book for the student of the history of the world.

Bewertung: Dieser Entwurf ist ein Beispiel für einen Entwurf, der die Anforderungen des Kunden erfüllt und die Kosten minimiert. Die Lösung ist einfach zu implementieren und kann leicht erweitert werden, um weitere Funktionen hinzuzufügen.

[illegible]

Yes, it is a common misconception that the Bible is an ancient book, written by men of the past. The Bible is a collection of books, written by men of the past, but it is not a single book. It is a collection of books, written by men of the past, but it is not a single book. It is a collection of books, written by men of the past, but it is not a single book.

De kennelijke bedoeling van de procedurerichtlijn is te waarborgen dat de besluitvorming gebaseerd is op hetgeen verzoeker daadwerkelijk heeft verklaard en niet op een (deels) verkeerde weergave. Derhalve dienen o.i. correcties betreffende gestelde foutieve vertaling en gestelde misvattingen altijd door de dienst gevolgd te worden zolang geen gebruik wordt gemaakt van geluidsopnamen als bedoeld in de procedurerichtlijn.

In zaak **Rb Utrecht, AWB 15/14279 T**, d.d. 11 januari 2016 is aan de orde dat tegengeworpen werd dat betrokkene niet bekend was met de doop. De rechtbank kende echter gewicht toe aan de toelichting in de zienswijze, dat betrokkene niet bekend was met de term die de tolk gebruikte voor de doop en dat, toen duidelijk werd dat het ging over water over het hoofd, betrokkene wel wist wat er bedoeld werd. (r.o. 14). De toelichting, niet alleen in de aanvullingen en correcties maar ook nog later in de zienswijze, acht de rechtbank dus van belang.

14.2.4 Geluidsopnamen

De IND is altijd zeer terughoudend geweest in het toestaan van geluidsopnamen tijdens het gehoor. In overleg met de ombudsman worden geluidsopnamen inmiddels onder voorwaarden toegestaan, zie rapport ombudsman **2014/166** waarin ook de 'spelregels' vermeld zijn.

Wat ons betreft is dit een goede ontwikkeling. Geluidsopnamen kunnen van belang zijn om geschillen rondom de vertaling te beslechten. Overigens wijzen wij er volledigheidshalve op dat Gave niet de mogelijkheden heeft om geluidsopnamen te beoordelen. Gave zal daarom bij dossieronderzoek eventuele ter beschikking gestelde geluidsopnamen niet in behandeling nemen. Wel zullen we uiteraard correcties en aanvullingen welke (mede) gebaseerd zijn op geluidsopnamen in ons dossieronderzoek in aanmerking nemen.

14.3 VERKLARINGEN VAN KERKEN EN DESKUNDIGEN

Zie ook artikel mr. F.W. Verbaas in *Journal Vreemdelingenrecht*, maart 2016

Zie ook **Europese regelgeving** betreffende beschikbaarheid van deskundigenadvies en ontvankelijkheid van verklaringen van deskundigen. (pdf, engels)

14.3.1 Kerken, voorgangers, doopakten

ABRvS 201101466/1/V2, 27 juni 2013

Blijkens rechtsoverweging 4 (4.1, 4.2) geldt een origineel doopcertificaat betreffende een van na beëindiging van de vorige asielprocedure daterende doop als een nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid die noopt tot toetsing van het in het besluit neergelegde standpunt van de staatssecretaris dat niet geloofwaardig is dat de vreemdeling is bekeerd tot het christendom. De voorzieningenrechter mag dus niet stellen dat er geen sprake is van nieuwe feiten en omstandigheden omdat de gestelde bekering op voorhand ongeloofwaardig zou zijn.

"4. De voorzieningenrechter heeft overwogen dat de vreemdeling weliswaar een origineel doopbewijs heeft getoond, maar dat hij desondanks van oordeel is dat de bekering van de vreemdeling niet is ingegeven door een diepgewortelde innerlijke overtuiging, dan wel dat deze niet berust op een weloverwogen keuze. De bekering vormt daarom geen nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid, aldus de voorzieningenrechter.

"4.1. Dusdoende heeft de voorzieningenrechter niet onderkend dat het in het kader van de beoordeling van de vraag of de vreemdeling nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden heeft aangetoond, niet aan de bestuursrechter is direct - dat wil zeggen ter bepaling of hij het besluit van gelijke strekking kan toetsen - en ambtshalve - dat wil zeggen los van standpunten van partijen - te treden in de beoordeling van de innerlijke geloofsbeleving van de vreemdeling en in diens beweegredenen zich te bekeren. Indien een vreemdeling aan een opvolgende aanvraag ten grondslag legt dat hij is bekeerd, is een origineel doopcertificaat betreffende een van na beëindiging van de vorige asielprocedure daterende doop een nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid in vorenbedoelde zin dat tot toetsing van het besluit van de staatssecretaris noopt (zie de uitspraak van de Afdeling van 4 oktober 2010 in zaak nr. 200910124/1/V2). Dit is slechts anders, indien een vreemdeling in een eerdere procedure reeds melding kon en derhalve behoorde te maken van zijn bekering tot dan wel belangstelling voor, het christendom en dit zonder een in rechte te honoreren verklaring heeft nagelaten. In een dergelijk geval is een doopcertificaat geen nieuw gebleken feit of veranderde omstandigheid als vorenbedoeld. Die situatie doet zich in het onderhavige geval echter niet voor.

"4.2. Nu de vreemdeling een origineel doopbewijs heeft getoond, dat betrekking heeft op een van na beëindiging van de vorige asielprocedure daterende doop en derhalve nieuw is, heeft de voorzieningenrechter ten onrechte overwogen dat de vreemdeling aan zijn aanvraag wat betreft de bekering tot het christendom geen nieuw gebleken feiten of veranderde

omstandigheden ten grondslag heeft gelegd. De voorzieningenrechter is dan ook ten onrechte vervolgens niet overgegaan tot toetsing van het in het besluit neergelegde standpunt van de staatssecretaris dat niet geloofwaardig is dat de vreemdeling is bekeerd tot het christendom, maar heeft ten onrechte een beoordeling aan zich getrokken die, ook bij beroepen tegen besluiten van gelijke strekking, aan de staatssecretaris is."

ABRvS 201210298/2/V1, 11 september 2013

In par. 3.2.2 is onder verwijzing naar de pleitnotitie van de IND van maart 2013, inzake ABRvS 201109839/1, aangegeven dat ingebrachte documenten -waaronder begrepen een doopakte- en verklaringen van derden (veelal kerkvoorgangers) elementen zijn, die de gestelde bekering aannemelijk kunnen maken. Opmerkelijk is, dat de IND in een verweerschrift in hoger beroep, dd 31 oktober 2012, heeft gesteld dat aan dergelijke verklaringen geen waarde kunnen worden gehecht. De motivatie hierbij is, dat de verklaringen van betrokkene omtrent zijn bekering in het land van herkomst niet geloofwaardig zijn bevonden. Dit laatste oordeel is door de rechtbank in beroep gevolgd. Derhalve zijn volgens de IND verklaringen die betrokkene in Nederland ten overstaan van derden (zoals een voorganger) heeft afgelegd ook niet betrouwbaar en hoeft aan de verklaringen van deze derden dus ook geen waarde te worden gehecht. De Afdeling gaat in deze redenering echter niet mee en heeft op dit punt onder verwijzing naar de Afdelingsuitspraak ABRvS 201109839/1, dd 24 mei 2013³²⁰, de aangevallen uitspraak van de rechtbank Amsterdam (AWB 12/12489, dd 2 oktober 2012) bevestigd, inhoudende dat aan de bedoelde verklaringen wel waarde gehecht dient te worden aangezien zij een bekering in Nederland aannemelijk kunnen maken, ook al is een eerdere bekering in het land van herkomst ongeloofwaardig bevonden.

Rechtbank Utrecht, AWB 13/31227 (ECLI:NL:RBDHA:2014:9913), d.d. 17 juni 2014

Ook in deze zaak heeft de IND betoogd, dat aan verklaringen van een voorganger/theoloog geen waarde hoeft te worden toegekend. In beroep is echter uitgesproken

"dat een verklaring van een kerkelijke instantie of persoon zoals [naam voorganger], die uiteraard wel deskundig is binnen zijn vakgebied, kan dienen ter staving van een bekering. Een dergelijke verklaring kan door de vreemdeling als bewijsmateriaal worden ingebracht en dient door verweerder te worden meegewogen." (r.o. 11)

Voorts oordeelt de voorzieningenrechter dat een op een persoonlijk gesprek met belanghebbende gebaseerde verklaring van een geestelijke of theoloog geen woordelijke beschrijving hoeft te bevatten van hetgeen eiser in dit gesprek heeft verklaard, indien deze verklaring verduidelijkt wat eiser tijdens het gehoor heeft verklaard. (r.o. 12)

In hoger beroep is de uitspraak van de rechtbank op dit punt bevestigd. (ECLI:NL:RVS:2015:2546, uitspraak 31 juli 2015)

Rechtbank Haarlem, AWB 14/18038, d.d. 9 september 2014

Blijkens de uitspraak is de predikant van betrokkene ter zitting als getuige-deskundige gehoord en is zijn deskundigheid niet betwist (r.o. 8.2). Voornoemde getuige-deskundige heeft ter zitting verklaard dat de overtuiging van verzoeker voorafgaand aan de doop is getoetst en dat voor hem buiten enige twijfel staat dat de bekering van verzoeker oprecht is. Ook wordt het proces tot bekering bevestigd middels een schriftelijke verklaring van een pastoraal contactpersoon voor asielzoekers uit de kerk van betrokkene. Zowel de doopakte als deze schriftelijke verklaring hadden kenbaar in de besluitvorming betrokken dienen te worden³²¹ (r.o. 10.2.3). Gevoegd aan het geheel van de door verzoeker zelf tijdens het gehoor afgelegde verklaringen kan naar het oordeel van de voorzieningenrechter niet gesteld worden dat de door de staatssecretaris signaleerde omissies in de kennis van verzoeker een deugdelijke motivering biedt om de bekering ongeloofwaardig te achten (r.o. 10.2) en komt de voorzieningenrechter tot het oordeel dat het beroep gegrond is en dat verweerder bij het nieuwe op de aanvraag te nemen besluit moet uitgaan van de geloofwaardigheid van de gestelde bekering. (r.o. 11 en 12)

Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld, maar heeft de IND middels een nieuwe beschikking een verblijfsvergunning asiel verleend!

Rb Utrecht, AWB 15/14279 T, d.d. 11 januari 2016

In deze zaak is aan de orde dat de staatssecretaris de gestelde bekering niet geloofwaardig geacht heeft, al acht hij wel aannemelijk dat betrokkene op moment van aanvraag (begin april 2015) een interesse had in het christelijke geloof. In r.o. 10 overweegt de rechtbank echter dat betrokkene naderhand, op 31 mei 2015, is gedoopt, hetgeen een belangrijke vervolgstap is in het proces van bekering. In r.o. 11 wordt vervolgens overwogen dat uit een verklaring van de kerk d.d. 4

³²⁰ Dit is dus het hoger beroep waarvoor de IND de eerder genoemde pleitnotitie had ingediend.

³²¹ Dit is conform uitspraak ABRvS 201211932/1/V2 dd 10-12-2013, zie par. 3.2.3 punt 2.

november 2015 blijkt dat betrokkene nog steeds trouw de kerk en de bijbelstudiegroep bezoekt, door de kerk aan de oprechtheid van de bekering niet wordt getwijfeld en dat betrokkene al enkele malen heel persoonlijke dingen heeft verteld waaruit blijkt dat hij veel kracht put uit het geloof. "Hoewel verweerder zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat het overtuigen dat sprake is van een oprechte bekering in eerste instantie aan eiser zelf is door middel van het afleggen van verklaringen, is de rechtbank van oordeel dat aan deze schriftelijke verklaring in dit verband wel degelijk gewicht toekomt en deze verklaring kan dienen als onderbouwing van eisers standpunt dat hij - inmiddels – daadwerkelijk is bekeerd."

14.3.2 Prof. van Saane en (Commissie) Plaisier

Wel deskundige, maar in individuele beoordeling geen deskundigenoordeel

In par. 3.2.3 is reeds de wetenschappelijke methode van prof. Van Saane om de geloofwaardigheid van een bekering te beoordelen benoemd, die volgens rechtbank Haarlem valt aan te merken als deskundigenoordeel waarvan de juistheid voor de IND als uitgangspunt dient te gelden.

Een op het individu toegesneden rapport van prof. van Saane en een op basis van geloofsgesprek opgestelde verklaring van de 'Commissie Plaisier' worden niet als deskundigenbewijs geaccepteerd. De staatssecretaris heeft dit in een [hoger beroepschrift](#) uitgebreid gemotiveerd. Mr. F.W. Verbaas heeft in zijn [verweerschrift](#) beargumenteerd waarom deze rapporten en verklaringen wel als deskundigenbewijs aangemerkt dienen te worden, onder verwijzing naar een [artikel](#) van A. Pahladsingh in het Journaal Vreemdelingenrecht.^{322 323}

Een rapport van van Saane en van de commissie Plaisier wordt wel gezien als een rapport van een deskundige dat niet reeds weerlegd kan worden met algemene argumenten als dat er naast de visie van de deskundige ook andere visies met betrekking tot bekering tot het christendom zouden bestaan en dat de deskundige niet het hele dossier en de wettelijke beleidsregels in de beoordeling heeft betrokken. Ze worden weliswaar niet als deskundigenoordeel aangemerkt, maar ze komen wel 'zwaar gewicht' toe. Er is geen grond voor het oordeel dat de IND bij uitstek deskundig moet worden geacht in de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering, in die zin dat aan zijn oordeel op voorhand meer gewicht toekomt dan aan het oordeel van Van Saane en de commissie Plaisier.³²⁴ Zie ook uitspraak rechtbank Zwolle ([AWB 13/28460](#), d.d. 4 maart 2015):

"De beoordelingen van dr. Marnix Visscher, ds. [naam1] en ds. [naam2] [beiden van de Commissie Plaisier, MV] in de zaak van eiser kunnen niet op één lijn worden gesteld met de verklaring van een geestelijke of voorganger van de kerk van de betrokken vreemdeling. Dr. Marnix Visscher, ds. [naam1] en ds. [naam2] hebben geen oordeel gegeven over de bekering van eiser vanuit hun eigen betrokkenheid daarbij, maar op basis van een door hen gehanteerde objectieve methode. Bovendien volgt uit uitspraak van de AbRVs van 6 maart 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:890) dat aan verklaringen van derden als hier aangehaald een zwaar gewicht toekomt bij het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid van de gestelde bekering." (r.o.5)

Deze uitspraak is door de Afdeling weliswaar vernietigd ([ECLI:NL:RVS:2016:2433](#) d.d. 31 augustus 2016) maar niet in geding is gesteld dat aan het gespreksverslag van de commissie Plaisier zwaar gewicht toekomt. De Afdeling heeft alleen geoordeeld dat de staatssecretaris het gespreksverslag wel degelijk bij de beoordeling heeft betrokken.³²⁵

Ook rechtbank Utrecht heeft uitgesproken dat de bevindingen van de Commissie Plaisier niet op één lijn gesteld kunnen worden met de verklaring van een (willekeurige) geestelijk voorganger van een kerk waar de betrokken vreemdeling al dan niet lid is. (inzake [AWB 15/15891](#) d.d. 21 september 2015, r.o. 9) Dit is door de staatssecretaris in hoger beroep niet betwist. (Afdelingsuitspraak 201507515/1/V2 ([ECLI:NL:RVS:2016:280](#)), d.d. 29 januari 2016)

De Afdeling heeft zich op 30 december 2016 (inzake [ECLI:NL:RVS:2016:3502](#)) uitgesproken over de verhouding tussen de onderzoeksmethode van de IND en die van prof. van Saane. De Afdeling is, samengevat, van mening dat de IND dezelfde deskundigheid in huis heeft als prof. van Saane. Onze stichting heeft daar grote vraagtekens bij, zie bespreking in par. 7.3.2.

³²² Pahladsingh, A. 'Onderverdeling van deskundigenrapporten in het asielrecht', Journaal Vreemdelingenrecht, juli 2010, nr. 2 p. 163 e.v.

³²³ Tot een uitspraak is het in deze zaak niet meer gekomen, zie Afdelingsuitspraak [201409341/1/V2](#).

³²⁴ Uitspraken rechtbank Haarlem, [AWB 13/16348](#) d.d. 4 september 2014 (r.o. 8); rechtbank Haarlem, [AWB 13/29447](#) d.d. 22 oktober 2014 (r.o. 5.3); rechtbank Haarlem, [AWB 14/1579](#) d.d. 30 december 2014 (r.o. 6.2); rechtbank Roermond [AWB 14/20590](#) d.d. 27 maart 2015 (r.o. 17.1 t/m 17.4) **Laatste uitspraak is vernietigd in Afdelingsuitspraak 201503259/1/V2 d.d. 30 december 2016.**

³²⁵ Overigens dient bedacht te worden dat deze uitspraak is gedaan onder de werking van WI 2010/14 en de marginale toetsing.

14.3.3 (Hulp)bisschop van de Rooms-katholieke Kerk

Niet aangemerkt als deskundigenoordeel

Een door Mgr. De Jong, hulpbisschop van Roermond, afgegeven verklaring kan blijkens uitspraak [rechtbank Den Bosch, AWB 14/26472](#) (d.d. 18 december 2014) gelden als een deskundigenoordeel, aangezien de voorzieningenrechter de hulpbisschop niet alleen aanmerkt als deskundige maar tevens het oordeel van de hulpbisschop zonder meer als juist overneemt.

De Afdeling heeft op 5 juni 2015 deze uitspraak echter vernietigd. (ECLI:NL:RVS:2015:1911)

Bij deze afdelingsuitspraak kan nog wel het volgende vermeld worden:

- ▶ In Grief 1 beklaagt de staatssecretaris zich er over dat de verklaring van de (hulp)bisschop door de rechtbank als novum is aangemerkt, omdat betrokkene al in een eerdere asielaanvraag zijn gestelde bekering had aangevoerd en derhalve de verklaring van de (hulp)bisschop in de eerdere aanvraag had kunnen en moeten overleggen. De voorzieningenrechter had hierbij overwogen dat het, gelet op de functie van de (hulp)bisschop, niet voor de hand lag dat verzoeker het in zijn macht had op elk gewenst moment het noodzakelijk onderhoud met mgr. De Jong te arrangeren. (r.o. 7)
De Afdeling heeft zonder nadere bespreking uitgesproken dat hetgeen in deze grief is aangevoerd niet tot vernietiging van de aangevallen uitspraak kan leiden (r.o. 2) en bevestigt dat de rechtbank de verklaring van de (hulp)bisschop, gezien de inhoud ervan, terecht als novum heeft gezien. (r.o. 3.2)
- ▶ In Grief 2 beklaagt de staatssecretaris zich er over dat de rechtbank doorslaggevende betekenis heeft toegekend aan de verklaring van de (hulp)bisschop met voorbijzien van de eigen verklaringen van verzoeker die naar het oordeel van de staatssecretaris ontoereikend zijn om de gestelde bekering aannemelijk te achten.
De Afdeling heeft in haar uitspraak deze grief gegrond verklaard. (r.o. 3.2) Daarmee staat een verklaring van een (hulp)bisschop van de Rooms-katholieke Kerk gelijk aan een verklaring van de Commissie Plaisier.

14.3.4 Stichting Gave

Erkend als onafhankelijk deskundige

1. Volgens uitspraak rechtbank Haarlem ([AWB 13/7231](#), d.d. 16 mei 2013) kan van de 'deskundige van Stichting Gave' (in casu M. Visscher) niet gezegd worden dat hij niet objectief zou zijn en staat hij buiten belangen van partijen. (r.o. 11.3). In lijn hiermee heeft rechtbank Haarlem ([AWB 16/7032](#), d.d. 4 mei 2016) uitgesproken dat "de beoordeling van medewerker van Stichting Gave in de zaak van eiser niet op één lijn gesteld kan worden met verklaringen van een geestelijke of voorganger van de kerk van de betrokken vreemdeling. Stichting Gave heeft geen oordeel gegeven over de bekering van eiser vanuit de eigen betrokkenheid daarbij, maar op basis van een door deze stichting gehanteerde objectieve methode." (r.o. 7.3). Uit Afdelingsuitspraak ECLI:NL:RVS:2014:890 van 6 maart 2014 volgt naar het oordeel van de rechtbank voorts dat aan een op de individuele asielzoeker toegesneden rapport een zwaar gewicht kan toekomen. (r.o. 7.2) Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld en daarmee staat de uitspraak in rechte vast.
2. Voorts heeft de IND in [verweerschrift](#) d.d. 13 november 2014 (inzake rechtbank Zwolle [AWB 13/28460](#)) dr. Marnix Visscher van stichting Gave erkend deskundig met betrekking tot het christelijke geloof. (blz. 2 3^e alinea)³²⁶ Deze erkenning impliceert dat aan een expertiserapport van Stichting Gave, zijnde een rapport van een deskundige, 'zwaar gewicht' toekomt, gelijk een op het individu toegesneden rapport van prof. van Saane en een op basis van geloofsgesprek opgestelde verklaring van de 'Commissie Plaisier'. (zie par. [14.3.2](#)). Dit is ook uitgesproken door rechtbank Zwolle ([AWB 13/28460](#), d.d. 4 maart 2015):

"De beoordelingen van dr. Marnix Visscher, ds. [naam1] en ds. [naam2] [beiden van de Commissie Plaisier, MV] in de zaak van eiser kunnen niet op één lijn worden gesteld met de verklaring van een geestelijke of voorganger van de kerk van de betrokken vreemdeling. Dr. Marnix Visscher, ds. [naam1] en ds. [naam2] hebben geen oordeel gegeven over de bekering van eiser vanuit hun eigen betrokkenheid daarbij, maar op basis van een door hen gehanteerde objectieve methode. Bovendien volgt uit uitspraak van de AbRvS van 6 maart 2014 (ECLI:NL:RVS:2014:890) dat aan

³²⁶ Terzijde zij bij het verweerschrift opgemerkt, dat het zeer opmerkelijk is dat de dienst opmerkt dat het niet aan dr. Marnix Visscher is om het juridisch kader aan te geven waarbinnen het asielrelaas van eiser beoordeeld dient te worden, aangezien de dienst niet stelt dat het in het expertiserapport gestelde juridische kader onjuist zou zijn en de dienst gehouden is aan door de staatssecretaris en in jurisprudentie vastgestelde juridisch kader waar in het expertiserapport slechts naar verwezen is.

verklaringen van derden als hier aangehaald een zwaar gewicht toekomt bij het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid van de gestelde bekering.” (r.o.5)

“De rechtbank is van oordeel dat verweerder de rapporten van dr. Marnix Visscher van Stichting Gave en ds. [naam1] en ds. [naam2] van de Commissie Plaisier niet zonder een behoorlijke weging daarvan terzijde kan schuiven. Dr. Marnix Visscher heeft immers blijkens zijn rapport onder meer de verslagen van de gehoren van verweerder als uitgangspunt genomen, alsmede de besluiten van 19 april 2013 en 4 april 2014 en de tussenuitspraak van de rechtbank van 10 februari 2014. Dr. Marnix Visscher heeft derhalve over dezelfde gegevens beschikt om de geloofwaardigheid van de bekering van betrokkene van eiser te beoordelen. De stelling van verweerder dat dr. Marnix Visscher niet beschouwd kan worden als deskundiger dan verweerder bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van gestelde bekeringen en dat het niet aan hem is om het juridisch kader te geven waarbinnen het asielrelaas van eiser beoordeeld dient te worden, is hiertoe onvoldoende.” (r.o. 6)

Deze uitspraak is door de Afdeling weliswaar vernietigd (ECLI:NL:RVS:2016:2433 d.d. 31 augustus 2016) maar niet in geding is gesteld dat aan een rapport van Stichting Gave zwaar gewicht toekomt. De Afdeling heeft alleen geoordeeld dat de staatsecretaris het rapport wel degelijk bij de beoordeling heeft betrokken.³²⁷ Hierbij zij voorts nog opgemerkt dat de beoordeling in deze zaak nog viel onder de werking van WI 2010/14 en van de marginale toetsing.

3. Uitspraak rechtbank Den Bosch, AWB 15/13944 (d.d. 26 april 2016, geen hoger beroep aangetekend) gaat uitgebreid in op de implicaties van de invoering van de volledige en ex-nunc toets per 20 juli 2017 (r.o.9). Ten aanzien het rapport van onze stichting wordt allereerst vastgesteld dat geen oordeel is gegeven over de bekering van eiser vanuit een eigen betrokkenheid daarbij maar op basis van een door onze stichting gehanteerde objectieve methode. Aan verklaringen als van onze stichting komt naar het oordeel van de rechtbank zwaar gewicht toe bij het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid van de gestelde bekering. Voorts heeft onze stichting beschikt over dezelfde gegevens om de geloofwaardigheid van bekering te beoordelen als verweerder. (r.o. 16) De rechtbank heeft vervolgens op basis van de bevindingen van ons rapport (mede in relatie tot een gespreksverslag van de commissie Plaisier welke in casu in ons rapport is meegewogen) de beschikking vernietigd waarna door de staatssecretaris asiel is verleend.
4. In de uitspraken rechtbank Roermond inzake AWB 14/23980 (d.d. 22 mei 2015) en AWB 15/20630 (d.d. 16 december 2015) is onderkend dat het de verantwoordelijkheid van de vreemdeling is om zelf overtuigende verklaringen af te leggen met betrekking tot zijn bekering en het proces dat tot die bekering heeft geleid, maar ook is geconstateerd dat de bespreking en conclusie van het rapport van onze stichting gebaseerd is op de door de vreemdeling tijdens de IND gehoren afgelegde verklaringen, reden waarom rechtbank Roermond de staatssecretaris had opgedragen om aandacht te besteden aan ons rapport.
5. Een en ander wordt ook nader en uitgebreid onderstreept door uitspraak rechtbank Utrecht inzake AWB 15/3534 en AWB 15/5591 (d.d. 16 februari 2016, m.n. r.o. 12) en AWB 15/13944 (d.d. 26 april 2016, zie o.a. r.o. 9 en 17)³²⁸, volgens welke aan onze rapporten zwaar gewicht toekomt en uitspraak rechtbank Utrecht inzake AWB 16/62394 (d.d. 7 maart 2016, bevestigd door Afdelingsuitspraak 201601825/1 d.d. 10 mei 2016) welke ook waarde hecht aan onze rapporten (zie r.o. 9 in relatie tot r.o. 2. 2 en r.o. 4). In r.o. 9 wordt geoordeeld:

“De rechtbank is ten aanzien van de gestelde geloofsintensivering van oordeel dat verweerder eisers verklaring tijdens het nader gehoor van 4 februari 2016 en de door eiser ingebrachte stukken over de intensivering van zijn bekering en geloof sinds het besluit van 30 mei 2013, ten onrechte niet heeft aangemerkt als relevante nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden. (...) nu hij uitgebreid en gedetailleerd over die intensivering verklaart en ter ondersteuning daarvan onder meer stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden overlegt.”

Onder de ‘stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden’ bevond zich een rapport van onze stichting. Nadat het door de staatssecretaris ingestelde hoger beroep kennelijk ongegrond was verklaard is asiel verleend.
6. Ook inzake rechtbank Den Bosch, AWB 15/11272 (uitspraak d.d. 26 november 2015) en rechtbank Utrecht, AWB 16/21908 (uitspraak d.d. 24 oktober 2016, r.o. 4; geen hoger beroep aangetekend) is door de IND erkend dat onze Stichting als deskundige is aan te merken ten aanzien van het christelijke geloof en dat aan rapporten van onze stichting gewicht wordt toegekend. De rechtbank oordeelt voorts dat er, voor zover het rapport van onze Stichting ingaat op de bekering en oprechte belijdenis van het christelijke geloof, op welk gebied onze Stichting deskundig is, sprake is van een deskundigenrapport. Voor de door verweerder gestelde subjectiviteit van onze Stichting zijn de rechtbank onvoldoende aanknopingspunten gebleken. (r.o. 18)

³²⁷ Overigens dient bedacht te worden dat deze uitspraak is gedaan onder de werking van WI 2010/14 en de marginale toetsing.

³²⁸ Tegen deze uitspraak is geen hoger beroep ingesteld maar is na uitspraak asiel verleend.

7. Voornoemde uitspraak van Rechtbank Den Bosch 15/11272 is door de Afdeling vernietigd bij uitspraak [ECLI:NL:RVS:2016:3515](#) d.d. 30 december 2016. Deze Afdelingsuitspraak roept evenwel enkele vragen op:
 - a. De Afdeling heeft als volgt geoordeeld (r.o. 3.2):
"De overweging van de rechtbank, dat de vreemdeling over haar motieven heeft verklaard door te verklaren dat het geloof voor haar een laatste redmiddel was en zij daardoor is gestopt met drugs, voert de staatssecretaris terecht aan dat uit het advies van het Bureau Medische Advisering van 16 oktober 2012 volgt dat de vreemdeling reeds in 2012 met drugs is gestopt, terwijl zij stelt in 2013 of 2014 te zijn bekeerd."
 Deze overweging stuit naar het oordeel van onze stichting tegen het procedurele bezwaar dat de vreemdeling noch tijdens de gehoren noch in het voornemen met de conclusie van voornoemd advies BMA is geconfronteerd terwijl niet vastgesteld is dat dat in redelijkheid niet had gekund. Immers, de vreemdeling is in onderhavige procedure gehoord op 27 augustus 2014 en aanvullend op 17 oktober 2014, terwijl het voornemen dateert van 11 februari 2015. Aangenomen mag worden dat het bestuursorgaan al die tijd reeds op de hoogte was van bedoeld advies BMA. Evenwel wordt de zaak ook in de uitspraak van de rechtbank nog niet genoemd hetgeen leidt tot de conclusie dat de staatssecretaris het eerst in hoger beroep heeft ingebracht. Onze stichting heeft het gestelde, aan het advies BMA ontleende feit daardoor niet in het onderzoek mee kunnen wegen, hetgeen echter voor rekening komt van de staatssecretaris.
 - b. Daar komt voorts nog bij dat de vreemdeling tijdens het gehoor van 27 augustus 2014 inderdaad een verband heeft gelegd tussen haar bekering en het stoppen met drugs, maar dat de staatssecretaris er blijkens de vraagstelling in dit en het aanvullende gehoor geen belang in stelde het door de vreemdeling aangevoerde verband nader helder te krijgen.
 - c. Voorts heeft de Afdeling uitgesproken dat de staatssecretaris er terecht op heeft gewezen dat de vreemdeling heeft verklaard dat zij regelmatig kerkdiensten bijwoont, maar niet kan aangeven wie die kerkdiensten verzorgt en wat er tijdens die diensten wordt gezegd en ook anderszins nauwelijks over de inhoud van die kerkdiensten kan verklaren en dat de vreemdeling, die heeft verklaard dat zij de bijbel bestudeert, slechts enkele zeer algemene bijbelverhalen kent en niet in staat is haar favoriete verhaal te benoemen. (r.o. 3.2) De rechtbank constateerde dat onze stichting tot een andere beoordeling is gekomen, zag zich voor de vraag gesteld waarom het bestuursorgaan een andere conclusie komt dan een ter zake deskundige en had het bestuursorgaan opgedragen het rapport van onze stichting in de motivering van zijn standpunt te betrekken. De Afdeling stelt daar tegenover dat de staatssecretaris zijn beoordeling wel deugdelijk heeft gemotiveerd, ongeacht de bevindingen van onzer stichting. Daarmee stelt de Afdeling het rapport van onze stichting de facto buiten de beoordeling, ofschoon onze stichting gemotiveerd tot de conclusie is gekomen dat de tegenwerpingen van het bestuursorgaan veelal onderdelen betreffen die niet of weinig relevant zijn ten aanzien van het proces van bekering, deels zijn gebaseerd op ongemotiveerde en onjuiste stellingnames en dat verklaringen van betrokkene op zodanige wijze zijn weergegeven dat ze geen recht doen aan datgene wat zij in werkelijkheid heeft verklaard. Dit alles wordt noch weersproken noch meegewogen.
 - d. Over het rapport van onze stichting wordt voorts geoordeeld dat deze kan dienen ter staving van een gestelde bekering van een vreemdeling, maar onverlet laat dat die vreemdeling (ook) tegenover de staatssecretaris overtuigende verklaringen af moet kunnen leggen over zijn bekering en het proces dat daartoe heeft geleid. (r.o. 3.3) Daarmee lijkt ons rapport op één lijn gesteld te worden met verklaringen van kerken en voorgangers die geschreven zijn vanuit een persoonlijke betrokkenheid bij de vreemdeling en niet gebaseerd zijn op dezelfde processtukken als waar de staatssecretaris zich op baseert.
 - e. Onze stichting acht de strekking van de Afdelingsuitspraak in strijd met het door de staatssecretaris kenbaar gemaakte beleid "dat ook de rapporten van deskundigen en kerkelijke organisaties bij de beoordeling worden betrokken" en dat de IND bij een ander oordeel "uiteraard wel zorgvuldig [moet] motiveren waarom zij, in afwijking van het rapport van de deskundige, tot het besluit komt dat de bekering ongeloofwaardig is."³²⁹ Dit is precies hetgeen de rechtbank aan het bestuursorgaan had opgedragen! Zie verder de volgende paragraaf 14.3.5.
8. [Rechtbank Rotterdam inzake NL17.1360](#) (d.d. 30 augustus 2017) heeft na vernietiging van het besluit in casu verweerder opgedragen verweerder op bij een nieuw besluit ook het door eiser overlegde rapport van onze stichting mee te wegen.

³²⁹ Kamerstuk 2017Do3795 d.d. 7 februari 2017, antwoord vraag 4.
 (<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2017Z00317&did=2017Do3795>)

9. Ook volgens (tussen)uitspraak [Rechtbank Utrecht, AWB 17/4111](#), d.d. 16 oktober 2017, komt aan het oordeel van derden die zich op basis van de door hen gehanteerde objectieve methode een oordeel hebben gevormd, een zwaar gewicht toe bij het vormen van een eigen oordeel door de staatssecretaris. (r.o. 12) Ten aanzien van het rapport van Stichting Gave oordeelt de rechtbank dat niet kan worden volstaan met de algemene opmerking dat het rapport niet afdoet aan het bestreden besluit. De staatssecretaris had moeten motiveren waarom het eigen standpunt, in het licht van de kritiek van Stichting Gave, kan worden gehandhaafd. (r.o. 13)
10. Onderhavig document 'Bekering tot Christus' (Voorheen 'Bekering van islam naar Christus' geheten) is door de Directie Strategie en Uitvoeringsadvies - Afdeling Asiel en Bescherming van de IND via intranet aan alle medewerkers beschikbaar is gesteld.³³⁰ Hieruit valt o.i. af te leiden dat de staatssecretaris er waarde aan hecht en derhalve mag verwacht worden dat de staatssecretaris onze analyses die aan de inhoud ervan ontleend zijn serieus in overweging neemt.
11. Tenslotte zij nog opgemerkt, dat expertiserapporten van andere medewerkers van het team juridische ondersteuning van Stichting Gave werken onder supervisie van dr. Marnix Visscher en dat hun expertiserapporten niet zonder zijn goedkeuring afgegeven worden.
12. Zie verder ook bespreking in par. 7.3.

14.3.5 Kamervragen

De staatssecretaris heeft op 5 maart 2015 de Tweede Kamer toegezegd na te gaan hoe de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) omgaat met rapportages waarin deskundigen zich uitspreken over de geloofwaardigheid en de betrouwbaarheid van bekeringsverhalen van asielzoekers.

*"De rechter moet kunnen bepalen of de expertise van buitenaf voldoende is meegewogen in de asielprocedure. Met dat gegeven houdt de IND volgens hem zeker rekening, maar voor de zekerheid gaat hij de kwestie toch aankaarten bij de dienst."*³³¹ In het Algemeen Overleg op 4 juni 2015 is de zaak wederom aan de orde gesteld. De staatssecretaris antwoordt hierover: *"De IND betreft bij de beoordeling van een bekering alles wat de vreemdeling zelf aandraagt ter onderbouwing van die bekering. In heel veel zaken worden verklaringen meegenomen en meegewogen van kerken, voorgangers of kerkelijke instanties en, vaak christelijke, belangenorganisaties. Die mondelinge of schriftelijke verklaringen worden betrokken bij de beoordeling. Dit geeft geen garantie op de uitkomst van de beoordeling, maar ze worden serieus meegewogen."*³³²

³³⁰ Lezing mw. Jorie Mulder tijdens de Masterclass 'Bekering als asielmotief' d.d. 21 mei 2015, waar ondergetekende op uitnodiging aanwezig was.

³³¹ Zie bericht [Reformatorisch Dagblad](#) 6 maart 2015.

Uit verslag algemeen overleg d.d. 5 maart 2015 [kst-19637-1986](#):

"De heer Oskam heeft mij gevraagd naar de toetsing van bekeerlingen in asielzaken. In de praktijk worden er inderdaad met regelmaat brieven van deskundigen overlegd om de door de asielzoekers gestelde bekering nader te beschrijven. In de situaties dat de IND de bekering niet aannemelijk acht, dient de IND dit in een asielbesluit duidelijk en toetsbaar te motiveren. De rechtbank kan vervolgens beoordelen of de IND in redelijkheid tot zijn oordeel is gekomen. Als de heer Oskam concrete voorbeelden heeft van zaken waarin de IND niet toetsbaar heeft gemotiveerd – ik krijg dat soort voorbeelden soms aan aangereikt van de heer Voordewind – waarom die bekering niet aannemelijk wordt gevonden, ontvang ik die graag. Als die voorbeelden er daadwerkelijk zijn, kunnen we die bespreken met de IND. Ik spreek nadrukkelijk de bereidheid uit om dat in de situaties waarvan de heer Oskam voorbeelden heeft, daadwerkelijk te doen." (p. 27)

"De heer Oskam (CDA): Voorzitter. Ik bedank de Staatssecretaris voor zijn antwoorden. Ik heb een nogal procedureel antwoord gekregen op mijn vragen over geloofsbekering. Het spreekt natuurlijk voor zichzelf dat de IND moet onderbouwen waarom ze een advies van deskundigen naast zich neerlegt en dat de gang naar de rechter altijd openstaat. Het is mooi en genereus van de Staatssecretaris dat hij zich bereid toont om door ons aangedragen individuele zaken te toetsen, maar het was natuurlijk de bedoeling dat dit advies zwaar zou wegen. Ik begrijp natuurlijk de argwaan van de IND wel, want mensen die zich bekeren, kunnen wat makkelijker in Nederland blijven. We hebben hierover in de zomer van 2014 gesproken en daarna is besloten dat de IND een groep deskundigen in het leven zou roepen. Dan moet de IND de adviezen van die groep ook serieus nemen, want nu lijkt het toch allemaal een beetje voor de vorm te zijn gedaan en dat sluit aan bij het signaal dat wij krijgen van de begeleiders van die asielzoekers, namelijk dat het een beetje aan de laars wordt gelapt. Herkent de Staatssecretaris dat en is hij bereid om hier nog een keer met de IND naar te kijken?" (p. 34)

"Ik bedank verder ook de heer Oskam voor zijn opmerkingen. Herken ik me in het beeld dat de IND onvoldoende consequenties verbindt aan de opmerkingen van de deskundigen? Ik herken me niet in dit beeld, maar ik zal zijn verzoek inwilligen en dit nog een keer bespreken met de leiding van de IND. Als deskundigengroepen denken dat ze niet serieus worden genomen, is dat natuurlijk niet goed. Ik zal hierop dus terugkomen in mijn reguliere contacten met de leiding van de IND." (p. 37)

³³² Verslagjaar 2015-2015, [kst 19637 2025](#), p. 30

Naar aanleiding van enkele Afdelingsuitspraken van 30 december 2016 (besproken in par. 7.3 en 14.3.4) is een aantal kamervragen gesteld. In antwoord hierop heeft de staatssecretaris het volgende laten weten:

“Ook de rapporten van deskundigen en kerkelijke organisaties worden bij deze beoordeling betrokken. In voorkomende gevallen kan dat tot het besluit leiden dat de bekering (alsnog) geloofwaardig wordt geacht.

Het kan echter ook voorkomen dat de IND in een individuele zaak tot het oordeel komt dat de verklaringen van de vreemdeling over een gestelde bekering dusdanig gebrekkig, summier of oppervlakkig zijn, dat een rapportage van een deskundige onvoldoende aanleiding geeft om tot een ander besluit te komen. Daarbij worden, indien aan de orde, uiteraard ook omstandigheden betrokken die los staan van de verklaringen die een vreemdeling over zijn bekering heeft afgelegd. In dit geval moet de IND uiteraard wel zorgvuldig motiveren waarom zij, in afwijking van het rapport van de deskundige, tot het besluit komt dat de bekering ongeloofwaardig is.”³³³

En

“Indien de asielzoeker een deskundigenrapport indient voorafgaand aan het definitieve besluit over de asielaanvraag, wordt dit rapport betrokken bij de beoordeling van de asielaanvraag. Vaak brengt een asielzoeker en/of diens gemachtigde een deskundigenrapport in bij het indienen van de zienswijze op een voornemen tot afwijzen van de asielaanvraag. Indien de asielzoeker het rapport indient in de beroepsprocedure, wordt dit rapport betrokken in de beroepsprocedure. De IND moet dan een nader standpunt innemen.”³³⁴

Het komt onze stichting voor dat met ‘nader standpunt’ niet bedoeld is een enkele niet nader gemotiveerde opmerking dat het rapport van de deskundige geen aanleiding geeft voor een ander oordeel.

14.3.6 Individuele casus

In een beschikking³³⁵ wordt ten aanzien van een met de zienswijze ingediend rapport van prof. Van Saane allereerst gesteld dat er zwaar gewicht aan kan worden toegekend.

Vervolgens wordt gesteld dat uit het rapport van Van Saane niet blijkt dat de geloofwaardigheid van de gestelde bekering is bezien in het licht van de asielaanvraag van betrokkene en de mogelijkheid dat de bekering enkel kan zijn voorgewend om in een betere verblijfsrechtelijke positie terecht te komen en dat verklaringen inzake een bekering onder valse voorwendselen kunnen zijn afgelegd. De staatssecretaris betreft in zijn beoordeling het gehele dossier en maakt een vergelijking van het asielrelaas met al datgene wat bekend is over de situatie in het land van herkomst uit ambtsberichten en andere objectieve bronnen en wat eerder is onderzocht en overwogen naar aanleiding van gehoren van andere vreemdelingen in vergelijkbare situaties.

De conclusie is vervolgens dat aan het rapport van Van Saane geen aandacht hoeft te worden besteed.

Dezerzijds wordt als volgt overwogen:

1. Het kan onze stichting niet duidelijk worden wat de staatssecretaris met het voornoemde beoogt in het kader van betreffend dossier.
Onze stichting kan in zekere zin volgen dat er uit de bevindingen ten aanzien van andere elementen van het asielrelaas die geen betrekking hebben op de bekering, inclusief die van de eerdere asielaanvraag, aanleiding gevonden kan worden om de gestelde bekering (mede) ongeloofwaardig te achten, met name indien er reden is tot twijfel aan de ‘algehele geloofwaardigheid’ van de vreemdeling. Echter, in casu zijn in de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering door de staatssecretaris geen omstandigheden betrokken en tegengeworpen die los staan van de verklaringen die betrokkene over zijn bekering heeft afgelegd. Derhalve kan onze stichting niet volgen dat de beoordeling door Van Saane ten aanzien van de geloofwaardigheid van bekering in casu gebaseerd is op een te beperkt deel van dossier.
Dat niet blijkt dat prof. Van Saane de geloofwaardigheid van de gestelde bekering heeft bezien in het licht van de asielaanvraag van betrokkene en de mogelijkheid dat de bekering enkel kan zijn voorgewend om in een betere verblijfsrechtelijke positie terecht te komen geeft de indruk van een wezenlijke tekortkoming in het onderzoek van Van Saane ten aanzien van de context asielaanvraag. Evenwel: het onderzoek van Van Saane spitst zich net als het onderzoek van de staatssecretaris toe op de vraag of betrokkene zijn bekering aannemelijk weet te maken. Ook bij Van Saane is de conclusie in een aantal gevallen negatief. (Bij onze stichting was het oordeel in 2016 in 27 % van de aan ons aangeboden dossiers negatief). De kernvraag is hierbij vervolgens of de staatssecretaris zijn beoordeling

³³³ Kamerstuk 2017D03795 d.d. 7 februari 2017, antwoord vraag 4.
(<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2017Z00317&did=2017D03795>)

³³⁴ Kamerstuk 2017D03794 d.d. 7 februari 2017, antwoord vraag 3.
(<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2017Z00665&did=2017D03794>)

³³⁵ IND zaaknummer Z1-9672823001 (beschikking d.d. 16 juni 2017)

daarbij daadwerkelijk 'vergelijkenderwijs en aldus geobjectiveerd' verricht en of prof. Van Saane dat dan niet zou doen. Hiertoe zij het volgende nader overwogen:

- a. Dat de staatssecretaris in zijn beoordeling een vergelijking maakt van het asielrelaas met al datgene wat bekend is over de situatie in het land van herkomst uit ambtsberichten en andere objectieve bronnen mag zo zijn, maar ten aanzien daarvan geldt dat het een zeer algemene opmerking is die slechts in zeer beperkte mate een relatie heeft met de beoordeling van de gestelde bekering van betrokkene. Immers, de door de staatssecretaris impliciet aangevoerde kennis over de situatie in het land van herkomst betreft geen kennis over bekeringsprocessen. Voor zover de staatssecretaris mede bedoelt te zeggen dat hij in zijn beoordeling mede heeft betrokken hetgeen uit objectieve bronnen bekend is omtrent bekeringsprocessen zij opgemerkt dat prof. Van Saane en onze stichting dat ook doen, dat prof. Van Saane en onze stichting daarbij onze bronnen ook expliciet bekend maken en onze criteria daarmee toetsbaar maken en dat de staatssecretaris in tegenstelling daarmee zijn bronnen niet bekend maakt en dat ons gebleken is dat de in casu door de staatssecretaris gehanteerde criteria niet gedragen worden door de door bij onze stichting bekende objectieve bronnen. In een andere zaak acht de rechtbank onvoldoende duidelijk welke criteria de staatssecretaris hanteert. Verweerder moet "om zijn besluit inzichtelijk te maken en een rechtelijke toetsing daarvan mogelijk te maken, kunnen aangeven aan welke concrete eisen naar zijn oordeel in het algemeen moet worden voldaan, wil van zo'n (geloofwaardig geachte) bekering sprake zijn."³³⁶
- b. Dat de staatssecretaris daarbij stelt in de beoordeling ook te betrekken wat eerder is onderzocht en overwogen naar aanleiding van gehoren van andere vreemdelingen in vergelijkbare situaties maakt nog niet dat de beoordeling van de staatssecretaris deugdelijker is dan die van prof. Van Saane (of van onze stichting). Zowel Van Saane als onze stichting zijn bekend met vele dossiers van asielaanvragen op grond van bekering. Wat betreft onze stichting zijn dat er inmiddels meer dan driehonderd. Onze stichting merkt daarbij op dat de beoordeling daarbij wat betreft accenten en motivering sterk uiteenloopt en dat we (wat betreft motieven voor afwijzing) geregeld onjuiste argumenten tegenkomen welke geen blijk geven van deskundigheid. In par. 7.1 en 7.2.1 worden diverse tegenwerpingen besproken welke met kennelijke willekeur en vaak zonder deugdelijke grond worden aangevoerd. Dat roept de vraag op waar de staatssecretaris feitelijk op doelt met het in het onderzoek betrekken van 'wat eerder is onderzocht en overwogen naar aanleiding van gehoren van andere vreemdelingen in vergelijkbare situaties'. Het suggereert een consistentie in besluitvorming die niet nader onderbouwd wordt en waar onze stichting in de 400 ons bekende dossiers nog te weinig van gebleken is.
- c. Tenslotte kan het onze stichting uit de vele ons bekende dossiers niet duidelijk worden waarin nu wezenlijk het verschil schuilt tussen de beoordeling van de geloofwaardigheid van bekering in algemene zin en de beoordeling in het kader van een asielaanvraag, behoudens mogelijk de beoordeling van 'algemene betrouwbaarheid' van de vreemdeling wat in casu (en in veruit de meeste ons bekende zaken) echter niet in geding is gesteld. Mogelijk licht er een gradueel verschil hierin dat de staatssecretaris omtrent de verklaringen van de vreemdeling mede beoordeelt in hoeverre zij algemeen, vaag, opmerkelijk of ongerijmd zijn. Dat dit werkelijk een verschil betreft kan onze stichting evenwel niet duidelijk worden. Ook onze stichting beoordeelt verklaringen op deze merites en dat leidt meer dan eens (in 2016 in 27 % van de aan ons voorgelegde zaken) tot de conclusie dat de vreemdeling de gestelde bekering niet aannemelijk heeft gemaakt. Alleen zullen rapporten van onze stichting en van prof. Van Saane met zulk een conclusie niet bij de staatssecretaris en bij de rechtbanken en de Afdeling onder ogen komen (tenzij de staatssecretaris of een rechtbank zelf verzoekt om onderzoek, hetgeen tot op heden niet gebeurd is). Dat maakt de zaak er echter niet anders om. Verder wenst onze stichting hierbij op te merken dat de kwalificaties vaag, algemeen, opmerkelijk en ongerijmd bepaalde criteria vooronderstellen aan de hand waarvan beoordeelt beoordeeld wordt of een verklaring vaag, algemeen, opmerkelijk of ongerijmd is en dat ten aanzien zulke kwalificaties aangaande verklaringen omtrent processen van en motieven voor bekering enkel aan relevante objectieve bronnen ontleend kunnen worden.³³⁷ Derhalve valt ook ten aanzien hiervan niet in te zien dat de staatssecretaris meer dan erkend deskundigen in staat zou zijn te beoordelen wat ten aanzien van een bekeringsrelaas aangemerkt kan worden als vaag, algemeen, opmerkelijk of ongerijmd. In casu is onze stichting juist gebleken dat de staatssecretaris verklaringen opmerkelijk en ongerijmd heeft geacht welke bezien in het licht van relevante objectieve bronnen juist alleszins aannemelijk zijn.

³³⁶ Uitspraak [rechtbank Haarlem, NL17.6170](#), d.d. 29 augustus 2017, r.o. 6.

³³⁷ Zie wederom uitspraak [rechtbank Haarlem, NL17.6170](#), d.d. 29 augustus 2017, r.o. 6 "De enkele motivering (conclusie) dat eiser algemene verklaringen heeft afgelegd die geen blijk geven van een 'dieperliggende innerlijke bekering', is onvoldoende inzichtelijk en daarmee ondeugdelijk."

- d. In conclusie kan onze stichting niet volgen dat de staatssecretaris het onderzoek in casu daadwerkelijk vergelijkenderwijs en aldus geobjectiveerd heeft verricht. Evenmin kan onze stichting volgen dat prof. Van Saane haar onderzoek niet vergelijkenderwijs en aldus geobjectiveerd verricht heeft. Zij heeft in haar beoordeling gebruik gemaakt van criteria welke gebaseerd zijn op wetenschappelijke inzichten die ontleend zijn aan objectief onderzoek van een groot aantal bekeringsrelazen. Tevens is zij (evenals onze stichting) erkend als deskundige op dit gebied en kan derhalve niet gesteld worden dat zij niet in staat zou zijn haar onderzoek vergelijkenderwijs en geobjectiveerd uit te voeren. Het is juist kenmerkend voor wetenschappelijk onderzoek dat het vergelijkenderwijs en geobjectiveerd uitgevoerd wordt.
2. In de beschikking wordt overwogen dat uit het rapport van prof. Van Saane blijkt dat dit niet (mede) gebaseerd is op een persoonlijk gesprek met betrokkene. Ten deze zij overwogen dat het onze stichting niet duidelijk kan worden wat de staatssecretaris hiermee zeggen wil. Immers, nergens blijkt dat een oordeel van een deskundige pas waarde heeft als deze (mede) is gebaseerd op een persoonlijk gesprek met betrokkene. De staatssecretaris heeft daar in zijn antwoord op kamervragen (zie par. 14.3.5 hierboven) ook niet over gerept terwijl hij bij de beantwoording er ongetwijfeld van op de hoogte was dat rapporten van Van Saane (en van onze stichting) als regel enkel gebaseerd zijn op de dossierstukken. Ook in een gesprek van onze stichting met de Directie Strategie en Uitvoeringsadvies, Afdeling Asiel en Bescherming, d.d. 8 maart 2017, is bevestigd dat rapporten als die van Van Saane en van onze stichting meegewogen moeten worden zonder dat op enig moment de verwachting is uitgesproken dat wij daartoe ook zelf een persoonlijk onderhoud moeten hebben met de vreemdeling.³³⁸ Tenslotte stelt de staatssecretaris zich als regel op het standpunt dat het hoe dan ook van belang is dat de vreemdeling zelf overtuigende verklaringen aflegt ten overstaan van de staatssecretaris. Het is de geloofwaardigheid van deze verklaringen waar het rapport van Van Saane (en van onze stichting) zich over uitspreekt. Overigens zij opgemerkt dat in veel zaken de beoordeling bij de IND door andere medewerkers wordt verricht dan de medewerker die de gehoren heeft afgenomen en dat ook de rechtelijke toetsing in hoofdzaak plaatsvindt op basis van de dossierstukken en niet op een onderhoud van de rechtbank met de vreemdeling.
3. Alles overwegend heeft de staatssecretaris enkel formele redenen opgesomd waarmee hij kennelijk beoogt te zeggen dat hij aan de inhoud van het rapport van Van Saane geen aandacht hoeft te besteden. Naar de mening van onze stichting is dat in strijd met de in par. 14.3.5 aangehaalde informatie welke hij aan de Tweede Kamer heeft verstrekt.

³³⁸ Zie verder ook de volgende uitspraken (met cursiveringen door MV) betreffende rapporten van onze stichting welke onzes inziens ook van toepassing zijn op rapporten van Van Saane:

- uitspraak rechtbank Den Bosch, AWB 15/13944 (d.d. 26 april 2016, geen hoger beroep aangetekend) welke uitgebreid ingaat op de implicaties van de invoering van de volledige en ex-nunc toets per 20 juli 2017 (r.o.9). Ten aanzien het rapport van onze stichting wordt allereerst vastgesteld dat geen oordeel is gegeven over de bekering van eiser vanuit een eigen betrokkenheid daarbij maar op basis van een door onze stichting gehanteerde objectieve methode. Aan verklaringen als van onze stichting komt naar het oordeel van de rechtbank zwaar gewicht toe bij het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid van de gestelde bekering. *Voorts heeft onze stichting beschikt over dezelfde gegevens om de geloofwaardigheid van bekering te beoordelen als verweerder.* (r.o. 16) De rechtbank heeft vervolgens op basis van de bevindingen van ons rapport de beschikking vernietigd waarna door de staatssecretaris asiel is verleend.
- de uitspraken rechtbank Roermond inzake AWB 14/23980 (d.d. 22 mei 2015) en AWB 15/20630 (d.d. 16 december 2015) waarin is onderkend dat het de verantwoordelijkheid van de vreemdeling is om zelf overtuigende verklaringen af te leggen met betrekking tot zijn bekering en het proces dat tot die bekering heeft geleid, maar ook *is geconstateerd dat de bespreking en conclusie van het rapport van onze stichting gebaseerd is op de door de vreemdeling tijdens de IND gehoren afgelegde verklaringen*, reden waarom rechtbank Roermond de staatssecretaris had opgedragen om aandacht te besteden aan ons rapport.
- een en ander wordt ook nader en uitgebreid onderstreept door uitspraak rechtbank Utrecht inzake AWB 15/3534 en AWB 15/5591 (d.d. 16 februari 2016, m.n. r.o. 12) en AWB 15/13944 (d.d. 26 april 2016, zie o.a. r.o. 9 en 17; geen hoger beroep ingesteld maar asiel verleend), volgens welke aan onze rapporten zwaar gewicht toekomt en uitspraak rechtbank Utrecht inzake **AWB 16/62394** (d.d. 7 maart 2016, *bevestigd door Afdelingsuitspraak 201601825/1 d.d. 10 mei 2016*) welke ook waarde hecht aan onze rapporten (zie r.o. 9 in relatie tot r.o. 2 en r.o. 4). In r.o. 9 wordt geoordeeld: *“De rechtbank is ten aanzien van de gestelde geloofsintensivering van oordeel dat verweerder eisers verklaring tijdens het nader gehoor van 4 februari 2016 en de door eiser ingebrachte stukken over de intensivering van zijn bekering en geloof sinds het besluit van 30 mei 2013, ten onrechte niet heeft aangemerkt als relevante nieuw gebleken feiten of veranderde omstandigheden. (...) nu hij uitgebreid en gedetailleerd over die intensivering verklaart en ter ondersteuning daarvan onder meer stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden overlegt.”* Onder de ‘stukken van ter zake deskundige onafhankelijke derden’ bevond zich een rapport van onze stichting. Nadat het door de staatssecretaris ingestelde hoger beroep kennelijk ongegrond was verklaard is asiel verleend.

14.4 VRAAGSTELLING IND MEDE BEPALEND VOOR WEGING

Indien de IND tegenwerpt dat een asielzoeker te weinig of te algemene of te vage verklaringen heeft afgelegd, kan dat volgens uitspraak [Rechtbank Den Bosch AWB 14/24975](#) (d.d. 25 maart 2015) te wijten zijn aan een te algemene of te beperkte vraagstelling tijdens het gehoor of aan onduidelijkheid van de kant van de IND hoe diepgaand of omvattend een antwoord zou moeten zijn:

- r.o.9: *"Eiseres wordt in dit kader [i.e. van haar bekering, MV] onder meer tegengeworpen dat zij in eerdere instantie nimmer verklaard heeft over haar affiniteit met het christendom. Eiseres heeft hierover echter verklaard dat deze interesse niets te maken had met haar reden van vertrek en bovendien, dat haar interesse pas in Nederland geleidelijk heeft geleid tot die bekering. Dit komt de rechtbank op zichzelf niet ongeloofwaardig voor. Daar komt bij dat de structuur van het gehoor ook zodanig is opgezet dat een vreemdeling – zoals door verweerder is betoogd – weliswaar alles wat van belang is of kan zijn voor de beoordeling van het relaas dient te verklaren, maar ook, dat van een vreemdeling verwacht wordt dat men zich daarbij beperkt tot de (hoofd)redenen van vertrek."*
- r.o. 10: *"Verweerder gelooft voorts niet dat eiseres bekeerd is omdat zij onvoldoende kennis zou hebben van het christelijke geloof. Desgevraagd heeft verweerder echter niet kunnen aangeven dat eiseres geen, of foutieve informatie gegeven zou hebben op daarover aan haar gestelde vragen, maar slechts dat deze antwoorden dieper en minder oppervlakkig hadden moeten zijn. Een precieze invulling daarvan heeft verweerder echter desgevraagd niet kunnen geven."*
- r.o. 11: *"(...) merkt de rechtbank op dat het door verweerder gestelde gebrek aan diepgang in het bekeringsproces in de ogen van de rechtbank ook een resonantie kan zijn van het gebrek aan diepgang in bepaalde vragen die hierover aan eiseres zijn gesteld."*

De rechtbank weegt dus mee dat de gehoorambtenaar mede sturing geeft aan hetgeen de asielzoeker verklaart, hetgeen ook in lijn is met de gedeelde taak van de asielzoeker en de staat waarbij op de asielzoeker de plicht rust om alle door de IND gestelde vragen zo volledig mogelijk te beantwoorden, zoals verwoord in WI 2010/14. In WI 2014/10 wordt in dit verband gesproken van een samenwerkingsverplichting.

In uitspraak [Rechtbank Roermond, AWB 15/5898](#) (d.d. 15 april 2015) vinden we dezelfde lijn terug:

- r.o. 14: *"(...) De rechter stelt vast dat verweerder juist op het punt van het bekeringsproces slechts enkele vragen heeft gesteld die eiseres bovendien concreet heeft beantwoord. Verweerder heeft in de door eiseres gegeven antwoorden kennelijk geen aanleiding gezien hierop door te vragen." "(...) gelet op (...) het gebrek aan diepgang in verweerders vragen hieromtrent heeft verweerder hiermee onvoldoende inzichtelijk gemaakt waarom de gestelde bekering van eiseres ongeloofwaardig is." "Verweerder gelooft voorts niet dat eiseres is bekeerd omdat zij onvoldoende kennis zou hebben van het christelijke geloof. (...) De rechter stelt echter vast dat eiseres op sommige van deze vragen juist wel uitgebreid heeft verklaard en dat verweerder op de andere punten vervolgens niet heeft doorgevraagd."*

Ook in uitspraak [Rechtbank Rotterdam inzake NL17.1360](#) (d.d. 30 augustus 2017) is geoordeeld dat eiser duidelijk en concreet antwoord heeft gegeven op de hem gestelde vragen en dat, indien verweerder meer van eiser had willen horen, het op de weg van verweerder had gelegen dit tijdens het gehoor aan eiser voor te houden of hem nadere vragen te stellen. (r.o. 3.2)

14.5 INDIEN BEKERING ONGELOOFWAARDIG GEACHT WORDT

Indien de gestelde bekering ongeloofwaardig wordt geacht, dient nochtans onderzocht te worden of er mogelijk sprake is van een veiligheidsrisico op grond van een toegedichte bekering en/of op grond van geloofsafval op zich. Beide punten dienen als afzonderlijke relevante elementen aangemerkt en onderzocht te worden. Het verdient dan ook zeer aanbeveling om bij een (opvolgende) aanvraag deze elementen, indien van toepassing, ook uitdrukkelijk als zelfstandig motief aan de asielaanvraag ten grondslag te leggen.

14.5.1 Toegedichte bekering

De kwalificatierichtlijn ([Directive 2011/95/EU](#)) geeft aan dat bescherming ook nodig kan zijn als de overheid of de sociale omgeving in land van herkomst iemand voor een christen houdt, ook als er van een oprechte bekering geen sprake is:

"When assessing if an applicant has a well-founded fear of being persecuted it is immaterial whether the applicant actually possesses the racial, religious, national, social or political characteristic which attracts the persecution, provided that such a characteristic is attributed to the applicant by the actor of persecution."

Van een toegedichte bekering kan bijvoorbeeld sprake zijn als betrokkene zich op internet als christen manifesteert, aldus rechtbank Den Bosch (AWB 12/37604) en rechtbank Roermond (AWB 12/5480). De laatste uitspraak is bevestigd door

Afdelingsuitspraak [201208221/1/V2](#) d.d. 13 januari 2014. Ook in andere uitspraken oordeelt de Afdeling dat niet zonder motivering voorbij kan worden gegaan aan de berichten over het christendom die de vreemdeling op Facebook heeft geplaatst en die gevaar kunnen opleveren bij terugkeer naar Iran, ondanks het feit dat de bekering in redelijkheid niet geloofwaardig wordt geacht. ([ABRvS 201404012/1/V2](#) d.d. 1 augustus 2014, [ABRvS 201406105/1/V2](#) d.d. 31 juli 2015) Volgens rechtbank Arnhem (AWB 12/8767), rechtbank Den Bosch (AWB 12/11683) en rechtbank Rotterdam (AWB 13/30376) kan een in Nederland ongeloofwaardig geachte bekering ook een veiligheidsrisico opleveren, als de gestelde bekering op andere wijze in een land als Iran of Afghanistan bekend wordt. Deze uitspraak is bevestigd door Afdelingsuitspraak [201400152/1/V2](#) d.d. 7 februari 2014.

14.5.2 Geloofsafval

Rechtbank Utrecht (inzake [AWB 15/12772ev.](#) d.d. 23-7-2015, r.o. 32) en rechtbank Groningen ([AWB 15/8185](#), d.d. 14 augustus 2015, r.o.21). hebben uitgesproken dat een persoon afstand kan hebben genomen van een bepaalde geloofsovertuiging zonder zich bekeerd te hebben tot een andere geloofsovertuiging en vanwege afvalligheid mogelijk problemen ondervinden. Derhalve dient de staatssecretaris de gestelde afvalligheid ook op zichzelf te beoordelen indien hij de gestelde bekering tot het christelijke geloof op goede gronden ongeloofwaardig acht.

Rechtbank Utrecht ([AWB 16/62394](#), d.d. 7 maart 2016) neemt daarbij ook in aanmerking dat in die zaak de afvalligheid al een feit was voordat het proces van bekering tot het christelijke geloof een begin nam. In dat geval is de afvalligheid te beschouwen als een zelfstandig relevant element dat los van de gestelde bekering onderzocht dient te worden:

"Eiser heeft terecht aangevoerd dat in de eerdere procedure zijn afvalligheid slechts is beoordeeld in samenhang met zijn bekering en dat in het thans bestreden besluit een motivering van verweerder over eisers positie als afvallige - los van de vraag of eiser bekeerd is - ontbreekt. Dit terwijl uit eisers (ook in de eerdere procedure afgelegde) verklaringen en de stukken volgt dat eiser zich sinds zijn vertrek uit Afghanistan niet meer aan islamitische verplichtingen houdt en dus al voor zijn bekering afstand heeft genomen van de islam, en eiser met de door hem ingebrachte stukken de situatie van afvalligen in Afghanistan heeft toegelicht en onderbouwd." (r.o. 10, bevestigd door Afdelingsuitspraak [201601825/1](#) d.d. 10 mei 2016)

De Afdeling heeft zich in uitspraak [ECLI:NL:RVS:2016:280](#) (d.d. 29 januari 2016 in die zin uitgesproken:

"De staatssecretaris heeft zich terecht op het standpunt gesteld dat uit de verklaringen van de vreemdeling niet valt af te leiden dat zijn afvalligheid van de islam als losstaand van zijn bekering tot het christendom en dus als afzonderlijk asielmotief moet worden beschouwd. Uit de verklaringen van de vreemdeling kan niet worden afgeleid dat sprake is geweest van twee duidelijk te onderscheiden fasen, een fase van afvalligheid en vervolgens een fase van bekering, terwijl de motieven voor het een en ander ook niet uiteenlopen. De rechtbank heeft derhalve ten onrechte overwogen dat de staatssecretaris de afvalligheid afzonderlijk had dienen te beoordelen." (r.o. 6)

COLOFON

AUTEURSRECHT

Op dit document is de Auteurswet van toepassing. Gebruik en verspreiding ten behoeve van rechtshulp aan vreemdelingen die een asielaanvraag op grond van bekering doen is toegestaan. Buiten deze kaders mag u dit document niet verder verspreiden, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Stichting Gave.

JURIDISCHE ONDERSTEUNING GAVE

Stichting Gave verlangt ernaar dat de vluchtelingen die naar ons land komen, worden gezien en geliefd. Gave is een interkerkelijke organisatie, die kerken en christenen bewust maakt van de bijbelse roeping om vluchtelingen gastvrij te ontvangen. De afdeling juridische ondersteuning geeft advies aan kerken en vrijwilligers aangaande vragen die liggen op het terrein van het vreemdelingenrecht. De afdeling biedt ook ondersteuning aan christenen die asiel aanvragen op grond van vrees voor geloofsvervolgung.

Stichting Gave

Marie Curiestraat 35
3846 BW Harderwijk
T 0341 - 460 328
www.gave.nl | juridisch@gave.nl
IBAN NL85 INGB 0006 9900 56

